ДЖАШЕР

1-ТАРАУ

1 Құдай былай деді: «Біз өз бейнемізде, Өзімізге ұқсас адамды жаратайық». Құдай адамды өз бейнесінде жаратты.
2 Құдай адамды жерден жаратып, оның мұрнына тіршілік тынысын үрледі, сонда адам сөйлей алатын тірі жанға айналды.
3 Сонда Жаратқан Ие: «Адамның жалғыз болғаны жақсы емес, Мен оған көмекші жасаймын», – деді.
4 Сонда Жаратқан Ие Адамды терең ұйқыға батырды. Ол ұйықтап кетті. Оның қабырғаларының бірін алып, үстіне ет жасап, оны пішіндеп, Адамға әкелді. Адам ұйқысынан оянғанда, оның алдында бір әйел тұрды.
5 Ол: «Бұл менің сүйектерімнен шыққан сүйек, ол әйел деп аталады, өйткені бұл адамнан алынған», – деді. Адам оған Хауа деген ат қойды, себебі ол барлық тіршілік иелерінің анасы болды.
6 Құдай оларды жаратқан күні батасын беріп, оларға Адам мен Хауа деген ат қойды. Құдай Ие оларға: «Өсіп-өніп, көбейіңдер, жер бетін толтырыңдар», – деді.
7 Құдай Ие Адам мен оның әйелін алып, оларды Едем бағына отырғызды, оны өңдеп, күтіп-баптау үшін; Ол оларға былай деп бұйырды: «Бақтағы барлық ағаштан жей аласыңдар, бірақ жақсылық пен жамандықты танытатын ағаштан жемеңдер, өйткені одан жеген күні өлесіңдер».
8 Құдай оларға батасын беріп, бұйырғаннан кейін, олардан кетіп қалды, ал Адам мен оның әйелі Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша бақта тұрды.
9 Құдай олармен бірге жерде жаратқан жылан оларға келіп, Құдайдың бұйрығын бұзуға итермеледі.
10 Жылан әйелді білім ағашының жемісін жеуге азғырып, көндірді, ал әйел жыланның даусына құлақ асып, Құдай сөзін бұзып, жақсылық пен жамандықты танытатын ағаштан жеп, жеді, жеп, күйеуіне де берді, ол да жеді.
11 Адам мен оның әйелі Құдайдың бұйрығын бұзды, ал Құдай мұны білді, сондықтан оларға ашуланып, оларды қарғады.
12 Сол күні Құдай Ие оларды Едем бағынан қуып шығарды, олар өздері жаратылған жерді өңдеді, сонда олар Едем бағының шығысына барып, қоныстанды; Адам өз әйелі Хауамен жақындасып, ол екі ұл, үш қыз туды.
13 Ол тұңғышына Қабыл деген ат қойып: «Мен Жаратқан Иеден ер адам таптым», – деді. Ал екіншісінің атын Әбіл деп қойды, өйткені ол: «Біз жерге бекер келдік, бекер жерден алынамыз», – деді.
14 Балалар өсті, әкелері оларға жер берді; Қабыл жер жыртушы, ал Әбіл қой бағушы болды.
15 Бірнеше жылдан кейін олар Жаратқан Иеге шамамен құрбандық әкелді. Қабыл жерден өсірілген жемістерден, ал Әбіл қойларының алғашқы төлдерінен майынан құрбандық әкелді. Құдай Әбілге және оның құрбандығына бұрылып, көңіл бөлді. Жаратқан Ие көктен от түсіп, оны жалмады.
16 Ал Қабылға және оның құрбандығына Жаратқан Ие бұрылмады және оған бейім болмады, өйткені ол Жаратқан Иеге жердің сапасыз жемістерінен әкелді. Қабыл ағасы Әбілге қызғанышпен қарап, оны өлтірудің сылтауын іздеді.
17 Біраз уақыттан кейін Қабыл мен оның ағасы Әбіл бір күні егістікке жұмыстарын істеуге кетті; екеуі де егістікте болды, Қабыл жер жыртып, жыртып жатты, ал Әбіл қойын бағып жүрді; қойлар Қабыл жер жыртқан жерден өтті, бұл Қабылды қатты қайғыртты.
18 Қабыл ашуланып, інісі Әбілге жақындап: «Менің жеріме келіп, малыңды жаюға әкелетіндей, менімен сенің арамызда не бар?» – деді.
19 Әбіл ағасы Қабылға былай деп жауап берді: «Менің қойларымның етін жеп, жүнін киетіндей сен екеуміздің арамызда не бар?»
20 Енді, киінген қойларымның жүнін қырқып, жеген жемістері мен еті үшін маған өтемақы төле. Осыны істегеннен кейін, айтқаныңдай, мен сенің жеріңнен кетемін.
21 Қабыл ағасы Әбілге: «Егер мен сені бүгін өлтірсем, кім сенің қаныңды менен талап етеді?» – деді.
22 Әбіл Қабылға былай деп жауап берді: «Бізді жер бетінде жаратқан Құдай менің ісім үшін кек алады, егер мені өлтірсең, қанымды сенен талап етеді, өйткені Жаратқан Ие – төреші, ал адамнан зұлымдығына қарай, ал зұлым адамнан жер бетінде жасаған зұлымдығына қарай жазалайтын Ол.»
23 Енді, егер мені осында өлтірсең, Құдай сенің құпия ойларыңды біледі және бүгін маған жасаған жамандығың үшін сені жазалайды.
24 Қабыл ағасы Әбілдің айтқан сөздерін естігенде, бұл туралы айтқаны үшін ағасы Әбілге ашуланды.
25 Қабыл асығыс тұрып, жер жыртатын құралының темір бөлігін алып, кенеттен ағасын ұрып өлтірді. Қабыл ағасы Әбілдің қанын жерге төкті, Әбілдің қаны қойдың алдында жерге ағып жатты.
26 Осыдан кейін Қабыл ағасын өлтіргеніне өкініп, қатты қайғырып, жылады, бұл оны қатты қынжылтты.
27 Қабыл орнынан тұрып, егіндікке шұңқыр қазып, ағасының денесін сол жерге қойды да, үстіне топырақ төкті.
28 Жаратқан Ие Қабылдың ағасына не істегенін білді. Жаратқан Ие Қабылға көрініп: «Сенімен бірге болған ағаң Әбіл қайда?» – деп сұрады.
29 Қабыл дөрекілік танытып: «Мен білмеймін, мен ағамның күзетшісімін бе?» – деді. Сонда Жаратқан Ие оған: «Сен не істедің?» – деді. Сен оны өлтірген жерден ағаңның қанының дауысы Маған айқайлап жатыр.
30 Өйткені сен бауырыңды өлтірдің, менің алдымда екіжүзділік таныттың, жүрегіңде мен сені көрмедім, барлық істеріңді білмедім деп ойладың.
31 Бірақ сен осыны істедің де, бауырыңды бекер өлтірдің, өйткені ол саған дұрыс сөйледі. Енді бауырыңның қанын сенің қолыңнан қабылдауға аузын ашқан, оны жерлеген жерден саған қарғыс атсын!
32 Оны өңдеген кезде, ол саған бұрынғыдай күш бермейді, өйткені жер тікенектер мен ошағандарды өсіреді, ал сен өлгенше жер бетінде қаңғып жүресің.
33 Сол кезде Қабыл Жаратқан Иенің алдынан, тұрған жерінен кетіп, өзі мен оның барлық адамдары Едемнің шығысындағы жерді кезіп жүрді.

34 Сол кезде Қабыл әйелімен жақындасып, ол жүкті болып, ұл туды. Ол оған Енох деп ат қойып: «Сол кезде Жаратқан Ие оған жер бетінде тыныштық сыйлай бастады», – деді.
35 Сол кезде Қабыл да қала сала бастады. Ол қаланы салып, қаланы ұлының атымен Енох деп атады, өйткені сол кезде Жаратқан Ие оған жер бетінде тыныштық берген еді, ал ол бастапқыдағыдай қозғалып, адасып жүрген жоқ.
36 Ирад Енохтан туылды, Ирад Мехуяелді, ал Мехуяел Метушаелді дүниеге әкелді.

2-ТАРАУ

1 Адам жер бетінде жүз отызыншы жылында Хауамен қайтадан некеге тұрды. Хауа жүкті болып, оған ұқсас және бейнелі ұл туды. Ол оған Сет деп ат қойып: «Құдай маған Әбілдің орнына басқа ұрпақ берді, өйткені Қабыл оны өлтірді», – деді.
2 Сет жүз бес жасқа толғанда ұл туды. Сет ұлының атын Енос деп қойды. Ол: «Сол кезде адам ұлдары көбейіп, Құдайға қарсы шығып, күнә жасап, жандары мен жүректерін қинады», – деді.
3 Еностың заманында да адам ұлдары Құдайға қарсы бүлік шығарып, күнә жасай берді, бұл Жаратқан Иенің адам ұлдарына деген қаһарын күшейтті.
4 Адамдар барып, басқа құдайларға табынып, өздерін жер бетінде жаратқан Жаратқан Иені ұмытып кетті. Сол кезде адамдар мыс пен темірден, ағаш пен тастан мүсіндер жасап, оларға табынып, қызмет етті.
5 Әркім өз құдайын жасап, оларға табынды, ал адам ұлдары Енос пен оның ұлдарының өмір сүрген барлық күндерінде Жаратқан Иеден бас тартты; және олардың жер бетінде жасаған істері мен жиркенішті істері үшін Жаратқан Иенің қаһары лаулады.
6 Жаратқан Ие оларды Гихон өзенінің суларынан ағызып, жойып жіберді, жердің үштен бір бөлігін де жойып жіберді. Осыған қарамастан, адам ұлдары зұлым жолдарынан қайтпады, қолдары Жаратқан Иенің көз алдында зұлымдық істеуге әлі де созылды.
7 Сол күндері жер бетінде егін егілмейтін, орақ орылмайтын, адам баласына тамақ та болмайтын, ал аштық өте қатты болатын.
8 Сол кезде жерге сепкен тұқым тікенекке, ошағанға және тікенекке айналды; өйткені Адамның заманынан бастап жерге қатысты Құдайдың қарғысы туралы айтылған, ол Адамның Жаратқан Иенің алдында күнә жасағаны үшін жерге қарғыс айтқан.
9 Адамдар Құдайға қарсы бүлік шығарып, күнә жасап, жолдарын бұза берген кезде, жер беті де бұзыла бастады.
10 Енос тоқсан жасқа келгенде, одан Қайнан туды.
11 Қайнан өсіп, қырық жасқа толды. Ол дана болып, барлық даналықта білім мен шеберлікке ие болды. Ол барлық адам ұлдарына билік етті және адамдарды даналық пен білімге жетеледі; өйткені Қайнан өте дана адам еді және барлық даналықта түсінікті еді, және өзінің даналығымен рухтар мен жындарды басқарды;
12 Қайнан өзінің даналығымен Құдайдың жер бетінде күнә жасаған адам ұлдарын жойып жіберетінін және Жаратқан Иенің ақырында оларға топан су жіберетінін білді.
13 Сол күндері Қайнан болашақта болатын оқиғаларды тас тақтайшаларға жазып, оларды өзінің қазынасына салды.
14 Қайнан бүкіл жер бетіне билік жүргізіп, кейбір адамдар Құдайға қызмет етуге мәжбүр етті.
15 Қайнан жетпіс жасқа келгенде, үш ұл, екі қыз туды.
16 Қайнанның ұлдарының есімдері: тұңғышының аты Махлалел, екіншісінің аты Енан, үшіншісінің аты Меред, ал олардың әпкелері Ада мен Зилла еді; бұлар Қайнанның бес ұлы.
17 Метусаилдің ұлы Ламех Қайнанмен туыс болып, екі қызын әйелдікке алды. Ада жүкті болып, Ламехке ұл туды, ол оны Жабал деп атады.
18 Ол тағы да жүкті болып, ұл туды да, оның атын Жубал деп қойды; ал оның әпкесі Зилла сол кезде бедеу болып, балалары болмады.
19 Сол күндері адам ұлдары Құдайға қарсы шығып, Оның Адамға өсіп-өніп, жер бетінде көбейуін бұйырған өсиеттерін бұза бастады.
20 Ал кейбір адамдар әйелдеріне бедеу ететін сусын ішкізді, осылайша олар өздерінің сұлу келбетін сақтап, сұлулықтарын жоғалтпады.
21 Адам ұлдары әйелдерінің кейбірін сусынға шақырғанда, Зилла олармен бірге сусын ішті.
22 Бала тауып жүрген әйелдер күйеулерінің көз алдында жесір сияқты жиркенішті болып көрінді, өйткені олар тек бедеу әйелдерге ғана бауыр басып қалған еді.
23 Күндер мен жылдар өткен соң, Зилла қартайған кезде, Жаратқан Ие оның құрсағын ашты.
24 Әйел жүкті болып, ұл туды. Оған Тұбал Қабыл деген ат қойып: «Мен оны Құдіретті Құдайдан алдым», – деді.
25 Ол тағы да жүкті болып, қыз туды. «Мен солып қалғаннан кейін ләззат алып, қуанышқа бөлендім», – деп, оған Наама деген ат қойды.
26 Ламех қартайып, жасы ұлғайып, көздері нашар көретін еді. Оны ұлы Тубал Қабыл бастап келе жатты. Бір күні Ламех егістікке барды, оның ұлы Тубал Қабыл онымен бірге болды. Олар егістікте жүргенде, Адам ұлы Қабыл оларға қарай жақындады, өйткені Ламех өте қартайып, көп нәрсені көре алмайтын, ал ұлы Тубал Қабыл өте жас еді.
27 Тұбал Қабыл әкесіне садағын тартуды бұйырды, ал жебелерімен алыста тұрған Қабылды қағып өлтірді, өйткені ол оларға жануар болып көрінді.
28 Жебелер Қабылдан алыста жүрсе де, оның денесіне кірді, ол жерге құлап, өлді.
29 Жаратқан Ие Қабылдың зұлымдығын оның ағасы Әбілге жасаған зұлымдығына сай, Жаратқан Иенің айтқан сөзіне сәйкес қайтарды.
30 Қабыл қайтыс болғаннан кейін, Ләмех пен Тұбал өздері өлтірген жануарды көруге барды. Олар аталары Қабылдың жерде өліп жатқанын көрді.
31 Ламех мұны істегеніне қатты қайғырып, қолын шапалақтап ұлын ұрып өлтірді.
32 Ламехтің әйелдері оның не істегенін естіп, оны өлтірмек болды.

33 Сол күннен бастап Ламехтің әйелдері оны жек көрді, себебі ол Қабыл мен Тубал Қабылды өлтірді, ал Ламехтің әйелдері одан бөлініп, сол күндері оған құлақ аспады.
34 Ләмех әйелдеріне келіп, оларды бұл мәселе бойынша өзіне құлақ асуға көндірді.
35 Ол әйелдері Ада мен Зиллаға былай деді: «Менің дауысымды тыңдаңдар, Ламехтің әйелдері, сөздеріме құлақ салыңдар. Сендер енді менің жарақаттарыммен бір адамды, ал жарақаттарыммен бір баланы зорлық-зомбылық жасамағаны үшін өлтіргенімді елестетіп, айтып отырсыңдар. Бірақ менің қартайғанымды, шашымның ағарғанын, көздерімнің жасымнан ауырып тұрғанын және мұны білмей істегенімді біліңдер».
36 Ләмехтің әйелдері оның бұл сөзіне құлақ асып, әкелері Адамның кеңесімен оған қайта оралды, бірақ сол кезден бастап оған бала тумады. Өйткені Құдайдың сол күндері адам ұлдарына қарсы қаһары күшейіп, зұлым істері үшін топан сумен оларды жойып жіберетінін білді.
37 Қайнан ұлы Махлалел алпыс бес жасқа толғанда Иәрет туды, ал Иәрет алпыс екі жасқа толғанда Енох туды.

3-ТАРАУ

1 Енох алпыс бес жаста Метушалахты дүниеге әкелді; Енох Метушалахты дүниеге әкелгеннен кейін Құдаймен бірге жүрді, Жаратқан Иеге қызмет етті және адамдардың зұлым жолдарын жек көрді.
2 Енохтың жаны Жаратқан Иенің нұсқауына, білім мен түсінікке оранған еді; ол ақылмен адам ұлдарынан алшақтап, олардан көп күн бойы жасырынып жүрді.
3 Ол көп жылдар өткен соң, үйінде Жаратқан Иеге қызмет етіп, Оның алдында дұға етіп жүргенде, Жаратқан Иенің періштесі оған көктен дауыстап: «Мен мұндамын», – деді.
4 Ол былай деді: «Тұр, үйіңнен және жасырынып жүрген жеріңнен шығып, адам баласына көрін, оларға Құдай жолымен жүру жолдарын және Құдай жолына түсу үшін не істеу керектігін үйрет».
5 Енох Жаратқан Иенің сөзіне сай орнынан тұрып, үйінен, тұратын жерінен және жасырынған бөлмесінен шығып, адам ұлдарына барып, оларға Жаратқан Иенің жолдарын үйретті. Сол кезде адам ұлдарын жинап, оларға Жаратқан Иенің нұсқауымен таныстырды.
6 Ол мұны адам баласы тұратын барлық жерлерде жариялауды бұйырды: «Жаратқан Иенің жолдарын және игі істерді білгісі келетін адам қайда?» Енохқа келсін.
7 Сонда барлық адам ұлдары оның қасына жиналды, өйткені мұны қалағандардың бәрі Енохқа барды. Енох Жаратқан Иенің сөзіне сәйкес адам ұлдарына билік етті. Олар келіп, оған бас иіп, сөзін тыңдады.
8 Құдайдың Рухы Енохқа қонып, ол барлық адамдарына Құдайдың даналығы мен жолдарын үйретті. Енохтың өмірінің барлық күндерінде адам баласы Жаратқан Иеге қызмет етті және оның даналығын тыңдауға келді.
9 Адамзаттың барлық патшалары, алғашқысы да, соңғысы да, әміршілері мен төрешілері Енохтың даналығы туралы естігенде, оған келіп, бас иді, сондай-ақ Енохтан өздеріне билік етуін талап етті, ол да келісті.
10 Олар барлығы жүз отыз патша мен әміршіні жинап, Енохты өздеріне патша етіп тағайындады, олардың барлығы оның билігі мен бұйрығына бағынды.
11 Енох оларға даналық, білім және Жаратқан Иенің жолдарын үйретті; және олардың арасында татулық орнатты, Енохтың өмір сүрген кезінде бүкіл жер бетінде тыныштық орнады.
12 Енох екі жүз қырық үш жыл бойы адамзатқа билік етті. Ол бүкіл халқына әділдік пен әділдік орнатты, оларды Жаратқан Иенің жолымен бастап жүрді.
13 Енох, Метушалах, Елиша және Елимелектің үш ұлының шежіресі: Мелка мен Нахма есімді әпкелері. Метушалах сексен жеті жыл өмір сүріп, одан Ламех туды.
14 Ләмехтің өмірінің елу алтыншы жылында, Адам тоғыз жүз отыз жасында қайтыс болды. Екі ұлы, Енох пен Метушала оны Құдай айтқан үңгірге патшалардың жерлеу рәсіміндегідей үлкен сән-салтанатпен жерледі.
15 Сол жерде барлық адам ұлдары Адам үшін қатты қайғырып, жылады; сондықтан бұл бүгінгі күнге дейін адам ұлдары арасында дәстүрге айналды.
16 Адам ата білім ағашының жемісін жегендіктен өлді; ол және одан кейінгі ұрпақтары, Құдай Ие айтқандай,
17 Адам қайтыс болған жылы, Енохтың билік құрған екі жүз қырық үшінші жылы, сол кезде Енох адам ұлдарынан бөлініп, Жаратқан Иеге қызмет ету үшін бастапқыда өзін жасыруға бел буды.
18 Енох солай істеді, бірақ олардан толықтай жасырынбады, үш күн бойы адам ұлдарынан аулақ болып, сосын бір күнге оларға барды.
19 Ол өз бөлмесінде болған үш күн бойы Құдайы Жаратқан Иеге дұға етіп, Оны мадақтады. Сол күні ол қол астындағыларға көрініп, Жаратқан Иенің жолдарын үйретті, ал олар Жаратқан Ие туралы сұрағандарының бәрін айтып берді.
20 Ол көптеген жылдар бойы осылай істеді, содан кейін алты күн бойы жасырынып, жеті күнде бір рет халқына көрінді; содан кейін айына бір рет, содан кейін жылына бір рет, барлық патшалар, ханзадалар және адам ұлдары оны іздеп, Енохтың жүзін қайтадан көріп, сөзін естігісі келгенше; бірақ олар мұны істей алмады, өйткені барлық адам ұлдары Енохтан қатты қорықты және оның жүзіндегі Құдайға тән қорқыныштан оған жақындаудан қорықты; сондықтан ешкім оған қарай алмады, өйткені ол жазаланып, өліп қалуы мүмкін деп қорықты.
21 Барлық патшалар мен әміршілер адам ұлдарын жинап, Енохқа келуді шешті, өйткені олар Енох олардың арасына шыққан кезде онымен сөйлесеміз деп ойлады және олар солай істеді.
22 Бір күні Енох шығып, бәрі жиналып, оған келді. Енох оларға Жаратқан Иенің сөздерін айтып, даналық пен білім берді. Олар оған бас иіп: «Патша өмір сүрсін! Патша өмір сүрсін!» – деді.
23 Біраз уақыттан кейін патшалар, әміршілер және адам ұлдары Енохпен сөйлесіп, оларға Құдайдың жолдарын үйретіп жатқанда, Жаратқан Иенің періштесі көктен Енохты шақырып, оны көкке көтеріп, жердегі

адам ұлдарына билік еткендей, Құдай ұлдарына да билік етуді тіледі.
24 Сол кезде Енох мұны естігенде, жер бетіндегі барлық тұрғындарды жинап, оларға даналық пен білім үйретіп, құдайлық нұсқаулар беріп: «Мен көкке көтерілуге мәжбүр болдым, сондықтан қай күні баратынымды білмеймін», – деді.
25 Енді мен саған даналық пен білімді үйретемін, сенен кетпес бұрын жер бетінде қалай өмір сүру керектігін үйретемін; және ол солай істеді.
26 Ол оларға даналық пен білім үйретті, тәлім берді, әшкереледі, жер бетінде орындаулары керек жарлықтар мен үкімдерді берді, олардың арасында татулық орнатты, мәңгілік өмірді үйретті және олармен біраз уақыт бірге тұрып, осының бәрін үйретті.
27 Сол кезде адам ұлдары Енохпен бірге болды, Енох олармен сөйлесіп тұрды. Олар көздерін көтергенде, аспаннан үлкен аттың бейнесі түсіп, ауада жүрді.
28 Олар көргендерін Енохқа айтып берді, ал Енох оларға: «Бұл ат менің кесірімнен жерге түсті; енді сендерден кететін және сендерге көрінбейтін уақыт келді», – деді.
29 Сол кезде ат түсіп, Енохтың алдында тұрды, Енохпен бірге болған барлық адам ұлдары оны көрді.
30 Сонда Енох тағы да бір дауысты жариялауды бұйырды: «Құдайы Жаратқан Иенің жолдарын білгісі келетін адам қайда? Ол бізден алынып кетпес бұрын, бүгін Енохқа келсін».
31 Сол күні барлық адам ұлдары жиналып, Енохқа келді; сол күні жер бетіндегі барлық патшалар өздерінің әміршілері мен кеңесшілерімен бірге онымен бірге болды; Енох адам ұлдарына даналық пен білімді үйретіп, оларға құдайлық тәлім берді; және ол оларға өмір бойы Жаратқан Иеге қызмет етуді және оның жолымен жүруді бұйырды, және ол олардың арасында татулық орната берді.
32 Осыдан кейін ол орнынан тұрып, атқа мініп, жолға шықты, ал барлық адам ұлдары, шамамен сегіз жүз мың адам, оның соңынан ерді; олар онымен бірге бір күндік жол жүрді.
33 Екінші күні ол оларға: «Шатырларыңа қайтыңдар, неге барасыңдар? Мүмкін өліп қаларсыңдар», – деді. Олардың кейбіреулері оны тастап кетті, ал қалғандары онымен бірге алты күндік жол жүрді. Енох оларға күн сайын: «Шатырларыңа қайтыңдар, әйтпесе өлесіңдер», – деп айтатын, бірақ олар қайтып оралғысы келмеді, сондықтан онымен бірге кетті.
34 Алтыншы күні кейбіреулер қалып, оған жабысып: «Біз сенімен бірге баратын жеріңе барамыз; тірі Жаратқан Иенің алдында ант етемін, бізді тек өлім ғана ажыратады», – деді.
35 Олар онымен бірге баруды қатты талап еткендіктен, ол олармен сөйлесуді тоқтатты; олар оның соңынан еріп, қайтып оралмады.
36 Патшалар қайтып оралғанда, Енохпен бірге кеткен қалған адамдардың санын білу үшін халық санағын жүргізді; ал жетінші күні Енох отты аттар мен арбалармен құйынмен көкке көтерілді.
37 Сегізінші күні Енохпен бірге болған барлық патшалар Енохтың көкке көтерілген жеріндегі адамдарының санын қайтарып алу үшін адам жіберді.
38 Сол патшалардың бәрі сол жерге барып, жердің қарға толы екенін, қардың үстінде үлкен қар тастары бар екенін көрді. Біреуі екіншісіне: «Жүріңдер, қарды жарып, көрейік. Мүмкін, Енохпен бірге қалған адамдар өліп, қазір қар тастарының астында жүрген шығар», – деді. Олар оны іздеді, бірақ таба алмады, өйткені ол көкке көтерілген еді.

4-ТАРАУ

1 Енох жер бетінде үш жүз алпыс бес жыл өмір сүрді.
2 Енох көкке көтерілгенде, жер бетіндегі барлық патшалар орнынан тұрып, оның ұлы Метушаланы алып, оған май жағу рәсімін жасап, әкесінің орнына патша етіп тағайындады.
3 Метушала әкесі Енох үйреткендей, Құдайдың алдында әділ болды. Ол да өмір бойы адамзатқа даналық, білім және Құдайдан қорқуды үйретті, әрі дұрыс жолдан оңға да, солға да таймады.
4 Бірақ Метушаланың соңғы күндерінде адам ұлдары Жаратқан Иеден бас тартып, жерді бүлдіріп, бір-бірін тонап, талан-таражға салды, Құдайға қарсы шығып, күнәға батқан, өз жолдарын бұзған, Метушаланың даусына құлақ аспай, оған қарсы шықты.
5 Жаратқан Ие оларға қатты ашуланды, сол күндері ол тұқымды жойып жіберді, сондықтан жерде егін егу де, ору да болмады.
6 Олар өздеріне азық табу үшін жер сепкенде, міне, өздері екпеген тікенектер мен ошағандар өсіп шықты.
7 Бірақ адам ұлдары әлі де зұлым жолдарынан қайтпады, Құдайдың көз алдында зұлымдық істеуге қолдарын созды, сондықтан олар зұлым жолдарымен Жаратқан Иені ашуландырды. Жаратқан Ие қатты ашуланып, адамды жаратқанына өкінді.
8 Ол оларды жойып, жоқ етуді ойлады және солай істеді.
9 Сол күндері Метушала ұлы Ләмех жүз алпыс жасқа толғанда, Адам ұлы Сет қайтыс болды.
10 Сет барлығы тоғыз жүз он екі жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
11 Ләмех жүз сексен жаста болғанда, ол өзінің ағасы Енохтың ұлы Елишааның қызы Ашмуаны үйленді. Ол жүкті болды.
12 Сол кезде адам ұлдары жер егіп, аздаған өнім алды, бірақ адам ұлдары зұлым жолдарынан қайтпады, күнә жасап, Құдайға қарсы шықты.
13 Ламехтің әйелі жүкті болып, жыл тоғысында ұл туды.
14 Метушала оған Нұх деген ат қойып: «Оның заманында жер беті тыныш және шіріктен таза еді», – деді. Әкесі Ламех оған Менахим деген ат қойып: «Бұл бізді Құдайдың қарғысына ұшыратқан жердегі еңбектеріміз бен азапты істерімізде жұбатады», – деді.
15 Бала өсіп, емшектен шығарылды. Ол әкесі Метушаланың жолымен жүріп, Құдай алдында мінсіз және әділ болды.
16 Сол күндері барлық адам баласы Жаратқан Иенің жолынан тайып, жер бетінде ұл-қыздар көбейіп, бір-біріне зұлым істерін үйретіп, Жаратқан Иеге қарсы күнә жасай берді.

17 Әркім өзіне құдай жасап, көршісін де, туысын да тонап, жер бетін бүлдіріп, зорлық-зомбылыққа толды.
18 Олардың билері мен билеушілері адамдардың қыздарына барып, өз қалауы бойынша әйелдерін күйеулерінен күштеп тартып алды, ал сол кездегі адам ұлдары жер бетіндегі малдардан, дала аңдарынан және аспан құстарынан алып, бір түрдегі жануарларды екіншісімен араластыруды үйретті, осылайша Жаратқан Иені ашуландырды; Құдай бүкіл жер бетінің бұзылғанын көрді, өйткені жер бетіндегі барлық тіршілік иелері, барлық адамдар мен жануарлар, өз жолдарын бұзған еді.
19 Жаратқан Ие былай деді: «Мен жаратқан адамымды жер бетінен, адамнан аспан құстарына дейін, мал мен даладағы аңдармен бірге жоямын, өйткені Мен оларды жаратқаныма өкінемін».
20 Жаратқан Иенің жолымен жүргендердің бәрі сол күндері қайтыс болды, өйткені Жаратқан Ие адамзатқа айтқан зұлымдықты олар көрмеуі үшін осылай істеді.
21 Нұх Жаратқан Иенің алдында рақым тапты, сондықтан Жаратқан Ие оны және оның балаларын бүкіл жер бетіне ұрпақ қалдыру үшін таңдады.

5-ТАРАУ

1 Нұхтың сексен төртінші жылында Сет ұлы Енох тоғыз жүз бес жаста қайтыс болды.
2 Нұхтың жүз жетпіс тоғызыншы жылында Енос ұлы Қайнан қайтыс болды. Қайнанның барлық күндері тоғыз жүз он жыл болды.
3 Нұхтың өмір сүрген екі жүз отыз төртінші жылында Қайнан ұлы Махалел қайтыс болды. Махалел сегіз жүз тоқсан бес жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
4 Махлалел ұлы Яред сол күндері, Нұхтың үш жүз отыз алтыншы жылында қайтыс болды; Яред барлығы тоғыз жүз алпыс екі жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
5 Жаратқан Иеге ергендердің бәрі сол күндері, Құдайдың жер бетіне жіберетін зұлымдығын көрмей тұрып, қайтыс болды.
6 Көп жылдар өткеннен кейін, Нұхтың төрт жүз сексенінші жылында, Жаратқан Иеге ергендердің бәрі адам баласының арасынан қайтыс болып, тек Метушала ғана қалған кезде, Құдай Нұх пен Метушалаға былай деді:
7 Адамзатқа былай деп жар салыңдар: «Жаратқан Ие былай дейді: зұлым жолдарыңнан қайтып, істеріңді тастаңдар, сонда Жаратқан Ие сендерге жасаймын деп айтқан зұлымдығынан қайтып, ол орындалмайды».
8 Өйткені Жаратқан Ие былай дейді: «Міне, Мен сендерге жүз жиырма жыл мерзім беремін; егер сендер Маған бет бұрып, жаман жолдарыңнан бас тартсаңдар, онда Мен сендерге айтқан жамандықтан бас тартамын, ол болмайды», - дейді Жаратқан Ие.
9 Нұх пен Метушала күн сайын адам ұлдарына Жаратқан Иенің барлық сөздерін жеткізіп, үнемі айтып отырды.
10 Бірақ адам ұлдары оларды тыңдағысы келмеді, сөздеріне құлақ аспады, сондықтан олар тоң мойынсұнбады.
11 Жаратқан Ие оларға жүз жиырма жыл мерзім беріп: «Егер олар қайтып оралса, Құдай жерді жойып жібермес үшін зұлымдықтан бас тартады», – деді.
12 Сол кезде Ләмех ұлы Нұх: «Құдай жерді жойып жібереді ғой, енді неге мен балалы боламын?» – деп, әйел алып, балалы болудан бас тартты.
13 Нұх өз заманында әділ, мінсіз адам болды, ал Жаратқан Ие оны жер бетінде өз ұрпағынан ұрпақ өсіру үшін таңдады.
14 Жаратқан Ие Нұхқа былай деді: «Әйел алып, балалы бол, өйткені Мен сенің осы ұрпақтан менің алдымда әділ екеніңді көрдім».
15 Сен жер бетінде ұрпақ өсіріп, өзіңмен бірге балаларыңды өсіресің; Нұх барып, әйел алды, ол Енохтың қызы Нааманы таңдады, ол бес жүз сексен жаста еді.
16 Нұх Наамаға әйелдікке алған кезде төрт жүз тоқсан сегіз жаста еді.
17 Наама жүкті болып, ұл туды. Ол оған Япеш деген ат қойып: «Құдай мені жер бетінде өсірді», – деді. Ол тағы да жүкті болып, ұл туды. Наама оған Шем деген ат қойып: «Құдай мені жердің ортасында ұрпақ өсіру үшін қалдырды», – деді.
18 Наама Шамды туып, Нұх бес жүз екі жаста еді. Балалар өсіп, Метушала мен Нұх әкелері үйреткеннің бәрін орындап, Жаратқан Иенің жолымен жүрді.
19 Нұхтың әкесі Ләмех сол күндері қайтыс болды, бірақ ол әкесінің жолымен жүрмеді, сондықтан Нұхтың өмірінің 195 жылында қайтыс болды.
20 Ләмех барлығы жеті жүз жетпіс жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
21 Жаратқан Иені білетін барлық адам ұлдары сол жылы Жаратқан Ие оларға апат жібермес бұрын қайтыс болды; өйткені Жаратқан Ие олардың өлімін қалап, Құдайдың олардың бауырлары мен туыстарына жіберетін апатын көрмеді, өйткені Ол солай істеуді бұйырды.
22 Сол кезде Жаратқан Ие Нұх пен Метушалаға былай деді: «Сол күндері сендерге айтқан сөздерімнің бәрін адам ұлдарына жариялаңдар, мүмкін олар зұлым жолдарынан қайтып, Мен оларға өкініп, зұлымдық жібермеймін».
23 Нұх пен Метушала ортаға шығып, Құдайдың олар туралы айтқандарының бәрін адам ұлдарына айтып берді.
24 Бірақ адам ұлдары тыңдамады, олардың барлық сөздеріне құлақ аспады.
25 Осыдан кейін Жаратқан Ие Нұхқа былай деді: «Менің алдымда барлық тіршілік иелерінің ақыры келді, өйткені олардың зұлым істері болды, міне, Мен жерді жойып жіберемін».
26 Сосын өзіңе гофер ағашын алып, бір жерге барып, үлкен сандық жасап, сол жерге қой.
27 Оны осылай жаса: ұзындығы үш жүз шынтақ, ені елу шынтақ, биіктігі отыз шынтақ.
28 Сосын өзіңе есік жасап, оның бүйірінен ашық тұрсын, үстінен бір шынтақ биіктікке дейін аяқтап, ішісыртына шайыр себ.
29 Міне, Мен жер бетіне топан су жіберемін, сонда барлық тіршілік иелері жойылады, аспан астындағы жер бетіндегінің бәрі жойылады.

30 Сен және үй ішің барлық тіршілік иелерінен екі жұп, еркек және ұрғашы алып, кемеге әкеліп, жерден тұқым шығарасыңдар.
31 Барлық жануарлар жейтін барлық азық-түлікті жина, өзіңе де, оларға да азық болсын.
32 Ұлдарыңа адам қыздарынан үш пәк қыз таңдап ал, олар ұлдарыңа әйел болсын.
33 Нұх Құдай бұйырған жерде тұрып, кеме жасады. Нұх Құдай бұйырғандай істеді.
34 Нұх бес жүз тоқсан бес жасында кеме жасай бастады, ол Жаратқан Иенің бұйрығымен бес жылда кемені жасады.
35 Содан кейін Нұх Жаратқан Иенің Нұхқа бұйырғанындай, Метушала ұлы Елиәкімнің үш қызын ұлдарына әйелдікке алды.
36 Сол кезде Енох ұлы Метушала қайтыс болды, ол тоғыз жүз алпыс жаста еді.

6-ТАРАУ

1 Сол кезде, Метушала қайтыс болғаннан кейін, Жаратқан Ие Нұхқа былай деді: «Үй ішіңмен бірге кемеге кір. Міне, Мен саған жер бетіндегі барлық жануарларды, дала аңдарын және аспан құстарын жинаймын, солардың бәрі келіп, кемені қоршап алады».
2 Сен барып, кеменің есіктерінің жанына отыр, сонда барлық аңдар, аңдар мен құстар жиналып, сенің алдыңда тұрады. Олардың ішінен келіп, сенің алдыңда еңкейгендерін алып, ұлдарыңның қолына тапсырасың, олар оларды кемеге апарады, ал сенің алдыңда тұрғандардың бәрін тастап кетесің.
3 Жаратқан Ие мұны келесі күні орындады, жануарлар, аңдар мен құстар көптеп келіп, кемені қоршап алды.
4 Нұх кеменің есігіне барып отырды. Алдында отырған барлық жан-жануарларды кемеге кіргізіп, алдында тұрғандардың бәрін жер бетінде қалдырды.
5 Содан кейін бір арыстан екі баласын, еркек және ұрғашы баласын алып келді. Үшеуі Нұхтың алдында еңкейіп тұрды. Екі баласы арыстанға қарсы тұрып, оны ұрып, қашырып жіберді. Ол кетіп қалды, олар орындарына оралып, Нұхтың алдында жерге еңкейіп отырды.
6 Ана арыстан қашып кетіп, арыстандардың орнына тұрды.
7 Нұх мұны көріп, қатты таң қалды да, орнынан тұрып, екі лақты кемеге кіргізді.
8 Нұх кемеге жер бетіндегі барлық тіршілік иелерін кіргізді, сондықтан Нұх кемеге әкелгендерден басқа ешкім қалмады.
9 Нұх кемеге екі-екіден кірді, бірақ Құдай бұйырғандай, ол таза жануарлар мен таза құстардан жеті жұп алып келді.
10 Барлық жануарлар, аңдар мен құстар әлі де сол жерде болды, олар кемені барлық жерден қоршап алды, ал жаңбыр жеті күннен кейін ғана жауды.
11 Сол күні Жаратқан Ие бүкіл жерді сілкіндірді, күн қараңғыланды, әлемнің іргетасы қатайып, бүкіл жер қатты қозғалды, найзағай жарқылдап, күн күркіреді, жер бетіндегі барлық бұлақтар бұрын тұрғындарға белгісіз болып ағып кетті; Құдай адамзат ұлдарын қорқыту үшін, жер бетінде зұлымдық болмау үшін осы құдіретті әрекетті жасады.
12 Бірақ адам ұлдары әлі де зұлым жолдарынан қайтқысы келмеді, сол кезде олар Жаратқан Иенің ашуын күшейтті, тіпті жүректерін мұның бәріне бағыттамады.
13 Нұхтың өмірінің алты жүзінші жылында, жеті күннен кейін жер бетін топан су басты.
14 Түпсіз тұңғиықтың барлық көздері ағып, аспан терезелері ашылып, жер бетіне қырық күн, қырық түн жаңбыр жауды.
15 Нұх, оның үй іші және онымен бірге болған барлық тіршілік иелері топан судан қорқып, кемеге кірді, ал Жаратқан Ие оны есігінен жауып тастады.
16 Жер бетінде қалған барлық адам баласы жаңбырдан шаршады, себебі су жер бетіне күшейе түсті, ал жануарлар мен аңдар әлі де кемені қоршап тұрды.
17 Сонда адамзат ұлдары, шамамен жеті жүз мың еркек пен әйел, жиналып, Нұхтың кемесіне келді.
18 Олар Нұхқа: «Кемеге кіріп, саған жету үшін есікті ашшы, неге өлеміз?» – деп айқайлады.
19 Нұх кемеден оларға қатты дауыспен былай деп жауап берді: «Сендер бәрің Жаратқан Иеге қарсы шығып, Оның жоқ екенін айтқан жоқсыңдар ма? Сондықтан Жаратқан Ие сендерді жер бетінен құрту үшін осы апатты жіберді.
20 Мен сендерге жүз жиырма жыл бұрын айтқан нәрсе осы емес пе еді, сендер Жаратқан Иенің даусына құлақ аспай, енді жер бетінде өмір сүргілерің келе ме?
21 Олар Нұхқа: «Біз Жаратқан Иеге қайтуға дайынбыз, тек өлмей, тірі қалуымыз үшін ғана есікті ашыңыз», – деді.
22 Нұх оларға былай деп жауап берді: «Міне, сендер жандарыңның қайғысын көріп, Жаратқан Иеге қайтқыларың келеді; Жаратқан Ие сендерге белгіленген мерзім ретінде берген осы жүз жиырма жыл ішінде неге қайтпадыңдар?»
23 Бірақ енді сендер келіп, жандарыңның қайғысына бола маған осыны айтып отырсыңдар. Енді Жаратқан Ие сендерді тыңдамайды, бүгін де сендерге құлақ аспайды, сондықтан сендер енді тілектеріңе қол жеткізе алмайсыңдар.
24 Адам ұлдары жаңбырдан кемеге кіру үшін жақындады, өйткені олар жаңбырға шыдай алмады.
25 Сонда Жаратқан Ие кеменің айналасындағы барлық аңдар мен жануарларды жіберді. Аңдар оларды басып алып, сол жерден қуып жіберді. Әркім өз жолымен кетті, олар қайтадан жер бетіне бытырап кетті.
26 Жаңбыр әлі де жерге жауып тұрды, қырық күн, қырық түн жауып тұрды, су жер бетін қатты қаптады; жердегі және судағы барлық тіршілік иелері, адамдар, жануарлар, аңдар, бауырымен жорғалаушылар немесе құстар қырылып қалды, тек Нұх пен онымен бірге кемеде болғандар ғана қалды.
27 Су жер бетінде қатты көтеріліп, сандық көтерілді.
28 Кеме су бетінде қалқып жүрді, ол суға лақтырылды, сонда ішіндегі барлық тіршілік иелері қазандағы сорпадай айнала берді.
29 Кемедегі барлық тіршілік иелері қатты абыржып, кеме сынып қала жаздады.

30 Кемедегі барлық тіршілік иелері үрейленіп, арыстандар ақырып, өгіздер мөңіреп, қасқырлар ұлады. Кемедегі әрбір тіршілік иесі өз тілінде сөйлеп, жоқтау айтты, сондықтан олардың дауыстары алысқа жетті. Нұх пен оның ұлдары қайғы-қасіретке батып, жылап жіберді; олар өлім қақпасына жеткендеріне қатты қорықты.
31 Нұх Жаратқан Иеге дұға етіп, осыған байланысты жалбарынды. Ол: «Уа, Жаратқан Ие, бізге көмектесші, өйткені бізді қоршап алған бұл зұлымдықты көтеруге күшіміз жетпейді, өйткені су толқындары бізді қоршап алды, зұлым ағындар бізді қорқытты, өлім тұзақтары алдымызда келді; бізге жауап бер, уа, Жаратқан Ие, бізге жауап бер, бізге жүзіңді нұрландыр, бізге мейірімді бол, бізді құтқар және құтқар», – деді.
32 Жаратқан Ие Нұхтың үніне құлақ асып, оны есіне алды.
33 Жер бетіне жел соғып, су тыйылып, кеме тоқтады.
34 Түпсіздіктің көздері мен аспан терезелері жабылып, аспаннан жауған жаңбыр басылды.
35 Сол күндері су тартылып, кеме Арарат тауларының басына тоқтады.
36 Нұх кеменің терезелерін ашты, ал Нұх сол кезде де Жаратқан Иеге жалбарынып: «Уа, жерді, аспанды және ондағының бәрін жаратқан Жаратқан Иеміз, жандарымызды осы қамаудан және бізді қамауға алған түрмеден шығара гөр, өйткені мен күрсінуден шаршадым», – деді.
37 Жаратқан Ие Нұхтың сөзіне құлақ асып, оған: «Бір жыл өткен соң ғана жолға шығасың», – деді.
38 Нұх кемеде тұрғанына бір жыл толғанда, жер бетіндегі су тартылып, Нұх кеменің қақпағын ашты.
39 Сол кезде, екінші айдың жиырма жетінші күні, жер құрғаған еді, бірақ Нұх, оның ұлдары және онымен бірге болғандар Жаратқан Ие оларға бұйырғанша кемеден шыққан жоқ.
40 Жаратқан Ие оларға шығуды бұйырған күн келді, сонда олар кемеден шықты.
41 Олар барып, әрқайсысы өз жолына, өз мекеніне қайтты. Нұх пен оның ұлдары Құдай айтқан жерде тұрып, өмір бойы Жаратқан Иеге қызмет етті. Жаратқан Ие Нұх пен оның ұлдарын кемеден шыққан кезде батасын берді.
42 Ол оларға: «Өсіп-өніп, бүкіл жер бетін толтырыңдар, күшейіп, жер бетінде мол өсіп-өніңдер, сонда көбейіңдер», – деді.

7-ТАРАУ

1 Нұхтың ұлдарының есімдері: Япш, Хам және Шам; топан судан кейін олардан балалар туылды, өйткені олар топан судан бұрын әйел алған еді.
2 Япшінің ұлдары мыналар: Гомер, Магог, Мадай, Яван, Тубал, Мешех және Тирас, жеті ұлы.
3 Гомердің ұлдары: Аскиназ, Рефат және Тегарма.
4 Магогтың ұлдары Елиханаф пен Лубал еді.
5 Мадайдың ұлдары: Ахон, Зило, Хазони және Лут.
6 Яванның ұлдары: Елиша, Таршиш, Киттим және Дудоним.
7 Тұбалдың ұлдары: Арипи, Кесед және Таари.
8 Мешехтің ұлдары: Дедон, Зарон және Шебашни.
9 Тирастың ұлдары: Бениб, Гера, Лупирион және Гилак; бұлар Япештің әулеттері, сол кезде олардың саны шамамен төрт жүз алпыс адам болды.
10 Хамның ұлдары: Куш, Мицраим, Пұт және Қанахан, төрт ұлы; Куштың ұлдары: Себа, Хавила, Сабта, Раама және Сатеха, ал Рааманың ұлдары: Шеба және Дедан.
11 Мисраимнің ұлдары: Луд, Аном, Патрос, Хаслот және Хаптор.
12 Пұттың ұлдары: Гебул, Хадан, Бена және Адан.
13 Қанаханның ұлдары: Сидон, Хет, Амори, Гергаши, Хиви, Арки, Сени, Ароди, Зимоди және Хамоти.
14 Бұлар әулеттері бойынша Хамның ұлдары, сол кезде олардың саны шамамен жеті жүз отыз адам болды.
15 Шамның ұлдары: Елам, Ашур, Арпақшад, Луд және Арам, бес ұлы; ал Еламның ұлдары: Шушан, Махул және Хармон.
16 Ашардың ұлдары: Мирус пен Мокил, ал Арпақшадтың ұлдары: Шелах, Анар және Ашкол.
17 Лудтың ұлдары: Петор мен Бизаон, ал Арамның ұлдары: Ұз, Хул, Гатер және Маш.
18 Бұлар әулеттері бойынша Шамның ұлдары; сол кезде олардың саны үш жүзге жуық еді.
19 Шамның ұрпақтары мыналар: Шамнан Арпақшад, Арпақшадтан Шелах туылды, ал Шелахтан Ебер туылды. Еберден екі ұл дүниеге келді, біреуінің аты Пелек еді, өйткені оның заманында адамдар бөлініп, соңғы күндері жер беті бөлінді.
20 Екіншісінің аты Йоктан еді, яғни оның заманында адам ұлдарының өмірі азайып, азайып бара жатқан.
21 Йоктанның ұлдары мыналар: Алмодад, Шелаф, Хазармобет, Ерах, Хадуром, Озел, Дикла, Обал, Әбимаил, Шеба, Опир, Хавила және Жобаб; бұлардың бәрі Йоктанның ұлдары.
22 Оның ағасы Пелек Йенді, Йен Серугты, Серуг Нахорды, Нахор Тарахты, ал Тарах отыз сегіз жаста Харан мен Нахорды дүниеге әкелді.
23 Нұхтың ұлы Хамның ұлы Куш қартайған шағында әйел алып, ұл туды. Оған Нұхтың атын Нымрод қойып: «Сол кезде адам баласы қайтадан Құдайға қарсы шығып, күнә жасай бастады», – деді. Бала өсіп, әкесі оны қатты жақсы көрді, өйткені ол қартайған шағында туған еді.
24 Құдай Адам мен оның әйелі бақтан шыққан кезде оларға теріден жасалған киімдерді Кушқа берді.
25 Адам мен оның әйелі қайтыс болғаннан кейін, киімдер Иаред ұлы Енохқа берілді, ал Енох Құдайға көтерілгенде, ол оларды ұлы Метушалаға берді.
26 Метушала қайтыс болғанда, Нұх оларды кемеге алып келді, олар кемеден шыққанша онымен бірге болды.
27 Олар сыртқа шыққанда, Хам әкесі Нұхтың киімдерін ұрлап алды, ал ол оларды ағаларынан жасырып қойды.
28 Хам тұңғыш ұлы Кушты дүниеге әкелгеннен кейін, оған киімдерін жасырын берді, олар Кушпен бірге көп күн бірге болды.
29 Куш оларды ұлдары мен бауырларынан жасырып қойды. Куш Нымродты дүниеге әкелгеннен кейін, оған деген сүйіспеншілігімен сол киімдерді берді. Нымрод өсіп, жиырма жасқа толғанда сол киімдерді киді.

30 Нымрод киім киген кезде күшейе түсті, Құдай оған күш пен жігер берді, ол жер бетінде мықты аңшы болды, иә, ол далада мықты аңшы болды, жануарларды аулап, құрбандық үстелдерін тұрғызып, оларға Жаратқан Иенің алдында құрбандық шалды.
31 Нымрод өзін нығайтып, ағаларының арасынан шығып, айналасындағы барлық жауларына қарсы ағаларының шайқастарына қатысты.
32 Жаратқан Ие бауырларының барлық жауларын оның қолына берді, ал Құдай оған шайқастарда мезгіл-мезгіл сәттілік беріп, жер бетінде билік құрды.
33 Сондықтан сол күндері бір адам өзі дайындаған жауынгерлерді шайқасқа алып шыққанда, оларға: «Құдай жер бетіндегі мықты аңшы Нымродқа істегендей, ағаларына қарсы шайқастарда жеңіске жетіп, оларды жауларының қолынан құтқарды, сондықтан Құдай бізді бүгін де құтқарып, күш-қуат берсін», – дейтін.
34 Нымрод қырық жасқа толғанда, оның ағайындары мен Япештің балалары арасында соғыс болып, олар жауларының қолында қалды.
35 Сол кезде Нымрод аттанып, Куштың барлық ұлдарын және олардың отбасыларын, шамамен төрт жүз алпыс адамды жинады. Сондай-ақ, достары мен таныстарынан сексен адамды жалдап, оларға жалақыларын берді. Ол олармен бірге шайқасқа аттанды. Жолда Нымрод өзімен бірге жүрген адамдардың жүректерін нығайтты.
36 Ол оларға: «Қорықпаңдар, үрейленбеңдер, өйткені барлық жауларымыз біздің қолымызға түседі, сендер оларға қалағандарыңды істей беріңдер», – деді.
37 Барғандардың барлығы бес жүзге жуық адам болды. Олар жауларымен шайқасып, оларды жойып, бағындырды. Нымрод олардың орындарына тұрақты нөкерлер қойды.
38 Ол олардың кейбір балаларын кепілдікке алды, олардың барлығы Нымрод пен оның бауырларының қызметшілері болды. Нымрод пен онымен бірге болған барлық адамдар үйлеріне қайтты.
39 Нымрод жауларын жеңіп, шайқастан қуанышпен оралған кезде, барлық ағайындары және оны бұрыннан танитындар оны патша ету үшін жиналып, басына патшалық тәж кигізді.
40 Ол патшалардың дәстүрі бойынша, өз қарамағындағылар мен халыққа, ханзадаларға, билерге және билеушілерге билік етті.
41 Ол Нахор ұлы Тарахты әскерінің басшысы етіп тағайындады, оны барлық әміршілерінен жоғары қойып, құрметтеді.
42 Ол айналасындағы барлық жауларын жеңгеннен кейін, жүрегі қалағандай билік құрып жатқанда, кеңесшілерімен бірге сарайына қала салуды кеңес етті, олар солай істеді.
43 Олар шығысқа қарама-қарсы үлкен аңғар тауып, оған үлкен және кең қала салды. Нымрод өзі салған қаланы Шинар деп атады, өйткені Жаратқан Ие жауларын қатты шайқап, жойып жіберген еді.
44 Нымрод Шинарда тұрып, қауіпсіз билік құрды, жауларымен шайқасып, оларды бағындырды, барлық шайқастарында табысқа жетті, патшалығы өте ұлы болды.
45 Барлық ұлттар мен тілдер оның даңқын естіп, оған жиналып, жерге дейін бас иіп, құрбандық шалды. Ол олардың билеушісі және патшасы болды. Олардың барлығы онымен бірге Шинар қаласында тұрды. Нымрод жер бетінде Нұхтың барлық ұлдарына билік етті, олардың барлығы оның билігі мен кеңесіне бағынды.
46 Бүкіл жер бетінде бір тілде сөйлеп, бірлікте сөйлейтіндер болды, бірақ Нымрод Жаратқан Иенің жолымен жүрмеді. Топан судан кейінгі күндерден бастап сол күндерге дейін өзінен бұрынғы барлық адамдардан да зұлым болды.
47 Ол ағаш пен тастан құдайлар жасап, оларға табынып, Жаратқан Иеге қарсы шығып, барлық қарамағындағыларға және жер бетіндегі адамдарға оның зұлым жолдарын үйретті; ал оның ұлы Мардон әкесінен де зұлым болды.
48 Нымрод ұлы Мардонның істері туралы естігендердің бәрі ол туралы: «Зұлымнан зұлымдық шығады», – деп айтатын. Сондықтан бүкіл жер бетінде «Зұлымнан зұлымдық шығады» деген мақал тарады. Бұл сөз адамдардың сөзінде сол кезден бастап бүгінге дейін айтылып келеді.
49 Нымрод әскерінің әміршісі Нахор ұлы Тарах сол кезде патша мен оның қарамағындағылардың алдында өте беделді болды, патша мен әміршілер оны жақсы көріп, өте жоғары көтерді.
50 Тарах Корнебоның қызы Амтело есімді әйел алды; сол күндері Тарахтың әйелі жүкті болып, оған ұл туды.
51 Тарах жетпіс жаста болғанда, ол туған ұлына Ыбырам деген ат қойды, себебі патша оны сол кезде тәрбиелеп, қасындағы барлық әміршілерінен жоғары қойған еді.

8-ТАРАУ

1 Ыбырам дүниеге келген түні Тарахтың барлық қызметшілері, Нымродтың барлық данышпандары және оның сиқыршылары келіп, Тарахтың үйінде тамақтанып, ішіп-жеп, сол түні онымен бірге қуанды.
2 Барлық данышпандар мен сиқыршылар Тарахтың үйінен шыққан кезде, сол түні жұлдыздарға қарау үшін аспанға көз тігісті. Олар шығыстан келіп, аспанда жүгіріп жүрген бір үлкен жұлдызды көрді. Ол аспанның төрт жағынан төрт жұлдызды жұтып қойды.
3 Патшаның барлық данышпандары мен оның сиқыршылары бұл көрініске таң қалды, ал данышпандар бұл мәселені түсініп, оның маңыздылығын білді.
4 Олар бір-біріне: «Бұл тек бүгін түнде Тарахтан туған баланың өсіп-өніп, көбейіп, бүкіл жерді иеленетінін, өзі мен оның ұрпақтары мәңгілікке қалатынын, ұлы патшаларды өлтіріп, олардың жерлерін иемденетінін білдіреді», – деді.
5 Сол түні данышпандар мен сиқыршылар үйлеріне қайтты, ал таңертең барлық данышпандар мен сиқыршылар ерте тұрып, белгіленген үйде жиналды.
6 Олар бір-біріне: «Кеше түнде көргеніміз патшадан жасырын, оған әлі белгісіз», – деді.
7 Егер бұл жағдай патшаға соңғы күндері мәлім болса, ол бізге: «Неге бұл мәселені менен жасырдыңдар,

сонда бәріміз өлеміз; енді барып, патшаға көргенімізді және оның мағынасын айтып берейік, сонда біз ашық боламыз», – дейді.
8 Олар солай істеді де, бәрі патшаның алдына барып, жерге дейін бас иіп: «Патша аман болсын, патша аман болсын!» – деді.
9 Біз әскеріңнің әміршісі Нахордың ұлы Тарахтың ұл туылғанын естідік. Біз түнде оның үйіне барып, сол түні онымен бірге тамақтанып, ішіп-жеп, көңіл көтердік.
10 Қызметшілеріңіз Тарахтың үйінен шығып, өз үйлерімізге түнеуге кеткенде, біз аспанға көз тіккенде, шығыстан келе жатқан үлкен жұлдызды көрдік. Сол жұлдыз үлкен жылдамдықпен ұшып, аспанның төрт жағынан төрт үлкен жұлдызды жұтып қойды.
11 Қызметшілеріңіз біз көрген көрініске таң қалып, қатты қорқып кеттік. Біз бұл көрініске қатысты шешім қабылдап, даналығымыздың арқасында оның дұрыс түсіндірмесін білдік: бұл нәрсе Тарахтан туған балаға қатысты. Ол өсіп, көбейіп, күшейіп, жер бетіндегі барлық патшаларды өлтіріп, олардың барлық жерлерін өзі және оның ұрпақтары мәңгілікке иемденеді.
12 Енді, мырзамыз және патшамыз, біз сізге осы бала туралы көргенімізді шынымен де таныстырдық.
13 Егер патша әкесіне осы бала үшін баға беруді жөн көрсе, ол өсіп, елге тарамай тұрып, бізге қарсы зұлымдығы күшейіп, біз де, балаларымыз да оның зұлымдығынан құрып кетпей тұрып, оны өлтіреміз.
14 Патша олардың сөздерін естіп, оған ұнады. Ол Тарахты шақыртып алды. Тарах патшаның алдына келді.
15 Патша Тарахқа: «Маған кеше түнде сенің ұл туылғаның туралы айтылды, ол дүниеге келгенде аспанда осылай көрініс тапты», – деді.
16 Енді баланы маған беріңіз, оның зұлымдығы бізге қарсы шықпай тұрып, оны өлтірейік. Мен оның құнына үйіңізді күміс пен алтынға толтырып, сізге беремін.
17 Тарах патшаға былай деп жауап берді: «Ием, патшам, мен сенің сөздеріңді естідім, қызметшің патшасының қалағанының бәрін орындайды».
18 Бірақ патша мырзам, мен сізге кеше түнде не болғанын айтып берейін, патшаның қызметшісіне қандай кеңес беретінін көрейін, содан кейін патшаның айтқанына жауап беремін; патша: «Айтыңыз», – деді.
19 Терах патшаға былай деді: «Моред ұлы Айон кеше түнде маған келіп:
20 Патша саған берген үлкен және әдемі атты маған бер, мен саған оның құнына күміс пен алтын, сабан мен жем беремін; мен оған: «Патша сенің сөздерің туралы айтқанын көргенше күте тұр, патша не айтса, соны істеймін», – дедім.
21 Енді, патша мырзам, мен саған осыны білдірдім, патшам қызметшісіне беретін кеңесін мен орындаймын.
22 Патша Тарахтың сөздерін естігенде, ашуланып, оны ақымақ деп санады.
23 Патша Тарахқа былай деп жауап берді: «Сен соншалықты ақымақ, надан немесе түсінігі аз адамсың ба? Өзіңнің әдемі жылқыңның ақшасын күміс пен алтынға, тіпті сабан мен жемге беретіндей осыны істейсің бе?»
24 Күміс пен алтынға соншалықты тапшысың ба, жылқыңның жеміне сабан мен жем таба алмай, осылай істейсің бе? Мен саған берген, бүкіл жер бетінде теңдесі жоқ керемет атты беретіндей күміс пен алтын немесе сабан мен жем саған не?
25 Патша сөзін тоқтатты, ал Тарах патшаға былай деп жауап берді: «Патша қызметшісіне былай деді;
26 Уа, патшам, сен маған: «Ұлыңды бер, біз оны өлтірейік, мен саған оның құнына күміс пен алтын беремін», – деп не айттың? Ұлым қайтыс болғаннан кейін күміс пен алтынды не істеймін? Менің мұрагерім кім болады? Сонда мен қайтыс болғаннан кейін күміс пен алтын оны берген патшама қайтарылады.
27 Патша Тарахтың сөздерін және оның патша туралы айтқан астарлы әңгімесін естігенде, қатты қайғырып, бұл нәрсеге ашуланып, іштей ашуланды.
28 Тарах патшаның өзіне ашуланғанын көріп, оған былай деп жауап берді: «Менің барлық мүлкім патшаның қолында. Патша қызметшісіне не істегісі келсе, соны істесін. Иә, тіпті менің ұлым да патшаның қолында, ол да, одан үлкен екі ағасы да ештеңеге айырбасталмайды».
29 Патша Тарахқа: «Жоқ, мен сенің кіші ұлыңды белгілі бір бағаға сатып аламын», – деді.
30 Сонда Тарах патшаға былай деп жауап берді: «Мырзам, патшам, қызметшіңіздің сіздің алдыңызда бір сөз айтуына рұқсат беруіңізді өтінемін, патша өз қызметшісінің сөзін тыңдасын». Тарах: «Патшам маған үш күн уақыт берсін, мен бұл мәселені іштей қарастырып, патшамның сөздері туралы отбасыммен кеңесейін», – деді де, патшаны бұған келісуге қатты көнді.
31 Патша Тарахтың айтқанын тыңдап, оған үш күн уақыт берді. Тарах патшаның қасынан кетіп, отбасына оралып, патшаның барлық сөздерін айтып берді. Халық қатты қорықты.
32 Үшінші күні патша Тарахқа: «Ұлыңды маған айтқанымдай, маған ақшаға жібер. Егер олай істемесең, үйіңдегінің бәрін қырып тастаймын, тіпті итіңді де қалдырмаймын», – деп хабар жіберді.
33 Тарах патшадан шұғыл түрде талап етілгендіктен, асығыс әрекет етіп, сол күні қызметшісінің бірінен туған баланы алып кетті. Тарах баланы патшаға алып келіп, оның құнын алды.
34 Бұл істе Жаратқан Ие Тарахпен бірге болды, өйткені Нымрод Ыбырамның өліміне себепкер болмады, ал патша баланы Тарахтан алып, бар күшімен басын жерге тигізді, өйткені ол бұл Ыбырам деп ойлады; және бұл сол күннен бастап одан жасырылды, және патша оны ұмытып кетті, өйткені Ыбырамның өліміне жол бермеу Құдайдың еркі болды.
35 Тарах ұлын, анасы мен емізушісін жасырын түрде алып, үңгірге жасырып, ай сайын азық-түліктерін әкеліп тұрды.
36 Жаратқан Ие үңгірде Ыбыраммен бірге болды, ол өсті, ал Ыбырам үңгірде он жыл болды, ал патша мен оның әміршілері, балгерлері мен данышпандары патша Ыбырамды өлтірді деп ойлады.

9-ТАРАУ

1 Сол кезде Ыбырамның үлкен ағасы Тарахтың ұлы Харан әйел алды.
2 Харан оны алған кезде отыз тоғыз жаста еді; Хараннның әйелі жүкті болып, ұл туды, ол оған Лут деген ат қойды.
3 Ол тағы да жүкті болып, қыз туды, оған Милка деген ат қойды; ол тағы да жүкті болып, қыз туды, оған Сарай деген ат қойды.
4 Харан қырық екі жасында Сарайды дүниеге әкелді, бұл Ыбырамның өмірінің оныншы жылында еді; сол күндері Ыбырам, анасы және емізушісі үңгірден шықты, өйткені патша мен оның қол астындағылар Ыбырамның ісін ұмытып кеткен еді.
5 Ыбырам үңгірден шыққаннан кейін Нұх пен оның ұлы Шамға барды. Ол Жаратқан Иенің нұсқауы мен жолдарын үйрену үшін солармен бірге болды. Ыбырамның қайда екенін ешкім білмеді, сондықтан Ыбырам Нұх пен оның ұлы Шамға ұзақ уақыт қызмет етті.
6 Ыбырам Нұхтың үйінде отыз тоғыз жыл болды, ал Ыбырам үш жасынан бастап Жаратқан Иені білді және қайтыс болғанға дейін Нұх пен оның ұлы Шам үйреткендей, Жаратқан Иенің жолымен жүрді; сол кезде жер бетіндегі барлық ұлдар Жаратқан Иеге қарсы қатты күнәға батып, Оған қарсы шығып, басқа құдайларға қызмет етті, және оларды жер бетінде жаратқан Жаратқан Иені ұмытып кетті; сол кезде жер бетіндегі тұрғындар өздеріне ағаш пен тастан жасалған құдайларды жасады, олар сөйлей де, ести де, құтқара да алмады, ал адам ұлдары оларға қызмет етті, және олар олардың құдайларына айналды.
7 Патша мен оның барлық қызметшілері, сондай-ақ Тарах пен оның бүкіл үй іші ағаш пен тастан жасалған құдайларға табынғандардың алғашқылары болды.
8 Терахтың ағаш пен тастан жасалған он екі үлкен құдайы болды, олар жыл сайын он екі ай бойы әр құдайға қызмет етті, ал Терах әр ай сайын құдайларына астық пен сусын құрбандықтарын әкелетін; Терах күн сайын осылай істейтін.
9 Сол ұрпақтың бәрі Жаратқан Иенің алдында зұлым болды, сондықтан олар әрқайсысын өз құдайы етті, бірақ өздерін жаратқан Жаратқан Иеден бас тартты.
10 Сол кезде бүкіл жер бетінде Нұх пен оның үйінен басқа Жаратқан Иені білетін бірде-бір адам болған жоқ (өйткені олар әрқайсысы өз Құдайына қызмет етті), ал оның кеңесіне құлақ асқандардың бәрі сол кезде Жаратқан Иені білетін.
11 Сол кезде Тарах ұлы Ыбырам Нұхтың үйінде үлкен беделге ие болды, және бұл туралы ешкім білмеді, ал Жаратқан Ие онымен бірге болды.
12 Жаратқан Ие Ыбырамға түсінікті жүрек берді, сондықтан ол сол ұрпақтың барлық істерінің бекер екенін, ал олардың барлық құдайларының бекер екенін және ешқандай пайдасы жоқ екенін білді.
13 Ыбырам жерге нұрын шашып тұрған күнді көріп, өзіне: «Жерге нұрын шашып тұрған күн – Құдай, мен Оған қызмет ететін боламын», – деді.
14 Ыбырам сол күні күнге қызмет етіп, оған дұға етті. Кеш түскенде әдеттегідей күн батып кетті. Ыбырам ішінен: «Бұл шынымен де Құдай емес пе?» – деп ойлады.
15 Ыбырам іштей: «Көк пен жерді кім жаратты? Жер бетінде кім жаратты? Ол қайда?» – деп ойлай берді.
16 Түн оны қараңғылыққа бөледі, ол көзін батысқа, солтүстікке, оңтүстікке және шығысқа көтеріп, күннің жерден ғайып болғанын, ал күннің қараңғыланғанын көрді.
17 Ыбырам алдындағы жұлдыздар мен айды көріп: «Бұл шынымен де бүкіл жерді де, адамды да жаратқан Құдай, міне, оның қызметшілері оның айналасындағы құдайлар», – деді. Ыбырам сол түні бойы айға табынып, оған сиынып дұға етті.
18 Таңертең күн шығып, әдеттегідей жерге нұрын шашқанда, Ыбырам Құдай-Тағаланың жер бетінде жаратқандарының бәрін көрді.
19 Сонда Ыбырам өзіне: «Бұлар жерді және барлық адамзатты жаратқан құдайлар емес, олар Құдайдың қызметшілері», – деді. Ыбырам Нұхтың үйінде қалып, Жаратқан Иені және оның жолдарын білді. Ол өмір бойы Жаратқан Иеге қызмет етті, ал сол ұрпақтың бәрі Жаратқан Иені ұмытып, ағаш пен тастан жасалған басқа құдайларға қызмет етіп, өмір бойы бүлік шығарды.
20 Нымрод патша қауіпсіз билік құрды, бүкіл жер беті оның қол астында болды, бүкіл жер бетіндегілер бір тілде сөйлеп, бірлікте сөйледі.
21 Нымродтың барлық әміршілері мен оның ұлылары Пут, Мисраим, Куш және Қанахан отбасыларымен кеңесіп, бір-біріне: «Келіңдер, өзімізге қала салып, оның ішінде берік мұнара, төбесі көкке жететіндей етіп, бүкіл әлемге билік ету үшін даңқымызды арттырайық. Жауларымыздың зұлымдығы бізден арылып, оларға күшті билік етейік, соғыстарының кесірінен жер бетіне шашырап кетпейміз», – деді.
22 Олардың бәрі патшаның алдына барып, осы сөздерді патшаға жеткізді, патша бұл істе олармен келісіп, солай істеді.
23 Барлық отбасылар шамамен алты жүз мың адамнан тұрып, қала мен мұнара салу үшін кең жер іздеп, бүкіл жерді іздеді, бірақ Шинар жерінің шығысында екі күндік жол жүретін жердегі бірде-бір аңғарға ұқсайтын ештеңе таппады. Олар сол жерге көшіп барып, сол жерде тұрды.
24 Олар аяқтаймыз деп ойлаған қала мен мұнараны салу үшін кірпіш құйып, от жаға бастады.
25 Мұнара салу олар үшін қылмыс және күнә болды, сондықтан олар оны сала бастады. Олар көктегі Құдай Жаратқан Иеге қарсы құрылыс жүргізіп жатқанда, жүректерінде Оған қарсы соғысуды және көкке көтерілуді ойлады.
26 Осы адамдардың бәрі және барлық әулеттері үш бөлікке бөлінді; біріншісі: «Біз көкке көтеріліп, оған қарсы шайқасамыз», - деді; екіншісі: «Біз көкке көтеріліп, сол жерде өз құдайларымызды орналастырып, оларға қызмет етеміз», - деді; ал үшіншісі: «Біз көкке көтеріліп, оны садақ пен найзамен ұрамыз», - деді; Құдай олардың барлық істерін және барлық жаман ойларын білді, сондықтан олар салып жатқан қала мен мұнараны көрді.
27 Олар құрылыс жұмыстарын жүргізген кезде өздеріне үлкен қала және өте биік және мықты мұнара салды; оның биіктігіне байланысты құрылысшыларға

көтерілген кезде ерітінді мен кірпіштер бір жыл өткенше жетпеді, содан кейін олар құрылысшыларға қол созып, оларға ерітінді мен кірпіш берді; бұл күн сайын осылай жасалды.
28 Міне, бұлар күні бойы көтеріліп, басқалары түсіп жатты; егер кірпіш қолдарынан құлап, сынса, бәрі жылайтын, ал егер біреу құлап өлсе, олардың ешқайсысы оған қарамайтын.
29 Жаратқан Ие олардың ойларын білді, сондықтан олар құрылыс жұмыстарын жүргізіп жатқанда, аспанға жебелерді лақтырды, барлық жебелер қанға толып, оларға түсті. Оларды көргенде бір-біріне: «Біз көктегілердің бәрін өлтірдік», – деді.
30 Өйткені бұл оларды адастыру және жер бетінен жою үшін Жаратқан Иеден болды.
31 Олар мұнара мен қаланы салып, көптеген күндер мен жылдар өткенше күн сайын осылай істеді.
32 Құдай алдында тұрған жетпіс періштеге, оған жақын тұрғандарға: «Төмен түсіп, олардың тілдерін шатастырайық, бірде-бір адам көршісінің тілін түсінбеуі үшін», – деді. Олар да солай істеді.
33 Келесі күннен бастап олар көршісінің тілін ұмытып, бір тілде сөйлей алмайтын болды. Құрылысшы көршісінің қолынан тапсырыс бермеген әк немесе тасты алғанда, құрылысшы оны лақтырып, көршісіне лақтырып жіберетін, сол арқылы ол өлетін.
34 Олар көп күн бойы осылай істеді, және олардың көбін осылай өлтірді.
35 Жаратқан Ие сол жердегі үш топты өлтіріп, оларды істері мен ниеттеріне қарай жазалады; «Біз көкке көтеріліп, құдайларымызға қызмет етеміз» дегендер маймылдар мен пілдерге ұқсап кетті; ал «Біз аспанды жебелермен ұрамыз» дегендерді Жаратқан Ие бір адамды көршісінің қолымен өлтірді; ал «Біз көкке көтеріліп, оған қарсы шайқасамыз» дегендердің үшінші тобын Жаратқан Ие жер бетіне шашыратып жіберді.
36 Олардың арасында қалғандар өздеріне келетін зұлымдықты біліп, түсінгеннен кейін, ғимаратты тастап кетті де, бүкіл жер бетіне бытырап кетті.
37 Олар қала мен мұнараны салуды тоқтатты, сондықтан ол сол жерді Бабыл деп атады, өйткені Жаратқан Ие сол жерде бүкіл жер бетінің тілін шатастырды; міне, ол Шинар жерінің шығысында еді.
38 Ал адам ұлдары салған мұнараға келетін болсақ, жер аузын ашып, оның үштен бір бөлігін жұтып қойды, аспаннан от түсіп, тағы үштен бір бөлігін өртеп жіберді, ал қалған үштен бір бөлігі бүгінгі күнге дейін сақталған, ол аспанда болған бөліктің бір бөлігі, оның айналасы үш күндік жол жүру жолын құрайды.
39 Сол мұнарада адам баласының көбі қайтыс болды, сансыз халық еді.

10-ТАРАУ

1 Сол күндері, Тарах ұлы Ыбырамның қырық сегізінші жылында, Ебер ұлы Пелек қайтыс болды. Пелектің барлық өмірі екі жүз отыз тоғыз жыл болды.
2 Жаратқан Ие мұнарада жасаған күнәлары үшін адам ұлдарын шашыратып жіберген кезде, олар көптеген топтарға бөлініп, барлық адам ұлдары жердің төрт бұрышына шашырап кетті.
3 Барлық әулеттердің әрқайсысы өз тіліне, жеріне немесе қаласына қарай бөлінді.
4 Адам ұлдары өз әулеттері бойынша, барған жерлерінде және Жаратқан Ие оларды шашыратып жіберген жердің барлық жерінде көптеген қалалар салды.
5 Олардың кейбіреулері кейіннен жойылып кеткен жерлерде қалалар салып, сол қалаларды өз аттарымен немесе балаларының аттарымен немесе олардың нақты оқиғаларымен атады.
6 Нұх ұлы Япештің ұлдары барып, шашыраңқы жерлеріне қалалар салды. Олар барлық қалаларын өз аттарымен атады. Япештің ұлдары жер бетінде көптеген топтарға және тілдерге бөлінді.
7 Әулеттері бойынша Япештің ұлдары мыналар: Гомер, Магог, Медай, Яван, Тубал, Мешех және Тирас; бұлар өз ұрпақтары бойынша Япештің ұлдары.
8 Гомердің ұрпақтары қалаларына қарай Франц өзенінің жағасындағы Сена өзенінің жағасындағы Франц жерінде тұратын франктардан тұрды.
9 Рефаттың ұлдары - Бартония жерінде, Леда өзенінің бойында тұратын бартонимдер. Леда өзені өз суын ұлы Гихон теңізіне, яғни мұхитқа ағызады.
10 Тугарманың ұрпақтары он әулеттен тұрады, олардың есімдері: Бузар, Парзунак, Балгар, Эликанум, Рагбиб, Тарки, Бид, Зебук, Онгал және Тилмаз; бұлардың бәрі солтүстікке таралып, өздеріне қалалар салды.
11 Олар өз қалаларын өз аттарымен атады, олар осы күнге дейін Хитла мен Италак өзендерінің бойында тұрады.
12 Бірақ Анголи, Балгар және Парзунак әулеттері үлкен Дубнее өзенінің бойында тұрады; және олардың қалаларының атаулары да өз атауларымен берілген.
13 Яван ұлдары - Макдония жерінде тұратын явандықтар, ал Медайаре ұлдары - Курсон жерінде тұратын орелумдықтар, ал Тубал ұлдары - Пашия өзенінің бойындағы Тускана жерінде тұратындар.
14 Мешехтің ұлдары - Шибашни, ал Тирастың ұлдары - Рушаш, Кушни және Онголис; бұлардың бәрі барып, өздеріне қалалар салды; бұл қалалар Траган өзеніне құятын Кура өзенінің жағасындағы Жабус теңізінің жағасында орналасқан.
15 Ал Елишаның ұлдары - алманимдер, олар да барып, өздеріне қалалар салды; бұл қалалар Әйүп пен Шибатмо тауларының арасында орналасқан; олардың ішінде Әйүп пен Шибатмо тауларының қарсысында тұратын Лумбарди халқы болды, олар Италия жерін жаулап алып, осы күнге дейін сол жерде қалды.
16 Киттим ұлдары - Тибреу өзенінің бойындағы Канопия аңғарында тұратын ромдықтар.
17 Ал Дудонимнің ұлдары Бордна жеріндегі Гихон теңізінің жағасындағы қалаларда тұрады.
18 Бұлар мұнараның артына шашыраңқы орналасқан Япшінің ұрпақтары, олардың қалалары мен тілдері бойынша таралған, қалаларын өз атаулары мен оқиғаларымен атаған; және бұл олардың мұнараның артына сол кезде салған барлық қалаларының атаулары.
19 Хамның ұлдары өз ата-бабалары мен қалалары бойынша Куш, Мицраим, Пұт және Қанахан болды.

20 Осылардың бәрі барып, өздеріне лайықты жерлерді тауып, қалалар салды. Олар қалаларын әкелерінің аттарымен Куш, Мицраим, Пұт және Қанахан деп атады.
21 Мисраимнің ұрпақтары: луд, анам, лехабим, нафтухим, патрус, каслухим және каптурим, барлығы жеті әулет.
22 Бұлардың бәрі Мысырдың Сихор өзенінің жағасында тұрып, өздеріне қалалар салып, оларды өз аттарымен атады.
23 Патрос пен Каслохтың ұлдары бір-бірімен қыз алысып, олардан бес әулет болып пелиштілер, азатимдер, герариімдер, гитмилер және екронимдер тарады; олар да өздеріне қалалар салып, қалаларын әкелерінің аттарымен атады.
24 Қанахандықтар да өздеріне қалалар салып, қалаларын өз аттарымен атады, он бір қала және сансыз басқа қалалар.
25 Хам руынан төрт адам жазықтағы елге барды, олардың аттары мыналар: Содом, Ғомора, Адма және Зебойым.
26 Бұл адамдар жазықта өздеріне төрт қала салып, қалаларының аттарын өз есімдерімен атады.
27 Олар, олардың балалары және оларға тиесілі барлық адамдар сол қалаларда тұрды. Олар өсіп-өніп, көбейіп, бейбіт өмір сүрді.
28 Қанаханның немересі, Хивидің немересі, Хұрдың ұлы Сейір Паран тауының қарсысындағы аңғарға барып, сол жерде қала салды. Ол жеті ұлымен және үй ішімен сол жерде тұрды. Ол салған қаланы өз атымен Сейір деп атады; бұл жер бүгінгі күнге дейін Сейір жері.
29 Бұлар мұнараның артындағы елдеріне шашыраңқы орналасқан Хам ұлдарының тілдері мен қалалары бойынша тараған әулеттері.
30 Нұх ұлы Шамның, яғни Ебердің барлық ұрпақтарының әкесінің, кейбір ұрпақтары да шашыраңқы жерлеріне барып, қалалар салып, қалаларын өз аттарымен атады.
31 Шамның ұлдары: Елам, Ашшур, Арпақшад, Луд және Арам. Олар өздеріне қалалар салып, барлық қалаларының аттарын өз аттарымен қойды.
32 Сол кезде Шам ұлы Ашур балаларымен және үй ішімен бірге өте көп адаммен жолға шықты. Олар алыстағы бір жерге барды. Олар барған жеріндегі өте кең аңғарға кезікті. Олар өздеріне төрт қала салып, оларды өз есімдері мен оқиғаларымен атады.
33 Ашур ұлдары салған қалалардың аттары: Ниневия, Ресен, Калах және Рехоботер; Ашур ұлдары осы күнге дейін сол жерде тұрады.
34 Арам ұлдары да барып, өздеріне қала салды. Олар қаланы үлкен ағаларының атымен Ұз деп атап, сол жерде тұрып жатыр; бұл жер бүгінгі күнге дейін Ұз жері.
35 Мұнара салынғаннан кейінгі екінші жылы Ашур әулетінен шыққан Бела есімді бір адам Ниневия жерінен отбасымен бірге қайда тұрса да, сол жерге көшіп барып, Содомға қарама-қарсы жазықтағы қалалардың қарсысына келіп, сол жерде тұрды.
36 Сол адам тұрып, сол жерде шағын қала салып, оны өз атымен Бела деп атады; бұл жер бүгінгі күнге дейін Соар жері.
37 Мұнараның артынан жер бетіне шашыраңқы орналасқаннан кейінгі Шам ұлдарының тілі мен қалалары бойынша таралған әулеттері мыналар:
38 Осыдан кейін әрбір патшалық, қала және Нұх ұрпақтарының әулеттері өздеріне көптеген қалалар салды.
39 Олар өз қалаларында өз бұйрықтарымен реттелу үшін үкіметтер орнатты; Нұх ұрпақтарының барлық әулеттері мәңгілікке солай істеді.

11-ТАРАУ

1 Куш ұлы Нымрод әлі Шинар жерінде болды. Ол сол жерге билік құрып, сол жерде тұрды, сондай-ақ Шинар жерінде қалалар салды.
2 Ол салған төрт қаланың аттары мыналар, және ол оларға мұнара құрылысында болған оқиғаларға байланысты ат берді.
3 Біріншісін Бабыл деп атады: «Жаратқан Ие сол жерде бүкіл жер бетінің тілін шатастырды», ал екіншісін Ерех деп атады, себебі Құдай оларды сол жерден таратты.
4 Үшіншісін Ехед деп атады, сол жерде үлкен шайқас болып жатқанын айтты; ал төртіншісін Қална деп атады, өйткені оның әміршілері мен батырлары сол жерде қаза тауып, Жаратқан Иені ренжітіп, Оған қарсы бүлік шығарып, күнә жасады.
5 Нымрод Шинар жерінде осы қалаларды салғаннан кейін, сол қалаларға өз халқының қалған бөлігін, әміршілері мен патшалығында қалған батырларын орналастырды.
6 Нымрод Бабылда тұрып, сол жерде қалған қол астындағыларына билігін қайта жалғастырды және қауіпсіз билік құрды. Нымродтың қол астындағылары мен әміршілері оған Амрафел деген ат қойып, мұнарада әміршілері мен адамдары оның қолынан қаза тапты деп айтты.
7 Осыған қарамастан, Нымрод Жаратқан Иеге қайтып оралмады, ол зұлымдық жасауын жалғастырып, адам ұлдарына зұлымдық үйретті; ал оның ұлы Мардон әкесінен де жаман болып, әкесінің жиркенішті істерін көбейте берді.
8 Ол адам ұлдарын күнәға батырды, сондықтан «Зұлымнан зұлымдық шығады» деп айтылады.
9 Сол кезде Хам ұлдары өздері салған қалаларда тұрып жатқандықтан, олардың әулеттері арасында соғыс болды.
10 Елам патшасы Кедорлаомер Хам ұлдарының әулеттерінен кетіп, олармен шайқасып, оларды бағындырды. Ол жазықтағы бес қалаға барып, олармен шайқасып, оларды бағындырды, ал олар оның қол астында болды.
11 Олар оған он екі жыл қызмет етті және жыл сайын салық төлеп тұрды.
12 Сол кезде Серуг ұлы Нахор қайтыс болды, ол Тарах ұлы Ыбырамның қырық тоғызыншы жылында қайтыс болды.
13 Тарах ұлы Ыбырамның елуінші жылында Ыбырам Нұхтың үйінен шығып, әкесінің үйіне барды.

14 Ыбырам Жаратқан Иені танып, оның жолымен жүріп, нұсқауларын орындады, ал Құдайы Жаратқан Ие онымен бірге болды.
15 Сол кезде әкесі Тарах әлі де Нымрод патшаның әскербасы еді, бірақ ол әлі де бөтен құдайларға табынатын.
16 Ыбырам әкесінің үйіне келгенде, олардың ғибадатханаларында тұрған он екі құдайды көрді. Ыбырам әкесінің үйіндегі осы мүсіндерді көргенде ашуланды.
17 Ыбырам былай деді: «Тірі Құдайдың алдында ант етемін, бұл мүсіндер әкемнің үйінде қалмайды; егер мен үш күннің ішінде олардың барлығын сындырмасам, мені жаратқан Жаратқан Ие маған да солай істейді».
18 Ыбырам олардың қасынан кетіп, ашуы лаулады. Ыбырам асығыс бөлмеден әкесінің сыртқы ауласына барды. Ол әкесін және барлық қызметшілерін аулада отырғанын көрді. Ыбырам келіп, оның алдында отырды.
19 Ыбырам әкесінен: «Әке, маған аспан мен жерді, жер бетіндегі барлық адамдарды, сені де, мені де жаратқан Құдай қайда екенін айтшы», – деп сұрады. Тарах ұлы Ыбырамға: «Міне, бізді жаратқандардың бәрі үйде бізбен бірге», – деп жауап берді.
20 Ыбырам әкесіне: «Мырзам, маған соларды көрсетіңізші», – деді. Тарах Ыбырамды ішкі ауланың бөлмесіне алып кірді. Ыбырам қараса, бүкіл бөлме ағаш пен тастан жасалған құдайларға, он екі үлкен және сансыз басқа мүсіндерге толы екен.
21 Тарах ұлына былай деді: «Міне, сен жер бетінде көріп тұрғанның бәрін жаратқандар, мені де, сені де, бүкіл адамзатты жаратқандар осылар.
22 Тарах құдайларына табынып, олардан бас тартты, ал ұлы Ыбырам онымен бірге кетті.
23 Ыбырам олардан кеткеннен кейін анасына барып, оның алдында отырып, анасына: «Міне, әкем маған аспан мен жерді және барлық адам баласын жаратқандарды көрсетті», – деді.
24 Сондықтан тезірек отардан бір лақты алып кел де, одан дәмді ет пісір. Мен оны әкемнің құдайларына құрбандыққа шалып, жейін, мүмкін, осылайша олар мені қабылдар.
25 Анасы солай істеді де, лақты алып келіп, дәмді тағам пісіріп, Ыбырамға әкелді. Ыбырам дәмді тағамды анасынан алып, әкесінің құдайларының алдына әкелді де, оларға жеуге жақындады; ал әкесі Тарах бұл туралы білмеді.
26 Ыбырам олардың арасында отырған күні олардың дауысы да, есту қабілеті де, қимылы да жоқ екенін, ешқайсысының қолын созып тамақтана алмайтынын көрді.
27 Ыбырам оларды келеке етіп: «Мен дайындаған дәмді ет оларға ұнамаған шығар, мүмкін олар үшін тым аз болған шығар, сондықтан олар жегісі келмеді; сондықтан ертең мен нәтижесін көру үшін бұдан да жақсы және мол жаңа дәмді ет дайындаймын», – деді.
28 Келесі күні Ыбырам анасына дәмді ет туралы айтты, анасы тұрып, отардан үш жақсы лақты алып келді де, олардан ұлының сүйікті дәмді етінен пісіріп, ұлы Ыбырамға берді; ал әкесі Тарах бұл туралы білмеді.
29 Ыбырам анасынан дәмді тағамды алып, әкесінің құдайларының алдына, бөлмеге әкелді де, тамақтансын деп, оларға жақындап, оны алдына қойды. Ыбырам күні бойы олардың алдында отырып, бәлкім, тамақтанар деп ойлады.
30 Ыбырам оларға қарады, олардың дауысы да, есту қабілеті де жоқ еді, ешқайсысы ет жеу үшін қолын созбады.
31 Сол күні кешке сол үйде Ыбырам Құдайдың Рухына бөленді.
32 Ол дауыстап былай деді: «Әкем мен жүректері бос әурешілікке бейім, ағаш пен тастан жасалған, жей алмайтын, иіс сезбейтін, ести алмайтын және сөйлей алмайтын, аузы сөйлемейтін, көзі көрмейтін, құлағы естімейтін, қолы сезбейтін, аяғы қозғалмайтын осы пұттарға табынатын осы зұлым ұрпаққа қайғы! Оларды жасағандар және оларға сенетіндер солар сияқты.
33 Осының бәрін көргенде, Ыбырам әкесіне ашуланып, қолына балта алып, құдайлардың бөлмесіне барып, әкесінің барлық құдайларын талқандады.
34 Ол мүсіндерді сындырып болғаннан кейін, балтаны олардың алдында тұрған ұлы құдайдың қолына берді де, сыртқа шықты; әкесі Тарах есіктен балтаның соғылған дыбысын естіп, үйге қайтып келді; сондықтан Тарах бұл не болғанын білу үшін үйге кірді.
35 Тарах мүсіндер бөлмесіндегі балтаның дыбысын естіп, мүсіндерге қарай жүгіріп кетті де, сыртқа шығып бара жатқан Ыбырамды кездестірді.
36 Тарах бөлмеге кіргенде, барлық пұттардың құлап, сынғанын, ең үлкенінің қолындағы балтаның сынбағанын, ал ұлы Ыбырам пісірген дәмді еттің әлі де алдында тұрғанын көрді.
37 Тарах мұны көргенде қатты ашуланып, асығыс бөлмеден Ыбырамға қарай жүрді.
38 Ол ұлы Ыбырамды үйде отырған күйінде тауып алып, оған: «Менің құдайларыма не істедің?» – деді.
39 Ыбырам әкесі Тарахқа былай деп жауап берді: «Жоқ, мырзам, мен олардың алдына дәмді тағам әкелдім. Олар жейін деп жатқан тағаммен жақындаған кезде, ұлы адам қолын созып жемей тұрып, бәрі бірден қолдарын созып жеді.
40 Дәулет олардың өз алдында жасаған істерін көріп, оларға қатты ашуланды. Ол барып, үйдегі балтаны алып, оларға қарай бет алып, бәрін сындырды. Міне, балта әлі қолында, көріп тұрғаныңыздай.
41 Тарах ұлы Ыбырамға ашуланып, ашуланып: «Сен не әңгіме айтып тұрсың? Маған өтірік айтып тұрсың», – деді.
42 Маған айтқаныңның бәрін істейтін осы құдайларда рух, жан немесе күш бар ма? Олар ағаш пен тас емес пе еді, мен өзім жасамадым ба? Сен олардың қасындағы үлкен құдай оларды ұрды деп өтірік айта аласың ба? Сен оның қолына балта ұстатып, сосын ол олардың бәрін ұрды деп айттың.
43 Ыбырам әкесіне былай деп жауап берді: «Енді сен ештеңе істей алмайтын бұл пұттарға қалай табынасың? Сенетін пұттар сені құтқара ала ма? Оларға жалбарынған кездегі дұғаларыңды ести ала ма? Олар сені жауларыңның қолынан құтқара ала ма? Немесе сен сөйлей де, ести де алмайтын ағаш пен тасқа табыну үшін жауларыңмен шайқаса ма?»

44 Енді саған да, саған байланысты адамдар үшін де мұндай істерді істеу жақсы емес; сен ағаш пен тасқа қызмет етіп, осылай істейтіндей соншалықты ақымақ, ақымақ немесе ақылсызсың ба?
45 Көк пен жерді жаратқан және сендерді жерде жаратқан Құдай Иені ұмытып, тас пен ағашқа табыну арқылы жандарыңа үлкен зұлымдық әкелдіңдер ме?
46 Бұрын ата-бабаларымыз осы істе күнә жасаған, ал әлемнің Құдайы Жаратқан Ие оларға топан су жіберіп, бүкіл жер бетін жойып жіберген жоқ па еді?
47 Қалайша сендер мұны істей беріп, естімейтін, сөйлей алмайтын, сендерді қысымнан құтқара алмайтын ағаш пен тастан жасалған құдайларға қызмет ете аласыңдар, осылайша сендерге Әлемнің Құдайының қаһарын төгесіңдер?
48 Сондықтан әкем, енді бұдан бас тарт, өзіңе де, үй ішіңе де жамандық жасама.
49 Ыбырам әкесінің алдынан жүгіріп шығып, әкесінің ең үлкен пұтынан балтаны алып, оны сындырып, қашып кетті.
50 Тарах Ыбырамның істегендерінің бәрін көріп, үйінен асығыс шығып, патшаға барды. Ол Нымродтың алдына келіп, оның алдында тұрып, патшаға тағзым етті. Патша одан: «Саған не керек?» – деп сұрады.
51 Ол былай деді: «Мырзам, мені тыңдауыңызды өтінемін. Елу жыл бұрын маған бала туылды, ол менің құдайларыма осылай істеді және солай деді; енді, патша мырза, оны шақыртып, заң бойынша соттаңыз, сонда біз оның зұлымдығынан құтыламыз».
52 Патша үш қызметшісін жіберді, олар барып, Ыбырамды патшаның алдына алып келді. Сол күні Нымрод пен оның барлық әміршілері мен қызметшілері оның алдында, ал Тарах та олардың алдында отырды.
53 Патша Ыбырамға: «Сен әкеңе және оның құдайларына не істедің?» – деп сұрады. Ыбырам әкесіне айтқан сөздерінде патшаға: «Олармен бірге үйде болған үлкен құдай оларға сен естігенді істеді», – деді.
54 Патша Ыбырамға: «Олардың сөйлеуге, тамақтануға және сен айтқандай істеуге билігі бар ма еді?» – деп сұрады. Ыбырам патшаға: «Егер оларда билік болмаса, неге сен оларға қызмет етіп, ақымақтықтарыңмен адам ұлдарын адастырасың?» – деп жауап берді.
55 Олар сені құтқара алады немесе сен оларға қызмет ететіндей кішкентай немесе үлкен нәрсе істей алады деп ойлайсың ба? Неге сен бүкіл әлемнің Құдайын, сені жаратқан және өлтіріп, тірі қалдыру оның қолында екенін сезбейсің?
56 0 Ақымақ, қарапайым және надан патша, мәңгілікке қасіретке ұшырайсың.
57 Мен сен құлдарыңа дұрыс жолды үйретесің деп ойладым, бірақ сен мұны істемедің, керісінше, бүкіл жер бетін өз күнәларыңмен және Сенің жолыңмен жүрген халқыңның күнәларымен толтырдың.
58 Сен осы зұлымдықты ата-бабаларымыздың сол жерде күнә жасағанын білмейсің бе, естімедің бе? Мәңгілік Құдай оларға топан су жіберіп, олардың бәрін жойып, бүкіл жер бетін қиратқанын білмейсің бе? Енді сен және халқың осы істі қолға алып, Әлемнің Құдайы Жаратушының қаһарын басуға, саған және бүкіл жер бетіне зұлымдық әкелуге дайынсыңдар ма?
59 Енді осы жаман ісіңді қойып, жаның Оның қолында болғандықтан, Әлемнің Құдайына қызмет ет, сонда саған жақсы болады.
60 Ал егер зұлым жүрегің менің сөздеріме құлақ аспаса, сені жаман жолдарыңнан тастап, мәңгілік Құдайға қызмет етуге мәжбүрлемесе, онда сен, халқың және сенімен байланысты барлық адамдар, сөздеріңді естіп немесе жаман жолдарыңмен жүріп, соңғы күндері ұяттан өлесің.
61 Ыбырам патша мен әміршілердің алдында сөйлеп болғаннан кейін, аспанға қарап: «Жаратқан Ие барлық зұлымдарды көріп, оларды жазалайды», – деді.

12-ТАРАУ

1 Патша Ыбырамның сөздерін естігенде, оны түрмеге қамауды бұйырды; Ыбырам он күн түрмеде отырды.
2 Сол күндердің соңында патша барлық патшаларды, әміршілерді, әр түрлі провинциялардың әкімдерін және данышпандарды оның алдына келуге бұйырды. Олар оның алдында отырды, ал Ыбырам әлі қамауда еді.
3 Патша әміршілер мен данышпандарға былай деді: «Тарахтың ұлы Ыбырамның әкесіне не істегенін естідіңдер ме? Ол оған осылай істеді, мен оны алдыма әкелуді бұйырдым, ол былай деді; оның жүрегі оны алдамады, менің алдымда қозғалмады, енді ол түрмеде отыр».
4 Сондықтан патшаны қорлаған, естігендеріңіздің бәрін айтып, істеген бұл адамға қандай үкім шығарылатынын шешіңіздер.
5 Сонда олардың бәрі патшаға былай деп жауап берді: «Патшаны балағаттаған адам ағашқа асылсын; бірақ айтқандарының бәрін істеп, құдайларымызды менсінбегендіктен, ол өртеліп өлтірілуі керек, өйткені бұл мәселедегі заң осындай».
6 Егер патша мұны істеуге келіссе, қызметшілеріне кірпіш пешіне күндіз-түні от жағуды бұйырсын, сонда біз бұл адамды соған тастаймыз. Патша солай істеді де, қызметшілеріне Касдимдегі патша пешінде үш күн, үш түнге от дайындауды бұйырды; ал патша оларға Ыбырамды түрмеден алып шығып, өртеу үшін алып шығуды бұйырды.
7 Патшаның барлық қызметшілері, әміршілері, мырзалары, әкімдері мен билері және елдің барлық тұрғындары, шамамен тоғыз жүз мың адам, Ыбырамды көру үшін пештің алдында тұрды.
8 Барлық әйелдер мен кішкентайлар Ыбырамға не болып жатқанын көру үшін шатырлар мен мұнараларға жиналды, олардың барлығы алыстан тұрды; сол күні бұл көріністі көруге келмеген бірде-бір адам қалмады.
9 Ыбырам келгенде, патшаның сиқыршылары мен данышпандары Ыбырамды көріп, патшаға айқайлап: «Елбасы мырза, бұл шынымен де біз білетіндей, дүниеге келген кезде үлкен жұлдыз төрт жұлдызды жұтып қойған бала, біз патшаға елу жылдан бері жариялап келе жатқан осы адам», – деді.
10 Міне, енді оның әкесі де сіздің бұйрықтарыңызды бұзып, сізге тағы бір баланы әкеліп, сізді мазақ етті, сіз оны өлтірдіңіз.

11 Патша олардың сөздерін естігенде, қатты ашуланып, Тарахты өзінің алдына әкелуді бұйырды.
12 Патша: «Сиқыршылардың не айтқанын естідің бе? Енді маған шындықты айтшы, қалай істедің? Егер шындықты айтсаң, ақталасың», – деді.
13 Патшаның ашуы соншалықты қатты шыққанын көрген Тарах патшаға: «Мырзам және патшам, сіз шындықты естідіңіз, данышпандардың айтқаны дұрыс», – деді. Патша: «Сен қалайша менің бұйрықтарымды бұзып, өзің тумаған баланы маған беріп, оның құнын алу үшін осылай істедің?» – деді.
14 Тарах патшаға былай деп жауап берді: «Сол кезде мен ұлыма деген ыстық сезімім оянды, сондықтан күңімнің ұлын алып, патшаға алып келдім».
15 Патша: «Саған мұны кім айтты?» – деп сұрады. Айтшы, менен ештеңе жасырма, сонда өлмейсің.
16 Тарах патшаның алдында қатты қорқып, патшаға: «Маған мұны айтқан менің үлкен ұлым Харан болды, ал Харан сол кезде Ыбырам отыз екі жаста дүниеге келген еді», – деді.
17 Бірақ Харан әкесіне ештеңе кеңес бермеді, өйткені Тарах патшадан жанын құтқару үшін осылай деді, өйткені ол қатты қорықты; және патша Тарахқа: «Саған осыны кеңес берген ұлың Харан Ыбыраммен бірге отта өледі, өйткені патшаның бұл істі істеудегі қалауына қарсы шыққаны үшін оған өлім жазасы кесілді», - деді.
18 Сол кезде Харан Ыбырамның жолымен жүруге бейім болды, бірақ ол мұны өзінде сақтады.
19 Харан іштей: «Міне, патша Ыбырамның осы істері үшін оны ұстап алды. Егер Ыбырам патшадан басым түссе, мен оның соңынан еремін, ал егер патша басым түссе, мен патшаның соңынан еремін», – деді.
20 Тарах патшаға ұлы Харан туралы айтқаннан кейін, патша Харанды Ыбыраммен бірге ұстап алуды бұйырды.
21 Олар екеуін де, Ыбырам мен оның ағасы Харанды отқа тастауға алып келді; сол күні елдің барлық тұрғындары, патшаның қызметшілері мен әміршілері, барлық әйелдер мен балалар сол жерде тұрды.
22 Патшаның қызметшілері Ыбырам мен оның ағасын алып, үстіндегі іш киімдерінен басқа барлық киімдерін шешіп тастады.
23 Олар қолдары мен аяқтарын зығыр жіптермен байлады, ал патшаның қызметшілері оларды көтеріп, екеуін де пешке лақтырды.
24 Жаратқан Ие Ыбырамды жақсы көрді, оған жаны ашыды. Жаратқан Ие төмен түсіп, Ыбырамды оттан құтқарды, бірақ ол күйіп қалмады.
25 Бірақ оны байлаған барлық жіптер өртеніп кетті, ал Ыбырам оттың ішінде қалып, жүрді.
26 Харан оны отқа тастағанда өлді, ол күлге айналды, өйткені оның жүрегі Жаратқан Иеге толықтай сенбеді; оны отқа тастағандардың үстіне от жалыны жайылып, олар күйіп кетті, он екі адам қайтыс болды.
27 Ыбырам үш күн, үш түн оттың ішінде жүрді. Патшаның барлық қызметшілері оның оттың ішінде жүргенін көріп, патшаға келіп: «Біз Ыбырамның оттың ішінде жүргенін көрдік, тіпті үстіндегі киімдері де күйген жоқ, оны байлаған бауы да күйіп кетті», – деді.
28 Патша олардың сөздерін естігенде, жүрегі әлсіреп, сенгісі келмеді; сондықтан ол бұл мәселені көруге басқа адал әміршілерді жіберді, олар барып, көріп, патшаға айтты; патша барып, көруге тұрды, ол оттың ортасында жүріп келе жатқан Ыбырамды және Харанның денесінің күйіп жатқанын көрді, патша қатты таң қалды.
29 Патша Ыбырамды оттан шығаруды бұйырды; қызметшілері оны шығару үшін жақындады, бірақ от айналасында болғандықтан және пештен жалын оларға қарай көтеріліп жатқандықтан, олар оны шығара алмады.
30 Патшаның қызметшілері қашып кетті, ал патша оларға: «Тездетіп, Ыбырамды оттан шығарыңдар, әйтпесе өлмейсіңдер», – деп сөгіс айтты.
31 Патшаның қызметшілері Ыбырамды алып шығу үшін тағы да жақындады, жалын олардың беттерін күйдіріп, сегізеуі өліп қалды.
32 Патша қызметшілерінің өртеніп кетуден сақтанып, отқа жақындай алмайтынын көргенде, Ыбырамға: «Уа, көктегі Құдайдың қызметшісі, оттың арасынан шығып, менің алдымда кел», – деп айқайлады. Ыбырам патшаның сөзіне құлақ асып, оттың ішінен шығып, патшаның алдында тұрды.
33 Ыбырам патша мен оның барлық қызметшілері сыртқа шыққанда, Ыбырамның үстіндегі іш киімімен патшаның алдына келе жатқанын көрді, өйткені киімдері күйіп кеткен жоқ, оны байлаған арқан күйіп кеткен еді.
34 Патша Ыбырамға: «Сен неге отқа күйіп қалмадың?» – деді.
35 Ыбырам патшаға былай деді: «Мен сенім артатын, барлық нәрсеге күші жететін көк пен жердің Құдайы мені сен тастаған оттан құтқарды».
36 Ыбырамның ағасы Харан өртеніп, күлге айналды. Олар оның денесін іздеп, оның өртеніп жатқанын көрді.
37 Харан сексен екі жасында Касдимдегі өртте қайтыс болды. Патша, әміршілер және ел тұрғындары Ыбырамның оттан аман қалғанын көріп, келіп, Ыбырамға бас иді.
38 Ыбырам оларға былай деді: «Маған бас имеңдер, сендерді жаратқан әлемнің Құдайына бас иіңдер, Оған қызмет етіңдер, Оның жолымен жүріңдер, өйткені мені осы оттан құтқарған Ол, барлық адамдардың жаны мен рухын жаратқан Ол, анасының құрсағында адамды жаратқан Ол, оны дүниеге әкелген Ол, және Оған сенетіндерді барлық ауырсынудан құтқаратын Ол.
39 Патша мен әміршілердің көзіне бұл өте керемет көрінді: Ыбырамның оттан құтқарылып, Харанның өртеніп кетуі; патша Ыбырамға көптеген сыйлықтар беріп, оған патша үйінен екі бас қызметшісін берді; біреуінің аты Они, екіншісінің аты Елиезер еді.
40 Барлық патшалар, әміршілер мен қызметшілер Ыбырамға күміс, алтын және інжу-маржан сияқты көптеген сыйлықтар берді, ал патша мен оның әміршілері оны жіберіп, ол тыныштықпен кетіп қалды.
41 Ыбырам патшаның қасынан аман-есен шығып кетті, патшаның көптеген қызметшілері оның соңынан ерді, оған үш жүзге жуық адам қосылды.
42 Сол күні Ыбырам әкесінің үйіне қайтып оралып, соңынан ерген адамдарымен бірге барды. Ыбырам өмір

бойы Құдайы Жаратқан Иеге қызмет етіп, өз жолымен жүріп, заңын ұстанды.
43 Сол күннен бастап Ыбырам адам ұлдарының жүректерін Жаратқан Иеге қызмет етуге бұрды.
44 Сол кезде Нахор мен Ыбырам ағалары Харанның қыздарын үйленді; Нахордың әйелі Милка, ал Ыбырамның әйелінің аты Сарай еді. Ыбырамның әйелі Сарай бедеу еді, сол кезде оның баласы болған жоқ.
45 Ыбырам оттан шыққаннан кейін екі жыл өткен соң, яғни өмірінің елу екінші жылында, Нымрод патша Бабылда тағында отырды. Патша ұйықтап кетіп, түс көрді. Түсінде ол әскерлерімен және әскерлерімен бірге патша пешінің қарсысындағы аңғарда тұр екен.
46 Ол басын көтеріп, пештен шығып келе жатқан Ыбырамға ұқсайтын біреуді көрді. Ол патшаның алдында жалаңаш қылышымен тұрды. Патша қорқып қашып бара жатқанда, қылышын алып, патшаға қарай жүгірді. Патша қашып бара жатқанда, әлгі адам жұмыртқаны патшаның басына лақтырып жіберді, жұмыртқа үлкен өзенге айналды.
47 Патша түсінде барлық әскерінің сол өзенге батып, өліп қалғанын көрді, ал патша алдында келе жатқан үш адамымен қашып кетті де, аман қалды.
48 Патша бұл адамдарға қарады, олар патшалардың киіміндей ханшайым киімдерін киіп, патшалардың келбеті мен салтанатына ие болды.
49 Олар жүгіріп бара жатқанда, өзен патшаның алдындағы жұмыртқаға айналды, ал жұмыртқадан жас құс шығып, патшаның алдына келіп, оның басына ұшып келіп, патшаның көзін жұлып алды.
50 Патша бұл көрініске қатты қайғырып, ұйқысынан оянып, көңілі толқып, қатты үрейленді.
51 Таңертең патша қорқыныштан төсегінен тұрып, барлық данышпандар мен сиқыршыларды алдына шақырды, ал патша оларға түсін айтып берді.
52 Патшаның Ануки есімді дана қызметшісі патшаға былай деп жауап берді: «Бұл тек Ыбырам мен оның ұрпақтарының соңғы күндері менің Ием мен патшама қарсы шығатын зұлымдығынан басқа ештеңе емес.
53 Міне, Ыбырам, оның ұрпағы және оның үй ішіндегі балалары менің патшаммен соғысып, патшаның барлық әскерлері мен әскерлерін талқандайтын күн келеді.
54 Ал өзің сияқты көріп, қашып құтылған үш адам туралы айтқаныңа келетін болсақ, бұл жер бетіндегі патшалардан тек сенің ғана қашып құтыла алатыныңды білдіреді, олар сенімен бірге шайқаста болады.
55 Ал сен алғашында жұмыртқаға айналған өзен мен көзіңді жұлып алған жас құс туралы көрген нәрсең, бұл тек болашақта патшаны өлтіретін Ыбырамның ұрпағын білдіреді.
56 Міне, патшамның түсі, оның жоруы осындай, түсі рас, қызметшіңіздің айтқан жоруы да дұрыс.
57 Енді патшам, сен білесің ғой, данышпандарың Ыбырам дүниеге келгенде мұны көргеніне елу екі жыл болды, егер патшам Ыбырамның жерде өмір сүруіне рұқсат берсе, бұл менің мырзам мен патшама зиян келтіреді, өйткені Ыбырам тірі болған кезде сен де, патшалығың да орнамайды, өйткені бұл оның дүниеге келген кезінде белгілі болған; ал патшам оны неге өлтірмейді, сонда оның зұлымдығы сенен кейінірек жойылады?
58 Нымрод Анукидің сөзіне құлақ асып, қызметшілерінің бірнешеуін жасырын түрде жіберіп, Ыбырамды ұстап алып, патшаның алдына алып келіп, өлім жазасына кесті.
59 Сол кезде патшаның Ыбырамға берген қызметшісі Елиезер патшаның қасында болды, ол Анукидің патшаға не айтқанын және патшаның Ыбырамды өлтіру үшін не айтқанын естіді.
60 Сонда Елиезер Ыбырамға: «Жылдам тұрып, жаныңды сақтап қал, патшаның қолынан өлме, өйткені ол сен туралы түсінде былай көрді, Ануки оны осылай жорып берді, ал Ануки патшаға сен туралы осылай кеңес берді», – деді.
61 Ыбырам Елиезердің сөзіне құлақ асты. Ыбырам асығыс Нұх пен оның ұлы Шамның үйіне қашып кетті. Сол жерде жасырынып, қауіпсіз жер тапты. Патшаның қызметшілері оны іздеу үшін Ыбырамның үйіне келді, бірақ таба алмады. Олар бүкіл елді ақтарып шықты, бірақ ол табылмады. Олар барлық бағытта іздеді, бірақ онымен кездескен жоқ.
62 Патшаның қызметшілері Ыбырамды таба алмаған соң, патшаға қайтып оралды, бірақ патшаның Ыбырамға деген ашуы басылды, өйткені олар оны таппады, сондықтан патша Ыбырамға қатысты бұл мәселені есіне түсірмеді.
63 Ыбырам Нұхтың үйінде бір ай бойы жасырынып жүрді, патша бұл жағдайды ұмытып кеткенше, бірақ Ыбырам әлі де патшадан қорықты; Тарах ұлы Ыбырамды Нұхтың үйінде жасырын көруге келді, ал Тарах патшаның көз алдында өте ұлы болды.
64 Ыбырам әкесіне: «Патшаның мені өлтіріп, зұлым кеңесшілерінің кеңесімен жер бетінен атымды жойып жіберуді ойлап жүргенін білмейсің бе?» – деді.
65 Енді мұнда кімде бар, бұл жерде не бар? Тұрыңдар, бірге Қанахан жеріне барайық, сонда біз оның қолынан құтыламыз, әйтпесе соңғы күндері сен де оның кесірінен құрып кетесің.
66 Нымрод саған осыншама құрметті махаббатпен емес, тек өзінің пайдасы үшін беріп жатқанын білмейсің бе, естімедің бе?
67 Ал егер ол саған бұдан да көп жақсылық жасаса, бұлар дүниенің бос әурешіліктері ғана, өйткені байлық пен байлық қаһар мен ашу күні пайда әкелмейді.
68 Енді менің даусымды тыңдаңдар, тұрып, Нымродтың зиянынан құтылып, Қанахан жеріне барайық; сені жер бетінде жаратқан Жаратқан Иеге қызмет етіңдер, сонда саған жақсы болады; және қудалап жүрген барлық бос нәрселеріңді тастаңдар.
69 Ыбырам сөйлеуді тоқтатты, бірақ Нұх пен оның ұлы Шам Тарахқа: «Ыбырамның саған айтқан сөзі рас екен», – деп жауап берді.
70 Тарах ұлы Ыбырамның сөзіне құлақ асып, Ыбырамның айтқанының бәрін істеді, өйткені бұл Жаратқан Иенің қалауымен болды, патша Ыбырамды өлтірмеуі үшін.

13-ТАРАУ

1 Тарах ұлы Ыбырамды, немересі Харанның ұлы Лұтты, келіні Сарайды, ұлы Ыбырамның әйелін және үй ішіндегілердің барлығын алып, Ур-Касдимнен Қанахан жеріне барды. Харан жеріне келгенде, олар сол жерде қалды, өйткені бұл жер жайылымға өте жақсы және олармен бірге жүргендер үшін кең еді.
2 Харан жерінің халқы Ыбырамның Құдай мен адамдар алдында ізгі және әділ екенін, сондай-ақ оның Құдайы Жаратқан Иенің онымен бірге екенін көрді. Харан жерінің халқының кейбіреулері Ыбырамға келіп қосылды, ол оларға Жаратқан Иенің нұсқауы мен жолдарын үйретті; ал бұл адамдар Ыбырамның үйінде қалып, оған еліктеді.
3 Ыбырам үш жыл сол жерде болды, үш жылдан кейін Жаратқан Ие Ыбырамға аян беріп, былай деді: «Мен сені Ур-Касдимнен алып шыққан және барлық жауларыңның қолынан құтқарған Жаратқан Иемін.
4 Енді егер сен Менің дауысыма құлақ асып, өсиеттерімді, жарлықтарымды және заңдарымды сақтасаң, онда Мен сенің жауларыңды сенің алдыңда құлатамын, ұрпағыңды аспандағы жұлдыздардай көбейтемін, қолыңның барлық істеріне батамды жіберемін, сен ештеңеден таршылық көрмейсің.
5 Енді тұр, әйеліңді және барлық мүлкіңді алып, Қанахан жеріне барып, сол жерде тұр, Мен саған Құдай боламын және саған батасын беремін. Ыбырам орнынан тұрып, әйелін және барлық мүлкін алып, Жаратқан Иенің айтқанындай Қанахан жеріне кетті. Ыбырам Хараннан шыққан кезде елу жаста еді.
6 Ыбырам Қанахан жеріне келіп, қаланың ортасында тұрып, сол жердегі Қанахан ұлдарының арасында шатырын тікті.
7 Ыбырам Қанахан жеріне келгенде, Жаратқан Ие оған аян беріп, былай деді: «Міне, Мен саған және сенің ұрпағыңа мәңгілікке берген жерім. Мен сенің ұрпағыңды аспандағы жұлдыздардай көбейтемін, көріп тұрған барлық жерлерді ұрпағыңа мұраға беремін».
8 Ыбырам Құдай оған сөйлеген жерде құрбандық үстелін тұрғызды, сол жерде Ыбырам Жаратқан Иенің атын атап дұға етті.
9 Сол кезде, Ыбырам Қанахан жерінде үш жыл тұрғаннан кейін, Нұх қайтыс болды, бұл Ыбырамның елу сегізінші жылы еді; Нұх барлығы тоғыз жүз елу жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
10 Ыбырам, әйелі, оған еріп келгендер және оған еріп келгендер, сондай-ақ сол жердің халқынан келгендер, Қанахан жерінде тұрды; ал Ыбырамның ағасы Нахор, әкесі Тарах, Харанның ұлы Лут және олардың барлық иелері Харанда тұрды.
11 Ыбырамның Қанахан жерінде тұрған бесінші жылында Содом мен Ғомора халқы және жазықтағы барлық қалалар Елам патшасы Кедорлаумердің билігіне қарсы шықты, өйткені жазықтағы қалалардың барлық патшалары он екі жыл бойы Кедорлаумерге қызмет етіп, оған жыл сайын салық төлеп келген еді, бірақ сол күндері он үшінші жылы олар оған қарсы көтеріліс жасады.
12 Ыбырамның Қанахан жерінде тұрған оныншы жылы Шинар патшасы Нымрод пен Елам патшасы Кедорлаумер арасында соғыс болды. Нымрод Кедорлаумермен шайқасып, оны бағындыру үшін келді.
13 Сол кезде Кедорлаумер Нымрод әскерінің әміршілерінің бірі еді. Мұнарадағы барлық адамдар бытырап, қалғандары да жер бетіне шашырап кеткенде, Кедорлаумер Елам жеріне барып, оған билік құрып, қожайынына қарсы шықты.
14 Сол күндері Нымрод жазықтағы қалалардың бүлік шығарғанын көргенде, менмендік пен ашумен Кедорлаумермен соғысуға келді. Нымрод барлық әміршілері мен қарамағындағыларды, шамамен жеті жүз мың адамды жинап, Кедорлаумерге қарсы шықты. Кедорлаумер онымен бес мың адаммен кездесуге шықты. Олар Елам мен Шинар арасындағы Бабыл аңғарында шайқасқа дайындалды.
15 Сол патшалардың барлығы сол жерде шайқасты, Нымрод пен оның халқы Кедорламер халқынан жеңілді. Нымродтың адамдарынан шамамен алты жүз мың адам қаза тапты, ал патшаның ұлы Мардон олардың арасында қаза тапты.
16 Нымрод қашып, ұят пен масқара болып, өз еліне оралды. Ол ұзақ уақыт бойы Кедорлаумерге бағынышты болды. Кедорлаумер өз еліне оралып, әскерінің әміршілерін айналасындағы патшаларға, Еласар патшасы Ариохқа және Гоим патшасы Тидалға жіберді. Олармен келісім жасасты, олардың барлығы оның бұйрықтарына бағынды.
17 Ыбырамның Қанахан жерінде тұрған он бесінші жылы, яғни Ыбырамның жетпісінші жылында Жаратқан Ие сол жылы Ыбырамға аян беріп: «Мен сені осы жерді мұраға беру үшін Ур-Касдимнен алып шыққан Жаратқан Иемін», – деді.
18 Енді менің алдымда жүріп, мінсіз болып, өсиеттерімді орындаңдар, өйткені Мен саған және сенің ұрпағыңа Мисраим өзенінен ұлы Евфрат өзеніне дейінгі осы жерді мұраға беремін.
19 Сен ата-бабаларыңның қасына бейбітшілік пен жақсылықта ораласың, ал төртінші ұрпақ осы жерге оралып, оны мәңгілікке мұра етеді; Ыбырам құрбандық үстелін тұрғызып, өзіне көрінген Жаратқан Иенің атын атап, құрбандық үстелінде Жаратқан Иеге құрбандық шалды.
20 Сол кезде Ыбырам әкесі мен шешесін және әкесінің үй ішін көру үшін Харанға қайтып кетті. Ыбырам әйелімен және барлық үй-ішімен Харанға қайтып келді. Ыбырам Харанда бес жыл тұрды.
21 Харан халқының көбі, шамамен жетпіс екі адам, Ыбырамның соңынан ерді, ал Ыбырам оларға Жаратқан Иенің тәлім-тәрбиесі мен жолдарын үйретті, ал ол оларға Жаратқан Иені тануды үйретті.
22 Сол күндері Жаратқан Ие Харанда Ыбырамға көрініп, оған былай деді: «Міне, Мен саған жиырма жыл бұрын былай деп айтқанмын:
23 Өз еліңнен, туған жеріңнен және әкеңнің үйінен шығып, саған және балаларыңа беру үшін көрсеткен жерге бар. Өйткені сол жерде Мен саған батасын беремін, сенен ұлы халық таратамын, атыңды ұлы етемін, сен арқылы жер бетіндегі ұрпақтар бата алады.
24 Енді орныңнан тұр, әйелің, барлық туыстарың, үйінде туылғандар және Харанда жаратқан барлық жандар, осы жерден шығып кетіңдер. Оларды өздеріңмен бірге алып шығып, Қанахан жеріне қайтыңдар.

25 Ыбырам орнынан тұрып, әйелі Сарайды, өзіне тиесілі барлық мал-мүлкін, үйінде туылған барлық туыстарын және Харанда өсірген жандарын алып, Қанахан жеріне бет алды.
26 Ыбырам Жаратқан Иенің сөзіне сәйкес, Қанахан жеріне қайтып кетті. Оған ағасы Харанның ұлы Лут еріп барды. Ыбырам жетпіс бес жаста еді, ол Хараннан Қанахан жеріне қайтып оралу үшін көшіп кетті.
27 Ол Жаратқан Иенің Ыбырамға айтқан сөзі бойынша Қанахан жеріне келіп, шатырын тігіп, Мамре жазығында тұрды. Онымен бірге ағасының ұлы Лут және оның барлық мүлкі болды.
28 Жаратқан Ие Ыбырамға тағы да аян беріп: «Мен бұл жерді сенің ұрпағыңа беремін», – деді. Ол сол жерде өзіне аян берген Жаратқан Иеге арнап құрбандық үстелін тұрғызды, ол бүгінгі күнге дейін Мамре жазығында тұр.

14-ТАРАУ

1 Сол заманда Шинар жерінде барлық даналықты меңгерген, келбетті, бірақ кедей және кедей Рикайон есімді бір дана адам өмір сүрді. Ол өзін асырауға қиналатын.
2 Ол Мысырға, Мысыр патшасы Аномның ұлы Освириске барып, патшаға даналығын көрсетуді шешті; мүмкін ол оның алдында рақым тауып, оны тәрбиелеп, оған қамқорлық жасауы мүмкін; және Рикайон солай істеді.
3 Рикайон Мысырға келгенде, Мысыр тұрғындарынан патша туралы сұрады, ал Мысыр тұрғындары оған Мысыр патшасының дәстүрін айтып берді, өйткені сол кезде Мысыр патшасының дәстүрі бойынша ол патша сарайынан шығып, жылына бір күн ғана сыртқа шығатын, содан кейін патша сарайына оралып, сол жерде қалатын.
4 Патша шыққан күні елге үкім шығарды, ал шағымданғандардың бәрі сол күні патшаның алдына келіп, өтінішін сұрады.
5 Рикайон Мысырдағы дәстүрді және патшаның алдына бара алмайтынын естігенде, қатты қайғырды және қатты қайғырды.
6 Кешке Рикайон сыртқа шығып, қираған үйді, бұрынғы Мысырдағы наубайхананы тауып алды да, сол жерде түні бойы жаны ашығандықтан және аштықтан қиналды, ал ұйқысы қашты.
7 Рикайон патша пайда болғанға дейін қалада не істеу керектігін және сол жерде қалай өмір сүру керектігін ойластырды.
8 Ол таңертең тұрып, айналаны аралап жүрді де, жолында көкөністер мен түрлі тұқымдарды сатып, тұрғындарға жеткізіп жүргендерді кездестірді.
9 Рикайон қалада тұру үшін солай істегісі келді, бірақ ол халықтың әдет-ғұрыптарымен таныс емес еді және олардың арасындағы соқыр адам сияқты еді.
10 Ол барып, өзін асырау үшін көкөністер сатып алды, ал көпшілік оның айналасына жиналып, оны мазақ етті, көкөністерін тартып алып, ештеңе қалдырмады.
11 Ол қайғыға батып, сол жерден күрсініп тұрды да, кеше түні бойы тұрған наубайханаға барып, екінші түні сол жерде ұйықтады.
12 Сол түні ол аштықтан қалай құтылуға болатынын тағы да ойластырып, қалай әрекет ету керектігін ойластырды.
13 Ол таңертең тұрып, тапқырлық танытты да, қолдарына соғыс құралдарын көтеріп, халық арасынан отыз мықты адамды жалдап, оларды Мысыр қабірінің басына апарып, сол жерге қойды.
14 Ол оларға былай деп бұйырды: «Патша былай дейді: «Күш жинап, батыл болыңдар, екі жүз күміс теңге беріліп, содан кейін жерленгенше ешкімді осында жерлемеңдер; сол адамдар сол жыл бойы Мысыр халқына Рикаённың бұйрығы бойынша істеді».
15 Сегіз ай ішінде Рикайон мен оның адамдары күміс пен алтыннан көп байлық жинады, ал Рикайон көп жылқы мен басқа да жануарларды алып, тағы да адамдар жалдап, оларға жылқылар берді, олар онымен бірге қалды.
16 Жыл өткен соң, патша қалаға шыққан кезде, Мысырдың барлық тұрғындары Рикайон мен оның адамдарының жұмысы туралы онымен сөйлесу үшін жиналды.
17 Патша белгіленген күні шығып кетті, барлық мысырлықтар оның алдына келіп, оған былай деп айқайлады:
18 Патша мәңгі жасасын. Қалада қызметшілеріңізге не істейсіз, сонша күміс пен алтын берілмейінше, өлі денені жерлеуге рұқсат етпейсіз бе? Бұрынғы патшалардың заманынан бастап, тіпті Адам атаның заманынан бастап бүгінгі күнге дейін бүкіл жер бетінде осындай жағдай болды ма, өлілерді тек белгіленген бағамен жерлеуге болмайды ма?
19 Біз патшалардың тірілерден жыл сайын салық алу әдеті бар екенін білеміз, бірақ сен мұны ғана емес, өлгендерден де күн сайын салық жинайсың.
20 Енді, патша, біз енді бұған шыдай алмаймыз, өйткені бүкіл қала осының кесірінен қирады, ал сен мұны білмейсің бе?
21 Патша олардың айтқандарының бәрін естігенде, қатты ашуланды, бұл іске ашуы лаулады, өйткені ол бұл туралы ештеңе білмеді.
22 Патша: «Менің бұйрығымсыз менің жерімде осындай зұлымдық жасауға кім және қайда батылы барады?» – деп сұрады.
23 Олар оған Рикайон мен оның адамдарының барлық істерін айтып берді, патша ашуланып, Рикайон мен оның адамдарын алдына әкелуді бұйырды.
24 Рикайон мыңға жуық баланы, ұл-қыздарды алып, жібек пен кесте киіндіріп, аттарға мінгізіп, өз адамдары арқылы патшаға жіберді, сондай-ақ патшаға сыйлық ретінде көп күміс, алтын және асыл тастар, сондай-ақ күшті және әдемі жылқы алды, онымен патшаның алдына келіп, жерге дейін иілді; патша, оның қызметшілері және Мысырдың барлық тұрғындары Рикайонның ісіне таңғалды, олар оның байлығын және патшаға әкелген сыйлығын көрді.
25 Патша бұған қатты қуанып, таң қалды; Рикайон оның алдында отырғанда, патша одан барлық істері туралы сұрады, ал Рикайон барлық сөздерін патшаның, оның қызметшілерінің және Мысырдың барлық тұрғындарының алдында даналықпен айтты.

26 Патша Рикайонның сөздері мен даналығын естігенде, Рикайон оның көз алдында рақым тапты, патшаның барлық қызметшілері мен Мысырдың барлық тұрғындары оның даналығы мен керемет сөздерінің арқасында оған мейірімділік пен мейірімділік танытты, содан бері олар оны қатты жақсы көрді.
27 Патша Рикайонға былай деп жауап берді: «Енді сенің атың Рикайон емес, перғауын болады, өйткені сен өлгендерден салық жинадың; ол оған перғауын деп ат қойды».
28 Патша мен оның қарамағындағылар Рикайонды даналығы үшін жақсы көрді және оны патшаның қол астындағы мінсіз ету үшін Мысырдың барлық тұрғындарымен кеңесті.
29 Мысырдың барлық тұрғындары мен данышпандары солай істеді, сондықтан бұл Мысырда заңға айналды.
30 Олар Рикайон перғауынын Мысыр патшасы Освиристің басшылығымен мінсіз етіп тағайындады, ал Рикайон перғауын Мысырға билік жүргізіп, күн сайын бүкіл қалаға әділдік орнатты, бірақ Освирис патша жылына бір күні, ол өзінің келуіне шыққан кезде, жер халқын соттайтын.
31 Рикайон перғауын айлакерлікпен Мысыр билігін басып алып, Мысырдың барлық тұрғындарынан салық жинады.
32 Мысырдың барлық тұрғындары Рикайон перғауынын қатты жақсы көрді, сондықтан олар өздеріне және олардың ұрпақтарына билік ететін әрбір патшаны перғауын деп атау туралы жарлық шығарды.
33 Сондықтан сол кезден бастап Мысырда билік құрған барлық патшалар бүгінгі күнге дейін перғауын деп аталды.

15-ТАРАУ

1 Сол жылы Қанахан жерінде қатты аштық болды, ал жер тұрғындары аштықтың кесірінен қала алмады, себебі ол өте қатты болды.
2 Ыбырам мен оның барлық үй-іштері аштықтан Мысырға көшті. Олар Мисраим өзеніне келгенде, жолдың шаршағанынан демалу үшін біраз уақыт сол жерде қалды.
3 Ыбырам мен Сарай Мисраим өзенінің жағасында келе жатты. Ыбырам әйелі Сарайдың өте сұлу екенін көрді.
4 Ыбырам әйелі Сарайға: «Құдай сені осындай әдемі жүзбен жаратқандықтан, мысырлықтар мені өлтіріп, сені алып кетеді деп қорқамын, өйткені бұл жерлерде Құдайдан қорқу жоқ», – деді.
5 Онда сен былай де: «Сенен сұрағандардың бәріне менің қарындасыммын деп айт», – деп жауап бер. Сонда маған жақсылық тілеп, тірі қалып, өлімге ұшырамас едік.
6 Ыбырам аштықтан Мысырға өзімен бірге келгендердің барлығына да, жиені Лутқа да: «Егер мысырлықтар сенен Сарай туралы сұраса, ол Ыбырамның қарындасы деп айт», – деп бұйырды.
7 Осы бұйрықтардың бәріне қарамастан, Ыбырам оларға сенбеді, керісінше, Сарайды алып, сандыққа салып, ыдыстарының арасына жасырды, өйткені Ыбырам мысырлықтардың зұлымдығынан Сарай үшін қатты алаңдады.
8 Ыбырам мен оның барлық иелері Мисраим өзенінен шығып, Мысырға келді; олар қала қақпаларына енді ғана кірген кезде күзетшілер оларға қарсы тұрып: «Патшаға қолдарыңыздағының оннан бір бөлігін беріңіздер, содан кейін қалаға кіре аласыздар», – деді. Ыбырам мен онымен бірге болғандар солай істеді.
9 Ыбырам қасындағы адамдарымен бірге Мысырға келді. Олар Сарай жасырылған сандықты әкелді, мысырлықтар сандықты көрді.
10 Патшаның қызметшілері Ыбырамға жақындап: «Бұл сандықта біз көрмеген не бар?» – деді. Енді сандықтың ішін ашып, ішіндегінің оннан бір бөлігін патшаға бер.
11 Ыбырам: «Мен бұл сандықшаны ашпаймын, бірақ сұрағаныңыздың бәрін беремін», – деді. Перғауынның қызметшілері Ыбырамға: «Бұл – асыл тастардан жасалған сандық, бізге оның оннан бір бөлігін бер», – деп жауап берді.
12 Ыбырам: «Қалағаныңның бәрін беремін, бірақ сандықты ашпа», – деді.
13 Патшаның қызметшілері Ыбырамды қысып, сандыққа қолдарын созып, оны күшпен ашып қарады. Сонда сандықтың ішінде сұлу әйел тұр екен.
14 Патшаның қызметшілері Сарайды көргенде, оның сұлулығына таң қалды. Перғауынның барлық қызметшілері мен қызметшілері Сарайды көруге жиналды, өйткені ол өте сұлу еді. Патшаның қызметшілері жүгіріп барып, көргендерінің бәрін перғауынға айтып, патшаға Сарайды мақтады. Перғауын оны әкелуді бұйырды, ал әйел патшаның алдына келді.
15 Перғауын Сарайды көріп, оған қатты ұнады. Перғауын оның сұлулығына таң қалды. Патша оған қатты қуанып, ол туралы хабар жеткізгендерге сыйлықтар берді.
16 Содан кейін әйел перғауынның үйіне әкелінді. Ыбырам әйелі үшін қайғырып, Жаратқан Иеге оны перғауынның қолынан құтқаруын тіледі.
17 Сол кезде Сарай да дұға етіп былай деді: «Уа, Құдай Ием, Сен менің ием Ыбырамға өз жерінен және әкесінің үйінен Қанахан жеріне кетуді бұйырдың, егер ол сенің бұйрықтарыңды орындаса, оған жақсылық жасаймын деп уәде бердің; енді біз сенің бұйырғандарыңды орындадық, жеріміз бен отбасыларымызды тастап, бұрын танымайтын бөтен жерге және халыққа кеттік».
18 Біз бұл жерге аштықтан құтылу үшін келдік, ал бұл зұлым оқиға менің басыма түсті; енді, уа, Құдай Ием, бізді құтқарып, осы қанаушының қолынан құтқара гөр, мейірімің үшін маған жақсылық жаса.
19 Жаратқан Ие Сарайдың үніне құлақ асып, оны перғауынның қолынан құтқару үшін періште жіберді.
20 Патша келіп, Сарайдың алдында отырды. Сонда Жаратқан Иенің періштесі олардың үстінде тұрды. Ол Сарайға көрініп: «Қорықпа, Жаратқан Ие сенің дұғаңды естіді», – деді.
21 Патша Сарайға жақындап: «Сені мұнда әкелген кім?» – деп сұрады. Сарай: «Ол менің ағам», – деді.
22 Патша: «Оны ұлы ету, дәрежесін көтеру және сен бізге бұйырған барлық жақсылықты жасау біздің

міндетіміз», – деді. Сол кезде патша Ыбырамға күміс, алтын және асыл тастарды, малды, ер адамдар мен күңдерді жіберді. Патша Ыбырамды әкелуді бұйырды. Ол патша сарайының ауласында отырды, ал патша сол түні Ыбырамды қатты мадақтады.
23 Патша Сараймен сөйлесу үшін жақындап, оған қолын тигізбек болғанда, періште оны қатты ұрды. Ол қатты қорқып, оған қол тигізуден бас тартты.
24 Патша Сарайға жақындағанда, періште оны жерге ұрып, түні бойы осылай әрекет етті, патша қатты қорқып кетті.
25 Сол түні періште Сарай үшін патшаның барлық қызметшілері мен оның бүкіл үй ішін қатты қинады. Сол түні перғауынның үйіндегілер қатты жоқтау айтты.
26 Перғауын өзіне түскен қиындықты көріп: «Мына әйелдің кесірінен менің де басымнан осындай жағдай өтті», – деді де, одан алыстап, жағымды сөздер айтты.
27 Патша Сарайға: «Сен мұнда кіммен келгенің туралы айтып берші», – деді. Сарай: «Бұл менің күйеуім, мен саған оның менің ағам екенін айттым, себебі сен оны зұлымдықпен өлтіріп қоясың ба деп қорықтым», – деді.
28 Патша Сарайдан аулақ жүрді, Жаратқан Иенің періштесінің жазалары одан да, оның үйінен де басылды; Перғауын Сарайдың кесірінен жазаланғанын білді, сондықтан патша бұған қатты таң қалды.
29 Таңертең патша Ыбырамды шақырып алып: «Маған не істедің? Неге «ол менің қарындасым» дедің? Мен оны өзіме әйелдікке алдым. Сондықтан маған және менің үйіме ауыр індет келді», – деді.
30 Міне, әйелің, оны ал да, жерімізден кет, әйтпесе бәріміз оның кесірінен өлеміз. Перғауын Ыбырамға беру үшін тағы да ірі қара мал, ер адамдар мен күңдерді, күміс пен алтынды алды, ал әйелі Сарайды оған қайтарып берді.
31 Патша өзінің кәнизактарынан туған бір қызды алып, Сарайға қызметші етіп берді.
32 Патша қызына: «Қызым, осы әйелдің кесірінен басымызға түскен зұлымдықты көргеннен кейін, менің үйімде қожайын болғаннан гөрі, осы кісінің үйінде қызметші болғаның жақсы», – деді.
33 Ыбырам орнынан тұрып, өзі мен қасындағылардың бәрі Мысырдан шығып кетті; перғауын өз адамдарының бірнешеуін онымен және онымен бірге жүргендердің барлығымен бірге жүруге бұйырды.
34 Ыбырам Қанахан жеріне, құрбандық үстелін тұрғызған жеріне, алғаш шатырын тіккен жеріне оралды.
35 Ыбырамның ағасы Харанның ұлы Луттың ірі қарасы, ұсақ малдары және шатырлары көп болды, өйткені Жаратқан Ие Ыбырамның арқасында оларға молшылық сыйлады.
36 Ыбырам сол жерде тұрғанда, Лұттың малшылары Ыбырамның малшыларымен дауласып қалды. Өйткені олардың жері тым көп болғандықтан, малдары көп болғандықтан, жер оларды сыйғыза алмады.
37 Ыбырамның малшылары малдарын жаюға кеткенде, олар сол жердің халқының егістіктеріне бармады, ал Лұттың малшыларының малы басқаша барды, өйткені оларға сол жердің халқының егістік жерлерінде жаюға рұқсат етілді.
38 Ел халқы бұл оқиғаны күн сайын көріп, Ыбырамға келіп, Лұттың малшылары үшін онымен дауласып жүрді.
39 Сонда Ыбырам Лұтқа: «Мені жер тұрғындарына жек көрінішті етіп, малшыңа малыңды басқалардың жайылымдарында бағуды бұйыратындай не істеп жүрсің? Менің осы жерде, Қанахан ұлдарының арасында, келімсек екенімді білмейсің бе? Неге маған бұлай істейсің?» – деді.
40 Ыбырам осы үшін күн сайын Лұтпен жанжалдасып жүрді, бірақ Лұт Ыбырамды тыңдағысы келмеді. Ол да солай істей берді, ал жер тұрғындары келіп, Ыбырамға айтып берді.
41 Ыбырам Лұтқа: «Қашанға дейін жер тұрғындарына кедергі боласың? Енді арамызда ұрыс-керіс болмасыншы, өйткені біз туыспыз», – деді.
42 Бірақ менен бөлініп, малыңмен және барлық мүлкіңмен бірге тұратын жер таңда, бірақ өзің де, үй ішің де менен аулақ жүр.
43 Менен кетуден қорықпа, өйткені егер біреу саған зиян келтірсе, маған хабарла, мен одан сенің ісің үшін кек аламын, тек менен алыста.
44 Ыбырам осы сөздердің бәрін Лутқа айтқаннан кейін, Лут орнынан тұрып, Иордан жазығына көз тастады.
45 Ол бұл жердің суармалы екенін, адамдарға да, малға да жайылым болатынын көрді.
46 Лут Ыбырамнан сол жерге көшіп, шатырын тігіп, Содомда тұрды, олар бір-бірінен бөлек тұрды.
47 Ыбырам Хеброндағы Мамре жазығында тұрып, сол жерде шатырын тікті. Ыбырам сол жерде көп жылдар тұрды.

16-ТАРАУ

1 Сол кезде Елам патшасы Кедорлаомер көршілес барлық патшаларға, сол кездегі Шинар патшасы Нымродқа, Гоим патшасы Тидалға және Еласар патшасы Ариохқа хабар жіберіп, олармен келісім жасасып: «Маған келіп, маған көмектесіңдер, біз Содомның барлық қалалары мен тұрғындарын талқандаймыз, өйткені олар маған он үш жыл бойы қарсы шықты», – деді.
2 Бұл төрт патша сегіз жүз мыңға жуық әскерімен барлық әскерлерімен бірге өрлеп, жолға шықты. Олар сол қалпында жүріп, жолда кездескендердің бәрін өлтірді.
3 Содом мен Ғомораның бес патшасы: Адма патшасы Шинаб, Зебойым патшасы Шемебер, Содом патшасы Бера, Ғомора патшасы Берша және Соар патшасы Бела оларды қарсы алуға шықты. Олардың барлығы Сиддим аңғарында бас қосты.
4 Осы тоғыз патша Сиддим аңғарында соғысқа шықты, ал Содом мен Ғомора патшалары Елам патшаларынан жеңілді.
5 Сиддим аңғары әктас шұңқырларына толы еді. Елам патшалары Содом патшаларын қуып жетті. Содом патшалары да әскерлерімен қашып, әктас шұңқырларына құлады. Қалғандарының бәрі тауға қашып кетті. Еламның бес патшасы олардың соңынан қуып жетіп, Содом қақпаларына дейін қуып жетті. Олар Содомдағының бәрін алып кетті.

6 Олар Содом мен Ғомораның барлық қалаларын тонап, Ыбырамның ағасының ұлы Лұтты және оның мүлкін тартып алып, Содом қалаларының барлық мүлкін тартып алып, кетіп қалды; Ыбырамның шайқаста жүрген қызметшісі Уник мұны көріп, Ыбырамға патшалардың Содом қалаларына не істегенін және Лұттың олар қолына тұтқынға түскенін айтып берді.
7 Мұны естіген Ыбырам орнынан тұрып, қасындағы үш жүз он сегіз адаммен бірге сол түні осы патшалардың соңынан қуып, оларды жеңді. Олардың бәрі Ыбырам мен оның адамдарының алдында құлады. Қашып кеткен төрт патшадан басқа ешкім қалмады, олар әрқайсысы өз жолымен кетті.
8 Ыбырам Содомның барлық мүлкін, сондай-ақ Лұтты, оның мүлкін, әйелдері мен балаларын және өзіне тиесілі барлық нәрсені қайтарып алды, сондықтан Лұт ештеңеден таршылық көрген жоқ.
9 Ол осы патшаларды жеңіп, қайтып оралғанда, адамдарымен бірге патшалар соғысқан Сиддим аңғарынан өтті.
10 Содом патшасы Бера және онымен бірге жүрген басқа адамдары құлаған әктас шұңқырларынан шығып, Ыбырам мен оның адамдарын қарсы алды.
11 Иерусалимнің патшасы Адониседек, яғни Шем, өз адамдарымен бірге Ыбырам мен оның халқын қарсы алуға нан мен шарап алып, Мелек аңғарында бірге тұрды.
12 Адониседек Ыбырамға батасын берді, ал Ыбырам оған жауларынан алған олжасынан оннан бір бөлігін берді, өйткені Адониседек Құдай алдында діни қызметкер болды.
13 Содом мен Ғомораның барлық патшалары қызметшілерімен бірге Ыбырамға келіп, тұтқынға алған қызметшілерін қайтарып беруін және барлық мүлікті өзіне алуын өтінді.
14 Ыбырам Содом патшаларына былай деп жауап берді: «Көк пен жерді жаратқан, жанымды барлық қайғы-қасіреттен құтқарған, бүгін мені жауларымнан құтқарып, қолыма берген тірі Жаратқан Иенің алдында ант етемін: ертең сендер: «Ыбырам біздің байлығымыздан байып кетті», – деп мақтанбауларың үшін сендердің ештеңелеріңді алмаймын.
15 Өйткені мен сенім артатын Құдайым Жаратқан Ие маған: «Ештеңеден таршылық көрмейсің, өйткені Мен сенің қолыңнан шыққан барлық істер үшін саған батасын беремін», – деген.
16 Енді міне, міне, бәрі саған тиесілі, оны ал да кет. Жаратқан Иенің тірі екенімен ант етемін, мен сенен бірде-бір тірі жаннан, тіпті аяқ киімнен немесе жіптен де ештеңе алмаймын. Менімен бірге шайқасқа аттанғандардың тамағы мен менімен бірге кеткендердің, Анардың, Ашколдың және Мамренің үлестерінен басқа, олар да, олардың адамдары да, жүкті күзету үшін қалғандар да олжадан өз үлестерін алады.
17 Содом патшалары Ыбырамға айтқанының бәрін беріп, қалағанын алуға мәжбүр етті, бірақ ол бас тартты.
18 Ол Содом патшалары мен қалған адамдарын қуып жіберіп, оларға Лұт туралы бұйрық берді, сонда олар өз жерлеріне кетті.
19 Ағасының ұлы Лут та өз мүлкімен бірге кетіп қалды. Лут Содомдағы үйіне қайтып оралды. Ыбырам мен оның халқы Хеброндағы Мамре жазығындағы үйлеріне қайтып оралды.
20 Сол кезде Жаратқан Ие Хевронда Ыбырамға тағы да көрініп, былай деді: «Қорықпа, сенің сыйлығың менің алдымда өте зор. Мен сені көбейтіп, бата беріп, ұрпағыңды аспандағы жұлдыздардай, өлшеусіз де, санаусыз да етіп көбейткенше тастамаймын».
21 Көзіңмен көріп тұрған осы жерлердің бәрін сенің ұрпағыңа мәңгілікке мұраға беремін, тек берік бол да қорықпа, алдымда жүріп, мінсіз бол.
22 Ыбырам жетпіс сегізінші жылында, сол жылы Пелек ұлы Реу қайтыс болды. Реу барлығы екі жүз отыз тоғыз жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
23 Ыбырамның әйелі Харанның қызы Сарай сол кезде бедеу еді, сондықтан Ыбырамға ұл да, қыз да туа алмады.
24 Ол бала көтермегенін көргенде, перғауын берген күңі Ажарды алып, күйеуі Ыбырайымға әйелдікке берді.
25 Ажар Сарай үйреткендей, Сарайдың барлық жолдарын үйренді, сондықтан ол оның жақсы жолдарымен жүруде ешқандай кемшілікке ұшыраған жоқ.
26 Сарай Ыбырамға: «Міне, менің күңім Ажар, оған бар, ол маған тізе бүгіп босансын, мен де одан балалы боламын», – деді.
27 Ыбырам Қанахан жерінде он жыл тұрғаннан кейін, яғни оның сексен бесінші жылында, Сарай оған Ажарды қосты.
28 Ыбырам әйелі Сарайдың сөзіне құлақ асып, күңі Ажарды ертіп алды. Ыбырам оған жақындап, жүкті болды.
29 Ажар жүкті болғанын көргенде қатты қуанды, ал қожайыны оны менсінбеді. Ол ішінен: «Құдай алдында мен қожайыным Сарайдан артықпын, өйткені қожайыным қожайыныммен бірге болған барлық уақытта ол жүкті болған жоқ, бірақ Жаратқан Ие маған қысқа мерзімде жүкті болуды бұйырды», – деді.
30 Сарай Ажардың Ыбырамнан жүкті болғанын көргенде, оның күңіне қызғанып, ішінен: «Бұл оның менен жақсырақ болуы керек дегеннен басқа ештеңе емес», – деді.
31 Сарай Ыбырамға: «Менің кінәм сенің мойныңда болсын! Сен Жаратқан Иеге балалар үшін дұға еткен кезде, неге Жаратқан Ие маған сенің артыңнан ұрпақ сыйласын деп дұға етпедің?» – деді.
32 Мен сенің алдыңда Ажармен сөйлескенімде, ол жүкті болғандықтан, менің сөздерімді елемейді, сен оған ештеңе айтпайсың. Маған істегенің үшін екеуміздің арамызда Жаратқан Иенің өзі соттасын.
33 Ыбырам Сарайға: «Міне, күңің өз қолыңда, оған қалағаныңша істе», – деді. Сарай оны азаптап, Ажар одан қашып, шөл далаға қашып кетті.
34 Жаратқан Иенің періштесі оны қашып кеткен жерінен, құдықтың жанынан тауып алып, былай деді: «Қорықпа, мен сенің ұрпағыңды көбейтемін, өйткені сен ұл туасың, оның атын Ысмағұл деп қоясың. Енді қожайының Сарайға қайтып барып, оның қолына мойынсұн».

35 Ажар сол құдықтың орнын Беер-Лахай-рой деп атады, ол Қадеш пен Беред шөлінің арасындағы.
36 Сол кезде Ажар қожайынының үйіне оралды, күндерінің соңында Ажар Ыбырамға ұл туып берді, Ыбырам оған Ысмағұл деген ат қойды; Ыбырам оны дүниеге әкелген кезде сексен алты жаста еді.

17-ТАРАУ

1 Сол күндері, Ыбырамның тоқсан бірінші жылында, Киттим ұлдары Тубал ұлдарымен соғысты, өйткені Жаратқан Ие адам ұлдарын жер бетіне шашыратқаннан кейін, Киттим ұлдары Канопия жазығына барып, сол жерде қалалар салып, Тибреу өзенінің бойында тұрды.
2 Тубалдың ұлдары Тосканада тұрып, шекаралары Тибреу өзеніне дейін жетті. Тубалдың ұлдары Тосканада қала салып, оны әкелері Тубалдың ұлы Сабинаның атымен Сабина деп атады. Олар осы күнге дейін сол жерде тұрады.
3 Сол кезде Киттим ұлдары Тубал ұлдарымен соғысып, Тубал ұлдары Киттим ұлдарынан жеңіліс тапты, ал Киттим ұлдары Тубал ұлдарынан үш жүз жетпіс адамды өлтірді.
4 Сол кезде Тубал ұлдары Киттим ұлдарына: «Біздің арамызда қыз алыспаңдар, ешкім қызын Киттим ұлдарының ешқайсысына бермесін», – деп ант берді.
5 Сол кезде Тубалдың барлық қыздары сұлу еді, өйткені сол кезде бүкіл жер бетінде Тубалдың қыздарындай сұлу әйелдер болған жоқ.
6 Әйелдердің сұлулығына қуанатындардың бәрі Тубалдың қыздарына барып, олардан әйел алатын. Сол кезде әйелдердің сұлулығына қатты қуанған патшалар мен ханзадалар, адам ұлдары, Тубалдың қыздарынан әйел алатын.
7 Тубал ұлдары Киттим ұлдарына қыздарын әйелдікке бермеуге ант бергеннен кейін үш жыл өткен соң, Киттим ұлдарының жиырма шақтысы Тубалдың қыздарын алуға барды, бірақ олар ештеңе таппады.
8 Өйткені Тубалдың ұлдары олармен қыз алыспауға анттарын сақтап, анттарын бұзбады.
9 Егін жинау кезінде Тубалдың балалары егін жинау үшін егістіктеріне кетті. Киттимнің жігіттері жиналып, Сабина қаласына барды. Әр ер адам Тубалдың қыздарынан бір-бір қыз алып, өз қалаларына келді.
10 Тубалдың ұлдары мұны естіп, олармен соғысуға аттанды, бірақ тау олардан өте биік болғандықтан, оларды жеңе алмады. Олар жеңе алмайтынын көргенде, өз жерлеріне қайтып кетті.
11 Сол жылдың төңкерісінде Тубалдың ұлдары жақын маңдағы қалалардан он мыңға жуық адамды жалдап, Киттим ұлдарымен соғысқа аттанды.
12 Тубал ұлдары Киттим ұлдарымен соғысқа шығып, олардың жерлерін қиратып, оларға қысым жасады. Бұл шайқаста Тубал ұлдары Киттим ұлдарынан басым түсті. Киттим ұлдары қатты қиналғанын көріп, Тубал қыздарынан туған балаларын салынған қабырғаға көтеріп, Тубал ұлдарының көзінше тұрғызды.
13 Киттим ұлдары оларға: «Сендер өз ұлдарың мен қыздарыңмен соғысуға келдіңдер ме, ал біз сол кезден бастап осы уақытқа дейін сендердің еттерің мен сүйектерің болып саналмадық па?» – деді.
14 Тубалдың ұлдары мұны естігенде, Киттимнің ұлдарымен соғысуды тоқтатып, тарап кетті.
15 Олар өз қалаларына оралды, сол кезде Киттим ұлдары жиналып, теңіз жағасында екі қала салды, біреуін Пурту, екіншісін Ариза деп атады.
16 Тарах ұлы Ыбырам сол кезде тоқсан тоғыз жаста еді.
17 Сол кезде Жаратқан Ие оған аян беріп, былай деді: «Мен сенімен келісім жасаймын, ұрпағыңды да сансыз көбейтемін. Мен сенімен келісім жасаймын: әрбір ер бала сүндеттелсін, сен де, сенің ұрпақтарың да».
18 Сегіз күн болғанда, ол сүндеттелсін, және бұл келісім мәңгілік келісім ретінде тәндерінде сақталсын.
19 Сондықтан енді сенің атың Ыбырам емес, Ыбырайым, ал әйелің Сарай емес, Сара болады.
20 Өйткені Мен екеуіңді де жарылқаймын, сенен кейінгі ұрпақтарыңды көбейтемін, сонда сендерден ұлы халық тарайды, сендерден патшалар шығады.

18-ТАРАУ

1 Ыбырайым орнынан тұрып, Құдай бұйырғанның бәрін істеді. Ол үйіндегі ер адамдарды және ақшасына сатып алынғандарды алып, Жаратқан Ие бұйырғандай сүндеттеді.
2 Ол сүндеттемеген ешкім қалмады, ал Ыбырайым мен оның ұлы Ысмағұл сүндеттелу рәсімін өткізді; Ысмағұл сүндеттелу рәсімін өткізгенде он үш жаста еді.
3 Үшінші күні Ыбырайым шатырынан шығып, есік алдында отырып, денесінің ауырсынуынан ләззат алды.
4 Жаратқан Ие оған Мамре жазығында көрініп, үш қызметші періштесін жіберіп, оған қонаққа барды. Ол шатырдың есігінде отырған еді. Ол көзін көтеріп, алыстан үш адамның келе жатқанын көрді. Ол орнынан тұрып, оларды қарсы алуға жүгірді де, бас иіп, үйіне кіргізді.
5 Ол оларға: «Егер мен сендердің ықыластарыңнан орын тапсам, кіріп, бір кесек нан жеңдер», – деді. Ол оларды қысып жіберді, олар кіріп келді, ол оларға су берді, олар аяқтарын жуды, ал ол оларды шатырдың кіреберісіндегі ағаштың түбіне қойды.
6 Сонда Ыбырайым жүгіріп барып, бір жас, жақсы бұзауды алып, оны тездетіп сойып, қызметшісі Елиезерге пісіруге берді.
7 Ыбырайым шатырға кіріп, Сараға: «Тезде үш өлшем жақсы ұн дайындап, қамыр илеп, ет салынған қазанның үстіне нан пісір», – деді. Ол солай істеді.
8 Ыбырайым асығыс олардың алдына сары май, сүт, сиыр етін және қой етін әкеліп, бұзау еті пісіп, олар жегенше жеуге берді.
9 Олар тамақтанып болғаннан кейін, біреуі оған: «Мен өмір сүрген кезде саған қайтып ораламын, сонда әйелің Сара ұл туады», – деді.
10 Содан кейін олар өздері жіберілген жерлерге кетіп қалды.
11 Сол күндері Содом мен Ғомораның және бес қаланың барлық тұрғындары Жаратқан Иеге қарсы өте зұлым және күнәкар еді. Олар жиркенішті істерімен Жаратқан Иені ашуландырды, Жаратқан Иенің алдында жиркенішті және менсінбейтін қартаюда күшейе түсті. Олардың зұлымдығы мен қылмыстары сол күндері Жаратқан Иенің алдында өте ауыр болды.

12 Олардың жерінде шамамен жарты күндік жаяу жүруге болатын өте кең аңғар болды, онда су көздері және судың айналасында көптеген шөптер өсіп тұрды.
13 Содом мен Ғомораның барлық тұрғындары әйелдерімен, балаларымен және барлық үй-ішімен жылына төрт рет сол жерге барып, дабыл қағып, би билеп қуанатын.
14 Қуаныш кезінде бәрі орындарынан тұрып, көршілерінің әйелдерін және көршілерінің пәк қыздарын ұстап, олармен ләззат алатын. Әркім өз әйелі мен қызын көршісінің қолында көріп, бір ауыз сөз айтпайтын.
15 Олар таңертеңнен кешке дейін осылай істеді, содан кейін әр ер адам өз үйіне, ал әр әйел өз шатырына қайтты; олар жылына төрт рет осылай істейтін.
16 Сондай-ақ, бейтаныс адам олардың қалаларына келіп, сатып алған заттарын сол жерге тастап кету үшін әкелген кезде, сол қалалардың халқы, ерлер, әйелдер, балалар, жас және қарт адамдар жиналып, сол адамға барып, оның заттарын күштеп тартып алатын. Жер иесінің жеріне әкелген барлық заттары таусылғанша, әрқайсысына аз-аздан беретін.
17 Егер тауар иесі олармен ұрысып, «Маған не істедіңдер?» деп сұраса, онда олар бір-бірлеп келіп, әрқайсысы өзіне тиген аз ғана затты көрсетіп, оны мазақтап: «Мен сен берген аз ғана затты ғана алдым», – деп, қайғырып, жаны ашыған күйде олардан кетіп қалатын. Бірақ бәрі орнынан тұрып, оның соңынан еріп, оны қатты шу мен дүрбелеңмен қаладан қуып шығаратын.
18 Елам елінен келген бір адам есегіне отырып, жолмен асығыс келе жатты. Есегінде түрлі-түсті жамылғысы бар, жамылғысы есегіне арқанмен байланған еді.
19 Кешке күн батып бара жатқанда, ол Содом көшесімен жүріп бара жатып, түнеп қалу үшін сол жерде қалды, бірақ ешкім оны үйіне кіргізбеді; сол кезде Содомда зұлым, бұзық, зұлымдық жасауға шебер бір адам өмір сүрді, оның аты Хедад еді.
20 Ол басын көтеріп, қала көшесіндегі жолаушыны көрді де, оған жақындап: «Қайдан келе жатырсың, қайда бара жатырсың?» – деп сұрады.
21 Әлгі адам оған: «Мен Хеброннан Еламға бара жатырмын, сол жерге барамын. Күн батып бара жатқанда ешкім мені үйіне кіргізбеді. Менде нан мен су, сабан мен жем болса да, ештеңеден таршылық көрмеймін», – деді.
22 Хедад оған былай деп жауап берді: «Қажет нәрсенің бәрін мен беремін, бірақ көшеде түні бойы отырмайсың».
23 Хедад оны үйіне алып келді. Ол есектің үстіндегі арқанмен жабылған жамылғыны шешіп алып, үйіне әкелді. Жолаушы Хедадтың үйінде тамақтанып, сусын ішіп жатқанда, есекке сабан мен жем берді. Сол түні Хедад сол жерде қонып қалды.
24 Таңертең жолаушы сапарын жалғастыру үшін ерте тұрды. Бірақ Хедад оған: «Тоқта, бір үзім нанмен көңіліңді көтеріп, сосын кет», – деді. Ол кісі онымен бірге қалды. Ол кісі кетуге тұрғанда, олар күндіз бірге тамақтанып, ішті.
25 Хедад оған: «Күн батып барады, жүрегің тыныштался деп түні бойы қал», – деді. Ол оны түні бойы сол жерде қалуға көндірді. Екінші күні ол ерте тұрып кетуге көнді. Хедад оны: «Бір үзім нан жеп, көңіліңді көтеріп ал да, кет», – деп көндірді. Ол екінші күні де онымен бірге тамақтанды. Содан кейін әлгі адам сапарын жалғастыру үшін тұрды.
26 Хедад оған: «Күн батып барады, жүрегіңді жұбату үшін қасымда бол, таңертең ерте тұрып, жөніңе кет», – деді.
27 Бірақ ол кісі қалғысы келмей, орнынан тұрып, есегіне ер-тоқым басты. Ол есегіне ер-тоқым салып жатқанда, Хедадтың әйелі күйеуіне: «Міне, бұл кісі екі күн бойы бізбен бірге болып, ішіп-жеп, ештеңе бермеді. Енді ештеңе бермей кетіп қала ма?» – деді. Хедад оған: «Үндеме», – деді.
28 Әлгі адам есегіне ер-тоқым тоқып, Хедадтан есекке байлау үшін арқан мен шапан беруін өтінді.
29 Хедад оған: «Не дейсің?» – деп сұрады. Ол: «Мырзам, сен үйіңде жасырып қойған түрлі-түсті арқан мен шапанды маған бересің», – деді.
30 Хедад әлгі адамға былай деп жауап берді: «Түсіңіздің жоруы мынау: көрген жіп өміріңіздің жіп сияқты ұзаратынын білдіреді, ал жамылғының түрлі-түсті екенін көргеніңіз жүзімдігіңіз болады, онда сіз барлық жеміс ағаштарын отырғызасыз».
31 Жолаушы былай деп жауап берді: «Жоқ, мырзам, мен сізге арқан мен түрлі-түсті тоқылған шапанды берген кезде ояу едім, сіз оларды маған кигізу үшін есектен алып тастадыңыз; ал Хедад былай деп жауап берді: «Мен сізге түсіңіздің жоруын айттым, ол жақсы түс, оның жоруы мынау».
32 Енді адам баласы маған түс жору үшін төрт күміс теңге берсін, ал сенен тек үш күміс теңге сұраймын.
33 Хедадтың сөздеріне ашуланған адам қатты жылап, Хедадты Содомның төресі Сераққа алып келді.
34 Әлгі адам өз ісін судья Сераққа жеткізді, бірақ Хедад: «Олай емес, бірақ іс осылай болып тұр», – деп жауап берді. Ал судья саяхатшыға: «Бұл Хедад саған шындықты айтып тұр, өйткені ол қалаларда түстерді дәл жоруымен танымал», – деді.
35 Әлгі адам судьяның сөзіне айқайлап: «Жоқ, мырзам, олай емес, өйткені мен оған есегіндегі арқан мен шапанды үйіне қою үшін берген күні болды», – деді. Екеуі де судьяның алдында дауласып, бірі: «Мәселе осылай болды», – деді, ал екіншісі басқаша айтты.
36 Сонда Хедад әлгі адамға: «Түс жору үшін маған төрт күміс теңге бер, мен ештеңеге келіспеймін, үйімде жеген төрт тамағыңның құнын төле», – деді.
37 Сонда әлгі адам Хедадқа: «Сенің үйіңде жегенім үшін саған төлеймін, тек үйіңде жасырған арқан мен шапанды ғана бер», – деді.
38 Хедад төреші алдында жауап беріп, әлгі адамға: «Мен саған түсіңнің жоруын айтпадым ба? Арқан өміріңнің арқан сияқты ұзаратынын, ал жамылғының жүзімдікке ие болатыныңды, онда түрлі жеміс ағаштарын отырғызатыныңды білдіреді», – деді.
39 Түсіңіздің дұрыс жоруы осындай. Енді маған өтемақы ретінде талап ететін төрт күміс теңгені беріңіз, себебі мен сізге ешқандай жеңілдік бермеймін.

40 Хедадтың сөздерін естіген адам айқайлап жіберді, екеуі судьяның алдында дауласып қалды. Судья қызметшілеріне бұйрық берді, олар оларды асығыс үйден қуып жіберді.
41 Содом тұрғындары мұны естігенде, олар судьямен дауласып кетіп қалды. Олар жиналып, бейтаныс адамға қарсы айқайлап, оны қаладан асығыс қуып жіберді.
42 Әлгі адам есегінің үстінде жаны ашыған күйі жылап, жоқтау айтып, сапарын жалғастырды.
43 Ол жол жүріп бара жатып, азғын Содом қаласында басынан өткен жағдайға жылады.

19-ТАРАУ

1 Содом қалаларының төрт қалаға төрт төрешісі болды, олардың аттары: Содом қаласындағы Серак, Гоморрадағы Шарқад, Адмадағы Забнак және Себойимдегі Менон.
2 Ыбырайымның қызметшісі Елиезер оларға басқа есімдер қойды, ол Серақты Шакраға, Шарқадты Шакрураға, Зебнақты Кезобимге, ал Менонды Матзлодинге айналдырды.
3 Содом мен Гоморра халқы төрт судьясының қалауы бойынша қала көшелеріне төсектер орнатты, ал егер біреу сол жерлерге келсе, олар оны ұстап алып, төсектерінің біріне алып келіп, күштеп сол төсекке жатқызатын.
4 Ол жатқанда, үш адам басында, үш адам аяғының жанында тұрып, төсегінің ұзындығымен өлшеді. Егер адам төсектен кішірек болса, алты адам оны екі шетінен созып, айқайлаған кезде, олар жауап бермейтін.
5 Ал егер ол төсектен ұзын болса, олар адам өлім қақпасына жеткенше төсектің екі жағын екі жағынан біріктіретін.
6 Егер ол оларға жалбарына берсе, олар оған: «Біздің жерімізге келген адамға осылай жасалады», – деп жауап беретін еді.
7 Содом қалаларының тұрғындарының істегендерінің бәрін естігенде, адамдар сол жерге келуден бас тартты.
8 Кедей адам олардың жеріне келгенде, олар оған күміс пен алтын беретін, бүкіл қалаға бір үзім нан бермеу туралы жарлық шығаратын. Егер бейтаныс адам сол жерде бірнеше күн тұрып, аштықтан өліп, бір үзім нан таба алмаса, ол қайтыс болғанда, қаланың барлық халқы келіп, оған берген күміс пен алтындарын алып кететін.
9 Оған берген күміс немесе алтынды танитындар оны қайтарып алды, ал ол қайтыс болғанда, киімдерін шешіп алып, олар үшін төбелесетін, ал көршісін жеңген адам оларды тартып алатын.
10 Содан кейін олар оны алып кетіп, шөл даладағы бұталардың астына көметін; сондықтан олар өз жерлерінде қайтыс болған кез келген адамға күн сайын осылай істейтін.
11 Уақыт өте келе Сара Елиезерді Лутты көріп, оның жағдайын сұрау үшін Содомға жіберді.
12 Елиезер Содомға барғанда, ол бейтаныс адаммен төбелесіп жатқан Содомдық бір адамды кездестірді. Содомдық адам кедейдің барлық киімін шешіп, кетіп қалды.
13 Сонда бұл кедей Содомдықтың өзіне жасаған ісіне бола Елиезерге жалбарынып, оған мейірім тіледі.
14 Ол оған: «Сенің жеріңе келген кедейге неге бұлай істейсің?» – деді.
15 Содомдық адам Елиезерге: «Бұл сенің бауырың ба, әлде бүгін Содомдықтар сені төреші етіп тағайындады ма, сен бұл адам туралы айтып тұрсың ба?» – деп жауап берді.
16 Елиезер кедей үшін Содомдық адаммен дауласып қалды. Елиезер Содомдық адамнан кедейдің киімін алуға жақындағанда, асығыс жүгіріп барып, Елиезердің маңдайына таспен ұрды.
17 Елиезердің маңдайынан қан көп ағып жатты. Әлгі адам қанды көргенде, Елиезерді ұстап алып: «Маңдайыңдағы осы сұмдық қанды құтқаным үшін маған ақысын берші, өйткені біздің жеріміздегі дәстүр мен заң осындай», – деді.
18 Елиезер оған: «Сен мені жаралап, жалақыңды төлеуімді талап еттің, ал Елиезер Содомдық адамның сөзіне құлақ аспады», – деді.
19 Сонда әлгі адам Елиезерді ұстап алып, соттау үшін Содомның төрешісі Шакраға апарды.
20 Әлгі адам судьяға: «Мырзам, бұл адам осылай істеді. Мен оны маңдайынан қан аққан таспен ұрдым, ал ол менің жалақымды бергісі келмейді», – деді.
21 Сонда судья Елиезерге: «Бұл адам саған шындықты айтып тұр, оған ақысын бер, өйткені біздің жерімізде осындай дәстүр бар», – деді. Елиезер судьяның сөздерін естіп, тасты көтеріп, судьяны ұрды, тас оның маңдайына тиді, судьяның маңдайынан қан ағып кетті. Елиезер: «Егер сендердің жерлеріңде осындай дәстүр болса, мен осы адамға беруге тиісті соманы бер, өйткені бұл сенің шешімің, сен оны өзің шештің», – деді.
22 Елиезер Содомдық адамды төрешіге қалдырды, ол кетіп қалды.
23 Елам патшалары Содом патшаларымен соғысқаннан кейін, Елам патшалары Содомның барлық мүлкін басып алып, Лұтты да, оның мүлкін де тұтқынға алды. Бұл туралы Ыбырайымға хабарланғанда, ол Елам патшаларымен соғысып, Лұттың да, Содомның да барлық мүлкін олардың қолынан қайтарып алды.
24 Сол кезде Лұттың әйелі оған қыз туып берді, ол қызға Палтит деп ат қойып: «Құдай оны және оның бүкіл үй ішін Елам патшаларынан құтқарды», – деді. Лұттың қызы Палтит өсіп, Содом тұрғындарының бірі оны әйелдікке алды.
25 Бір кедей қалаға тамақ іздеп келіп, бірнеше күн сол жерде тұрды. Содомның барлық халқы бұл адамға өліп қалғанша бір үзім нан бермеуді әдетке айналдырды, сонда олар солай істеді.
26 Луттың қызы Палтит көшеде аштықтан өліп жатқан бұл адамды көрді, ешкім оған тірі қалу үшін ештеңе бермеді, ал ол өлім аузында еді.
27 Оның жаны сол адамға аяушылық білдіріп, оны бірнеше күн бойы жасырын түрде нанмен қамтамасыз етті, сонда бұл адамның жаны тірілді.
28 Ол су алуға шыққанда, нанды құмыраға салып, кедейдің үйіне келгенде, құмырадан нанды алып, оған жегізетін; ол көп күн осылай істейтін.

29 Содом мен Ғомораның барлық тұрғындары бұл адамның сонша күн бойы аштыққа қалай шыдағанына таңғалды.
30 Олар бір-біріне: «Бұл тек оның ішіп-жейтіні ғана, өйткені ешкім сонша күн аштыққа шыдай алмайды немесе бұл адам сияқты өмір сүре алмайды, тіпті бет-әлпеті де өзгермейді», – деді. Содан кейін үш адам кедейдің тұрған жеріне тығылып, оған кім нан жегізіп бергенін білу үшін тығылды.
31 Сол күні Луттың қызы Палтит су алуға шықты. Ол құмыраға нан салып, кедейдің үйіне барып, құмырадан нанды алып, кедейге берді, ол да жеді.
32 Үш адам Палтиттің кедейге не істегенін көріп, оған: «Онда сен оны қолдадың, сондықтан ол аштан өлген жоқ, түрі өзгерген жоқ және басқалар сияқты өлген жоқ», – деді.
33 Үш адам жасырынған жерінен шығып, Палтит пен кедейдің қолындағы нанды тартып алды.
34 Олар Палтитті алып, төрешілерінің алдына әкеліп: «Ол солай істеді, кедейді нанмен қамтамасыз еткен ол, сондықтан ол осы уақытқа дейін өлмеді; енді бізге заңымызды бұзғаны үшін бұл әйелге қандай жаза тағайындалатынын айтып беріңізші», – деді.
35 Содом мен Ғомора тұрғындары жиналып, қала көшесінде от жағып, әйелді алып, отқа тастады, ол күлге айналды.
36 Адма қаласында да бір әйел бар еді, оған да солай істелді.
37 Бір жолаушы Адма қаласына келіп, таңертең үйіне қайтуды ойлап, түні бойы сол жерде қонып, күн батқан кезде жас әйелдің әкесінің үйінің есігінің алдында отырды; жас әйел оның үйдің есігінде отырғанын көрді.
38 Ол одан су сұрады, ол одан: «Сен кімсің?» – деп сұрады. Ол оған: «Мен бүгін жолда келе жаттым, күн батқан кезде осында жеттім, сондықтан түні бойы осында боламын, ал таңертең ерте тұрып, сапарымды жалғастырамын», – деді.
39 Жас әйел үйге кіріп, ер адамға ішіп-жеуге нан мен су әкелді.
40 Бұл іс Адма халқына мәлім болып, олар жиналып, жас қызды осы ісі үшін соттау үшін билердің алдына әкелді.
41 Сонда судья: «Бұл әйел біздің заңымызды бұзғаны үшін өлім жазасына кесілуі керек, сондықтан оған қатысты шешім осындай», – деді.
42 Сол қалалардың халқы жиналып, жас қызды алып шығып, судьяның шешімі бойынша басынан аяғына дейін бал жағып, оны сол кезде ұяларында жүрген аралардың алдына қойды. Аралар оған ұшып келіп, шағып алғандықтан, оның бүкіл денесі ісіп кетті.
43 Жас әйел аралардан қорқып айқайлады, бірақ ешкім оған назар аудармады да, аямады да, оның айқайы аспанға көтерілді.
44 Жаратқан Ие Содом қалаларының осыған және олардың барлық істеріне ашуланды. Өйткені оларда азық-түлік мол болды, тыныштық орнады, бірақ кедейлер мен мұқтаждарды асырауға қарсы болды. Сол күндері олардың зұлым істері мен күнәлары Жаратқан Иенің алдында үлкен болды.
45 Сонда Жаратқан Ие Ыбырайымның үйіне келген екі періштені Содом мен оның қалаларын қиратуға шақыртты.
46 Періштелер тамақтанып, сусын ішіп болғаннан кейін, Ыбырайымның шатырының есігінен тұрып, кешке Содомға жетті. Лут Содом қақпасында отырған еді. Оларды көргенде, орнынан тұрып, жерге дейін иіліп тағзым етті.
47 Ол оларды қатты қысып, үйіне кіргізіп, тамақ берді, олар жеді, ал олар түні бойы оның үйінде қонып қалды.
48 Періштелер Лутқа: «Орныңнан тұр, сен де, бүкіл халқың да осы жерден шығып кет, әйтпесе бұл қаланың күнәсі сендерді құртып жібереді, өйткені Жаратқан Ие бұл жерді қиратады», – деді.
49 Періштелер Лұттың, оның әйелінің, балаларының және оған тиесілі барлық нәрселердің қолынан ұстап, оны қалалардың сыртына алып шықты.
50 Олар Лутқа: «Жаныңды сақтап қал», – деді. Ол және оның барлық мүлкі қашып кетті.
51 Сонда Жаратқан Ие Содом мен Ғомораға және осы қалалардың барлығына көктен күкірт пен от жаудырды.
52 Ол осы қалаларды, барлық жазықты, қала тұрғындарын және жерде өсетін өсімдіктерді қиратты; Луттың әйелі Адо қалалардың қирағанын көру үшін артына қарады, өйткені ол Содомда қалған қыздарына аяушылық білдірді, өйткені олар онымен бірге бармады.
53 Ол артына қараған кезде тұз бағанасына айналды, ол әлі күнге дейін сол жерде тұр.
54 Сол жерде тұрған өгіздер күн сайын аяқтарының ұшына дейін тұзды жалап, таңертең қайтадан өсіп шығатын, олар оны тағы да жалап, бүгінге дейін жеп келеді.
55 Лұт пен онымен бірге қалған екі қызы қашып, Адуллам үңгіріне барып, біраз уақыт сол жерде қалды.
56 Ыбырайым таңертең ерте тұрып, Содом қалаларына не болғанын көрді; ол қалалардан пештің түтініндей көтеріліп жатқан түтінді көрді.
57 Лұт пен оның екі қызы үңгірде қалып, әкелеріне шарап ішкізіп, онымен бірге жатты. Өйткені олар жер бетінде олардан тұқым өсіре алатын ешкім жоқ деп айтты, өйткені олар бүкіл жер жойылды деп ойлады.
58 Екеуі де әкелерімен бірге жатты. Олар жүкті болып, ұлдар туды. Тұңғышы ұлына Моаб деген ат қойып: «Мен оны әкемнен құрсақ көтердім; ол осы күнге дейін моабтықтардың әкесі», – деді.
59 Кішісі де ұлын Бенами деп атады; ол бүгінгі күнге дейін Аммон халқының түп атасы.
60 Осыдан кейін Лут екі қызымен бірге сол жерден кетіп, Иорданның арғы бетінде екі қызы және ұлдарымен бірге тұрды. Луттың ұлдары өсіп, Қанахан жерінен әйел алып, балалы болып, өсіп-өнді.

20-ТАРАУ

1 Сол кезде Ыбырайым Мамре жазығынан көшіп, філістірлер жеріне барып, Герарда тұрды; Ыбырайымның Қанахан жерінде жиырма бесінші жылында, өмірінің жүзінші жылында ол філістірлер жеріндегі Герарға келді.

2 Олар елге кіргенде, ол әйелі Сараға: «Сенен сұраған кез келген адамға сен менің қарындасымсың деп айт, сонда біз жер тұрғындарының зұлымдығынан құтыламыз», – деді.
3 Ыбырайым філістірлер жерінде тұрған кезде, філістірлер патшасы Әбумәліктің қызметшілері Сараның өте сұлу екенін көріп, ол туралы сұрағанда, Ыбырайым: «Ол менің қарындасым», – деді.
4 Әбумәліктің қызметшілері Әбумәлікке барып: «Қанахан жерінен бір адам осы жерге қоныстануға келді, оның өте сұлу қарындасы бар», – деді.
5 Әбумәлік қызметшілерінің Сараны мақтаған сөздерін естіді. Әбумәлік қызметшілерін жіберіп, Сараны патшаға алып келді.
6 Сара Әбумәліктің үйіне келгенде, патша Сараның сұлу екенін көріп, оған қатты ұнады.
7 Ол әйелге жақындап: «Біздің жерге бірге келген адамың кім?» – деп сұрады. Сара: «Ол менің ағам, біз Қанахан жерінен келіп, қайда тұрсақ та, сонда тұрамыз», – деді.
8 Әбумәлік Сараға былай деді: «Міне, менің жерім сенің алдыңда, ағаңды осы жердің саған ұнайтын кез келген жеріне орналастыр. Ол сенің ағаң болғандықтан, оны жердің барлық адамдарынан жоғары көтеру біздің міндетіміз».
9 Әбумәлік Ыбырайымды шақыртып алды, сонда Ыбырайым Әбумәлікке келді.
10 Әбумәлік Ыбырайымға: «Міне, мен сенің әпкең Сараның арқасында қалағаныңдай құрметке бөленуіңді бұйырдым», – деді.
11 Ыбырайым патшаның қасынан шығып кетті, патшаның сыйлығы да оның соңынан ерді.
12 Кешкі уақыттағыдай, адамдар ұйықтауға жатпай тұрғанда, патша тағында отырған еді, оны терең ұйқы басты. Ол тағында жатып, таңға дейін ұйықтады.
13 Ол түсінде Жаратқан Иенің періштесі қолында жалаңаш қылыш ұстап келіп, Әбумәліктің үстінде тұрып, оны қылышпен өлтіргісі келді. Патша түсінде қатты қорқып, періштеге: «Мен саған қарсы қандай күнә жасадым, соншалықты сен мені қылышпен өлтірмекшісің?» – деді.
14 Періште Әбумәлікке былай деп жауап берді: «Міне, сен кеше түнде үйіңе әкелген әйелдің кесірінен өліп жатырсың, өйткені ол сенің үйіңе келген Ыбырайымның әйелі, тұрмыстағы әйел; енді сол адамға оның әйелін қайтар, өйткені ол оның әйелі; егер сен оны қайтармасаң, сен де, сенің барлық туыстарың да міндетті түрде өлетініңді біл».
15 Сол түні філістірлер жерінде қатты айқай-шу естілді. Елдің тұрғындары қолында жалаңаш қылыш ұстаған адамның бейнесін көріп, елдің тұрғындарын қылышпен қырып тастады, тіпті оларды қыруды жалғастырды.
16 Сол түні Жаратқан Иенің періштесі бүкіл філістір жерін қиратты, сол түні және келесі күні таңертең үлкен дүрбелең болды.
17 Әбумәлік Ыбырайымның әйелі Сара үшін барлық жатырлар мен барлық босанатын нәрестелер жабылып қалды. Жаратқан Иенің қолы оларға түсті.
18 Таңертең Әбумәлік қорқыныш пен абыржумен оянып, қызметшілерін шақыртты да, түсін айтып берді. Халық қатты қорқып кетті.
19 Патшаның қызметшілерінің арасында тұрған бір адам патшаға былай деп жауап берді: «Уа, патша, бұл әйелді күйеуіне қайтар, өйткені ол оның күйеуі, өйткені бұл адам Мысырға келгенде Мысыр патшасының басына да осындай жағдай болған».
20 Ол әйелі туралы: «Ол менің қарындасым, өйткені ол жатжерлік жерге қоныстануға келгенде осылай істейді», – деді.
21 Перғауын бұл әйелді әйелдікке алдыртты, ал Жаратқан Ие оған ауыр індеттер жіберді, бірақ ол әйелді күйеуіне қайтарды.
22 Енді, уа, патша патша, кеше түнде бүкіл елге не болғанын біліп қой. Өйткені қатты үрей, қатты қайғы мен жоқтау болды, және біз мұның сен алған әйелдің кесірінен болғанын білеміз.
23 Енді бұл әйелді күйеуіне қайтарыңдар, әйтпесе Мысыр патшасы перғауын мен оның қол астындағыларға түскендей жағдай бізге де, біз де өлмейміз. Әбумәлік асығыс шақырып, Сараны шақыртты, ол оның алдына келді, ал Ибраһим шақырды, ол да оның алдына келді.
24 Әбумәлік оларға: «Сендер не үшін өздеріңді аға-іні деп айтып, осы әйелді әйелдікке алдым?» – деді.
25 Ыбырайым: «Әйелімнің кесірінен өліп қаламын деп ойладым», – деп жауап берді. Әбумәлік қой-қой, ірі қара мал, ер адамдар мен күңдерді және мың күміс теңгені алып, Ыбырайымға берді, ал Сараны оған қайтарып берді.
26 Әбумәлік Ыбырайымға былай деді: «Міне, бүкіл жер сенің алдыңда, қайда барсаң да сонда тұра бер».
27 Ыбырайым мен оның әйелі Сара патшаның қасынан құрметпен шығып, Герар жерінде тұрды.
28 Філістірлер жерінің барлық тұрғындары мен патшаның қызметшілері әлі де ауырып жатты, өйткені періште оларды Сара үшін түні бойы індетке ұшыратты.
29 Әбумәлік Ыбырайымды шақырып алып: «Құдай-ау, құлдарың үшін Құдайың Жаратқан Иеге дұға етші, Ол біздің арамыздан осы өлімді жойсын», – деді.
30 Ыбырайым Әбумәлік пен оның қол астындағылары үшін дұға етті, ал Жаратқан Ие Ыбырайымның дұғасын естіп, Әбумәлікті және оның барлық қол астындағыларын сауықтырды.

21-ТАРАУ

1 Ыбырайымның Герардағы філістірлер жерінде тұрғанына бір жыл төрт ай өткен соң, Құдай Сараға назар аударды. Жаратқан Ие оны есіне алды. Ол жүкті болып, Ыбырайымға ұл туды.
2 Ыбырайым Сарадан туған ұлдың атын Ысқақ деп қойды.
3 Ыбырайым ұлы Ысқақты сегіз күнінде сүндеттеді, бұл Құдайдың оған кейінгі ұрпақтарына бұйырғанындай болды; Ысқақ дүниеге келгенде, Ыбырайым жүз, ал Сара тоқсан жаста еді.
4 Бала өсіп, емшектен шығарылды. Ысқақ емшектен шығарылған күні Ыбырайым үлкен той жасады.
5 Шам, Ебер және елдің барлық атақты адамдары, філістірлердің патшасы Әбумәлік, оның қызметшілері және әскерінің қолбасшысы Пихол Ыбырайымның ұлы

Ысқақтың емшектен шығарылған күні жасаған тойында ішіп-жеп, көңіл көтеруге келді.
6 Ыбырайымның әкесі Тарах пен оның ағасы Нахор да Хараннан келді. Олар және олардың барлық туыстары Сараның ұл туылғанын естігенде қатты қуанды.
7 Олар Ыбырайымға келіп, Ысқақтың емшектен шығарылған күні жасаған тойында ішіп-жеді.
8 Тарах пен Нахор Ыбырайыммен бірге қуанып, філістірлер жерінде онымен бірге көп уақыт тұрды.
9 Сол кезде, Ыбырайымның ұлы Ысқақтың туылған алғашқы жылында, Реу ұлы Серух қайтыс болды.
10 Серуг екі жүз отыз тоғыз жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
11 Сол кезде Ыбырайым ұлы Ысмағұл ер жетіп, Сара Ыбырайымға Ысқақты туып бергенде, ол он төрт жаста еді.
12 Құдай Ыбырайым ұлы Ысмағұлмен бірге болды. Ол өсіп, садақ атуды үйреніп, садақшы болды.
13 Ысқақ бес жасқа толғанда, Ысмағұлмен бірге шатырдың есігінде отырды.
14 Ысмағұл Ысқаққа келіп, оның қарсысына отырды. Ол садағын алып, жебені суырып алып, оған салып, Ысқақты өлтірмек болды.
15 Сара Ысмағұлдың ұлы Ысқаққа не істегісі келгенін көріп, ұлы үшін қатты қайғырды. Ол Ыбырайымды шақырып алып: «Мына күңді де, оның ұлын да қуып жібер, өйткені оның ұлы менің ұлыммен бірге мұрагер болмайды, өйткені ол бүгін оған осылай істегісі келді», – деді.
16 Ыбырайым Сараның сөзіне құлақ асып, таңертең ерте тұрып, он екі нан мен бір құты су алып, Ажарға берді де, оны ұлымен бірге жіберді. Ажар ұлымен бірге шөл далаға кетті. Олар Паран шөлінде шөл дала тұрғындарымен бірге тұрды, ал Ысмағұл садақшы болып, шөл далада ұзақ уақыт тұрды.
17 Содан кейін ол анасымен бірге Мысыр еліне көшіп, сол жерде тұрды. Ажар ұлына Мысырдан әйел алып берді, оның аты Мериба еді.
18 Исмаилдың әйелі жүкті болып, төрт ұл мен екі қыз туды. Исмаил, анасы, әйелі және балаларымен бірге шөл далаға қайтып кетті.
19 Олар өздері тұратын шөл далада шатырлар тігіп, саяхаттап, ай сайын және жыл сайын демалып тұрды.
20 Құдай Ысмайылға әкесі Ыбырайым үшін мал, ірі қара және шатырлар берді, ал Ысмайылдың малы көбейді.
21 Ысмағұл шөл далада, шатырларда ұзақ уақыт тұрып, саяхаттап, демалып жүрді, бірақ әкесінің жүзін көрмеді.
22 Біраз уақыттан кейін Ыбырайым әйелі Сараға: «Мен ұлым Ысмағұлды көруге барамын, өйткені мен оны көптен бері көрмегендіктен, оны көргім келеді», – деді.
23 Ыбырайым түйелерінің біріне мініп, ұлы Ысмайылды іздеп шөл далаға жол тартты, өйткені ол өзінің барлық мүлкімен шөл далада шатырда тұрып жатқанын естіді.
24 Ыбырайым шөл далаға барып, түскі уақытта Ысмайылдың шатырына жетті де, Ысмайылдан сұрады. Ол Ысмайылдың әйелін балаларымен бірге шатырда отырғанын көрді, ал күйеуі мен анасы Ысмайыл олармен бірге жоқ еді.
25 Ыбырайым Ысмайылдың әйелінен: «Ысмайыл қайда кетті?» – деп сұрады. Әйелі: «Ол аң аулауға далаға кетті, ал Ыбырайым әлі түйеге мініп келе жатқан еді, өйткені әйелі Сараға түйеден түспеймін деп ант бергендіктен, жерге түскісі келмеді», – деді.
26 Ыбырайым Ысмағұлдың әйеліне: «Қызым, маған ішетін су берші, жолдан шаршадым», – деді.
27 Ысмайылдың әйелі Ыбырайымға: «Бізде су да, нан да жоқ», – деп жауап берді. Ол шатырда отырып, Ыбырайымды байқамады, кім екенін сұрамады да.
28 Бірақ ол шатырда балаларын ұрып-соғып, қарғыс айтып жатты, күйеуі Ысмайылды да қарғап, оны сөгіп жатты. Ыбырайым Ысмайылдың әйелінің балаларына айтқан сөздерін естіп, қатты ашуланып, наразы болды.
29 Ыбырайым әйелді шатырдан шығуға шақырды, ал әйел келіп, Ыбырайымның қарсысына тұрды, өйткені Ыбырайым әлі түйеге мініп келе жатқан еді.
30 Ыбырайым Ысмайылдың әйеліне: «Күйеуің Ысмайыл үйіне оралғанда, оған мына сөздерді айт:
31 Філістір жерінен келген бір қарт кісі сені іздеп келді, оның келбеті мен дене бітімі осындай еді. Мен одан кім екенін сұрамадым, сен мұнда болмағандықтан, ол маған: «Күйеуің Ысмағұл қайтып келгенде, мына адам: «Үйге келгенде, осында орнатқан шатырдың шегесін алып тастап, орнына басқа шеге қағыңыз», – деді.
32 Ыбырайым әйелге берген нұсқауын айтып бітіріп, түйеге мініп, үйіне қарай бет алды.
33 Содан кейін Ысмағұл анасымен бірге қуғын-сүргіннен оралып, шатырға оралды, ал әйелі оған мына сөздерді айтты:
34 Філістір жерінен келген бір қарт кісі сені іздеп келді, оның келбеті мен дене бітімі осындай еді. Мен одан кім екенін сұрамадым, сен үйде жоқ болғандықтан, ол маған: «Күйеуің үйге келгенде, қарт кісі былай дейді деп айт», – деді. «Мұнда орнатқан шатырыңның шегесін алып тастап, орнына басқа шеге қағ».
35 Ысмайыл әйелінің сөздерін естіп, оның әкесі екенін, ал әйелінің оны сыйламайтынын білді.
36 Ысмайыл әкесінің әйеліне айтқан сөздерін түсініп, әкесінің сөзіне құлақ асты. Ысмайыл әйелді тастап, кетіп қалды.
37 Содан кейін Ысмағұл Қанахан жеріне барып, басқа әйел алып, оны өзі тұрған шатырына алып келді.
38 Үш жылдан кейін Ыбырайым: «Мен ұлым Ысмайылды көруге қайта барамын, өйткені оны көптен бері көрген жоқпын», – деді.
39 Ол түйесіне мініп, шөл далаға бет алды да, түскі уақытта Ысмайылдың шатырына жетті.
40 Ол Ысмайылдан сұрады, әйелі шатырдан шығып: «Мырзам, ол мұнда жоқ, өйткені ол далаға аң аулауға және түйелерді бағуға кетті», – деді. Әйел Ыбырайымға: «Мырзам, шатырға кіріп, бір кесек нан же, өйткені жолдан шаршаған болуың керек», – деді.
41 Ыбырайым оған: «Мен сапарымды жалғастыруға асығып бара жатқандықтан тоқтамаймын, бірақ шөлдеп тұрғандықтан, маған аздап су беріңізші», – деді. Әйел асығыс шатырға жүгіріп кіріп, Ыбырайымға су мен нан әкеліп, алдына қойып, жеуге көндірді. Ыбырайым жеп-ішті, жүрегі тынышталып, ұлы Ысмайылды батасын берді.

42 Ол тамағын ішіп, Жаратқан Иеге мадақ айтып, Ысмайылдың әйеліне: «Ысмайыл үйге келгенде, оған мына сөздерді айт», – деді.
43 Філістір жерінен келген бір қарт кісі келіп, сенен сұрады, сен мұнда жоқ едің; мен оған нан мен су әкелдім, ол жеп-ішті, көңілі тынышталды.
44 Ол маған мына сөздерді айтты: «Күйеуің Ысмағұл үйге келгенде, оған: «Шатырыңның шегесі өте мықты, оны шатырдан алып тастама», – деп айт».
45 Ыбырайым әйелге бұйрық беріп бітіріп, філістірлер жеріндегі үйіне кетті; Ысмағұл шатырына келгенде, әйелі оны қуанышпен және көңілді көңілмен қарсы алуға шықты.
46 Әйел оған: «Філістір жерінен бір қарт кісі келді, ол сені сұрады, сен мұнда жоқ едің, сондықтан мен нан мен су әкелдім, ол жеп-ішті, көңілі тынышталды», – деді.
47 Ол маған мына сөздерді айтты: «Күйеуің Ысмағұл үйге келгенде, оған: «Шатырыңның шегесі өте мықты, оны шатырдан алып тастама», – деп айт».
48 Ысмайыл оның әкесі екенін және әйелінің оны құрметтегенін білді, сондықтан Жаратқан Ие Ысмайылға батасын берді.

22-ТАРАУ

1 Содан кейін Ысмағұл орнынан тұрып, әйелін, балаларын, малын және барлық мүлкін алып, сол жерден жолға шығып, філістірлер жеріндегі әкесіне кетті.
2 Ыбырайым ұлы Ысмағұлға Ысмағұлдың алғашқы әйелімен болған келісімшартын, оның істеген ісін айтып берді.
3 Ысмағұл мен оның балалары сол жерде Ыбырайыммен бірге көп уақыт тұрды, ал Ыбырайым філістірлер жерінде ұзақ уақыт тұрды.
4 Күндер ұзарып, жиырма алты жылға жетті. Осыдан кейін Ыбырайым қызметшілерімен және барлық иелерімен бірге філістірлер жерінен алысқа көшіп, Хебронға жақындап, сол жерде тұрды. Ыбырайымның қызметшілері су құдықтарын қазды. Ыбырайым және оның барлық иелері судың жанында тұрды. Філістірлер патшасы Әбумәліктің қызметшілері Ыбырайымның қызметшілерінің жердің шетінде су құдықтарын қазып алғаны туралы хабарды естіді.
5 Олар келіп, Ыбырайымның қызметшілерімен жанжалдасып, қазған үлкен құдықты тартып алды.
6 Філістірлердің патшасы Әбумәлік бұл жағдайды естіп, әскербасы Пихолмен және жиырма адамымен бірге Ыбырайымға келді. Әбумәлік Ыбырайымға қызметшілері туралы айтып берді, ал Ыбырайым қызметшілері оны тонап кеткен құдық үшін Әбумәлікті сөгіске ұшыратты.
7 Әбумәлік Ыбырайымға былай деді: «Бүкіл жерді жаратқан тірі Жаратқан Иенің алдында ант етемін, мен құлдарымның сіздің құлдарыңызға істеген ісін осы күнге дейін естімеппін».
8 Сонда Ыбырайым жеті қой алып, Әбумәлікке беріп: «Мыналарды менің қолымнан алшы, бұл менің осы құдықты қазғанымның дәлелі болсын», – деді.
9 Әбумәлік Ыбырайымға берген жеті қойды алып, оған мал мен табындарды молынан берді. Әбумәлік Ыбырайымға құдық үшін ант берді, сондықтан ол құдықты Бер-Шеба деп атады, өйткені екеуі де сол жерде ант берді.
10 Екеуі Беер-Шебада келісім жасасты. Әбумәлік әскербасы Пихолмен және барлық адамдарымен бірге філістірлердің жеріне оралды. Ыбырайым мен оның барлық адамдары Беер-Шебада тұрып, сол жерде ұзақ уақыт тұрды.
11 Ыбырайым Беер-Шебада үлкен тоғай отырғызды, оған жердің төрт жағына қараған төрт қақпа жасады, ал сол жерге жүзімдік отырғызды. Егер жолаушы Ыбырайымға келсе, ол жолындағы кез келген қақпадан кіріп, сол жерде қалып, ішіп-жеп, тойып, кетіп қалатын.
12 Өйткені Ыбырайымның үйі күн сайын оның үйінде тамақтанып, сусын ішуге келетін, қайтыс болған және қайтыс болған адамдардың ұлдарына әрқашан ашық болды.
13 Аш болып, Ыбырайымның үйіне келген кез келген адамға Ыбырайым ішіп-жеп, тойып жейтін нан беретін, ал үйіне жалаңаш келген кез келген адамға қалаған киімін кигізіп, күміс пен алтын беріп, жер бетінде оны жаратқан Жаратқан Иені танытатын; Ыбырайым өмір бойы осылай істеді.
14 Ыбырайым, оның балалары және барлық үй-ішімен бірге Беер-Шебада тұрды, ал ол шатырын Хебронға дейін тікті.
15 Ыбырайымның ағасы Нахор, әкесі және олардың барлық үй-іштері Харанда тұрды, себебі олар Ыбырайыммен бірге Қанахан жеріне келмеді.
16 Нахордан ұлдар дүниеге келді. Оларды Харанның қызы, Ыбырайымның әйелі Саранның қарындасы Милка туып берді.
17 Оның Ыбырайымның ағасы Нахорға туып берген Милканың ұлдарының есімдері: Ұз, Буз, Кемуел, Кесед, Хазо, Пилдаш, Тидлаф және Бетуел. Бұл сегіз ұл.
18 Нахордың Реума есімді кәнизагы болды. Ол Нахорға Зебах, Гахаш, Тахаш және Мааха есімді төрт ұл туды.
19 Нахордың қыздарынан басқа он екі ұлы дүниеге келді, және олардың Харанда да балалары болды.
20 Нахордың тұңғышы Ұздың ұлдары: Әби, Хереф, Ғадин, Мелус және олардың әпкесі Дебора.
21 Буздың ұлдары: Берахел, Наамат, Шева және Мадону.
22 Кемуелдің ұлдары: Арам және Рехов.
23 Кеседтің ұлдары: Анамлех, Мешай, Бенон және Ифи; ал Хазоның ұлдары: Пилдаш, Мехи және Опер.
24 Пилдаштың ұлдары: Аруд, Хамум, Меред және Молох.
25 Тидлафтың ұлдары: Мушан, Кушан және Муци.
26 Бетуелдің ұлдары: Сехар, Лабан және олардың қарындасы Ребекка.
27 Міне, Харанда дүниеге келген Нахор ұлдарының әулеттері; Кемуелдің ұлы Арам мен оның ағасы Рехоб Хараннан көшіп, Евфрат өзенінің жағасындағы елдегі аңғарды тапты.
28 Олар сол жерде қала салып, оны Арам ұлы Петордың атымен атады, ол бүгінгі күнге дейін Арам Нахараим деп аталады.

29 Кеседтің ұлдары да қоныстануға кетті. Олар Шинар жерінің қарсысындағы аңғарға барып, сол жерде тұрды.
30 Олар сол жерде өздеріне қала салып, сол қаланы әкелерінің атымен Кесед деп атады, бұл жер бүгінгі күнге дейін Каздим жері. Каздимдер сол жерде тұрып, өсіп-өніп, өте көбейді.
31 Нахор мен Ыбырайымның әкесі Тарах қартайған шағында Пелила есімді басқа әйел алды. Әйелі жүкті болып, оған ұл туды. Ол оған Соба деген ат қойды.
32 Соба туылғаннан кейін, Тарах жиырма бес жыл өмір сүрді.
33 Тарах сол жылы, яғни Ыбырайым ұлы Ысқақтың туылғанына отыз бес жыл болғанда, қайтыс болды.
34 Тарах екі жүз бес жыл өмір сүріп, Харанда жерленді.
35 Тарах ұлы Соба отыз жасқа толғанда Арам, Ахлис және Мерик есімді ұлдарды дүниеге әкелді.
36 Терахтың немересі Соба ұлы Арамның үш әйелі болды, оның он екі ұлы мен үш қызы болды; Жаратқан Ие Соба ұлы Арамға байлық пен мүлік, мал мен ұсақ малдың көптігін берді, ал адам өте көбейді.
37 Соба ұлы Арам, оның ағасы және оның бүкіл үй іші Хараннан көшіп, өздері тұратын жерге қоныстанды, өйткені олардың жері Харанда тұруға тым көп болғандықтан, олар ағалары Нахордың ұлдарымен бірге Харанда тоқтай алмады.
38 Соба ұлы Арам ағайындарымен бірге барып, шығыс елінің алыс жерінен аңғар тауып, сол жерге қоныстанды.
39 Олар сол жерде қала салып, оны үлкен ағаларының атымен Арам деп атады; ол бүгінгі күнге дейін Арам Соба деп аталады.
40 Сол кезде Ыбырайымның ұлы Ысқақ өсіп келе жатқан еді. Әкесі Ыбырайым оған Жаратқан Иені тану үшін Жаратқан Иенің жолын үйретті, Жаратқан Ие онымен бірге болды.
41 Ысқақ отыз жеті жасқа келгенде, ағасы Ысмағұл онымен бірге шатырда жүрді.
42 Ысмағұл Ысқаққа өзін мақтанышпен айтып: «Жаратқан Ие әкеме бізді сүндетке отырғызуды бұйырғанда, мен он үш жаста едім. Мен Оның әкеме айтқан сөзін орындадым, жанымды Жаратқан Иеге арнадым, Оның әкеме бұйырған сөзін бұзбадым», – деді.
43 Ысқақ Ысмағұлға былай деп жауап берді: «Неге сен маған Жаратқан Иенің бұйырғанын, өз денеңнен алған азғантай етіңмен мақтанасың?»
44 Әкем Ыбырайымның Құдайы, тірі Жаратқан Иенің алдында ант етемін, егер Жаратқан Ие әкеме: «Ұлың Ысқақты алып, маған құрбандық шал», – десе, мен бас тартпай, қуана келісер едім.
45 Жаратқан Ие Ысқақтың Ысмағұлға айтқан сөзін естіді, бұл Жаратқан Иеге ұнады, сондықтан ол Ыбырайымды осы мәселеде сынап көруді ойлады.
46 Құдай ұлдары келіп, Жаратқан Иенің алдына тұрды, ал Шайтан да Құдай ұлдарымен бірге Жаратқан Иенің алдына келді.
47 Жаратқан Ие Шайтанға: «Қайдан келдің?» – деп сұрады. Шайтан Жаратқан Иеге: «Жерді аралап, жер бетінде жүріп-тұруыңнан», – деп жауап берді.
48 Сонда Жаратқан Ие Шайтанға: «Жер бетіндегі барлық ұлдар туралы маған не айтасың?» – деді. Шайтан Жаратқан Иеге: «Мен жер бетіндегі барлық ұлдардың саған қызмет ететінін және сенен бірдеңе сұрағанда сені еске алатынын көрдім», – деп жауап берді.
49 Сен оларға сенен талап еткен нәрсені бергенде, олар тыныш отырады, сені тастап кетеді және сені енді есіне алмайды.
50 Алғашында балалары болмаған Тарах ұлы Ыбырайымды көрдің бе? Ол саған қызмет етіп, барған жерінде саған арнап құрбандық үстелдерін тұрғызып, соларға құрбандық шалып, жер бетіндегі барлық адамдарға сенің атыңды үнемі жариялап отырды.
51 Енді оның ұлы Ысқақ дүниеге келгендіктен, ол сені тастап кетті, жердің барлық тұрғындарына үлкен той жасады, ал Жаратқан Иені ұмытып кетті.
52 Өйткені ол қаншама істесе де, саған құрбандық шалған жоқ: түгелдей өртелетін құрбандық та, татулық құрбандығы да, ұлы емшектен шығарылған күні сойған малының ешқайсысы да, бұқа да, қозы да, ешкі де болған жоқ.
53 Ұлы туылғаннан бастап, отыз жеті жыл бойы, ол сенің алдыңда құрбандық үстелін тұрғызбады, саған құрбандық шалмады, өйткені ол сенің сұрағанын бергеніңді көріп, сені тастап кетті.
54 Сонда Жаратқан Ие Шайтанға былай деді: «Менің қызметшім Ыбырайымға осылай қарадың ба? Өйткені жер бетінде оған тең келетін ешкім жоқ. Менің алдымда Құдайдан қорқатын және жамандықтан аулақ жүретін мінсіз және әділ адам жоқ. Мен оған: «Ұлың Ысқақты менің алдымда алып кел», – десем, ол оны менен жасырмас еді. Егер мен оған қойларынан немесе сиырларынан өртелетін құрбандық әкелуді айтсам, одан да бетер.
55 Шайтан Жаратқан Иеге былай деп жауап берді: «Енді Ибраһимге айтқаныңды айт, сонда ол бүгін күнә жасап, сөздеріңді елемейтінін көресің».

23-ТАРАУ

1 Сол кезде Жаратқан Иенің сөзі Ыбырайымға келіп, оған: «Ыбырайым!» – деді. Ол: «Мен осындамын», – деді.
2 Ол оған: «Енді жалғыз ұлыңды, сүйетін ұлың Ысқақты алып, Мория жеріне бар. Саған көрсетілетін таулардың бірінде оны құрбандыққа шал, өйткені сол жерде бұлтты және Жаратқан Иенің даңқын көресің», – деді.
3 Ыбырайым ішінен: «Ұлым Ысқақты анасы Сарадан қалай бөліп алып, Жаратқан Иенің алдында құрбандыққа шалу үшін алып келемін?» – деп ойлады.
4 Ыбырайым шатырға кіріп, әйелі Сараның алдына отырып, оған мына сөздерді айтты:
5 Менің ұлым Ысқақ өсті, ол біраз уақыттан бері Құдайына қызмет етуді үйренген жоқ. Енді ертең мен оны Шемге және оның ұлы Еберге апарамын. Сол жерде ол Жаратқан Иенің жолдарын үйренеді, өйткені олар оған Жаратқан Иені тануды және Жаратқан Иенің алдында үнемі дұға еткенде, Оның оған жауап беретінін білуді үйретеді, сондықтан сол жерде ол Құдайы Жаратқан Иеге қызмет етудің жолын біледі.

6 Сара былай деді: «Жақсы айттыңыз, мырзам, барыңыз да, айтқаныңызды істеңіз, бірақ оны менен алыстатпаңыз, онда ұзақ уақыт қалмаңыз, өйткені менің жаным оның жанына байланған».
7 Сонда Ыбырайым Сараға: «Қызым, Құдайымыз Жаратқан Иеге дұға етейік, Ол бізге жақсылық жасасын», – деді.
8 Сара ұлы Ысқақты алып, түні бойы онымен бірге болды. Ол оны сүйіп, құшақтап, таң атқанша оған нұсқау берді.
9 Ол оған: «Ұлым, жаным сенен қалай ажырай алады?» – деді де, оны сүйіп, құшақтап, Ыбырайымға ол туралы нұсқаулар берді.
10 Сара Ыбырайымға былай деді: «Уа, мырзам, ұлыңызға қамқорлық жасап, оған көз тіксеңіз екен, өйткені менің одан басқа ұлым да, қызым да жоқ».
11 Оны тастап кетпе. Аш болса, нан бер, шөлдесе, су іш. Жаяу жүргізбе, күнге отырдырма.
12 Оны жолда жалғыз қалдырмаңыз, қалағанынан бас тартпаңыз, керісінше, ол сізге не айтса, соны істеңіз.
13 Сара түні бойы Ысқақ үшін қатты жылады, таң атқанша оған нұсқау берді.
14 Таңертең Сара үйіндегі Әбумәлік берген киімдердің ішінен өте әдемі және әдемі киім таңдап алды.
15 Ол ұлы Ысқаққа киім кигізіп, басына сәлде кигізді, сәлденің үстіне асыл таспен қоршап, жолға қажетті азық-түлік берді. Олар жолға шықты. Ысқақ әкесі Ыбырайыммен бірге жолға шықты. Қызметшілерінің кейбірі оларды жолдан шығарып салу үшін еріп жүрді.
16 Сара олармен бірге шығып, оларды шығарып салу үшін жолға шықты. Олар оған: «Шатырыңа қайт», – деді.
17 Сара ұлы Ысқақтың сөздерін естігенде қатты жылады, күйеуі Ыбырайым да онымен бірге жылады, ұлдары да олармен бірге қатты жылады; олармен бірге барғандар да қатты жылады.
18 Сара ұлы Ысқақты құшақтап, құшағына алып, онымен бірге жылай берді. Сара: «Бүгіннен кейін сені қайта көрер ме екенімді кім біледі?» – деді.
19 Олар әлі де бірге жылады. Ыбырайым, Сара, Ысқақ және жолда олармен бірге жүргендердің бәрі олармен бірге жылады. Содан кейін Сара ұлының қасынан бұрылып, қатты жылады. Оның барлық ер адамдары мен күңдері онымен бірге шатырға оралды.
20 Ыбырайым ұлы Ысқақты ертіп, Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша, оны құрбандыққа шалу үшін алдына алып келді.
21 Ыбырайым екі жас жігітін, Ажардың ұлы Ысмағұл мен қызметшісі Елиезерді ертіп, олармен бірге жолға шықты. Жолда келе жатқанда, жігіттер өзара мына сөздерді айтты:
22 Сонда Ысмағұл Елиезерге: «Енді әкем Ыбырайым Ысқақпен бірге оны Жаратқан Иеге бұйырғандай, Оған арнап өртелетін құрбандыққа алып келуге бара жатыр», – деді.
23 Енді ол қайтып келгенде, өзіне тиесілі бардың бәрін маған мұраға береді, өйткені мен оның тұңғышымын.
24 Елиезер Ысмайылға былай деп жауап берді: «Ыбырайым сені анаңмен бірге тастап кеткен шығар, және оның барлық мүлкінен мұрагер болмауға ант берген шығар. Ол өзінің барлық мүлкін, барлық қазынасын кімге береді? Ол өз үйінде адал болған, күні-түні қызмет еткен және маған қалағанының бәрін орындаған қызметшісінен басқа кімге береді? Ол қайтыс болғанда барлық мүлкін маған мұра етеді».
25 Ыбырайым ұлы Ысқақты ертіп жолмен келе жатқанда, Шайтан келіп, Ыбырайымға өте қарт, кішіпейіл және өкінішті адам бейнесінде көрінді. Ол Ыбырайымға жақындап: «Сен бүгін жалғыз ұлыңа осылай істейтіндей ақымақсың ба, әлде надансың ба?» – деді.
26 Өйткені Құдай саған соңғы күндеріңде, қартайған шағыңда ұл берді, ал сен бүгін барып, оны өлтіресің бе, өйткені ол ешқандай зорлық-зомбылық жасамады, және сен жалғыз ұлыңның жанын жер бетінен құртып жібересің бе?
27 Мұның Жаратқан Иеден емес екенін білмейсің бе, түсінбейсің бе? Өйткені Жаратқан Ие адамға жер бетінде «Бар, балаңды сой» деп айта алмайды.
28 Ыбырайым мұны естіп, оны Жаратқан Иенің жолынан тайдыруға тырысқан Шайтанның сөзі екенін білді, бірақ Ыбырайым Шайтанның даусына құлақ аспады, сондықтан Ыбырайым оны сөгіп, кетіп қалды.
29 Шайтан қайтып келіп, Ысқаққа келді; ол Ысқаққа келбетті және сүйкімді жас жігіттің бейнесінде көрінді.
30 Ол Ысқаққа жақындап: «Сен бүгін ақымақ әкеңнің сені бекерге қырғынға апарып жатқанын білмейсің бе, түсінбейсің бе?» – деді.
31 Енді, ұлым, оны тыңдама да, тыңдама да, өйткені ол ақымақ қарт, сондықтан сенің асыл жаның мен сұлу келбетің жер бетінен жоғалмасын.
32 Ысқақ мұны естіп, Ыбырайымға: «Әке, мына адамның не дегенін естідің бе? Ол солай деді», – деді.
33 Ыбырайым ұлы Ысқаққа былай деп жауап берді: «Одан сақ бол, оның сөздерін тыңдама, оған мән берме, өйткені ол – Шайтан, бүгін бізді Құдайдың бұйрықтарынан тайдыруға тырысады».
34 Ыбырайым әлі де Шайтанды сөкті, ал Шайтан олардан кетіп қалды, оларды жеңе алмайтынын көріп, олардан жасырынып, жолмен олардың алдынан өтіп кетті; жолдағы үлкен өзенге айналды. Ыбырайым, Ысқақ және оның екі жігіті сол жерге жетіп, үлкен және қуатты өзенді көрді.
35 Олар өзенге кіріп, онымен өтті, ал су алдымен олардың аяқтарына жетті.
36 Олар өзенге тереңірек кірді, су мойындарына дейін жетті, және олардың бәрі судан қорықты; олар өзеннен өтіп бара жатқанда, Ыбырайым сол жерді танып, бұрын онда су жоқ екенін білді.
37 Сонда Ыбырайым ұлы Ысқаққа: «Мен бұл жерде өзен де, су да болмағанын білемін, сондықтан осының бәрін бізге істеп жатқан шайтан, бүгін бізді Құдайдың бұйрықтарынан тайдыру үшін», – деді.
38 Ыбырайым оған сөгіс беріп: «Ей, Шайтан, Құдай саған тыйым салсын, бізден алыста, өйткені біз Құдайдың бұйрықтары бойынша жүреміз», – деді.
39 Шайтан Ыбырайымның даусынан қорқып, олардан кетіп қалды, ал бұл жер бұрынғыдай құрғақ жерге айналды.
40 Содан кейін Ыбырайым Ысқақпен бірге Құдай айтқан жерге қарай жүрді.

41 Үшінші күні Ыбырайым көз тігіп, алыстан Құдай айтқан жерді көрді.
42 Сонда оған жерден көкке дейін созылып жатқан от бағанасы, таудың басында даңқ бұлты көрінді, ал бұлттан Жаратқан Иенің даңқы көрінді.
43 Ыбырайым Ысқаққа: «Ұлым, сен біз алыстан көріп тұрған таудан мен көріп тұрғанды көріп тұрсың ба?» – деді.
44 Ысқақ әкесіне былай деп жауап берді: «Мен от бағанасы мен бұлтты көріп тұрмын, ал бұлттың үстінде Жаратқан Иенің даңқы көрініп тұр».
45 Ыбырайым ұлы Ысқақтың Жаратқан Иенің алдында өртелетін құрбандық ретінде қабылданғанын білді.
46 Ыбырайым Елиезер мен оның ұлы Ысмайылға: «Сендер де алыстағы таудан көріп тұрғанымызды көріп тұрсыңдар ма?» – деді.
47 Олар былай деп жауап берді: «Біз жер бетіндегі басқа тауларға ұқсайтын ештеңені көріп тұрған жоқпыз». Ыбырайым олардың Жаратқан Иенің оларды ертіп баруға рұқсат бермегенін білді. Ыбырайым оларға: «Мен ұлым Ысқақ екеуміз ана тауға барып, Жаратқан Иеге табынып, сендерге қайтып оралғанша, есекпен бірге осында қалыңдар», – деді.
48 Елиезер мен Ысмағұл, Ыбырайымның бұйрығы бойынша, сол жерде қалды.
49 Ыбырайым өртелетін құрбандыққа отын алып, оны ұлы Ысқаққа артты, сосын от пен пышақты алып, екеуі де сол жерге барды.
50 Олар жол жүріп бара жатқанда, Ысқақ әкесіне: «Міне, отын мен ағашты көріп тұрмын, ал Жаратқан Иенің алдында өртелетін құрбандыққа шалынатын қозы қайда?» – деді.
51 Сонда Ыбырайым ұлы Ысқаққа былай деп жауап берді: «Жаратқан Ие сені ұлым, қозының орнына мінсіз өртелетін құрбандыққа таңдады».
52 Ысқақ әкесіне: «Жаратқан Иенің саған айтқандарының бәрін қуанышпен және көңілділікпен орындаймын», – деді.
53 Ыбырайым ұлы Ысқаққа тағы да: «Жүрегіңде бұл туралы дұрыс емес ой немесе кеңес бар ма? Айтшы, ұлым, өтінемін, мұны менен жасырма», – деді.
54 Ысқақ әкесі Ыбырайымға былай деп жауап берді: «Әке, тірі Жаратқан Ие және сенің жаның тірі! Жүрегімде Оның саған айтқан сөзінен оңға да, солға да ауытқытатын ештеңе жоқ».
55 Бұған аяқ-қол да, бұлшықет те қозғалған жоқ, жүрегімде бұл туралы ешқандай ой да, жаман кеңес те жоқ.
56 Бірақ мен бұл мәселеде қуаныш пен шаттыққа толымын және былай деймін: «Бүгін мені Өзінің алдында өртелетін құрбандыққа таңдаған Жаратқан Ие мадақталсын».
57 Ыбырайым Ысқақтың сөздеріне қатты қуанды да, олар жолға шығып, Жаратқан Ие айтқан жерге жиналды.
58 Ыбырайым сол жерге құрбандық үстелін тұрғызуға жақындады, ал Ыбырайым жылап тұрды, ал Ысқақ құрбандық үстелін тұрғызып болғанша тастар мен ерітіндіні алды.
59 Ыбырайым ағашты алып, өзі салған құрбандық үстеліне қойды.
60 Ол ұлы Ысқақты алып, оны байлап, құрбандық үстеліндегі отынға қойып, Жаратқан Иенің алдында құрбандыққа шалды.
61 Сонда Ысқақ әкесіне: «Мені мықтап байлап, құрбандық үстеліне қой, әйтпесе бұрылып, қозғалып, пышақтың денеме тиген әсерінен арылып, өртелетін құрбандықты арамдап қоямын», – деді. Ыбырайым солай істеді де.
62 Ысқақ әкесіне: «Әке, мені құрбандыққа шалып, өртеп жібергеннен кейін, күлімнен қалғанын анам Сараға апарып: «Бұл Ысқақтың хош иісі», – деп айт. Бірақ құдықтың жанында немесе биік жерде отырса, бұл туралы айтпа, әйтпесе ол менің соңымнан еріп өліп қалады», – деді.
63 Ыбырайым Ысқақтың сөздерін естіп, дауысын көтеріп жылады. Ысқақтың көз жасы ұлы Ысқақтың үстіне төгілді. Ысқақтың қатты жылағаны әкесіне: «Әке, тезірек Құдайымыз Жаратқан Иенің саған бұйырғанындай, маған ерік бер», – деді.
64 Ыбырайым мен Ысқақтың жүректері Жаратқан Иенің бұйырғанына қуанды; бірақ көздер қатты жылады, ал жүрек қуанды.
65 Ыбырайым ұлы Ысқақты байлап, отынның үстіне құрбандық үстеліне жатқызды. Ысқақ әкесінің алдында құрбандық үстеліне мойнын созды. Ыбырайым қолын созып, ұлын Жаратқан Иенің алдында құрбандыққа шалу үшін пышақты алды.
66 Сол кезде мейірімділік періштелері Жаратқан Иенің алдына келіп, Ысқақ туралы былай деді:
67 0 Құдайым, сен көкте де, жерде де жаратқанның бәріне мейірімді және қайырымды Патшасың, және сен олардың барлығын қолдайсың; сондықтан қызметшің Ысқақтың орнына төлем мен құтқарылуды бер, ал бүгінде сенің бұйрықтарыңды орындап жүрген Ыбырайым мен оның ұлы Ысқақты аяп, оларға мейірім көрсет.
68 Уа, Жаратқан Ием, қызметшің Ибраһим ұлы Ысқақтың мал сияқты сойылуға байланғанын көрдің бе? Енді оларға аяушылық таныта гөр, уа, Жаратқан Ием.
69 Сол кезде Жаратқан Ие Ыбырайымға көрініп, көктен оған: «Балаға қолыңды тигізбе, оған ештеңе істеме, өйткені енді сенің Құдайдан қорқатыныңды және жалғыз ұлыңды менен аямайтыныңды білемін», – деді.
70 Ыбырайым басын көтеріп, мүйіздері бұтаның арасына ілініп қалған қошқарды көрді; бұл Құдай жер мен көкті жаратқан күні жер бетінде жаратқан қошқар еді.
71 Өйткені Жаратқан Ие сол күннен бастап Ысқақтың орнына өртелетін құрбандыққа осы қошқарды дайындаған еді.
72 Бұл қошқар Ыбырайымға қарай келе жатқанда, Шайтан оны ұстап алып, мүйіздерін бұтаға шырмап алды, Ыбырайым ұлын өлтіру үшін Ыбырайымға қарай жүрмесін деп.
73 Ыбырайым қошқардың өзіне қарай жақындап келе жатқанын және Шайтанның оны ұстап тұрғанын көріп, оны құрбандық үстелінің алдына алып келді де, ұлы Ысқақты байлаудан босатып, оның орнына қошқарды қойды. Ыбырайым қошқарды құрбандық үстелінде сойып, ұлы Ысқақтың орнына құрбандыққа шалды.

74 Ыбырайым құрбандық үстеліне қошқардың қанынан шашып: «Бұл менің ұлымның қаны, бүгін бұл Жаратқан Иенің алдында менің ұлымның қаны деп есептелсін», – деді.
75 Осы жолы құрбандық үстелінің жанында Ыбырайым не істесе де, ол: «Бұл менің ұлымның орнында, және бүгін ол менің ұлымның орнына Жаратқан Иенің алдында қарастырылсын», - деп айқайлайтын. Ыбырайым құрбандық үстелінің жанында қызмет етудің барлығын аяқтады, қызмет Жаратқан Иенің алдында қабылданды және ол Ысқақ сияқты саналды; және Жаратқан Ие сол күні Ыбырайым мен оның ұрпағына батасын берді.
76 Шайтан Сараға барды, ол оған өте кішіпейіл және момын қарт адам бейнесінде көрінді, ал Ыбырайым әлі де Жаратқан Иенің алдында өртелетін құрбандық шалумен айналысып жатқан еді.
77 Ол оған: «Сен бүгін жалғыз ұлыңмен Ыбырайымның не істегенін білмейсің бе? Ол Ысқақты алып, құрбандық үстелін тұрғызып, өлтіріп, құрбандық үстеліне құрбандыққа шалды. Ысқақ әкесінің алдында жылап жылады, бірақ ол оған қарамады, оған аяушылық танытпады.
78 Шайтан осы сөздерді қайталап, одан кетіп қалды. Сара Шайтанның барлық сөздерін естіп, оны ұлымен бірге болған және осыларды айтып берген адам ұлдарының арасынан шыққан қарт адам деп елестетті.
79 Сара даусын көтеріп, ұлы үшін қатты жылады. Ол жерге құлап, басына топырақ шашып: «Уа, ұлым, Ысқақ, ұлым, бүгін сенің орныңда өлгенімде ғой», – деді. Ол жылай берді де: «Сен үшін қайғырамын, ұлым, ұлым Ысқақ, бүгін сенің орныңда өлгенімде ғой», – деді.
80 Ол әлі де жылай берді де: «Сені өсіріп, тәрбиелегенім үшін қайғырамын; енді менің қуанышым сен үшін қайғыға айналды, мен сені аңсап, тоқсан жасқа дейін сені көтергенше Құдайға жылап, дұға еттім; енді сен бүгін пышақ пен отты құрбандыққа шалу үшін қызмет еттің», – деді.
81 Бірақ мен өзімді сенімен жұбатамын, ұлым, бұл Құдайыңның сөзі, өйткені сен Құдайыңның бұйрығын орындадың; өйткені әрбір тіршілік иесінің жаны қолында болған Құдайымыздың сөзін кім бұза алады?
82 Сен әділсің, уа, Құдайымыз Жаратқан Иеміз, өйткені Сенің барлық істерің жақсы және әділ; өйткені мен де Сенің бұйырған сөзіңе қуанамын, ал көзім қатты жылаған кезде жүрегім қуанады.
83 Сара басын күңдерінің бірінің кеудесіне қойды, ол тастай қозғалмай қалды.
84 Содан кейін ол орнынан тұрып, Хебронға жеткенше сұрастырып жүрді. Жолда кездескен барлық адамдардан сұрастырып көрді, бірақ ешкім оған ұлына не болғанын айта алмады.
85 Ол қызметшілері мен ер адамдарымен Киреат-Арбаға, яғни Хебронға келді де, ұлы туралы сұрады. Сол жерде қалып, қызметшілерінің бірнешеуін Ыбырайым Ысқақпен бірге қайда кеткенін іздеуге жіберді. Олар оны іздеу үшін Шам мен Эбердің үйіне барды, бірақ таба алмады. Олар бүкіл жерді іздеді, бірақ ол жоқ болды.
86 Міне, Шайтан Сараға қарт кісінің бейнесінде келді де, оның алдына келіп тұрып: «Мен саған өтірік айттым, өйткені Ыбырайым ұлын өлтірген жоқ, ол да өлген жоқ», – деді. Ол бұл сөзді естігенде, ұлы үшін қатты қуанды, тіпті жаны қуаныштан шығып кетті; ол қайтыс болып, өз халқына қосылды.
87 Ыбырайым қызметін аяқтағаннан кейін ұлы Ысқақты ертіп, жігіттеріне оралды. Олар бірге тұрып, Бер-Шебаға бет алып, үйлеріне қайтты.
88 Ыбырайым Сараны іздеді, бірақ таба алмады. Ол туралы сұрастырып білгенде, олар оған: «Ол сендерді іздеп Хебронға дейін барды, өйткені оған осылай хабарланды», – деді.
89 Ыбырайым мен Ысқақ Хебронға барып, оның қайтыс болғанын көргенде, дауыстарын көтеріп, қатты жылады. Ысқақ анасының бетіне құлап, жылап: «О, анашым, анашым, мені қалай тастап кеттің, қайда кеттің? О, қалай, мені қалай тастап кеттің?» – деді.
90 Ыбырайым мен Ысқақ қатты жылады, барлық қызметшілері Сара үшін олармен бірге жылады, олар оны қатты жоқтап, қатты қайғырды.

24-ТАРАУ

1 Сара жүз жиырма жеті жыл өмір сүріп, қайтыс болды; Ыбырайым әйелі Сараны жерлеу үшін жерлеу орнын іздеу үшін қайтыс болған жерінен тұрды; ол сол жердің тұрғындары Хет ұлдарына барып, былай деді:
2 Мен сенің жеріңде келімсекпін және келімсекпін; маған өз жеріңнен жерлеу орнын бер, сонда мен өлген адамымды көз алдымда жерлей аламын.
3 Хет ұлдары Ыбырайымға: «Міне, жер сенің алдыңда, өлілеріңді біздің қабірлеріміздің таңдаулысына қойыңдар, өйткені ешкім сендерді өлілеріңді жерлеуден бас тартпайды», – деді.
4 Ыбырайым оларға: «Егер сендер бұған келіссеңдер, барып, Сохар ұлы Эфронға жалынып, егістігінің шетіндегі Махпела үңгірін маған беруін өтініңдер, мен оны одан қалаған бағасына сатып аламын», – деді.
5 Ефрон Хет ұлдарының арасында тұрды. Олар барып, оны шақырды. Ол Ыбырайымның алдына келді. Ефрон Ыбырайымға: «Міне, құлың не талап етсе, соны орындаймын», – деді. Ыбырайым: «Жоқ, мен сенің үңгірің мен егістігіңді мәңгілікке жерлеу үшін сатып аламын», – деді.
6 Ефрон былай деп жауап берді: «Міне, егістік пен үңгір сенің алдыңда, қалағаныңның бәрін бер». Ыбырайым былай деді: «Мен оны сенің қолыңнан, қалаңның қақпасынан кіретіндердің қолынан және ұрпағыңдын қолынан мәңгілікке тек толық құнына ғана сатып аламын».
7 Ефрон мен оның барлық ағайындары мұны естігенде, Ыбырайым Ефронға төрт жүз күміс шекелді өлшеп берді, ал Ыбырайым бұл келісімді жазып, төрт куәгермен бірге куәландырды.
8 Куәгерлердің есімдері мыналар: хеттік Әбішна ұлы Амигал, хевтік Ашунах ұлы Адихором, гомерлік Ахирам ұлы Абдон, сидондық Әбішна ұлы Бақдил.
9 Ыбырайым сатып алу кітабын алып, өзінің қазынасына салды, ал Ыбырайым кітапқа мына сөздерді жазды:

10 Ыбырайым хеттік Эфроннан, оның ұрпақтарынан, қаласынан шыққандардан және олардың ұрпақтарынан сатып алған үңгір мен егістік жер Ыбырайымға, оның ұрпақтарына және одан шыққандарға мәңгілікке жерлеу орны ретінде сатып алынады; ол оған мөр басып, куәгерлермен бірге куәлік етті.

11 Ал егістік жер, ондағы үңгір және сол жердің бәрі Ыбырайымға және оның кейінгі ұрпақтарына, яғни Хет ұлдарына, берілді; ол Қанахан жеріндегі Хеброндағы Мамренің алдында орналасқан.

12 Осыдан кейін Ыбырайым әйелі Сараны сол жерге жерледі. Сол жер мен оның барлық шекарасы Ыбырайым мен оның ұрпақтарына жерлеу орны ретінде берілді.

13 Ыбырайым Сараны патшалардың жерлеу рәсіміндегідей сән-салтанатпен жерледі, ол өте әдемі және әдемі киімдермен жерленді.

14 Оның табытында Шам, оның ұлдары Эбер мен Әбумәлік, сондай-ақ Анар, Ашкол және Мамре тұрды. Елдің барлық ақсүйектері оның табытының соңынан ерді.

15 Сара жүз жиырма жеті жыл өмір сүріп, қайтыс болды. Ыбырайым қатты қайғырып, жеті күн бойы жоқтау рәсімін өткізді.

16 Елдің барлық тұрғындары Сара үшін Ыбырайым мен оның ұлы Ысқақты жұбатты.

17 Қайғырған күндер аяқталғаннан кейін, Ыбырайым ұлы Ысқақты жіберді. Ол Жаратқан Иенің жолдары мен нұсқауларын үйрену үшін Шам мен Ебердің үйіне барды. Ыбырайым сол жерде үш жыл тұрды.

18 Сол кезде Ыбырайым барлық қызметшілерімен бірге орнынан тұрып, Бер-Шебаға қайтып кетті. Ыбырайым мен оның барлық қызметшілері Бер-Шебада қалды.

19 Сол жылы філістірлердің патшасы Әбумәлік қайтыс болды; ол жүз тоқсан үш жаста еді; Ыбырайым өз халқымен бірге філістірлердің жеріне барды, олар бүкіл үй шаруашылығы мен оның барлық қызметшілерін жұбатты, содан кейін ол үйіне қайтты.

20 Әбумәлік қайтыс болғаннан кейін, Герар халқы оның он екі жасар ұлы Бенмаликті әкесінің орнына жерледі.

21 Олар оған әкесінің атымен Әбумәлік деп ат қойды, өйткені Герарда осылай істейтін әдет-ғұрыптары бар еді. Әбумәлік әкесі Әбумәліктің орнына патшалық құрып, оның тағына отырды.

22 Харан ұлы Лут та сол күндері, Ысқақтың отыз тоғызыншы жылында қайтыс болды. Лут барлығы жүз қырық жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

23 Луттың қыздарынан туған ұлдары мыналар: тұңғышының аты Моаб, ал екіншісінің аты Бенами еді.

24 Луттың екі ұлы Қанахан жерінен әйел алып, оларға балалы болды. Моабтың төрт ұлы: Эд, Майон, Тарсус және Канвил. Бұлар бүгінгі күнге дейін Моаб ұлдарының әкелері.

25 Луттың барлық әулеттері өсіп-өніп, молшылыққа кенелгендіктен, қайда барса, сол жерге қоныстанды.

26 Олар барып, өздері тұрған жерде қалалар салды, және салған қалаларының аттарын өз есімдерімен атады.

27 Ыбырайымның ағасы Тарахтың ұлы Нахор сол күндері Ысқақтың қырықыншы жылында қайтыс болды. Нахордың барлығы жүз жетпіс екі жыл өмір сүріп, қайтыс болып, Харанда жерленді.

28 Ыбырайым ағасының қайтыс болғанын естігенде қатты қайғырып, көп күн бойы ағасы үшін жоқтау айтты.

29 Сонда Ыбырайым үйіне қатысты бұйрық беру үшін бас қызметшісі Елиезерді шақырды, ол келіп, оның алдында тұрды.

30 Ыбырайым оған: «Міне, мен қартайып қалдым, өлер күнім белгісіз, өйткені жасым ұлғайып қалды. Енді тұрып, ұлыма осы жерден, осы жерден, біз тұратын қанахандықтардың қыздарынан әйел алма», – деді.

31 Бірақ менің жеріме, туған жеріме бар да, ұлыма әйел ал. Көк пен жердің Құдайы Жаратқан Ие мені әкемнің үйінен алып шығып, осы жерге алып келді. Ол маған: «Мен бұл жерді сенің ұрпағыңа мәңгілікке мұраға беремін», – деді. Ол сенің алдыңда періштесін жіберіп, жолыңды оңғарады, сонда сен менің отбасымнан және әкемнің үйінен ұлыма әйел алып бересің.

32 Қызметші қожайыны Ыбырайымға былай деп жауап берді: «Міне, мен сенің туған жеріңе және әкеңнің үйіне барамын, ұлыңа сол жерден әйел алып келемін. Бірақ егер әйел менің соңымнан еріп осы жерге келуге келіспесе, мен сенің ұлыңды туған жеріңе қайтарып алуым керек пе?»

33 Ыбырайым оған: «Ұлымды мұнда қайтарып әкелме, өйткені мен алдында жүрген Жаратқан Ие сенің алдыңда періштесін жіберіп, жолыңды оңғарады», – деді.

34 Елиезер Ыбырайымның бұйрығын орындады, Елиезер қожайыны Ыбырайымға осы мәселе бойынша ант берді; Елиезер орнынан тұрып, қожайынының он түйесін және қожайынының қызметшілерінен он адамды алып, Ыбырайым мен Нахордың қаласы Харанға барып, Ыбырайымның ұлы Ысқаққа әйел алуды тапсырды; олар кеткенде, Ыбырайым Шем мен Ебердің үйіне адам жіберді, олар сол жерден ұлы Ысқақты алып келді.

35 Ысқақ әкесінің үйіне, Беер-Шебаға оралды, ал Елиезер адамдарымен бірге Харанға келіп, қаладағы суару жерінің жанында тоқтады, ал ол түйелерін судың жағасына тізерлетіп, олар сол жерде қалды.

36 Сонда Ыбырайымның қызметшісі Елиезер дұға етіп: «Уа, қожайыным Ыбырайымның Құдайы! Бүгін маған тезірек жол көрсетіп, қожайыныма мейірім көрсетіп, қожайынымның ұлына оның әулетінен әйел таңдап бере гөр», – деді.

37 Жаратқан Ие қызметшісі Ыбырайым үшін Елиезердің үніне құлақ асып, ол Ыбырайымның ағасы Нахордың әйелі, Милканың ұлы Бетуелдің қызымен кездесті. Елиезер оның үйіне келді.

38 Елиезер оларға өзінің барлық уайымдарын, оның Ыбырайымның қызметшісі екенін айтып берді, олар оған қатты қуанды.

39 Олар мұны жүзеге асырған Жаратқан Иеге мадақ айтып, оған Ысқаққа әйелдікке Бетуелдің қызы Ребеканы берді.

40 Жас қыз өте келбетті, пәк еді, ал Ребекка сол кезде он жаста еді.

41 Бетуел, Лабан және оның балалары сол түні той жасады. Елиезер мен оның адамдары сол түні сол жерде тамақтанып, ішіп-жеп, көңіл көтерді.
42 Елиезер таңертең тұрып, қасындағы адамдарымен бірге Бетуелдің бүкіл үй ішін шақырып: «Мені қожайыныма жіберіңдер», – деді. Олар орнынан тұрып, Ребекканы және оның емізушісі, Ұздың қызы Дебораны жіберді. Олар оған күміс пен алтын, қызметшілер мен күңдерді беріп, батасын берді.
43 Олар Елиезерді адамдарымен бірге жіберді; қызметшілер Ребеканы алып кетті, ол Қанахан жеріндегі қожайынына қайтып кетті.
44 Ысқақ Ребеканы алды, ол оның әйелі болды, ал ол оны шатырға кіргізді.
45 Ысқақ қырық жаста болғанда, ол ағасы Бетуелдің қызы Ребеканы әйелдікке алды.

25-ТАРАУ

1 Сол кезде Ыбырайым қартайған шағында тағы да бір әйел алды. Оның аты Қанахан жерінен шыққан Кетура еді.
2 Ол оған Зимран, Жоқшан, Медан, Мадиян, Ишбақ және Шуах есімді алты ұл туды. Зимранның ұлдары: Әбихен, Молих және Нарим.
3 Жоқшанның ұлдары: Шеба мен Дедан, ал Меданның ұлдары: Амида, Жоаб, Гочи, Елиша және Нотах; ал Мадианның ұлдары: Ефа, Ефер, Ханох, Абида және Елдах.
4 Ишбақтың ұлдары: Макиро, Беёдуа және Татор.
5 Шуахтың ұлдары: Билдад, Мамдад, Мунан және Мебан; бұлар еврей Ыбырайымға туған қанахандық Кетураның ұлдарының әулеттері.
6 Ыбырайым бұлардың бәрін жіберіп, сыйлықтар берді. Олар ұлы Ысқақтың қасынан кетіп, қайда тұрса да, сонда тұрды.
7 Олардың бәрі шығыстағы тауға қарай жылжып, өздеріне алты қала салып, осы күнге дейін соларда тұрып жатыр.
8 Бірақ Шеба мен Деданның, яғни Жоқшанның ұрпақтары, өз балаларымен бірге өз қалаларында ағайындыларымен бірге тұрмады. Олар бүгінгі күнге дейін елді мекендер мен шөл далада көшіп, шатыр тігіп жүрді.
9 Ыбырайым ұлы Мадиянның ұлдары Куш жерінің шығысына қарай бет алды. Олар шығыс елінде үлкен аңғар тауып, сол жерде қалып, қала салып, сол жерде тұрды. Бұл қала бүгінгі күнге дейін Мадиян жері болып табылады.
10 Мадияндықтар бес ұлымен және оның барлық иелерімен бірге өзі салған қалада тұрды.
11 Мадиян ұлдарының қалаларындағы есімдері: Ефа, Ефер, Ханох, Абида және Елдаах.
12 Ефаның ұлдары: Метак, Мешар, Ави және Сануа, ал Ефердің ұлдары: Эфрон, Зур, Алирун және Медин, ал Ханохтың ұлдары: Реуел, Рекем, Ази, Алешуб және Алад.
13 Абиданың ұлдары: Хур, Мелуд, Керури, Молхи; ал Элдаанның ұлдары: Микер, Реба, Малкия және Габол; бұлар мадияндықтардың рулары бойынша аттары; кейіннен мадияндық рулар Мадиян жеріне тарады.
14 Сараның күңі Ажардың Ыбырайымға туып берген ұлы Ысмайылдың шежіресі мынау.
15 Ысмағұл Мысыр елінен әйел алды, оның аты Риба, яғни Мериба еді.
16 Рибах Ысмағұлға Небайот, Кедар, Адбел, Мипсам және олардың қарындасы Босматты туып берді.
17 Ысмағұл әйелі Рибаны тастап кетті, ол одан кетіп, Мысырға әкесінің үйіне оралды. Ол сол жерде тұрды, өйткені ол Ысмағұл мен оның әкесі Ыбырайымның көз алдында өте жаман болды.
18 Кейіннен Ысмағұл Қанахан жерінен Малхут есімді әйел алып, оған Нишма, Дума, Маса, Хадад, Тема, Йетур, Напиш және Кедманы туып берді.
19 Бұлар Ысмайылдың ұлдары, олардың есімдері, өз ұлттарына қарай он екі әмірші; кейін Ысмайылдың әулеттері тарады, Ысмайыл балаларын, тапқан барлық мүлкін, үй ішіндегілердің жанын және өзіне тиесілі барлық нәрселерін алып, өздері тұратын жерге қоныстанды.
20 Олар Паран шөлінің маңына барып, қоныстанды. Олардың мекені Хавиладан бастап, Мысырдың шығысындағы Шурға дейін, Ассирияға барар жолда еді.
21 Ысмағұл мен оның ұлдары сол жерде тұрып, олардың балалары дүниеге келді, олар өсіп-өніп, мол өсті.
22 Ысмағұлдың тұңғышы Небайоттың ұлдарының есімдері: Менд, Сенд, Майон; ал Кедардың ұлдары: Алион, Кезем, Хамад және Ели.
23 Адбеелдің ұлдары: Хамад пен Жабин; ал Мипсамның ұлдары: Обадия, Әбдімәлік және Еуш; бұлар Ысмағұлдың әйелі Рибаның ұлдарынан тараған әулет.
24 Ысмағұл ұлы Мишманың ұлдары: Шамуа, Зәкәрион және Ғабит; ал Думаның ұлдары: Кезед, Ели, Махмад және Амед.
25 Масаның ұлдары: Мелон, Мула және Эбидадон; ал Хададтың ұлдары: Азур, Минзар және Эбдемелек; ал Теманың ұлдары: Сейір, Садон және Якол.
26 Йетурдың ұлдары: Мерит, Яиш, Алио және Пахот; ал Нафиштің ұлдары: Әбдетамед, Әбиясап және Мир; ал Кедманың ұлдары: Халип, Тахти және Омир; бұлар әулеттері бойынша Ысмайылдың әйелі Малхуттың ұлдары болды.
27 Бұлар өз ұрпақтары бойынша Ысмағұлдың әулеттері, олар осы күнге дейін өздеріне қалалар салған жерлерде тұрып келеді.
28 Ыбырайымның ұлы Ысқақтың әйелі Бетуелдің қызы Ребекка сол кезде бедеу болып, балалары болмады; Ысқақтың әкесімен бірге Қанахан жерінде тұрды; ал Жаратқан Ие Ысқақтың қасында болды; Нұхтың ұлы Шамның ұлы Арпақшад сол кезде, Ысқақтың қырық сегізінші жылында қайтыс болды, ал Арпақшад төрт жүз отыз сегіз жыл өмір сүріп, қайтыс болды.

26-ТАРАУ

1 Ыбырайым ұлы Ысқақтың елу тоғызыншы жылында, әйелі Рабиға әлі бедеу еді.
2 Сонда Ребекка Ысқаққа былай деді: «Мырзам, анаң Сараның бедеу болғанын естідім, әкең Ыбырайым оған дұға етіп, ол одан жүкті болғанға дейін.

3 Енді тұрып, Құдайға дұға етіңдер, сонда Ол сенің дұғаңды естиді және бізді Өзінің мейірімділігімен есіне алады.
4 Ысқақ әйелі Ребеккаға былай деп жауап берді: «Ыбырайым Құдайдан менің ұрпағын көбейтуімді сұрап дұға етті, енді бұл бедеулік бізге сенен бастауы керек».
5 Ребекка оған: «Енді тұрып, дұға ет, Жаратқан Ие сенің дұғаңды естіп, маған бала берсін», – деді. Ысқақ әйелінің сөзіне құлақ асты. Ысқақ пен оның әйелі орнынан тұрып, дұға ету және Жаратқан Иені іздеу үшін Мория жеріне барды. Олар сол жерге жеткенде, Ысқақ орнынан тұрып, әйелі бедеу болғандықтан, Жаратқан Иеге дұға етті.
6 Сонда Ысқақ былай деді: «Уа, жер мен көктің Құдайы, жер бетіндегі мейірімділігі мен мейіріміне бөленген Жаратқан Ие! Сен әкемді әкесінің үйінен және туған жерінен алып, осы жерге әкелдің. Оған: «Мен сенің ұрпағыңа жерді беремін», – деп уәде бердің. Сен оған: «Мен сенің ұрпағыңды аспандағы жұлдыздар мен теңіз құмындай көбейтемін», – деп уәде бердің. Енді әкеме айтқан сөздерің орындалсын.
7 Өйткені Сен біздің Құдайымыз Жаратқан Иемізсің, сен бізге уәде еткендей, біздің көзіміз бізге адам ұрпағын беру үшін Саған бағытталған, өйткені Сен біздің Құдайымыз Жаратқан Иемізсің, біздің көзіміз тек Саған бағытталған.
8 Жаратқан Ие Ыбырайым ұлы Ысқақтың дұғасын естіп, оның дұғасын қабыл алды, әйелі Рабиға жүкті болды.
9 Шамамен жеті айдан кейін ішіндегі балалары бір-бірімен күресіп, олардан шаршағанына қатты қиналды. Сол жердегі барлық әйелдерден: «Сендердің де бастарыңнан осындай жағдай өтті ме?» – деп сұрады. Олар оған: «Жоқ», – деп жауап берді.
10 Ол оларға: «Жер бетіндегі әйелдердің ішінде неге мен жалғызбын?» – деп сұрады да, осыған байланысты Жаратқан Иеден көмек сұрау үшін Мория жеріне барды. Ол бұл мәселе бойынша олардан сұрау үшін және олардан бұл мәселе бойынша Жаратқан Иеден көмек сұрауларын сұрау үшін Шем мен оның ұлы Эберге барды.
11 Сондай-ақ ол Ыбырайымнан басына түскен барлық жағдай туралы Жаратқан Иеден сұрап білуін өтінді.
12 Олардың бәрі бұл мәселе бойынша Жаратқан Иеден сұрады, сонда олар оған Жаратқан Иенің сөзін жеткізіп: «Сенің құрсағыңдағы екі бала, олардан екі халық пайда болады, бір халық екіншісінен күштірек болады, ал үлкені кішісіне қызмет етеді», – деді.
13 Босанатын күндері аяқталғанда, тізерлеп отырды. Жаратқан Ие оған айтқандай, оның құрсағында егіздер бар екенін көрді.
14 Тұңғышы түкті киім сияқты қып-қызыл болып шықты. Елдің барлық халқы оған Есау деген ат қойып: «Бұл құрсақта жатқанда-ақ толық жаралған», – деді.
15 Кейін оның ағасы дүниеге келді, ол қолымен Есаудың өкшесінен ұстады, сондықтан оған Жақып деген ат қойды.
16 Ыбырайымның ұлы Ысқақ оларды дүниеге әкелген кезде алпыс жаста еді.
17 Балалар он бес жасқа толып, адамдар қауымына кірді. Есау айлакер, алдамшы, далада шебер аңшы еді, ал Жақып шатырларда тұрып, отар бағып, Жаратқан Иенің нұсқауларын және әкесі мен шешесінің өсиеттерін үйреніп, мінсіз және дана адам еді.
18 Ысқақ пен оның үй ішіндегі ұлдары Құдай бұйырғандай, әкесі Ыбырайыммен бірге Қанахан жерінде тұрды.
19 Ыбырайым ұлы Ысмағұл балаларымен және олардың барлық мүлкімен бірге Хавила жеріне оралып, сол жерде тұрды.
20 Ыбырайымның кәнизактарының барлық балалары шығыс еліне қоныстанды, өйткені Ыбырайым оларды ұлынан алыстатып, сыйлықтар берген еді, олар да кетіп қалды.
21 Ыбырайым ұлы Ысқаққа бар байлығын және барлық қазынасын берді.
22 Ол оған былай деп бұйырды: «Сен Жаратқан Иенің көкте де, жерде де Құдай екенін және Одан басқа ешкім жоқ екенін білмейсің бе?
23 Ол мені әкемнің үйінен, туған жерімнен алып шығып, жер бетіндегі барлық ләззатты берді; зұлымдардың кеңесінен құтқарды, өйткені мен Оған сендім.
24 Ол мені осы жерге әкеліп, Ур-Касдимнен құтқарып, маған былай деді: «Мен сенің ұрпағыңа осы жерлердің барлығын беремін. Егер олар Менің өсиеттерімді, жарлықтарымды және шешімдерімді орындаса, оларды мұра етеді. Мен саған бұйырған және оларға бұйыратын нәрселерді айтамын».
25 Енді, ұлым, менің сөзіме құлақ асып, Құдайың Жаратқан Иенің өсиеттерін орында, дұрыс жолдан оңға да, солға да бұрылма, сонда өзіңе де, балаларыңа да мәңгілік жақсы болады.
26 Жаратқан Иенің керемет істерін және бізге көрсеткен мейірімділігін еске түсіріңдер, ол бізді жауларымыздың қолынан құтқарды, ал Құдайымыз Жаратқан Ие оларды біздің қолымызға түсірді; енді мен саған бұйырғанның бәрін орындаңдар, Құдайларыңның өсиеттерінен бас тартпаңдар және Одан басқа ешкімге қызмет етпеңдер, сонда саған және сенен кейінгі ұрпақтарың жақсы болады.
27 Балаларың мен ұрпақтарыңа Жаратқан Иенің нұсқаулары мен өсиеттерін үйретіңдер, оларға мәңгілік жақсылық жасау үшін жүрулері керек дұрыс жолды үйретіңдер.
28 Ысқақ әкесіне былай деп жауап берді: «Мен Құдайым не бұйырса, соны орындаймын, Құдайым Жаратқан Иенің бұйрықтарынан таймаймын, Оның маған бұйырғандарының бәрін орындаймын; Ыбырайым ұлы Ысқақты және оның балаларын да батасын берді; Ыбырайым Жақыпқа Жаратқан Иенің тәлім-тәрбиесі мен жолдарын үйретті.
29 Сол кезде Ыбырайым қайтыс болды, Ысқақтың ұлдары Жақып пен Есау өмір сүрген он бесінші жылы. Ыбырайымның барлық өмірі жүз жетпіс бес жыл болды. Ол қайтыс болып, қартайып, өмірге тойып, ата-бабаларына қосылды. Ұлдары Ысқақ пен Ысмағұл оны жерледі.

30 Қанахан тұрғындары Ыбырайымның қайтыс болғанын естігенде, патшаларымен, әміршілерімен және барлық адамдарымен бірге оны жерлеуге келді.
31 Харан жерінің барлық тұрғындары, Ыбырайым әулетінен тараған барлық әулет өкілдері, барлық беделді адамдар, төрелер және Ыбырайымның кәнизактарынан тараған ұлдары Ыбырайымның қайтыс болғанын естіп, оның мейірімділігіне риза болып, ұлы Ысқақты жұбатып, оны хеттік Эфрон мен оның балаларынан жерлеу орны ретінде сатып алған үңгірге жерледі.
32 Қанаханның барлық тұрғындары және Ыбырайымды білетіндердің бәрі бір жыл бойы Ыбырайым үшін жылады, ерлер мен әйелдер оны жоқтап қайғырды.
33 Барлық кішкентай балалар мен ел тұрғындары Ыбырайым үшін жылады, өйткені Ыбырайым оларға жақсылық жасаған, Құдаймен де, адамдармен де адал болған.
34 Ыбырайым сияқты Құдайдан қорқатын адам пайда болған жоқ, өйткені ол жас кезінен бастап Құдайынан қорқып, Жаратқан Иеге қызмет етіп, бала кезінен қайтыс болғанға дейін өмір бойы оның барлық жолдарымен жүрді.
35 Жаратқан Ие онымен бірге болып, оны Нымрод пен оның халқының кеңесінен құтқарды, ал ол Еламның төрт патшасымен соғысып, оларды жеңді.
36 Ол жер бетіндегі барлық балаларды Құдайға қызмет етуге шақырды, оларға Жаратқан Иенің жолдарын үйретті және оларды Жаратқан Иені тануға мәжбүр етті.
37 Ол тоғай жасап, жүзімдік отырғызды. Ол жерді аралап жүргендерге үйінде тойып, тамақ пен сусын дайындап беретін.
38 Құдай Иеміз Ыбырайым үшін бүкіл жер бетін құтқарды.
39 Ыбырайым қайтыс болғаннан кейін Құдай оның ұлы Ысқақ пен оның балаларына батасын берді. Жаратқан Ие Ысқақпен бірге болды, өйткені Ысқақ әкесі Ыбырайымға бұйырғандай, Жаратқан Иенің барлық өсиеттерін орындады; ол әкесі бұйырған жолдан оңға да, солға да бұрылмады.

27-ТАРАУ

1 Сол кезде, Ыбырайым қайтыс болғаннан кейін, Есау жиі аң аулау үшін далаға шығып жүрді.
2 Бабыл патшасы Нымрод, яғни Амрафел, далада аң аулауға және күннің салқын кезінде сарбаздарымен бірге серуендеуге жиі баратын.
3 Нымрод Есауға деген қызғаныш сезімі оянғандықтан, оны күн сайын бақылап жүрді.
4 Бір күні Есау аң аулауға далаға шыққанда, Нымродты екі адамымен шөл далада жүрген жерінен тапты.
5 Оның барлық батырлары мен халқы шөл далада онымен бірге болды, бірақ олар одан алыстап, аң аулау үшін әр түрлі бағыттарға кетті. Есау Нымрод үшін жасырынды, ал ол шөл далада оны аңдып жүрді.
6 Нымрод пен оның қасындағы адамдар оны танымады. Нымрод пен оның адамдары күннің салқын кезінде далада жиі жүріп, адамдарының қай жерде аң аулап жүргенін біліп жүретін.
7 Нымрод пен оның қасындағы екі адамы сол жерге келгенде, Есау кенеттен жасырынып тұрған жерінен атып тұрып, қылышын суырып алды да, Нымродқа қарай жүгіріп барып, басын шауып тастады.
8 Есау Нымродпен бірге жүрген екі адаммен қатты шайқасты. Олар оны шақырғанда, Есау оларға бұрылып, қылышымен шауып өлтірді.
9 Нымродты шөл далаға тастап кеткен барлық батырлары алыстан айқай естіп, сол екі адамның дауысын танып, себебін білуге жүгірді. Сол кезде олар патшалары мен онымен бірге келген екі адамның шөл далада өлі жатқанын көрді.
10 Есау Нымродтың батырларының алыстан келе жатқанын көргенде, қашып құтылды; Есау Нымродтың әкесі Нымродқа мұра етіп қалдырған және Нымрод бүкіл елді билеп алған бағалы киімдерін алып, үйіне қашып кетті.
11 Есау киімдерін алып, Нымродтың адамдарынан қалаға жүгіріп кірді. Шайқастан шаршап, әлсіреп, әкесінің үйіне қайғыдан өліп бара жатқанда, ағасы Жақыпқа жақындап, оның алдына отырды.
12 Ол ағасы Жақыпқа: «Міне, мен бүгін өлемін, неге маған тұңғыштық құқығы керек?» – деді. Жақып бұл мәселеде Есаумен ақылмен әрекет етті, ал Есау өзінің тұңғыштық құқығын Жақыпқа сатты, өйткені бұл Жаратқан Иенің қалауымен болды.
13 Ыбырайым хеттіктерден зират жасау үшін сатып алған Махпела танабындағы үңгірдегі Есау жерін де Есау Жақыпқа сатты, ал Жақып мұның бәрін ағасы Есаудан белгіленген бағамен сатып алды.
14 Жақып мұның бәрін кітапқа жазып, куәгерлермен бірге куәлік етіп, мөр басып шығарды, ал кітап Жақыптың қолында қалды.
15 Куш ұлы Нымрод қайтыс болғанда, оның адамдары оны көтеріп алып, қатты қорқып, өз қаласына жерледі. Нымрод екі жүз он бес жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
16 Нымродтың жер халқына билік еткен күндері жүз сексен бес жыл болды; Нымрод Есаудың қылышынан ұят пен қорлықтан қаза тапты, ал Ыбырайымның ұрпағы түсінде көргендей, оның өліміне себеп болды.
17 Нымрод қайтыс болғаннан кейін, оның патшалығы көптеген бөліктерге бөлінді, және Нымрод билік еткен барлық бөліктер жердің тиісті патшаларына қайтарылды, олар Нымрод қайтыс болғаннан кейін оларды қайтарып алды, ал Нымродтың үйіндегі барлық адамдар ұзақ уақыт бойы жердің басқа патшаларының құлдығында болды.

28-ТАРАУ

1 Ыбырайым қайтыс болғаннан кейін, сол жылы Жаратқан Ие елге қатты аштық жіберді. Қанахан жерінде аштық күшейіп жатқанда, Ысқақ әкесі Ыбырайым сияқты, аштықтан Мысырға бару үшін жолға шықты.
2 Сол түні Жаратқан Ие Ысқаққа аян беріп: «Мысырға барма, тұр да, філістірлердің патшасы Әбумәлікке, Герарға барып, аштық басылғанша сол жерде қал», – деді.

3 Ысқақ Жаратқан Иенің бұйрығымен орнынан тұрып, Герарға барды да, сол жерде бір жыл тұрды.
4 Ысқақ Герарға келгенде, ел халқы оның әйелі Ребеканың келбетті екенін көрді. Герар халқы Ысқақтан әйелі туралы сұрағанда, ол: «Бұл менің қарындасым», - деді. Өйткені ол оны әйелім деп айтудан қорықты, өйткені ел халқы оны әйелі үшін өлтіріп тастай ма деп қорықты.
5 Әбумәліктің әміршілері патшаға барып, әйелді мақтады, бірақ ол оларға жауап бермеді, сөздеріне де құлақ аспады.
6 Бірақ патша олардың Ысқақтың оны өзінің қарындасы деп атағанын естіді, сондықтан бұл туралы іштей сақтады.
7 Ысқақ үш ай сол жерде болғаннан кейін, Әбумәлік терезеден қарап, Ысқақтың әйелі Рабиғамен ойнап жүргенін көрді, өйткені Ысқақ патшаның үйінің сыртында тұратын, сондықтан Ысқақ патшаның үйіне қарама-қарсы орналасқан.
8 Патша Ысқаққа: «Әйеліңді «ол менің қарындасым» деп айтып, бізге не істедің? Халықтың ішіндегі ең беделді адамдардың бірі онымен оңай жатып, сен біздің күнәмізді мойнымызға салар едің ғой», – деді.
9 Ысқақ Әбумәлікке: «Әйелімнің кесірінен өліп қаламын ба деп қорқып, ол менің қарындасым дедім», – деді.
10 Сол кезде Әбумәлік барлық әміршілері мен жоғары лауазымды адамдарына бұйрық беріп, Ысқақ пен оның әйелі Ребекканы патшаның алдына алып келді.
11 Патша оларға патша киімдерін кигізіп, қала көшелерімен жүргізіп, бүкіл елге жар салып: «Міне, сол адам, мынау оның әйелі, кім осы адамға немесе оның әйеліне тиіссе, өледі», – деп жар салуды бұйырды. Ысқақ әйелімен бірге патша сарайына қайтып оралды. Жаратқан Ие Ысқақпен бірге болды, ол ұлылығын жоғалтпады және ештеңеден кем болған жоқ.
12 Жаратқан Ие Ысқақты Әбумәліктің және оның барлық қызметшілерінің көз алдында ықыласқа бөледі. Әбумәлік Ысқақты жақсы қабылдады, себебі Әбумәлік әкесі мен Ыбырайымның арасындағы ант пен келісімді есінде сақтады.
13 Әбумәлік Ысқаққа: «Міне, бүкіл жер сенің алдыңда тұр. Өз еліңе қайтып оралғанша, қай жерде тұрсаң да, сонда өмір сүр», – деді. Әбумәлік Ысқаққа егістіктер мен жүзімдіктерді және Герар жерінің ең жақсы жерлерін берді. Олар аштық күндері өткенше жердің өнімін егіп, орып, жесін деп берді.
14 Ысқақ сол жерге егін екті, сол жылы жүз есе өнім алды, ал Жаратқан Ие оны жарылқады.
15 Сол адам байып, отарлары мен табындары, қызметшілері көп болды.
16 Аштық күндері аяқталғаннан кейін, Жаратқан Ие Ысқаққа аян беріп: «Тұр, бұл жерден кетіп, өз еліңе, Қанахан еліне қайт», – деді. Ысқақ Жаратқан Иенің бұйрығымен өзі мен барлық иелерімен бірге Қанахан жеріндегі Хебронға қайтып оралды.
17 Осыдан кейін Арпақсат ұлы Шелах сол жылы, Жақып пен Есау өмір сүрген он сегізінші жылы, қайтыс болды; Шелах барлығы төрт жүз отыз үш жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
18 Сол кезде Ысқақ кіші ұлы Жақыпты Шам мен Ебердің үйіне жіберді, ол Жаратқан Иенің нұсқауларын үйренді. Жақып Шам мен Ебердің үйінде отыз екі жыл тұрды, ал ағасы Есау барғысы келмегендіктен, әкесінің үйінде, Қанахан жерінде тұрды.
19 Есау қолынан келгенін алып келу үшін далада үнемі аң аулап жүрді, Есау да күн сайын солай істейтін.
20 Есау айлакер және алдамшы адам еді, адамдардың жүрегін аулап, оларды алдайтын. Ал Есау далада батыл адам еді, уақыт өте келе әдеттегідей аң аулауға шығып, Сейір даласына, яғни Едомға дейін жетті.
21 Ол Сейір жерінде бір жыл төрт ай бойы далада аң аулап жүрді.
22 Есау Сейір жерінде қанахандық Ефердің ұлы Бееридің қызы Ехудитті көрді. Ол Қанахан ұлы Хет әулетінен шыққан.
23 Есау оны әйелдікке алып, оған жақындады; ол оны қырық жаста еді, ол оны әкесінің тұрып жатқан жері Хебронға алып келді де, сол жерде тұрды.
24 Сол күндері, Ысқақтың жүз оныншы жылында, яғни Жақыптың елуінші жылында, Нұхтың ұлы Шам қайтыс болды; Шам қайтыс болған кезде алты жүз жаста еді.
25 Шам қайтыс болғаннан кейін, Жақып Қанахан жеріндегі Хебронға әкесіне оралды.
26 Жақыптың өмірінің елу алтыншы жылында Хараннан адамдар келді, ал Рабиғаға оның ағасы Бетуелдің ұлы Лабан туралы айтылды.
27 Лабанның әйелі сол кезде бедеу еді, бала тумаған, барлық күндері де оған бала тумаған.
28 Кейіннен Жаратқан Ие Лабанның әйелі Адинаны есіне алды. Ол жүкті болып, егіз қыздар туды. Лабан қыздарының аттарын үлкенінің атын Лия, кішісінің атын Рахила деп қойды.
29 Сол адамдар келіп, осыны Ребеккаға айтып берді. Ребекка Жаратқан Иенің оның ағасына барып, балалы болғанына қатты қуанды.

29-ТАРАУ

1 Ыбырайымның ұлы Ысқақ қартайып, жасы ұлғайып, көздері жұмылып, көре алмай қалды.
2 Сол кезде Ысқақ ұлы Есауды шақырып алып: «Қару-жарағыңды, қораң мен садағыңды ал да, далаға барып, маған бұғы етін әкел, дәмді ет пісіріп, маған әкел, жеп, өлер алдында саған бата берейін, өйткені мен қартайып, шашым ағарып кетті», – деді.
3 Есау солай істеді де, әдеттегідей қаруын алып, әкесінің айтқанын орындап, бата беру үшін далаға шығып, бұғы аулауға шықты.
4 Рабиға Ысқақтың Есаумен айтқан барлық сөздерін естіп, ұлы Жақыпты шақырып алып: «Әкең ағаң Есаумен осылай деді, мен де солай естідім, енді тездетіп мен айтатын нәрсені жаса», – деді.
5 Орныңнан тұрып, отарға барып, маған екі жақсы лақ әкел, мен әкеңе дәмді тағам әкелейін, ал сен ағаң қуғын-сүргіннен келгенше, әкең саған батасын беру үшін дәмді тағам әкел.
6 Жақып асығыс барып, анасының айтқанын істеді. Есау қуғын-сүргіннен келмес бұрын, дәмді етті пісіріп, әкесіне әкелді.

7 Ысқақ Жақыптан: «Ұлым, сен кімсің?» – деп сұрағанда, ол: «Мен сенің тұңғышың Есаумын. Мен сенің бұйырғаныңды орындадым. Енді тұрып, менің жегенімді же, маған айтқаныңдай, маған батаңды бер», – деді.
8 Ысқақ орнынан тұрып, жеп-ішті. Жүрегі тынышталып, Жақыпқа батасын берді. Жақып әкесінің қасынан кетіп қалды. Ысқақ Жақыпқа батасын беріп, ол әкесінің қасынан кеткен бойда, Есау даладан аң аулап келді. Ол дәмді ет жасап, әкесіне жегізіп, бата беру үшін әкелді.
9 Ысқақ Есаудан: «Сен келмес бұрын маған бұғы етін әкеліп, оны кім баталады?» – деп сұрады. Есау ағасы Жақыптың осылай істегенін біліп, ағасы Жақыпқа ашуланды.
10 Есау: «Оның аты Жақып емес пе еді? Ол мені екі рет басып озды, тұңғыштық құқығымды тартып алды, енді батамды да тартып алды», – деді. Есау қатты жылады. Ысқақ ұлы Есаудың жылаған дауысын естігенде, Есауға: «Ұлым, не істейін, ағаң айлакерлікпен келіп, батасын алып кетті. Есау әкесінің берген батасы үшін ағасы Жақыпты жек көріп, оған қатты ашуланды.
11 Жақып ағасы Есаудан қатты қорқып, Шам ұлы Ебердің үйіне қашып кетті. Ағасынан қорқып, сол жерде жасырынды. Жақып Хеброннан Қанахан жерінен шыққан кезде алпыс үш жаста еді. Жақып ағасы Есаудан қорқып, Ебердің үйінде он төрт жыл жасырынып жүрді. Ол сол жерде Жаратқан Иенің жолдары мен өсиеттерін үйренуді жалғастырды.
12 Есау Жақыптың қашып құтылғанын және Жақыптың айлакерлікпен батаны алғанын көргенде, қатты қайғырды, әкесі мен шешесіне ашуланды; ол да тұрып, әйелін алып, әкесі мен шешесінен Сейір жеріне кетіп, сол жерде тұрды; Есау сол жерде хеттік Елонның қызы Босмат есімді хеттік қыздардың бірін көріп, оны бірінші әйеліне қоса әйелдікке алды, ал Есау оған Ада деген ат қойып, батаның сол кезде одан өткенін айтты.
13 Есау Сейір жерінде алты ай тұрып, әкесі мен анасын көрмеді. Содан кейін Есау әйелдерін алып, Қанахан жеріне оралды. Есау екі әйелін Хеброндағы әкесінің үйіне орналастырды.
14 Есауың әйелдері Ысқақ пен Ребеканы өз істерімен ренжітіп, ашуландырды. Өйткені олар Жаратқан Иенің жолымен жүрмей, әкелерінің үйреткен ағаш пен тастан жасалған құдайларына табынды. Олар әкелерінен де зұлым болды.
15 Олар жүректерінің қалауларына еріп, Бағалға құрбандық шалып, хош иісті заттар түтетті. Ысқақ пен Рабиға олардан шаршады.
16 Ребекка былай деді: «Хет қыздарының кесірінен өмірімнен шаршадым. Егер Жақып осы жердің қыздары сияқты Хет қыздарынан әйел алса, онда маған өмір сүрудің не қажеті бар?»
17 Сол күндері Есаудың әйелі Ада жүкті болып, оған ұл туды. Есау туған ұлын Елифаз деп қойды. Есау оны дүниеге әкелген кезде алпыс бес жаста еді.
18 Сол күндері, Жақыптың алпыс төртінші жылында, Ыбырайым ұлы Ысмағұл қайтыс болды. Ысмағұл барлығы жүз отыз жеті жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
19 Ысқақ Ысмағұлдың қайтыс болғанын естігенде, ол үшін көп жылады, ал Ысқақ оны көп күн жоқтады.
20 Жақыптың Ебердің үйінде он төрт жыл тұрғаннан кейін, Жақып әкесі мен анасын көргісі келді. Жақып Хеброндағы әкесі мен анасының үйіне келді. Есау сол күндері Жақыптың батасын алып, оған не істегенін ұмытып кеткен еді.
21 Есау Жақыптың әкесі мен анасына келе жатқанын көргенде, Жақыптың оған не істегенін есіне түсіріп, оған қатты ашуланып, оны өлтірмек болды.
22 Ыбырайымның ұлы Ысқақ қартайып, жасы ұлғайған кезде Есау: «Әкемнің өлетін күні жақындап қалды, ол өлгенде мен ағам Жақыпты өлтіремін», – деді.
23 Бұл туралы Ребеккаға хабарланды. Ол тездетіп, ұлы Жақыпты шақыртып алды да: «Тұр да, Харанға, ағам Лабанға қашып бар. Ағаңның ашуы басылғанша, сонда біраз уақыт тұра бер, содан кейін қайтып келесің», – деді.
24 Ысқақ Жақыпты шақырып алып, оған: «Қанахан қыздарынан әйел алма, өйткені атамыз Ыбырайым бізге Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша: «Мен бұл жерді сенің ұрпағыңа беремін. Егер балаларың сенімен жасасқан келісімімді сақтаса, мен де сенің балаларың үшін саған айтқанымды орындаймын және оларды тастамаймын», – деді.
25 Енді ұлым, менің айтқанымның бәрін тыңдап, саған бұйырғанымның бәрін жаса, Қанахан қыздарынан әйел алма. Орныңнан тұр да, Харандағы анаңның әкесі Бетуелдің үйіне бар да, сол жерден анаңның ағасы Лабанның қыздарынан әйел ал.
26 Сондықтан абай бол, Құдайың Жаратқан Иеңді және сен баратын жердегі Оның барлық жолдарын ұмытып кетпе, сол жердің халқымен байланысып, бос әурешіліктің соңынан еріп, Құдайың Жаратқан Иеңді тастап кетпе.
27 Бірақ сен сол жерге келгенде, Жаратқан Иеге қызмет ет, Мен саған бұйырған және үйренген жолдан оңға да, солға да бұрылма.
28 Құдіретті Құдай саған жер бетіндегі адамдардың алдында рақымын төксін, сол жерден өзің қалаған әйелді, Жаратқан Иенің жолында адал және ізгі әйелді таңдайсың.
29 Құдай саған және сенің ұрпағыңа әкең Ибраһимнің батасын берсін, сені өркендетіп, көбейтсін, баратын жеріңде көп халыққа айналсын, Құдай сені осы жерге, әкеңнің тұратын жеріне балалармен, мол байлықпен, қуанышпен және ләззатпен қайтарсын.
30 Ысқақ Жақыпқа өсиет айтып, батасын беріп, оған көптеген сыйлықтар, күміс пен алтын беріп, оны жіберді; Жақып әкесі мен анасының сөзіне құлақ асып, оларды сүйіп, орнынан тұрып, Падан-Арамға кетті; Жақып Қанахан жерінен Бер-Шебадан шыққан кезде жетпіс жеті жаста еді.
31 Жақып Харанға баруға кеткенде, Есау ұлы Елифазды шақырып алып, жасырын түрде былай деді: «Енді тездетіп, қылышыңды қолыңа алып, Жақыптың соңынан қуып, жолда оның алдындан өтіп, оны аңдып, таудың бірінде қылышыңмен өлтіріп, оның барлық мүлкін алып, қайтып кел».
32 Есау ұлы Елифаз әкесі үйреткендей, садақ атуда шебер, белсенді адам еді, сондай-ақ далада танымал аңшы және батыл адам еді.

33 Елифаз әкесінің айтқанын орындады. Сол кезде Елифаз он үш жаста еді. Елифаз орнынан тұрып, анасының он бауырын ертіп, Жақыптың соңынан қуды.
34 Ол Жақыптың соңынан еріп, оны Шехем қаласының қарсысындағы Қанахан жерінің шекарасында аңдып жүрді.
35 Жақып Елифаз бен оның адамдарының өзін қуып келе жатқанын көрді. Жақып не болғанын білмегендіктен, не болғанын білу үшін бара жатқан жерінде тоқтап қалды. Елифаз қылышын суырып, адамдарымен бірге Жақыпқа қарай жүрді. Жақып оларға: «Сендердің мұнда не шаруаң бар, неге қылыштарыңмен қуып келдіңдер?» – деді.
36 Елифаз Жақыпқа жақындап, былай деді: «Әкем маған осылай бұйырды, енді әкемнің бұйрықтарынан бас тартпаймын. Жақып Есау Елифазға күш қолдануды айтқанын көргенде, жақындап келіп, Елифаз бен оның адамдарына жалбарынып:
37 Міне, менде бардың бәрі, әке-шешем маған бергендер, сендер мені алып, кетіңдер, мені өлтірмеңдер, бұл саған әділдік болып саналсын.
38 Жаратқан Ие Жақыпқа Есау ұлы Елифаз бен оның адамдарының ықыласын түсірді, олар Жақыптың сөзіне құлақ асып, оны өлтірмеді. Елифаз бен оның адамдары Жақыптың барлық мүлкін, оның Бер-Шебадан өзімен бірге әкелген күмісі мен алтынын алып, оған ештеңе қалдырмады.
39 Елифаз бен оның адамдары оны тастап, Беер-Шебадағы Есау қаласына оралды. Олар Жақыпқа болған жайттың бәрін айтып берді, ал Жақыптан алғандарының бәрін оған берді.
40 Есау ұлы Елифаз бен онымен бірге келген адамдарына ашуланды, себебі олар Жақыпты өлтірмеген еді.
41 Олар Есауға былай деп жауап берді: «Жақып бізден оны өлтірмеуімізді өтінгендіктен, біз оған аяушылық таныттық, біз оның барлық заттарын алып, сізге әкелдік; ал Есау Елифаз Жақыптан алған барлық күміс пен алтынды алып, үйіне қойды».
42 Сол кезде Есау Ысқақтың Жақыпқа батасын беріп, оған: «Қанахан қыздарынан әйел алма», – деп өсиет еткенін және Қанахан қыздарының Ысқақ пен Рабиғаға ұнамайтынын көргенде,
43 Содан кейін ол ағасы Ысмағұлдың үйіне барып, үлкен әйелдерінен басқа, Ысмағұлдың қызы, Небайоттың қарындасы Махлатты әйелдікке алды.

30-ТАРАУ

1 Жақып Харанға қарай жолын жалғастырып, Мория тауына жетті де, түні бойы Луз қаласының маңында болды. Сол түні Жаратқан Ие Жақыпқа көрініп: «Мен Ыбырайымның және әкең Ысқақтың Құдайымын; сен жатқан жерді саған және сенің ұрпақтарыңа беремін», – деді.
2 Міне, Мен сенімен біргемін және қайда барсаң да сені қорғаймын, ұрпағыңды аспан жұлдыздары сияқты көбейтемін, барлық жауларыңды сенің алдыңда құлатамын; олар сенімен соғысқанда, сені жеңе алмайды, мен сені осы жерге қуанышпен, балалармен және мол байлықпен қайтарамын.
3 Жақып ұйқысынан оянып, көрген аянына қатты қуанып, сол жерді Бетел деп атады.
4 Жақып сол жерден қатты қуанып тұрды, жүріп келе жатқанда аяғы жеңілдеп, сол жерден шығыс ұлдарының жеріне кетті де, Харанға оралып, қойшы құдығының жанына отырды.
5 Сол жерде ол Хараннан малдарын жаюға бара жатқан бірнеше адамды кездестірді. Жақып олардан сұрағанда, олар: «Біз Хараннанбыз», – деді.
6 Ол оларға: «Сендер Нахордың ұлы Лабанды танисыңдар ма?» – деп сұрағанда, олар: «Біз оны білеміз, оның қызы Рахила әкесінің қойларын бағуға келе жатыр», – деді.
7 Ол әлі олармен сөйлесіп тұрғанда, Лабанның қызы Рахила әкесінің қойларын жаюға келді, өйткені ол қойшы еді.
8 Жақып анасының ағасы Лабанның қызы Рахиланы көргенде, жүгіріп барып, оны сүйді де, қатты дауыстап жылады.
9 Жақып Рахилаға әкесінің әпкесі Ребекканың ұлы екенін айтты. Рахила жүгіріп барып, әкесіне айтып берді. Жақып Лабанның үйіне әкелетін ештеңесі болмағандықтан жылай берді.
10 Лабан әпкесінің ұлы Жақыптың келгенін естігенде, жүгіріп барып, оны сүйіп, құшақтап, үйге алып кірді де, нан берді, ол жеді.
11 Жақып Лабанға ағасы Есау мен ұлы Елифаздың жолда не істегенін айтып берді.
12 Жақып Лабанның үйінде бір ай тұрды, ал Жақып Лабанның үйінде тамақтанып, ішіп-жеді. Кейін Лабан Жақыптан: «Маған қалайша тегін қызмет етесің, жалақың қанша болатынын айтшы?» – деп сұрады.
13 Лабанның ұлдары жоқ, тек қыздары ғана болды, ал басқа әйелдері мен күңдері сол кезде әлі бедеу еді; бұл Лабанның әйелі Адинаның оған туған қыздарының есімдері; үлкенінің аты Лия, кішісінің аты Рахила еді; Лия нәзік көзді еді, ал Рахила әдемі және сүйкімді еді, ал Жақып оны жақсы көретін.
14 Жақып Лабанға: «Мен сенің кіші қызың Рахила үшін саған жеті жыл қызмет етемін», – деді. Лабан келісіп, Жақып Лабанға қызы Рахила үшін жеті жыл қызмет етті.
15 Жақыптың Харанда тұрған екінші жылы, яғни Жақыптың жетпіс тоғызыншы жылында, сол жылы Шам ұлы Ебер қайтыс болды, ол төрт жүз алпыс төрт жаста еді.
16 Жақып Эбердің қайтыс болғанын естігенде қатты қайғырды, ол оны көп күн жоқтап, жоқтады.
17 Жақып Харанда тұрған үшінші жылы Есау әйелі Ысмайылдың қызы Босмат оған ұл туып берді. Есау оған Рагуел деген ат қойды.
18 Жақып Лабанның үйінде тұрған төртінші жылы Жаратқан Ие Лабанға келіп, оны Жақып үшін есіне алды. Оның ұлдары дүниеге келді. Тұңғышы Беор, екіншісі Әлиб, үшіншісі Хораш болды.
19 Жаратқан Ие Лабанға байлық пен даңқ, ұлдар мен қыздар берді, ал Жақыптың арқасында Лабан әлдеқайда көбейді.
20 Сол кезде Жақып Лабанға үйде де, егістікте де барлық жұмыста қызмет етті, ал Лабанға тиесілі барлық нәрсеге Жаратқан Иенің батасы тиді.

21 Бесінші жылы Есаудың әйелі Бегеридің қызы Ехудит Қанахан жерінде қайтыс болды. Оның ұлдары болмады, тек қыздары ғана болды.
22 Оның Есауға туып берген қыздарының есімдері мыналар: үлкенінің аты Марзит, кішісінің аты Пуит еді.
23 Ехудит қайтыс болғаннан кейін, Есау әдеттегідей Сейірге барып, аң аулады. Есау Сейір жерінде ұзақ уақыт тұрды.
24 Алтыншы жылы Есау басқа әйелдерінің үстіне хевтік Зебеонның қызы Ахлибаманы әйелдікке алып, оны Қанахан жеріне алып келді.
25 Ахлибама жүкті болып, Есаудан Еуш, Ялаң және Қорах есімді үш ұл туды.
26 Сол күндері Қанахан жерінде Есаудың малшылары мен Қанахан жерінің тұрғындарының малшылары арасында дау-дамай болды. Өйткені Есаудың малы мен дүние-мүлкі тым көп болғандықтан, ол Қанахан жерінде, әкесінің үйінде тұра алмады, ал малы көп болғандықтан, Қанахан жері оны көтере алмады.
27 Есау Қанахан жерінің тұрғындарымен ұрыс-керістің күшейіп бара жатқанын көргенде, орнынан тұрып, әйелдерін, ұлдары мен қыздарын, барлық мүлкін, мал-мүлкін және Қанахан жерінде тапқан барлық мүлкін алып, сол жердің тұрғындарынан Сейір жеріне көшті. Есау мен оның барлық иелігі Сейір жерінде тұрды.
28 Бірақ Есау анда-санда Қанахан жеріне әкесі мен анасын көруге баратын. Есау хорлықтарға үйленіп, қыздарын хорлық Сейірдің ұлдарына беретін.
29 Ол үлкен қызы Марзитті әйелінің ағасы Зебеонның ұлы Анаға, ал Путты хорлық Билханның ұлы Азарға берді; Есау балаларымен бірге тауда тұрып, өсіп-өніп, көбейді.

31-ТАРАУ

1 Жетінші жылы Жақыптың Лабанға қызмет еткен қызметі аяқталды. Жақып Лабанға: «Қызмет ету күндерім аяқталды, маған әйелімді бер», – деді. Лабан солай істеді. Лабан мен Жақып сол жердің барлық адамдарын жинап, той жасады.
2 Кешке Лабан үйге келді, содан кейін Жақып тойдағылармен бірге сол жерге келді. Лабан үйдегі барлық шамдарды сөндірді.
3 Жақып Лабанға: «Неге бізге бұлай істейсің?» – деп сұрағанда, Лабан: «Біздің бұл елде істейтін әдетіміз осындай», – деп жауап берді.
4 Кейін Лабан қызы Лияны алып, Жақыпқа алып келді. Ол оған жақындағанда, Жақып оның Лия екенін білмеді.
5 Лабан қызы Лияны қызметшісі Зилпаны қызметші етіп берді.
6 Тойдағылардың бәрі Лабанның Жақыпқа не істегенін білді, бірақ бұл туралы Жақыпқа айтпады.
7 Сол түні көршілерінің бәрі Жақыптың үйіне келіп, ішіп-жеп, көңіл көтерді. Олар Лияның алдында дабыл қағып, билеп, Жақыптың алдында: «Хелеа, Хелеа!» – деп жауап берді.
8 Жақып олардың сөздерін естіді, бірақ мағынасын түсінбеді, бірақ бұл елде олардың дәстүрі осындай болуы мүмкін деп ойлады.
9 Көршілері бұл сөздерді түнде Жақыпқа айтты, ал Лабан сол түні үйдегі барлық шамдарды сөндіріп тастады.
10 Таңертең таң атқанда, Жақып әйеліне бұрылып, оның кеудесінде жатқан Лияны көрді. Жақып: «Кеше түнде көршілерінің не дегенін білдім, Хелея», – деді. Мен мұны білмеппін.
11 Жақып Лабанды шақырып алып: «Маған не істедің? Мен саған Рахила үшін қызмет еттім ғой, неге мені алдап, Лияны маған бердің?» – деді.
12 Лабан Жақыпқа былай деп жауап берді: «Бізде үлкенінен бұрын кішісін беруге болмайды, сондықтан егер оның қарындасын да алғың келсе, оны өзіңе алып, маған тағы жеті жыл қызмет ет.
13 Жақып солай істеді де, Рахиланы әйелдікке алып, Лабанға тағы жеті жыл қызмет етті. Жақып та Рахилаға жақындап, оны Лиядан артық көрді. Лабан оған қызметшісі Билһаны қызметші етіп берді.
14 Жаратқан Ие Лияның жек көріністі екенін көргенде, оның құрсағын ашты. Сол күндері ол жүкті болып, Жақыпқа төрт ұл туды.
15 Олардың есімдері: Рубен Шимон, Леви және Яһуда, содан кейін ол босануды тоқтатты.
16 Сол кезде Рахила бедеу еді, оның баласы болмады. Рахила әпкесі Лияға қызғанышпен қарады. Рахила Жақыпқа бала тумағанын көргенде, күңі Билханы әйелдікке алып, Жақыпқа Дан мен Нафтали есімді екі ұл туды.
17 Лия босануды тоқтатқанын көргенде, күңі Зилпаны да алып, Жақыпқа әйелдікке берді. Жақып та Зилпаға келді, ол Жақыпқа Ғад пен Ашер есімді екі ұл туды.
18 Сол күндері Лия тағы да жүкті болып, Жақыпқа екі ұл, бір қыз туды. Олардың есімдері: Исахар, Забулон және әпкелері Дина.
19 Сол кезде Рахила әлі бедеу еді. Сол кезде Рахила Жаратқан Иеге дұға етіп: «Уа, Құдай Ием, мені есіңе алып, маған назар аударшы, өйткені күйеуім мені тастап кетеді, өйткені мен оған бала тумадым», – деді.
20 Енді, уа, Құдай Ием, менің жалбарынуымды тыңда, қайғы-қасіретімді көр, маған күңдердің бірі сияқты балалар бер, сонда мен енді қорлығыма төзбеймін.
21 Құдай оның дұғасын естіп, құрсағын ашты. Рахила жүкті болып, ұл туды. Ол: «Жаратқан Ие менің абыройымды түсірді», – деп, оған Жүсіп деген ат қойып: «Жаратқан Ие маған тағы бір ұл қоссын», – деді. Ол оны туып бергенде Жақып тоқсан бір жаста еді.
22 Сол кезде Жақыптың анасы Ребекка өзінің күтушісі Дебораны, Ұздың қызы, және Ысқақтың екі қызметшісін Жақыпқа жіберді.
23 Олар Харандағы Жақыпқа келіп, оған: «Ребекка бізді саған әкеңнің үйіне, Қанахан жеріне қайтуыңды өтінді», – деді. Жақып анасының айтқанын тыңдады.
24 Сол кезде Жақып Лабанға Рахила үшін қызмет еткен қалған жеті жыл аяқталды. Харанда тұрғанына он төрт жыл өткен соң, Жақып Лабанға: «Маған әйелдерімді беріп, өз жеріме жіберіңіз, өйткені анам маған Қанахан жерінен әкемнің үйіне қайтуымды өтінді», – деді.
25 Лабан оған: «Жоқ, өтінемін, егер мен сенің ықыласыңды тапсам, мені тастама. Маған жалақыңды

белгіле, мен оны беремін, сосын менімен бірге бол», – деді.
26 Жақып оған: «Маған жалақы ретінде мынаны бер: мен бүгін барлық отарларыңызды аралап, қойлар мен ешкілердің арасындағы дақты, ала және қоңыр қозыларды алып кетемін. Егер сен маған осылай істесең, мен қайтып келіп, отарларыңызды бағып, бұрынғыдай күтемін», – деді.
27 Лабан солай істеді. Лабан Жақыптың айтқандарының бәрін отарынан алып, оған берді.
28 Жақып Лабанның отарынан жинап алғанның бәрін ұлдарының қолына берді, ал Жақып Лабанның қалған отарын жайып жүрді.
29 Ысқақтың Жақыпқа жіберген қызметшілері Жақыптың әкесіне Қанахан жеріне оралмайтынын көргенде, оны тастап, Қанахан жеріне қайтып кетті.
30 Дебора Жақыппен бірге Харанда қалды, ал Ысқақтың қызметшілерімен бірге Қанахан жеріне қайтып оралмады. Дебора Жақыптың әйелдері мен балаларымен бірге Харанда тұрды.
31 Жақып Лабанға тағы алты жыл қызмет етті, ал қойлар төлдеген кезде, Жақып Лабанмен келіскендей, олардың арасынан темірлі және ала қойларды алып тастады. Жақып Лабанның үйінде алты жыл бойы осылай істеді. Сол кезде ол көбейіп, ірі қара мал, күңдер мен қызметшілер, түйелер мен есектер алды.
32 Жақыптың екі жүз үйір малы болды, оның малы ірі, келбетті және өте өнімді болды, және адам ұлдарының барлық әулеттері Жақыптың малынан алғысы келді, өйткені олар өте бай еді.
33 Адамдардың көбісі Жақыптың отарынан мал алуға келді, ал Жақып оларға қызметші немесе күң ретінде қой, есек немесе түйе үшін қой берді, немесе Жақып олардан қалағанын берді.
34 Жақып адам балаларымен осы мәмілелер арқылы байлыққа, атақ-даңққа және дүние-мүлкке ие болды, ал Лабанның балалары оған осы атаққа қызғанды.
35 Уақыт өте келе ол Лабанның ұлдарының: «Жақып әкеміздің барлық мүлкін тартып алды, ал ол әкеміздің барлық даңқына ие болды», – деген сөздерін естіді.
36 Жақып Лабан мен оның балаларының жүзіне қарап, бұрынғыдай оған қарамайтынын түсінді.
37 Алты жыл өткен соң Жаратқан Ие Жақыпқа көрініп, оған: «Тұр, бұл жерден шығып, туған жеріңе қайтып орал, Мен сенімен бірге боламын», – деді.
38 Сол кезде Жақып орнынан тұрып, балалары мен әйелдерін және барлық мүлкін түйелерге мінгізіп, әкесі Ысқаққа Қанахан жеріне жол тартты.
39 Лабан Жақыптың оны тастап кеткенін білмеді, себебі сол күні Лабан қой қырқып жатқан еді.
40 Рахила әкесінің мүсіндерін ұрлап алып, өзі отырған түйенің үстіне жасырып, жолға шықты.
41 Міне, мүсіндердің әдеті осындай: тұңғышын алып, оны өлтіріп, басынан шашын алып тастап, тұз алып, басына тұз сеуіп, май жағып, содан кейін мыс немесе алтыннан жасалған кішкентай таблетка алып, оған есімін жазып, тақтайшаны тілінің астына қойып, басын тақтайшамен бірге алып, үйге қойып, алдында шамдар жағып, оған бас иеді.
42 Олар оған бас игенде, ол олардан сұраған барлық нәрселерінде, онда жазылған есімнің күші арқылы сөйлейді.
43 Кейбіреулер оларды алтын мен күмістен адам бейнесінде жасайды және оларға белгілі уақытта барады, ал фигуралар жұлдыздардың әсерін қабылдайды және оларға болашақтағы оқиғаларды айтады, және Рахила әкесінен ұрлап алған бейнелер осылай болды.
44 Рахила әкесіне тиесілі осы мүсіндерді ұрлап алды, сол арқылы Лабан Жақыптың қайда кеткенін білмеуі керек еді.
45 Лабан үйіне келіп, Жақып пен оның үй іші туралы сұрады, бірақ ол табылмады. Лабан Жақыптың қайда кеткенін білу үшін мүсіндерін іздеді, бірақ таба алмады. Басқа мүсіндерге барды. Ол олардан сұрады, олар оған Жақыптың әкесінің үйіне, Қанахан жеріне қашып кеткенін айтты.
46 Лабан орнынан тұрып, ағалары мен барлық қызметшілерін алып, Жақыптың соңынан қуып кетті. Ол оны Ғалақат тауында қуып жетті.
47 Лабан Жақыпқа: «Маған қашып, алдап, қыздарым мен балаларымды семсерден тұтқынға алып кету үшін не істедің?» – деді.
48 Сен маған оларды сүйіп, қуанышпен жібермедің, құдайларымды ұрлап, кетіп қалдың.
49 Жақып Лабанға былай деп жауап берді: «Қыздарыңды менен тартып аласың ба деп қорықтым. Енді құдайларыңды кімнен тапсаң, сол өледі».
50 Лабан мүсіндерді іздеп, Жақыптың барлық шатырлары мен жиһаздарын қарап шықты, бірақ таба алмады.
51 Лабан Жақыпқа: «Біз келісім жасаймыз, бұл менің және сенің арамыздағы куәлік болады. Егер сен менің қыздарымды азаптасаң немесе қыздарымнан басқа әйелдер алсаң, Құдай бұл істе менің және сенің арамыздағы куәлік болады», – деді.
52 Олар тастарды алып, үйінді жасады. Лабан: «Бұл үйінді менің екеуміздің арамыздағы куәлік», – деді. Сондықтан ол оны Гилеад деп атады.
53 Жақып пен Лабан тауда құрбандық шалып, сол жерде үйіндінің басында тамақтанып, түні бойы тауда болды. Лабан таңертең ерте тұрып, қыздарымен бірге жылап, оларды сүйіп, үйіне қайтты.
54 Ол асығыс он жеті жасар ұлы Беорды Нахордың немересі, Ұздың ұлы Әбихормен бірге он адаммен бірге жіберді.
55 Олар асығыс жүріп, Жақыптың алдынан өтіп, Сейір еліне басқа жолмен келді.
56 Олар Есауға келіп, былай деді: «Ағаң және туысың, анаңның ағасы Лабан, Бетуелдің ұлы, былай дейді:
57 Ағаң Жақыптың маған не істегенін естідің бе? Ол маған жалаңаш және жалаңаш келген еді, мен оны қарсы алуға бардым да, оны құрметпен үйіме алып келдім, оны жоғары бағаладым, оған екі қызымды және екі күңімді әйелдікке бердім.
58 Құдай менің есебімнен оған батасын берді, ол мол өсіп-өніп, ұлдары мен қыздары және күңдері болды.
59 Оның көптеген қойлары мен табындары, түйелері мен есектері, күмісі мен алтыны бар; байлығының артқанын көргенде, мен қойларымды қырқуға

кеткенімде мені тастап кетті де, жасырын түрде қашып кетті.
60 Ол әйелдері мен балаларын түйелерге мінгізіп, менің жерімнен тапқан барлық мал-мүлкін алып кетті де, әкесі Ысқаққа, Қанахан жеріне бару үшін жүзін көтерді.
61 Ол маған қыздарым мен олардың балаларын сүйуге рұқсат бермеді, қыздарымды семсермен тұтқынға түскендей алып жүрді, тіпті құдайларымды ұрлап, қашып кетті.
62 Енді Мен оны және оған тиесілі барлық нәрсені Жабук өзенінің тауында қалдырдым; ол ештеңеден таршылық көрген жоқ.
63 Егер оған барғың келсе, бар, оны сол жерден табасың, оған қалағаныңша істей аласың; Лабанның хабаршылары келіп, Есауға осының бәрін айтып берді.
64 Есау Лабанның хабаршыларының барлық сөздерін естіп, Жақыпқа қатты ашуланды. Ол өзінің жеккөрушілігін есіне түсіріп, іштей ашуланды.
65 Есау асығыс балалары мен қызметшілерін және үй ішіндегі алпыс адамды алып, хорлық Сейірдің үш жүз қырық ұрпағын жинап, қылышпен жүздеген төрт жүз адамды жинап, Жақыпты өлтіру үшін оған барды.
66 Есау бұл санды бірнеше бөлікке бөліп, алпыс ер адамды, балалары мен қызметшілерін және үй ішіндегі жандарды бір бас етіп, оларды үлкен ұлы Елифаздың қарауына берді.
67 Қалған бастарды ол хорлық Сейірдің алты ұлына тапсырды және әрқайсысын өз ұрпақтары мен ұрпақтарының үстінен қаратты.
68 Осы қостың бәрі бұрынғыдай тарап кетті. Есау олардың арасынан Жақыпқа қарай жүріп, оларды жылдам жетектеп жүрді.
69 Лабанның елшілері Есаудан кетіп, Қанахан жеріне кетті. Олар Жақып пен Есаудың анасы Ребекканың үйіне келді.
70 Олар оған: «Ұлың Есау ағасы Жақыпқа қарсы төрт жүз адаммен шықты. Оның келе жатқанын естіп, онымен соғысып, оны өлтіріп, бар мүлкін тартып алуға кетті», – деді.
71 Ребекка асығыс Ысқақтың қызметшілерінен жетпіс екі адамды жолда Жақыпты қарсы алуға жіберді, өйткені ол: «Мүмкін, Есау онымен кездескенде жолда соғысар», – деді.
72 Бұл хабаршылар Жақыпты қарсы алу үшін жолға шықты. Олар онымен Ябук өзенінің арғы бетіндегі өзеннің бойындағы жолда кездесті. Жақып оларды көргенде: «Бұл қос маған Құдайдан бұйырылған», – деді. Жақып сол жерді Махнайим деп атады.
73 Жақып әкесінің барлық халқын біліп, оларды сүйіп, құшақтап, бірге жүрді. Жақып олардан әкесі мен шешесі туралы сұрағанда, олар: «Олар аман-есен», – деді.
74 Хабаршылар Жақыпқа былай деді: «Ананың Ребекка бізді саған жіберіп: «Ұлым, ағаң Есау хорлық Сейір ұлдарымен бірге жолда саған қарсы шыққанын естідім», – деді.
75 Сондықтан, ұлым, менің дауысымды тыңдап, не істейтініңді кеңесіңмен шеш, ол саған келгенде, оған жалбарын, оған асығыс сөйлеме, оған өзіңде бар нәрседен және Құдай саған берген нәрседен сыйлық бер.
76 Ол сенен істерің туралы сұрағанда, одан ештеңе жасырма, мүмкін ол саған деген ашуынан бас тартып, сен де, саған тиесілілердің бәрі де жаныңды құтқарарсың, өйткені оны құрметтеу сенің міндетің, өйткені ол сенің үлкен ағаң.
77 Жақып анасының хабаршыларының айтқан сөздерін естігенде, қатты дауыстап жылады да, анасының айтқанын орындады.

32-ТАРАУ

1 Сол кезде Жақып Сейір жеріне ағасы Есауға хабаршылар жіберіп, оған жалбарыну сөздерін айтты.
2 Ол оларға былай деп бұйырды: «Қожайыным Есауға былай деп айтыңдар: Сіздің қызметшіңіз Жақып былай дейді: «Қожайыным әкемнің маған берген батасы маған пайдалы болды деп ойламасын.
3 Мен Лабанмен жиырма жыл бірге болдым, ол мені алдап, жалақымды он рет өзгертті, бұл туралы қожайыныма алдын ала айтылған еді.
4 Мен оның үйінде оған өте көп қызмет еттім, кейін Құдай менің азабымды, еңбегімді және қолымның еңбегін көрді, сондықтан ол маған Өзінің рақымын және ықыласын берді.
5 Кейіннен Құдайдың зор мейірімі мен мейірімділігінің арқасында мен өгіздер, есектер және ірі қара мал, сондай-ақ ер адамдар мен күңдер сатып алдым.
6 Енді мен өз еліме, Қанахан жеріндегі әке-шешемнің үйіне бара жатырмын; қожайынымның алдында ықылас табу үшін, ол менің өзімнің байлығымды немесе әкемнің маған берген батасы маған пайда әкелді деп ойламасын деп, мұның бәрін қожайыныма хабарлау үшін адам жібердім.
7 Сол хабаршылар Есауға барып, оны Едом жерінің шекарасында Жақыпқа қарай бет алған жерінен тапты. Хорлық Сейір ұлдарынан төрт жүз адам қолдарында қылыштары суырылған күйінде тұр екен.
8 Жақыптың хабаршылары Есауға Жақыптың Есау туралы айтқан барлық сөздерін жеткізді.
9 Есау оларға менмендікпен және менсінбей жауап беріп: «Мен естідім және маған Жақыптың Лабанға не істегені айтылды. Лабан оны өз үйінде жоғары бағалап, қыздарын әйелдікке берді, ол ұлдар мен қыздарды дүниеге әкелді, Лабанның үйінде өз қаражатының арқасында байлық пен дәулетке кенелді», – деді.
10 Ол байлығының мол, байлығының көп екенін көргенде, Лабанның үйінен барлық мүлкін алып қашып кетті. Лабанның қыздарын әкесінің көзінен жасырын түрде қылышпен тұтқынға алынғандардай алып кетті.
11 Жақып тек Лабанға ғана емес, маған да солай істеді, екі рет мені басып озды, сонда мен үндемей қаламын ба?
12 Міне, мен бүгін онымен кездесуге әскеріммен келдім, жүрегім қалағанын істеймін.
13 Хабаршылар қайтып келіп, Жақыпқа: «Біз ағаң Есауыктың үйіне барып, айтқан сөздеріңнің бәрін айтып бердік. Ол бізге осылай жауап берді. Міне, ол сені төрт жүз адаммен қарсы алуға келе жатыр», – деді.

14 Енді не істеу керектігін біліп, ойлан, Құдайдан сені одан құтқаруын сұрап дұға ет.
15 Ол ағасының Жақыптың хабаршыларына айтқан сөздерін естігенде, қатты қорқып, қайғыға батты.
16 Жақып Құдайы Жаратқан Иеге дұға етіп былай деді: «Уа, ата-бабаларым Ыбырайым мен Ысқақтың Құдайы Жаратқан Ие, мен әкемнің үйінен кеткенімде маған:
17 Мен әкең Ыбырайым мен Ысқақтың Құдайы Жаратқан Иемін. Мен саған осы жерді және сенен кейінгі ұрпағыңды беремін. Сенің ұрпағыңды аспан жұлдыздарындай көбейтемін. Сен аспанның төрт жағына тараласың. Сенде және сенің ұрпағыңда жер бетіндегі барлық ұлттар бата алады.
18 Сен өз уәдеңді орындадың, жүрегімнің түпкі тілегін құлыңа орындадың, маған байлық, бала-шаға және мал сыйладың; Сенен сұрағанымның бәрін бердің, сондықтан мен ештеңеден таршылық көрген жоқпын.
19 Кейін сен маған: «Ата-анаңның қасына, туған жеріңе қайт, сонда мен саған әлі де жақсылық жасаймын», – дедің.
20 Енді мен келіп, сен мені Лабаннан құтқардың, сондықтан мен Есауымның қолына түсемін, ол мені де, балаларымның аналарын да өлтіреді.
21 Енді, уа, Құдай Ием, мені ағам Есаудың қолынан да құтқара гөр, өйткені мен одан қатты қорқамын.
22 Ал егер менде әділдік болмаса, оны Ыбырайым мен әкем Ысқақ үшін істе.
23 Өйткені мен бұл байлықты мейірімділік пен мейірімділік арқылы алғанымды білемін; сондықтан бүгін мені мейіріміңмен құтқарып, маған жауап беруіңді өтінемін.
24 Жақып Жаратқан Иеге дұға етуін тоқтатып, өзімен бірге жүрген адамдарды, малдары мен ірі қара малдарын екіге бөлді. Жартысын Ыбырайымның қызметшісі Елиезердің ұлы Дамесекке балаларымен бірге лагерьге, ал қалған жартысын ағасы Елиезердің ұлы Елианусқа балаларымен бірге лагерьге берді.
25 Ол оларға былай деп бұйырды: «Қошындарыңмен алыс жүріңдер, бір-біріңе тым жақындамаңдар. Егер Есау бір қосқа келіп, оны өлтірсе, алыстағы екінші қос одан құтылады».
26 Жақып сол түні сол жерде қалып, түні бойы қызметшілеріне әскер мен балалары туралы нұсқаулар берді.
27 Сол күні Жаратқан Ие Жақыптың дұғасын естіп, оны ағасы Есаудан құтқарды.
28 Сонда Жаратқан Ие аспан періштелерінің үш періштесін жіберді, олар Есаудан бұрын барып, оған келді.
29 Періштелер Есау мен оның халқына екі мың адам болып көрінді. Олар түрлі соғыс құралдарымен жабдықталған аттарға мінген еді. Олар Есау мен оның барлық адамдарының көз алдында төрт топқа бөлініп, төрт көсеммен бірге тұрды.
30 Бір топ жолға шығып, олар Есауды төрт жүз адаммен ағасы Жақыпқа қарай келе жатқанын көрді. Бұл топ Есау мен оның халқына қарай жүгіріп, оларды қорқытты. Есау аттан құлап түсті, ал барлық адамдары қатты қорқып, сол жерде одан алыстап кетті.
31 Олар Есаудан қашып бара жатқанда, бүкіл қос олардың соңынан айқайлап қуды, ал барлық жауынгерлер былай деп жауап берді:
32 Біз Құдайдың қызметшісі Жақыптың құлдарымыз ғой, кім бізге қарсы тұра алады? — деп сұрағанда, Есау оларға: — Олай болса, менің қожайыным, ағам Жақып сендердің қожайындарың. Мен оны жиырма жыл бойы көрмедім, енді бүгін оны көруге келдім. Маған осылай қарайсыңдар ма?
33 Періштелер оған былай деп жауап берді: «Тірі Құдайдың атымен ант етемін, егер сен айтып отырған Жақып сенің бауырың болмаса, біз сенен және халқыңнан ешкімді тірі қалдырмас едік, тек Жақып үшін ғана оларға ештеңе істемейміз».
34 Бұл қос Есау мен оның адамдарынан алыстап, бір шатқалдай алыстап кеткенде, екінші қос оған қарай түрлі қару-жарақпен келді. Олар да бірінші қос оларға істегендей, Есау мен оның адамдарына да солай істеді.
35 Олар жолға шыққанда, үшінші топ оған қарай келе жатты. Олардың бәрі қорқып кетті. Есау аттан құлап түсті. Бүкіл қос: «Біз шынымен де Құдайдың қызметшісі Жақыптың қызметшілеріміз, бізге кім қарсы тұра алады?» – деп айқайлады.
36 Есау оларға тағы да былай деп жауап берді: — Олай болса, Жақып, мырзам, сендердің мырзаларың менің бауырым. Мен жиырма жыл бойы оның жүзін көрмедім, бүгін оның келе жатқанын естімедім. Мен бүгін оны қарсы алуға бардым, ал сендер маған осылай қарайсыңдар ма?
37 Олар оған былай деп жауап берді: «Тірі Құдайдың атымен ант етемін, сен айтқандай, ағаң Жақып емес пе еді? Сенен және адамдарыңнан ешкімді қалдырмас едік. Бірақ сен ағаң деп айтып отырған Жақыптың кесірінен біз саған да, адамдарыңа да араласпаймыз».
38 Үшінші топ та олардан алыстап кетті, ол жігіттерімен бірге Жақыпқа қарай жолын жалғастырды, бірақ төртінші топ оған қарай келді. Олар да басқалар сияқты оған және оның жігіттеріне де солай істеді.
39 Есау төрт періштенің өзіне және адамдарына жасаған зұлымдығын көргенде, ағасы Жақыптан қатты қорқып, онымен аман-есен кездесуге шықты.
40 Есау Жақыпқа деген жеккөрушілігін жасырды, себебі ол ағасы Жақып үшін өмірінен қорықты және өзі тапқан төрт топты Жақыптың қызметшілері деп ойлады.
41 Жақып сол түні қызметшілерімен бірге лагерьлерінде болды. Ол қызметшілерімен бірге Есауға өзімен бірге бар мүлкінен және барлық мүлкінен сыйлық беруді шешті. Жақып таңертең өзі мен адамдары тұрып, малдың арасынан Есауға сыйлық таңдады.
42 Жақыптың ағасы Есауға беру үшін отарынан таңдаған сыйлығының мөлшері осы болды: ол отардан екі жүз қырық бас, түйе мен есектен отыз бас, ал табыннан елу сиыр таңдады.
43 Ол олардың барлығын он үйірге бөліп, әрқайсысын бөлек-бөлек қойып, он қызметшісінің қолына берді, әрқайсысын бөлек-бөлек қойды.
44 Ол оларға былай деп бұйырды: «Бір-біріңнен алыс жүріңдер, малдардың арасына арақашықтық қойыңдар. Есау мен онымен бірге келгендер сендермен кездесіп:

«Сендер кімніңкісіңдер, қайда барасыңдар, алдарыңдағының бәрі кімдікі?» деп сұрағанда, оларға: «Біз Жақыптың құлдарымыз, біз Есауды аман-есен қарсы алуға келдік, міне, Жақып артымыздан келе жатыр», – деп айтыңдар.
45 Алдымызда тұрған нәрсе – Жақыптың ағасы Есауға жіберген сыйлығы.
46 Егер олар сендерге: «Неге ол ағасымен кездесіп, жүзін көруге кешігіп келеді?» – десе, сендер оларға: «Ол ағасымен кездесуге біздің артымыздан қуана келеді, өйткені ол: «Мен оған сыйлықпен оны риза етемін, содан кейін жүзін көремін, мүмкін ол мені қабылдар», – деп айттыңдар.
47 Сонымен, барлық сыйлықтар оның қызметшілерінің қолына өтіп, сол күні оның алдында жүрді. Сол түні ол Ябук өзенінің жағасындағы лагерьлерінде түнеді. Түн ортасында тұрып, әйелдері мен күңдерін және барлық мүлкін алып, сол түні Ябук өткелінен өтті.
48 Ол өзеннен өтіп бара жатқанда, Жақып жалғыз қалды. Бір адам оны кездестірді. Ол сол түні таң атқанша онымен күресті. Жақыптың жамбасы онымен күресіп, буынынан шығып кетті.
49 Таң атар кезде әлгі адам Жақыпты сол жерде қалдырып, оған батасын беріп, кетіп қалды. Жақып таң атар кезде өзеннен өтіп, санында тоқтап қалды.
50 Ол өзеннен өткенде, күн шығып, малдары мен балаларының мекеніне келді.
51 Олар түске дейін жол жүрді, жол жүргенде сыйлықтар алдарынан өтіп жатты.
52 Жақып басын көтеріп қараса, алыстан Есау келе жатыр екен. Ол төрт жүздей адаммен келе жатыр екен. Жақып ағасынан қатты қорықты.
53 Жақып асығыс барып, балаларын әйелдері мен күңдеріне бөліп берді, ал қызы Динаны сандыққа салып, қызметшілерінің қолына табыстады.
54 Ол ағасын қарсы алу үшін балалары мен әйелдерінің алдынан өтіп, жерге дейін иіліп тағзым етті, иә, ағасына жақындағанша жеті рет тағзым етті. Құдай Жақыпқа Есау мен оның адамдарының алдында мейірім мен рақым сыйлады, өйткені Құдай Жақыптың дұғасын естіді.
55 Жақыптың қорқынышы мен үрейі ағасы Есауда пайда болды, өйткені Құдай періштелерінің Есаумен істеген істері үшін Есау Жақыптан қатты қорықты, ал Есау Жақыпқа деген ашуын мейірімділікке айналдырды.
56 Есау Жақыптың өзіне қарай жүгіріп келе жатқанын көргенде, оған қарай жүгіріп барып, оны құшақтап, мойнынан құшақтады. Екеуі сүйісіп, жылады.
57 Құдай Есаумен бірге келген адамдардың жүректеріне Жақыпқа деген қорқыныш пен мейірімділік салды, олар да Жақыпты сүйіп, құшақтады.
58 Есау ұлы Елифаз да Есау ұлдары, төрт ағасымен бірге Жақыппен бірге жылап, оны сүйіп, құшақтады, өйткені олардың бәрі Жақыптан қорқып қалған еді.
59 Есау басын көтеріп, Жақыптың ұлдарымен бірге әйелдердің де соңынан еріп, жолмен Есауға иіліп келе жатқанын көрді.
60 Есау Жақыптан: «Бауырым, мыналар кімдер? Олар сенің балаларың ба, әлде қызметшілерің бе?» – деп сұрады. Жақып: «Бұлар менің балаларым, Құдай сенің қызметшіңе рақымымен берген», – деп жауап берді.
61 Жақып Есаумен және оның адамдарымен сөйлесіп тұрғанда, Есау бүкіл қосты көріп, Жақыптан: «Кеше түнде кездестірген қостың бәрін қайдан алдың?» – деп сұрады. Жақып: «Құдай менің қожайынымның ықыласына бөлену үшін құлыңызға осыны берді», – деді.
62 Сыйлық Есауықтың алдына келгенде, Жақып оны көндіре: «Қожайыныма әкелген сыйлығымды алшы», – деді. Есау: «Менің мақсатым не? Қолыңдағыны өзіңде сақта», – деді.
63 Жақып: «Сенің жүзіңді көргеннен бері, сен әлі де тыныш өмір сүруің үшін мұның бәрін беруім керек», – деді.
64 Есау сыйлықты алудан бас тартты, ал Жақып оған: «Мырзам, егер мен сіздің ықыласыңызға ие болсам, онда сыйлығымды қолымнан алыңызшы. Мен сіздің жүзіңізді көргендей құдайға ұқсаймын, себебі сіз маған риза болдыңыз», – деді.
65 Есау сыйлықты алды, ал Жақып оған күміс, алтын және беделий берді, өйткені ол оны қатты қалап, оларды алды.
66 Есау лагерьдегі малды бөліп, жартысын өзімен бірге келген адамдарға берді, өйткені олар жалданып келген еді. Ал қалған жартысын балаларының қолына берді.
67 Ол күміс, алтын және беделлийді үлкен ұлы Елифазға берді. Есау Жақыпқа: «Біз сенімен бірге болайық. Сен менің үйіме келгенше, біз сенімен бірге баяу жүреміз. Сол жерде бірге тұрамыз», – деді.
68 Жақып ағасына былай деп жауап берді: «Мен қожайынымның айтқанын істеймін, бірақ қожайыным балаларының жас екенін, ал қойлары мен ірі қара малының жас төлдерімен бірге баяу жүретінін біледі. Егер олар тез жүрсе, бәрі өліп қалар еді, өйткені сен олардың ауыртпалығы мен шаршағанын білесің».
69 Сондықтан мырзам қызметшісінің алдынан өтіп кетсін, мен балаларым мен отарларым үшін ақырын жүріп, мырзамның үйіне, Сейірге жеткенше жүрейін.
70 Есау Жақыпқа: «Жолда саған қамқорлық жасау үшін, шаршауың мен ауыртпалығыңды көтеру үшін қасыңа келген адамдардың бірнешеуін жіберемін», – деді. Ол: «Мырзам, егер мен сенің рақымыңды тапсам, не керек?» – деп сұрады.
71 Міне, мен сенің айтқаныңдай, Сейірге келіп, сонда бірге тұрамын, сонда халқыңмен бірге бар, өйткені мен сенің соңыңнан еремін.
72 Жақып Есау мен оның адамдарын одан алыстату үшін, содан кейін Жақып әкесінің үйіне, Қанахан жеріне, кетуі үшін осыны айтты.
73 Есау Жақыптың сөзіне құлақ асып, төрт жүз адамымен бірге Сейірге қарай жолға шықты. Жақып пен оның барлық адамдары сол күні Қанахан жерінің шеткі шетіне дейін жүріп, сол жерде біраз уақыт тұрды.

33-ТАРАУ

1 Біраз уақыттан кейін Жақып елдің шетінен шығып, Қанахан жеріндегі Шекем қаласы деп аталатын Шалем жеріне келіп, қаланың алдында демалып қалды.

2 Ол сол жердегі егістік жердің бір бөлігін сол жердің халқы Хамордың ұрпақтарынан бес шекелге сатып алды.
3 Жақып сол жерде өзіне үй салып, шатырын тігіп, малына қоралар жасады, сондықтан сол жерді Суқот деп атады.
4 Жақып Суқотта бір жыл алты ай тұрды.
5 Сол кезде ел тұрғындарының кейбір әйелдері қала қыздарымен бірге билеп, көңіл көтеру үшін Шехем қаласына барды. Олар шыққанда, Жақыптың әйелдері Рахила мен Лия да отбасыларымен қала қыздарының қуанышын көруге келді.
6 Жақыптың қызы Дина да олармен бірге жүріп, қала қыздарын көрді. Олар сол жерде, қаланың барлық халқы олардың қуанышын көру үшін қастарында тұрған кезде, қаланың барлық беделді адамдары да сол жерде болды.
7 Сол жерде елдің билеушісі Хамордың ұлы Шехем де оларды көру үшін тұрды.
8 Шекем Жақыптың қызы Динаның қала қыздарының алдында анасымен бірге отырғанын көрді. Қыз оған қатты ұнады. Сол жерде ол достары мен халқынан: «Бұл қалада танымайтын әйелдердің арасында отырған кімнің қызы?» – деп сұрады.
9 Олар оған: «Бұл шынымен де осы қалада біраз уақыттан бері тұрған еврей Ысқақтың ұлы Жақыптың қызы. Елдің қыздары қуануға шығып бара жатқанын естігенде, көріп тұрғаныңыздай, ол анасы және қызметшілерімен бірге олардың арасына отырды», – деді.
10 Шекем Жақыптың қызы Динаны көріп, оған қарап, көңілі Динаға ауып кетті.
11 Ол Динаны күштеп ұстап алды. Дина Сихемнің үйіне келіп, оны ұстап алып, зорлық-зомбылық жасады. Дина оны қатты жақсы көріп, өз үйіне орналастырды.
12 Олар келіп, болған жайтты Жақыпқа айтып берді. Жақып Сихемнің қызы Динаны зорлағанын естігенде, оны Сихемнің үйінен алып келу үшін он екі қызметшісін жіберді. Олар Динаны сол жерден алып кету үшін Сихемнің үйіне келді.
13 Олар келгенде, Шекем адамдарымен бірге шығып, оларды үйінен қуып шықты. Шекем олардың Динаның алдына келуіне рұқсат бермеді. Шекем Динаның көзінше оны құшақтап, сүйіп отырды.
14 Жақыптың қызметшілері қайтып келіп, оған: «Біз келгенде, ол адамдарымен бірге бізді қуып жіберді, ал Сихем біздің көз алдымызда Динаға осылай істеді», – деді.
15 Жақып Сихемнің қызын зорлағанын білді, бірақ үндемеді. Ұлдары далада малын жайып жүрді, ал Жақып олар қайтып келгенше үнсіз қалды.
16 Ұлдары үйге келмес бұрын, Жақып қызметшілерінің қыздарынан екі қызын Сихемнің үйінде Динаға қарап, онымен бірге тұруға жіберді. Сихем үш досын әкесі Передтің немересі Хиддекемнің ұлы Хаморға жіберіп: «Маған осы қызды әйелдікке алып бер», – деді.
17 Хевтік Киддекемнің ұлы Хамор ұлы Сихемнің үйіне келіп, оның алдында отырып алды. Хамор ұлына: «Сехем: «Сенің халқыңның қыздарының арасында өз халқыңнан емес, еврей әйелін алатындай әйел жоқ па?» – деді.
18 Шекем оған: «Маған тек соны ғана алып бер, өйткені ол менің көз алдымда сүйкімді», – деді. Хамор ұлының айтқанын істеді, өйткені ол оны қатты жақсы көретін еді.
19 Хамор осы мәселе туралы сөйлесу үшін Жақыпқа барды. Ол Жақыпқа келмес бұрын, ұлы Сихемнің үйінен шыққаннан кейін, Жақыптың ұлдары Хамор ұлы Сихемнің істегенін естіген бойда даладан келе жатты.
20 Ер адамдар қарындастарына қатты қайғырып, малдарын жинамай тұрып, ашуланып үйлеріне қайтты.
21 Олар келіп, әкелерінің алдына отырып, оған ашуланып: «Бұл адам мен оның үй іші өлімге ұшырайды, өйткені бүкіл жер бетінің Құдайы Жаратқан Ие Нұх пен оның балаларына: «Адам ешқашан тонамасын және зинақорлық жасамасын!» – деп бұйырды. Міне, енді Шекем біздің қарындасымызды тонап, зинақорлық жасады, ал қала тұрғындарының ешқайсысы оған бір ауыз сөз айтқан жоқ», – деді.
22 Сен Сихемнің, оның әкесінің және бүкіл қаланың істеген істері үшін өлім жазасына кесілуі керек екенін білесің және түсінесің.
23 Олар әкелерімен осы мәселе туралы сөйлесіп тұрғанда, Сихемнің әкесі Хамор Жақыпқа ұлының Дина туралы айтқан сөздерін айту үшін келді де, Жақып пен оның ұлдарының алдында отырды.
24 Хамор оларға былай деді: «Ұлым Сихемнің жаны қыздарыңды аңсайды. Оны оған әйелдікке беріп, бізбен туыс болып, қыздарыңды бізге беріңдер. Қыздарыңды бізге беріңдер, біз сендерге қыздарымызды береміз, сендер біздің жерімізде бізбен бірге тұрып, біз жер бетінде бір халық боламыз».
25 Жеріміз өте кең, сондықтан сол жерде тұрып, сауда жасап, жер иеленіп, қалағандарыңызды істеңіздер, ешкім сізге бір ауыз сөз айтпайды.
26 Хамор Жақып пен оның ұлдарымен сөйлесуді тоқтатты, сонда ұлы Сихем оның соңынан келіп, олардың алдында отырды.
27 Шекем Жақып пен оның ұлдарына былай деді: «Қыздарыңды маған беріңдер, мен оған не айтсаңдар да, соны істеймін.
28 Маған мол сый-тарту сұраңдар, мен беремін, маған не айтсаңдар да, соны істеймін, ал бұйрықтарыңа қарсы шыққан адам өледі; маған тек қызды ғана әйелдікке беріңдер.
29 Шимон мен Леуі Хамор мен оның ұлы Сихемге алдап: «Бізге айтқанның бәрін орындаймыз», – деді.
30 Міне, қарындасымыз сенің үйіңде, бірақ біз бұл туралы әкеміз Ысқаққа хабар жібергенше одан аулақ жүр, өйткені оның келісімінсіз біз ештеңе істей алмаймыз.
31 Өйткені ол біздің атамыз Ыбырайымның жолдарын біледі, және ол бізге не айтса да, біз сендерге айтамыз, сендерден ештеңе жасырмаймыз.
32 Шимон мен Леуі бұл мәселені шешу үшін сылтау тауып, Сихем мен оның қаласына не істеу керектігі туралы кеңес алу үшін Сихем мен оның әкесіне осылай деді.
33 Симеон мен Леуідің сөздерін естігенде, Симеон мен әкесі үйлеріне қайтуға шықты.

34 Олар кеткеннен кейін, Жақыптың ұлдары әкелеріне: «Міне, біз бұл зұлымдардың да, олардың қаласының да өлімге ұшырағанын білеміз, себебі олар Құдайдың Нұхқа, оның ұлдарына және олардан кейінгі ұрпақтарына берген бұйрығын бұзды», – деді.
35 Сондай-ақ Сихем қарындасымыз Динаға осылай опасыздық жасады, өйткені мұндай сұмдық біздің арамызда ешқашан жасалмайды.
36 Енді не істейтініңді біліп, ойластырып көр. Осы қаланың барлық тұрғындарын өлтіру үшін оларға не істеу керектігін ақылдасып, шешім қабылда.
37 Шимон оларға: «Сендерге бір дұрыс кеңес: оларға біздің сүндеттелуіміз сияқты барлық еркектерді сүндеттеуді айтыңыздар. Егер олар мұны қаламаса, біз қызымызды олардан алып, кетеміз», – деді.
38 Егер олар мұны істеуге келіссе және істейтін болса, онда олар ауырсынудан суға батып кеткенде, біз оларға қылыштарымызбен тыныш және бейбіт адамға шабуыл жасағандай шабуыл жасаймыз және олардың арасындағы барлық ер адамдарды өлтіреміз.
39 Шимонның кеңесі оларға ұнады, сондықтан Шимон мен Леуі оларға айтылғандай істеуге бел буды.
40 Келесі күні таңертең Сихем мен оның әкесі Хамор Жақып пен оның ұлдарына Дина туралы сөйлесу және Жақыптың ұлдарының сөздеріне не деп жауап беретінін тыңдау үшін қайтып келді.
41 Жақыптың ұлдары оларға алдап: «Біз сіздің барлық сөздеріңізді әкеміз Ысқаққа айттық, және сіздің сөздеріңіз оған ұнады», – деді.
42 Бірақ ол бізге былай деді: «Әкесі Ыбырайым бүкіл жер бетінің Иесі Құдайдан былай деп бұйырды: оның ұрпағынан емес, қыздарының бірін алғысы келетін кез келген еркек біз сүндеттелгендей сүндеттелсін, содан кейін біз оған қызымызды әйелдікке бере аламыз».
43 Енді әкеміздің бізге айтқан барлық жолдарын сендерге білдірдік. Өйткені сен айтқандай, қызымызды сүндеттелмеген адамға бере алмаймыз, өйткені бұл біз үшін ұят.
44 Бірақ егер сіздер бізге құлақ асып, біз сияқты болып, барлық еркек ұлдарыңызды сүндеттеуге келіссеңіздер, біз сізге қызымызды беруге, қыздарыңызды да өзімізге алуға келісеміз. Егер сіздер бізге құлақ ассаңыздар, біз сияқты болып, сүндеттелуіміз керек болса, біз де солай етеміз.
45 Егер сіздер бізге құлақ аспасаңыздар, барлық еркектерді біз бұйырғандай сүндетке отырғызбасаңыздар, онда біз сізге келіп, қызымызды сізден алып кетеміз.
46 Шекем мен оның әкесі Хамор Жақыптың ұлдарының сөздерін естіп, бұл оларға қатты ұнады. Шекем мен оның әкесі Хамор Жақыптың ұлдарының тілектерін орындауға асықты, өйткені Шекем Динаны қатты жақсы көріп, оған жаны ашыды.
47 Шекем мен оның әкесі Хамор қала қақпасына асығыс барып, қаланың барлық адамдарын жинап, оларға Жақып ұлдарының сөздерін айтты:
48 Біз Жақыптың ұлдарына келіп, олардың қыздары туралы әңгімелестік, ал бұл адамдар біздің қалауымызды орындауға келіседі. Міне, біздің жеріміз олар үшін өте кең, олар онда тұрып, сауда жасайды, сонда біз бір халық боламыз; біз олардың қыздарын алып, қыздарымызды оларға әйелдікке береміз.
49 Бірақ бұл адамдар тек осы шартпен ғана келіседі: арамыздағы әрбір ер адам Құдайлары бұйырғандай сүндеттелуі керек, ал біз олардың сүндеттелу туралы нұсқауын орындаған кезде ғана олар малдары мен мүліктерімен бірге біздің арамызда тұрып, біз олармен бір халық боламыз.
50 Қаланың барлық тұрғындары Сихем мен оның әкесі Хамордың сөздерін естігенде, қаланың барлық тұрғындары бұл ұсынысты қолдап, сүндеттелуге мойынсұнды, өйткені Сихем мен оның әкесі Хамор елдің әміршілері болғандықтан, олардың арасында үлкен құрметке ие болды.
51 Келесі күні Сихем мен оның әкесі Хамор таңертең ерте тұрып, қаланың барлық ер адамдарын қаланың ортасына жинады. Олар Жақыптың ұлдарын шақырды. Олар сол күні және келесі күні өз үйлеріндегі барлық еркектерді сүндеттеді.
52 Олар Сихемді, оның әкесі Хаморды және Сихемнің бес ағасын сүндеттеді. Содан кейін бәрі орындарынан тұрып, үйлеріне қайтты. Өйткені бұл іс Жаратқан Иенің қалаға қарсы айтқаны еді. Жаратқан Иенің бұл мәселедегі Шимонға берген шешімі еді. Осылайша Жаратқан Ие Сихем қаласын Жақыптың екі ұлының қолына тапсырды.

34-ТАРАУ

1 Сүндеттелген еркектердің саны алты жүз қырық бес еркек және екі жүз қырық алты бала болды.
2 Бірақ Передтің ұлы, Хамордың әкесі Хиддекем және оның алты ағасы Шехем мен әкесі Хамордың сөздеріне құлақ аспады, сүндеттелмеді. Өйткені Жақып ұлдарының ұсынысы оларға жиіркеніш көрінді. Қала халқының оларға құлақ аспағанына қатты ашуланды.
3 Екінші күні кешке олар сүндеттелмеген сегіз кішкентай баланы тапты, өйткені аналары оларды Сихем мен оның әкесі Хамордан және қала тұрғындарынан жасырып қойған еді.
4 Сихем мен оның әкесі Хамор оларды сүндеттеу үшін олардың алдына алып келуге адам жіберді, бірақ Киддекем мен оның алты ағасы оларға қылыштарымен шабуыл жасап, өлтірмек болды.
5 Олар осы іс үшін Сихемді және оның әкесі Хаморды, сондай-ақ Динаны да өлтірмек болды.
6 Олар оларға: «Сендер не істедіңдер? Бұрын танымайтын еврейлердің қыздарын алғыларың келетін, ата-бабаларың сендерге бұйырмаған істі істейтін қанахандық бауырларыңның қыздарының арасында әйелдер жоқ па еді?» – деді.
7 Осы ісіңіз арқылы табысқа жетемін деп ойлайсыз ба? Ертең келіп, осы мәселе туралы сұрайтын ағайындарыңыз, қанахандықтарға не деп жауап бересіз?
8 Егер сендердің істерің олардың көз алдында әділ және жақсы болып көрінбесе, біздің дауысымызға құлақ аспай, өз өмірлерің үшін, ал менің өміріміз үшін не істейсіңдер?
9 Егер жер тұрғындары және барлық бауырларың, Хамның ұрпақтары, сенің ісіңді естіп:

10 Шехем, оның әкесі Хамор және қала тұрғындарының бәрі еврей әйелінің кесірінен ата-бабалары ешқашан өсиет етпеген, білмеген істерін істеді. Сонда сендер Қанахан жерінің тұрғындары, бауырларыңның алдында қайда қашып, ұятсыздықты қайда жасырасыңдар?

11 Сондықтан біз сенің бұл істегеніңе қарсы тұра алмаймыз, ата-бабаларымыз бізге бұйырмаған бұл мойынтұрықты мойнымызға да салуға болмайды.

12 Міне, ертең біз барып, сол жерде тұратын барлық ағайындарымызды, қанахандық ағайындарды жинаймыз, сонда сені және саған сенетіндердің бәрін өлтіреміз, сенен де, олардан да ешкім қалмайды.

13 Хамор, оның ұлы Шехем және қаланың барлық халқы Киддекем мен оның ағаларының сөздерін естігенде, қатты қорқып, істеген істеріне өкінді.

14 Сихем мен оның әкесі Хамор әкелері Киддекем мен оның ағаларына былай деп жауап берді: «Бізге айтқан барлық сөздеріңіз шындық».

15 Енді ата-бабаларымыз бізге бұйырмаған істі еврейлердің сүйіспеншілігі үшін істедік деп ойламаңдар да, ойламаңдар да.

16 Бірақ біз олардың қыздарын алуға қатысты біздің тілектерімізді орындау ниеті мен қалауы емес екенін көргендіктен, тек осы шартпен ғана, сондықтан біз олардың дауыстарына құлақ асып, сіз көргендей әрекет жасадық, олардан өз тілегімізді алу үшін.

17 Олардан өтінішімізді алғаннан кейін, біз оларға қайтып келіп, сіз айтқанды орындаймыз.

18 Сондықтан біз сендерден денеміз сауығып, қайтадан күшейгенше күтіп, күтулеріңді өтінеміз, содан кейін біз оларға қарсы бірге шығып, жүректеріңде және біздің жүрегімізде не болса, соны істейміз.

19 Жақыптың қызы Дина Киддекем мен оның ағаларының айтқан сөздерінің бәрін, Хамор мен оның ұлы Сихемнің және қала тұрғындарының оларға не деп жауап бергенін естіді.

20 Ол асығыс әкесінің Сихемнің үйінде оған қарау үшін жіберген қызметшілерінің бірін әкесі Жақып пен ағаларына жіберіп:

21 Киддекем мен оның ағалары сендер туралы осылай кеңес берді, ал Хамор мен Сихем және қала халқы оларға осылай жауап берді.

22 Жақып бұл сөздерді естігенде, қатты ашуланып, оларға ашуланды.

23 Шимон мен Леуі ант беріп: «Бүкіл жер бетінің Құдайы Жаратқан Иенің алдында ант етемін, ертең осы уақытта бүкіл қалада бірде-бір тірі жан қалмайды», – деді.

24 Сүндеттелмеген жиырма жас жігіт жасырынып қалған еді. Бұл жас жігіттер Шимон мен Леуіге қарсы шайқасты. Шимон мен Леуі олардың он сегізін өлтірді, ал екеуі олардан қашып, қаладағы әктас шұңқырларына қашып кетті. Шимон мен Леуі оларды іздеді, бірақ таба алмады.

25 Шимон мен Леуі қаланы аралап жүріп, қаланың барлық халқын қылыштың жүзімен қырып, ешкімді тірі қалдырмады.

26 Қаланың ортасында үлкен дүрбелең басталды, қала халқының айқайы аспанға көтеріліп, барлық әйелдер мен балалар қатты айқайлады.

27 Шимон мен Леуі бүкіл қаланы қырып салды, қалада бірде-бір ер адамды қалдырмады.

28 Олар Хамор мен оның ұлы Сихемді семсердің жүзімен өлтірді, ал Динаны Сихемнің үйінен алып кетті.

29 Жақыптың ұлдары барып, қайтып оралды да, өлтірілгендерді тауып, қаладағы және егістіктегі барлық мүлкін тонады.

30 Олар олжаны алып жатқанда, үш жүз адам орнынан тұрып, оларға топырақ шашып, таспен ұрып тастады. Шимон оларға бұрылып, бәрін қылышпен қырып тастады. Шимон Левидің алдына бұрылып, қалаға кірді.

31 Олар қойлары мен өгіздерін, ірі қараларын, қалған әйелдері мен балаларын да алып, бәрін алып кетті. Олар қақпаны ашып, әкесі Жақыпқа күш-қуатпен келді.

32 Жақып қалаға жасаған барлық істерін және олардан тартып алынған олжаны көргенде, оларға қатты ашуланды. Жақып оларға: «Маған не істедіңдер? Міне, мен сол жердің қанахандық тұрғындарының арасында тыныштық таптым, бірақ олардың ешқайсысы маған араласқан жоқ», – деді.

33 Енді сен мені сол жердің тұрғындарына, қанахандықтар мен перездіктерге жиркенішті еттің. Мен аз ғана адаммын. Олардың бәрі маған қарсы жиналып, бауырларымен жасаған ісіңді естігенде мені өлтіреді. Солай етсем, мен де, үй ішім де жойылып кетеміз.

34 Шимон мен Леуі және олардың барлық ағалары әкелері Жақыпқа былай деп жауап берді: «Біз осы жерде тұрамыз, ал Сихем қарындасымызға осылай істей ме? Неге сен Сихемнің істегендеріне үндемейсің? Ол қарындасымызға көшедегі жезөкше сияқты қарай ма?»

35 Симеон мен Леуі Симех қаласынан тұтқынға алып, өлтірмеген әйелдердің саны сексен бес болды. Олар еркекпен кездеспеді.

36 Олардың арасында Буна есімді сұлу, келбетті жас қыз болды. Шимон оны әйелдікке алды. Тұтқынға алып, өлтірмеген еркектердің саны қырық жеті болды, ал қалғандарын өлтірді.

37 Симеон мен Леуі Симех қаласынан тұтқынға алған барлық жас жігіттер мен қыздар Жақыптың ұлдары Мысыр жерінен шыққанға дейін Жақыптың ұлдарына және олардан кейінгі балаларына құл болды.

38 Шимон мен Леви қаладан шыққаннан кейін, қалада жасырынып, қала халқының арасында өлмеген екі жас жігіт орындарынан тұрды. Бұл жас жігіттер қалаға кіріп, оны аралап жүріп, қаланың қаңырап бос қалғанын, еркексіз, тек әйелдер жылап жатқанын көрді. Жас жігіттер айқайлап: «Міне, еврей Жақыптың ұлдары бүгін осы қалаға жасаған зұлымдығы, олар бүгін қанахандықтардың бір қаласын қиратып, бүкіл Қанахан жерінде өмірлерінен қорықпады», – деді.

39 Бұл кісілер қаладан шығып, Тапнах қаласына барды. Олар сол жерге келіп, Тапнах тұрғындарына бастарынан өткеннің бәрін және Жақыптың ұлдарының Сихем қаласына не істегенін айтып берді.

40 Бұл хабар Тапнах патшасы Яшубқа жетіп, ол Сихем қаласына жігіттер жіберіп, сол жігіттерді көрді. Патша олардың бұл сөзіне сенбей: «Екі адам Сихем сияқты үлкен қаланы қалай қиратты?» – деді.

41 Яшубтың елшілері қайтып келіп, оған: «Біз қалаға келдік, ол қирап қалды, онда еркек жоқ; тек жылап жатқан әйелдер ғана бар; онда отар да, ірі қара да жоқ, өйткені қаладағының бәрін Жақыптың ұлдары алып кетті», – деді.
42 Яшуб бұған таң қалып: «Екі адам қалайша мұндайды істей алады, сонша үлкен қаланы қиратып, оларға қарсы тұра алатын бірде-бір адам жоқ?» – деді.
43 Өйткені мұндай нәрсе Нымродтың заманынан бері болған емес, тіпті ең көне замандардан бері де болған емес; Тапнах патшасы Яшуб өз халқына: «Батыл болыңдар, біз барып, осы еврейлермен шайқасамыз, олар қалаға не істесе, оларға да соны істейміз, қала халқының кегін аламыз», – деді.
44 Тапнах патшасы Яшуб бұл мәселе бойынша кеңесшілерімен кеңесті, ал кеңесшілері оған: «Сен жалғыз еврейлерді жеңе алмайсың, өйткені олар бүкіл қалаға бұл жұмысты істеуге күшті болуы керек», – деді.
45 Егер олардың екеуі бүкіл қаланы қиратып, ешкім оларға қарсы шықпаса, егер сен оларға қарсы шықсаң, олардың бәрі бізге қарсы көтеріліп, бізді де жойып жібереді.
46 Бірақ егер сен айналамыздағы барлық патшаларға адам жіберіп, олардың бас қосуына рұқсат етсең, онда біз олармен бірге барып, Жақыптың ұлдарына қарсы соғысамыз; сонда сен оларды жеңесің.
47 Яшуб кеңесшілерінің сөздерін естіп, олардың сөздері өзіне де, халқына да ұнады, сондықтан ол солай істеді; Тапнах патшасы Яшуб Сихем мен Тапнахты қоршап тұрған аморлықтардың барлық патшаларына былай деп хабар жіберді:
48 Менімен бірге барып, маған көмектесіңдер, біз еврей Жақыпты және оның барлық ұлдарын өлтіріп, жер бетінен жойып жібереміз. Ол Сихем қаласына осылай істеді, сендер бұл туралы білмейсіңдер ме?
49 Аморлықтардың барлық патшалары Жақып ұлдарының Шехем қаласына жасаған зұлымдығын естіп, қатты таң қалды.
50 Аморлықтардың жеті патшасы барлық әскерлерімен, шамамен он мың қылышпен жиналып, Жақыптың ұлдарына қарсы соғысуға келді; Жақып аморлықтардың патшаларының ұлдарына қарсы соғысуға жиналғанын естігенде, қатты қорқып, бұл оны қатты қынжылтты.
51 Жақып Шимон мен Леуиге ашуланып: «Сендер не істедіңдер? Неге маған зиян келтірдіңдер? Мені және менің отбасымды жою үшін барлық Қанахан ұлдарын маған қарсы шығардыңдар? Мен де, менің отбасым да тыныш едім, ал сендер маған осылай істедіңдер және өз істеріңмен жер тұрғындарын маған қарсы қоздырдыңдар.
52 Яһуда әкесіне былай деп жауап берді: «Менің ағаларым Шимон мен Леуі Сихемнің барлық тұрғындарын бекер өлтірді ме? Әрине, бұл Сихемнің қарындасымызды кемсітіп, Құдайымыздың Нұх пен оның балаларына берген бұйрығын бұзғаны үшін болды. Сихем қарындасымызды күштеп тартып алып, онымен зинақорлық жасады.
53 Сихем осы зұлымдықтың бәрін жасады, бірақ қала тұрғындарының ешқайсысы оған: «Неге бұлай істейсің?» деп айтпады. Сондықтан ағаларым барып, қаланы талқандады. Жаратқан Ие оны олардың қолына берді, өйткені оның тұрғындары Құдайымыздың өсиеттерін бұзған еді. Сонда олардың мұның бәрін бекер істегені ме?
54 Енді неге қорқасың немесе қайғырасың, неге бауырларыма ашуланасың, неге оларға ашуланасың?
55 Сихем қаласы мен оның халқын олардың қолына берген Құдайымыз, бізге қарсы келе жатқан барлық қанахандық патшаларды да біздің қолымызға береді. Ағаларым Сихемге не істесе, біз оларға да соны істейміз.
56 Енді олардан қорықпаңыз, қорқыныштарыңызды тастаңыз, бірақ Құдайымыз Жаратқан Иеге сеніңіз, бізге көмектесуін, құтқаруын және жауларымызды қолымызға беруін тілеңіз.
57 Яһуда әкесінің қызметшілерінің біріне: «Барып, бізге қарсы келе жатқан патшалардың әскерлерімен қайда тұрғанын көрші», – деп шақырды.
58 Қызметші алысқа қарап, Сихон тауының қарсысына көтеріліп, далада тұрған патшалардың барлық қостарын көрді де, Яһудаға оралып: «Міне, патшалар далада тұр, барлық қостары теңіз жағасындағы құмдай көп.
59 Яһуда Шимон мен Леуіге және барлық ағайындарына былай деді: «Қуаттанып, батыл болыңдар, өйткені Құдайымыз Жаратқан Ие бізбен бірге, олардан қорықпаңдар».
60 Әрқайсысыңыз ортаға шығып, қару-жарақтарыңызды, садақтарыңызды және семсерлеріңізді киіңіздер, сонда біз сүндеттелмегендерге қарсы шайқасамыз; біздің Құдайымыз Жаратқан Ие, Ол бізді құтқарады.
61 Олар орнынан тұрып, әрқайсысы, үлкені де, кішісі де, Жақыптың он бір ұлы және Жақыптың барлық қызметшілері, соғыс қаруларын асынып алды.
62 Хевронда Ысқақтың қасында болған барлық қызметшілері оларға түрлі соғыс құралдарымен келді. Жақыптың ұлдары мен олардың қызметшілері, жүз он екі адам, осы патшаларға қарай бет алды, Жақып та олармен бірге барды.
63 Жақыптың ұлдары Хебронға, яғни Киреат-Арбаға, әкелері Ыбырайымның ұлы Ысқаққа былай деп хабар жіберді:
64 Құдайымыз Жаратқан Иеге біз үшін жалбарынып, бізге қарсы келе жатқан қанахандықтардың қолынан бізді қорғап, оларды біздің қолымызға тапсыра гөр.
65 Ыбырайымның ұлы Ысқақ ұлдары үшін Жаратқан Иеге дұға етіп: «Уа, Құдай Ием, сен әкеме: «Мен сенің ұрпағыңды аспан жұлдыздарындай көбейтемін» деп уәде берген едің. Сен маған да уәде беріп, Қанахан патшалары балаларыммен соғысу үшін жиналып жатқандықтан, олар ешқандай зорлық-зомбылық жасамағандықтан, уәдеңді орында», – деді.
66 Енді, уа, Құдай Ием, бүкіл жер бетінің Құдайы, осы патшалардың кеңесін бұзып, менің ұлдарыма қарсы соғыспасын деп өтінемін.
67 Осы патшалар мен олардың халқының жүректеріне ұлдарымның қорқынышын ұялатып, олардың мақтанышын бас, сонда олар ұлдарымнан бас тартсын.
68 Қуатты қолыңмен және созылған қолыңмен ұлдарым мен олардың қызметшілерін олардан құтқар,

өйткені мұның бәрін істеу үшін күш пен құдірет сенің қолыңда.
69 Жақыптың ұлдары мен олардың қызметшілері осы патшаларға қарай бет алды, олар Құдайлары Жаратқан Иеге сенді. Олар бара жатқанда, әкесі Жақып та Жаратқан Иеге дұға етіп: «Уа, Құдай Ием, құдіретті де даңқты Құдай! Ежелгі заманнан бері, содан бері және мәңгілікке билік етіп келе жатқан Құдай!
70 Сен соғыстарды қоздырып, оларды тоқтататынсың, сенің қолыңда көтеретін және төмендететін күш пен құдірет бар; О, менің дұғам сенің алдыңда қабыл болсын, сен маған мейіріміңмен бет бұрып, осы патшалар мен олардың халқының жүректерін ұлдарымның қорқынышымен баурап, оларды және олардың әскерлерін үрейлендіресің, және саған сенетіндердің барлығын үлкен мейіріміңмен құтқара аласың, өйткені сен адамдарды бізге бағындырып, халықтарды біздің билігімізге бағындыра аласың.

35-ТАРАУ

1 Аморлықтардың барлық патшалары келіп, Жақыптың ұлдарына не істеу керектігі туралы кеңесшілерімен кеңесу үшін далаға шықты. Олар әлі де олардан қорқып: «Міне, екеуі бүкіл Сихем қаласын қырып тастады», – деп ойлады.
2 Жаратқан Ие Ысқақ пен Жақыптың дұғаларын естіп, осы патшалардың кеңесшілерінің жүректерін қатты қорқыныш пен үрейге толтырды, олар біраузыдан былай деп айқайлады:
3 Бүгін сен ақымақсың ба, әлде еврейлермен шайқасатыныңды түсінбейсің бе? Неге бүгін өз құрбандығыңа қуанасың?
4 Міне, олардың екеуі қорықпай, үрейленбей Сихем қаласына келіп, қала тұрғындарының барлығын қырып тастады, сондықтан оларға ешкім қарсы тұра алмады, ал сендер олардың бәрімен қалай шайқасасыңдар?
5 Сендер олардың Құдайының оларды қатты жақсы көретінін және олар үшін ежелгі заманнан бері жасалмаған құдіретті істер жасағанын білесіңдер, ал барлық халықтардың құдайларының арасында Оның құдіретті істеріне тең келетін ешкім жоқ.
6 Әрине, Ол олардың әкелері, еврей Ыбырайымды, Нымродтың және оны бірнеше рет өлтіргісі келген барлық халқының қолынан құтқарды.
7 Ол оны Нымрод патша тастаған оттан құтқарды, ал Құдайы оны одан құтқарды.
8 Ал басқа кім солай істей алады? Еламның бес патшасын өлтіргені анық, өйткені олар сол кезде Содомда тұратын ағасының ұлына қол сұққан еді.
9 Ол үйіндегі адал қызметшісін және бірнеше адамын ұстап алып, бір түнде Елам патшаларын қуып, өлтірді де, ағасының ұлына тартып алған барлық мүлкін қайтарып берді.
10 Әрине, сендер осы еврейлердің Құдайы оларға қатты риза екенін білесіңдер, олар да Оған қатты риза, өйткені олар Оның оларды барлық жауларынан құтқарғанын біледі.
11 Міне, Құдайына деген сүйіспеншілігінің арқасында Ыбырайым жалғыз және сүйікті ұлын алып, оны Құдайына арнап өртелетін құрбандық ретінде өсіргісі келді, егер Құдай оны бұған жол бермегенде, ол мұны Құдайына деген сүйіспеншілігінің арқасында жасар еді.
12 Құдай оның барлық істерін көріп, оған ант беріп, ұлдары мен барлық ұрпақтарын басына түсетін барлық қиындықтан құтқаратынына уәде берді, өйткені ол мұны істеді және Құдайына деген сүйіспеншілігі арқылы баласына деген мейірімін басады.
13 Олардың Құдайы Мысыр патшасы перғауынға және Герар патшасы Әбумәлікке не істегенін естімедің бе? Олар Ыбырайымның әйелін алып, оны «ол менің қарындасым» деп атады. Олар оны өлтіріп, әйелдікке алуды ойлап қалмасын деп ойлады. Құдай оларға және олардың халқына естігендеріңіздің бәрін істеді.
14 Міне, біз Жақыптың ағасы Есау төрт жүз адаммен оған әкесінің батасын тартып алғанын есіне түсіріп, оны өлтірмекші болғанын өз көзімізбен көрдік.
15 Ол Сириядан келгенде, анасын балаларымен бірге өлтіру үшін оны қарсы алды. Оны Құдайынан басқа кім құтқара алды? Ол оны бауырының және жауларының қолынан құтқарды, және ол оларды қайтадан қорғайтыны сөзсіз.
16 Сен естіген зұлымдықты Сихем қаласына жасауға күш берген Құдай екенін кім білмейді?
17 Егер олардың Құдайы сенбегенде, екі адам өз күшімен Сихем сияқты үлкен қаланы қирата алар ма еді? Ол қала тұрғындарын өлтіру үшін осылай істеді.
18 Сонда қалаңыздан жиналып, олардың барлығымен шайқасуға шыққандарды жеңе аласыз ба, тіпті мың есе көп адам сізге көмекке келсе де?
19 Әрине, сендер олармен соғысу үшін емес, оларды таңдаған Құдайымен соғысу үшін келгеніңді білесіңдер және түсінесіңдер, сондықтан сендер бүгін бәрің жойылу үшін келдіңдер.
20 Сондықтан енді өздеріңе төніп тұрған жамандықтан аулақ болыңдар, сонда олармен шайқасқа шықпағандарың дұрыс болады, өйткені олардың саны аз, өйткені олардың Құдайы олармен бірге.
21 Аморлықтардың патшалары кеңесшілерінің барлық сөздерін естігенде, жүректері үрейге толып, Жақыптың ұлдарынан қорқып, оларға қарсы соғысқысы келмеді.
22 Олар кеңесшілерінің сөздеріне құлақ түрді, олардың барлық сөздеріне құлақ асты, ал кеңесшілердің сөздері патшаларға қатты ұнады, олар солай істеді.
23 Патшалар Жақыптың ұлдарынан бас тартып, олардан бас тартты, өйткені олар олармен соғысуға батылы бармады, өйткені олардан қатты қорқып, жүректері елжіреп кетті.
24 Өйткені бұл оларға Жаратқан Иеден келді, өйткені Ол қызметшілері Ысқақ пен Жақыптың дұғаларын естіді, өйткені олар Оған сенді; және сол күні барлық патшалар өз қостарымен өз қаласына оралды, және олар сол кезде Жақыптың ұлдарымен соғысқан жоқ.
25 Жақыптың ұлдары сол күні кешке дейін Сихон тауының қарсысында тұрды. Бұл патшалардың олармен соғысуға келмегенін көрген Жақыптың ұлдары үйлеріне қайтты.

36-ТАРАУ

1 Сол кезде Жаратқан Ие Жақыпқа аян беріп: «Тұр, Бетелге барып, сол жерде тұр. Саған көрінген, сені

және ұлдарыңды азаптан құтқарған Жаратқан Иеге арнап сол жерде құрбандық үстелін сал», – деді.
2 Жақып ұлдарымен және барлық меншігімен бірге тұрып, Жаратқан Иенің сөзі бойынша Бетелге келді.
3 Жақып Бетелге көшкенде тоқсан тоғыз жаста еді. Жақып, оның ұлдары және онымен бірге жүрген барлық адамдар Луздағы Бетелде тұрды. Сол жерде ол өзіне көрінген Жаратқан Иеге арнап құрбандық үстелін тұрғызды. Жақып пен оның ұлдары Бетелде алты ай тұрды.
4 Сол кезде Жақыппен бірге болған Ребекканың емізушісі, Ұздың қызы Дебора қайтыс болды; Жақып оны Бетелдің астындағы емен ағашының астына жерледі.
5 Сол кезде Жақыптың анасы Бетуелдің қызы Ребекка да Хебронда, яғни Киреат-Арбада, қайтыс болды. Ол Ыбырайым Хет ұлдарынан сатып алған Махпела үңгіріне жерленді.
6 Ребекка жүз отыз үш жыл өмір сүріп, қайтыс болды. Жақып анасы Ребекканың қайтыс болғанын естігенде, анасы үшін қатты жылап, оны және емен ағашының астында емізетін Дебораны жоқтап, сол жерді Аллон-Бахут деп атады.
7 Сол күндері сириялық Лабан қайтыс болды, өйткені Құдай оны Жақыппен жасасқан келісімді бұзғаны үшін жазалады.
8 Жақып жүз жаста болғанда, Жаратқан Ие оған көрініп, батасын беріп, оның атын Исраил деп қойды. Сол күндері Жақыптың әйелі Рахила жүкті болды.
9 Сол кезде Жақып пен оның барлық үй-іштері Бетелден әкесінің үйіне, Хебронға, бару үшін жолға шықты.
10 Олар жолда келе жатқанда, Ефратаға дейін аз ғана жол қалғанда, Рахила ұл туып, қатты толғақ басып, қайтыс болды.
11 Жақып оны Ефратаға, яғни Бетлехемге, баратын жолға қойып, қабірінің үстіне ескерткіш қойды, ол осы күнге дейін сол жерде тұр; Рахила қырық бес жыл өмір сүріп, қайтыс болды.
12 Жақып Рахиладан туған ұлының атын Бенджамин деп қойды, себебі ол оң жақтағы жерде дүниеге келген.
13 Рахила қайтыс болғаннан кейін, Жақып өзінің шатырын оның қызметшісі Билханың шатырына тікті.
14 Рубен анасы Лияға қызғанышпен қарап, ашуланып, орнынан тұрып, Билханың шатырына кіріп, әкесінің төсегін алды.
15 Сол кезде Рубен ұлдарынан тұңғыштық құқығы, патшалық және діни қызметкерлердің қызметтері алынып тасталды, себебі ол әкесінің төсегін ластады. Тұңғыштық құқығы Жүсіпке, патшалық қызмет Яһудаға, ал діни қызметкерлік Леуіге берілді, себебі Рубен әкесінің төсегін ластады.
16 Жақыптың Падан-Арамда туған ұрпақтары мыналар: Жақыптың он екі ұлы.
17 Лияның ұлдары: тұңғышы Рубен, одан кейін Шимон, Леуі, Яһуда, Исахар, Забулун және олардың әпкесі Дина; ал Рахиланың ұлдары: Жүсіп пен Бенджамин.
18 Лияның күңі Зилпаның ұлдары: Ғад пен Ашир, ал Рахиланың күңі Балханың ұлдары: Дан мен Нафталим; бұлар Жақыптың Падан-Арамда туған ұлдары.
19 Жақып ұлдарымен және барлық иелерімен бірге жолға шығып, Хеброндағы Киреат-Арба деп аталатын Мамреге келді. Ыбырайым мен Ысқақ сол жерде тұрып жатты, ал Жақып ұлдарымен және барлық иелерімен бірге әкесінің қасында Хеброн қаласында тұрды.
20 Ағасы Есау, ұлдары және оған тиесілі барлық адамдар Сейір жеріне барып, сол жерде қоныстанды, Сейір жерінде меншікті жерлері болды. Есау ұлдары Сейір жерінде өсіп-өніп, өте көбейді.
21 Есаудан Қанахан жерінде туған ұрпақтары мыналар: Есаудан бес ұл туылды.
22 Ада Есаудан тұңғышы Елифазды, ал одан Рәгуелді, ал Ахлибама одан Еуш, Ялам және Қорахты туып берді.
23 Бұлар Есаудың Қанахан жерінде туған ұлдары; Есаудың ұлы Елифаздың ұлдары: Теман, Омар, Сефо, Ғатам, Кеназ және Амалекс, ал Рәгуелдің ұлдары: Нахат, Зерах, Шама және Мизза.
24 Еуштің ұлдары: Тимна, Алва, Жетет; ал Яламның ұлдары: Ала, Пинор және Кеназ.
25 Қорахтың ұлдары: Теман, Мибзар, Мағдиел және Ерам; бұлар Сейір жеріндегі билеушілері бойынша Есау ұлдарының әулеттері.
26 Хорлық Сейірдің ұлдарының есімдері: Сейір жерінің тұрғындары: Лотан, Шобал, Зибеон, Ана, Дишан, Езер және Дишон, олардың жеті ұлы бар.
27 Лотанның ұлдары Хори, Хеман және олардың әпкелері Тимна болды. Тимна Жақып пен оның ұлдарына келіп, олар оған құлақ аспады. Ол Есаудың ұлы Елифаздың кәнизагы болып, оған Амалекті туды.
28 Шобалдың ұлдары: Алван, Манахат, Эбал, Шефо және Онам, ал Зибеонның ұлдары: Аях және Ана. Әкесі Зибеонның есектерін бағып жүргенде, шөл далада йемдіктерді тапқан Ана осы еді.
29 Әкесінің есектерін жемдеп жүргенде, оларды жемдеу үшін шөл далаға әр түрлі уақытта апаратын.
30 Бір күні ол оларды теңіз жағалауындағы шөл даланың қарсысындағы бір жерге алып келді. Ол оларды тамақтандырып жатқанда, теңіздің арғы жағынан қатты дауыл көтеріліп, сол жерде жайылып жүрген есектердің үстіне тоқтады, сонда олардың бәрі тоқтап қалды.
31 Содан кейін теңіздің арғы бетіндегі шөл даладан жүз жиырмаға жуық үлкен және қорқынышты хайуандар шығып, есектер тұрған жерге келіп, сол жерде тұрды.
32 Сол жануарлардың ортасынан төмен қарай адам баласының пішінінде, ал ортасынан жоғары қарай аюға, ал кейбіреулерінің құйрықтары иықтарының арасынан жерге дейін созылып, духефаттың құйрықтары сияқты болды. Бұл жануарлар келіп, есектерге мініп, оларды жетектеп, осы күнге дейін кетіп бара жатты.
33 Сол аңдардың бірі Анаға жақындап, оны құйрығымен ұрып жіберді де, сол жерден қашып кетті.
34 Ол бұл істі көргенде, өз өмірінен қатты қорқып, қалаға қашып кетті.
35 Ол ұлдары мен бауырларына басынан өткеннің бәрін айтып берді. Көп адам есектерді іздеуге кетті, бірақ таба алмады. Ана мен оның ағалары сол күннен бастап сол жерге бармады, өйткені олар өмірлерінен қатты қорықты.

36 Сейір ұлы Ананың ұлдары: Дишон және оның қарындасы Ахлибама, Дишонның ұлдары: Хемдан, Ешбан, Итран және Херан, ал Езердің ұлдары: Білхан, Зааван және Ақан, ал Дишонның ұлдары: Ұз және Аран.
37 Бұлар Сейір жеріндегі рубасылары бойынша хорлық Сейірдің ұрпақтары.
38 Есау мен оның ұлдары сол жердің тұрғыны хорлық Сейірдің жерінде тұрды. Олардың жері өсіп-өніп, көбейіп, көбейді. Ал Жақып, оның ұлдары және олардың барлық иелері Құдай олардың әкесі Ыбырайымға бұйырғандай, Қанахан жерінде әкелері Ысқақтың қасында тұрды.

37-ТАРАУ

1 Жақыптың жүз бесінші жылында, яғни оның балаларымен Қанахан жерінде тұрған тоғызыншы жылында, ол Падан-Арамнан келді.
2 Сол күндері Жақып балаларымен бірге Хеброннан көшіп кетті. Олар және олардың барлық үй-іштері Шехем қаласына қайтып оралып, сол жерде тұрды. Өйткені Жақыптың ұлдары Сихем қаласынан малдарына жақсы және шөпті жайылым тауып алды. Шехем қаласы қайта салынғаннан кейін, онда үш жүзге жуық ер адам мен әйел болды.
3 Жақып, оның балалары және барлық меншігі Симеон мен Леуі қаланы жаулап алғаннан бұрын Падан-Арамнан келген Сихемнің әкесі Хамордан сатып алған егістік жерінде тұрды.
4 Шехем қаласын қоршап алған қанахандықтар мен аморлықтардың барлық патшалары Жақып ұлдарының Шехемге қайта оралып, сол жерде тұрғанын естіді.
5 Олар: «Жақыптың еврей ұлдары қала тұрғындарын жеңіп, қуып шыққаннан кейін қайтадан қалаға келіп, сонда тұра ала ма? Енді қайтып келіп, қала тұрғындарын қуып шығара ма, әлде өлтіре ме?» – деді.
6 Қанаханның барлық патшалары қайтадан бас қосып, Жақып пен оның ұлдарымен соғысу үшін бас қосты.
7 Тапнах патшасы Яшуп көршілес патшаларының барлығына: Гааш патшасы Еланға, Шило патшасы Ихуриге, Хазар патшасы Паратонға, Сартон патшасы Сусиге, Бет-Хоран патшасы Лабанға және Отнайма патшасы Шабирге былай деп хабар жіберді:
8 Маған келіп, маған көмектесіңдер. Еврей Жақыпты және оның ұлдарын, сондай-ақ оның барлық иелерін өлтірейік. Өйткені олар қайтадан Сихемге келіп, оны иемденіп, тұрғындарын бұрынғыдай қырып тастады.
9 Осы патшалардың бәрі бас қосып, барлық әскерлерімен келді, теңіз жағалауындағы құмдай көп халық еді, олардың барлығы Тапнахқа қарама-қарсы тұрды.
10 Тапнах патшасы Яшуп барлық әскерімен оларға қарсы аттанып, қала сыртындағы Тапнахқа қарсы олармен бірге қос тікті. Барлық патшалар Жақып ұлдарына қарсы жеті топ болып, жеті бөлімге бөлінді.
11 Олар Жақып пен оның ұлына: «Бізге келіңдер, жазықта бірге әңгімелесіп, Сихем тұрғындарының қалаларында өлтіргендерің үшін кек алайық. Енді Сихем қаласына қайтып оралып, сол жерде тұрып, тұрғындарын бұрынғыдай қырып-жоясыңдар», – деген хабар жіберді.
12 Жақыптың ұлдары мұны естіп, Қанахан патшаларының сөздеріне қатты ашуланды. Жақыптың он ұлы асығыс тұрып, әрқайсысы қару-жарағын асынып, жүз екі қызметшісімен бірге шайқасқа дайындалып жатты.
13 Осы адамдардың бәрі, Жақыптың ұлдары, қызметшілерімен бірге осы патшаларға барды. Әкелері Жақып та солармен бірге болды. Олардың барлығы Сихем төбесінің басында тұрды.
14 Жақып ұлдары үшін Жаратқан Иеге дұға етіп, қолын жайып: «Уа, Құдайым, Сен Құдіретті Құдайсың, Сен біздің әкемізсің, бізді жараттың, ал біз Сенің қолыңның туындысымыз. Бүгін олармен шайқасып, оларды қолынан құтқару үшін келе жатқан жауларының қолынан Өзіңнің мейіріміңмен ұлдарымды құтқара гөр, өйткені Сенің қолыңда азшылықты көпшіліктен құтқару үшін күш пен құдірет бар», – деді.
15 Менің ұлдарыма, қызметшілеріңе, жауларымен шайқасуға, оларды жеңуге және жауларын олардың алдында құлатуға күш пен батылдық бер. Ұлдарым мен қызметшілерімнің Қанахан ұлдарының қолынан қаза табуына жол берме.
16 Егер ұлдарым мен олардың қызметшілерінің өмірін алуды қаласаң, оларды бүгін аморлық патшалардың қолынан қаза таппау үшін қызметшілеріңнің қолы арқылы үлкен мейіріміңмен қабылда.
17 Жақып Жаратқан Иеге дұға етуін тоқтатқанда, жер дірілдеп, күн қараңғыланды. Барлық патшалар қатты қорқып, қатты үрейленді.
18 Жаратқан Ие Жақыптың дұғасын естіді, және Жаратқан Ие барлық патшалар мен олардың әскерлерінің жүректерін Жақып ұлдарының үрейі мен таңданысымен баурап алды.
19 Өйткені Жаратқан Ие оларға Жақып ұлдарының арбаларының дауысын, күшті аттардың дауысын және оларға еріп келе жатқан үлкен әскердің дауысын естіртті.
20 Бұл патшалар Жақыптың ұлдарынан қатты қорқып, өз орындарында тұрған кезде, Жақыптың ұлдары жүз он екі адаммен қатты айқайлап, оларға қарай жақындап келді.
21 Патшалар Жақыптың ұлдарының өздеріне қарай келе жатқанын көргенде, одан сайын үрейленіп, бастапқыдағыдай Жақыптың ұлдарынан шегініп, олармен соғыспауға бейім болды.
22 Бірақ олар шегінбеді, «еврейлерден осылай екі рет шегіну біз үшін ұят болады» деді.
23 Жақыптың ұлдары жақындап келіп, осы патшалар мен олардың әскерлеріне қарсы шықты. Олар қараса, теңіз құмындай көп, өте күшті халық екен.
24 Жақыптың ұлдары Жаратқан Иеге жалбарынып: «Уа, Жаратқан Ие, бізге көмектес, бізге жауап бер, өйткені біз Саған сенеміз, бүгін бізге қарсы шыққан сүндеттелмегендердің қолынан өлмеуімізге жол бер», – деді.
25 Жақыптың ұлдары соғыс каруларын асынып, әрқайсысы қалқан мен найзасын алып, шайқасқа қарай бет алды.

26 Жақыптың ұлы Яһуда ағаларынан бұрын жүгіріп, он қызметшісімен бірге осы патшаларға қарай бет алды.
27 Тапнах патшасы Яшуб та өз әскерімен Яһуданың алдынан бірінші болып шықты. Яһуда Яшуб пен оның әскерінің өзіне қарай келе жатқанын көргенде, Яһуданың ашуы лаулап, іштей қаһары лаулап, шайқасқа жақындады, Яһуда өз өмірін қатерге тігуге бел буды.
28 Яшуб пен оның бүкіл әскері Яһудаға қарай келе жатты. Ол өте күшті және қуатты атқа мініп келе жатты. Яшуб өте батыл адам еді, басынан аяғына дейін темір мен жезбен қапталған еді.
29 Ол ат үстінде келе жатып, барлық шайқастардағы әдет-ғұрыптары бойынша, екі қолымен алдынан да, артынан да жебелерді атып, жебелерін көздеген жерінен ешқашан қалыс қалдырмаған.
30 Яшуб Яһудамен шайқасуға келіп, Яһудаға қарсы көп жебе лақтырған кезде, Жаратқан Ие Яшубтың қолын тартып, оның атқан барлық жебелері өз адамдарына тиіп кетті.
31 Осыған қарамастан, Яшуб Яһудаға қарай жебелермен шабуыл жасау үшін алға жылжи берді, бірақ олардың арасындағы қашықтық шамамен отыз шынтақ болды, ал Яһуда Яшубтың өзіне жебелерін лақтырғанын көргенде, ашудан қайнаған күшімен оған қарай жүгірді.
32 Яһуда жерден алпыс шекел салмағы бар үлкен тасты алды. Яһуда Яшубқа қарай жүгіріп, тас оның қалқанына тиді. Яшуб соққыдан есеңгіреп, аттан жерге құлады.
33 Сонда қалқан Яшубтың қолынан жарылып, соққының күшімен шамамен он бес шынтақ қашықтыққа секіріп түсті, ал қалқан екінші қостың алдына құлады.
34 Яшубпен бірге келген патшалар алыстан Жақып ұлы Яһуданың күшін және оның Яшубқа не істегенін көріп, Яһудадан қатты қорықты.
35 Олар Яшубтың шатасқанын көріп, оның қосының жанына жиналды. Яһуда семсерін суырып алып, Яшубтың қосынан қырық екі адамды өлтірді. Яшубтың қосының бүкіл мүшесі Яһудадан қашып кетті, оған ешкім қарсы тұра алмады. Олар Яшубты тастап, одан қашып кетті, ал Яшуб әлі жерде жатты.
36 Яшуб өз қосының барлық адамдарының өзінен қашып кеткенін көріп, үрейленіп, Яһудаға қарсы асығып тұрды да, Яһудаға қарсы тұрды.
37 Яшуб Яһудамен бір-бірлеп шайқасып, қалқандарын бір-біріне қойды, ал Яшубтың барлық адамдары Яһудадан қатты қорқып, қашып кетті.
38 Яшуб Яһуданың басына соғу үшін найзасын қолына алды, бірақ Яһуда қалқанын Яшубтың найзасына қарсы тез арада басына қойып алды, сондықтан Яһуданың қалқаны Яшубтың найзасынан соққы алып, қалқан да қақ айырылды.
39 Яһуда қалқанының жыртылғанын көргенде, семсерін суырып алып, Яшубтың тобығынан ұрды да, аяқтарын шауып тастады. Яшуб жерге құлап, найзасы қолынан түсіп қалды.
40 Яһуда асығыс Яшуптың найзасын алып, басын шауып, аяғының жанына лақтырып жіберді.
41 Жақыптың ұлдары Яһуданың Яшубқа не істегенін көргенде, бәрі басқа патшалардың қатарына жүгірді, ал Жақыптың ұлдары Яшубтың әскерімен және ондағы барлық патшалардың әскерлерімен шайқасты.
42 Жақыптың ұлдары он бес мың адамын құлатып, оларды асқабақтарды ұрып жатқандай қырып тастады, ал қалғандары жандарын сақтап қалу үшін қашып кетті.
43 Яһуда әлі де Яшубтың денесінің жанында тұрып, оның сауытын шешіп алды.
44 Яһуда да Яшубтың айналасындағы темір мен жезді алып тастады, сонда Яшубтың тоғыз басшысы Яһудаға қарсы соғысуға келді.
45 Яһуда асығыс жерден тас алып, біреуінің басына тиіп, бас сүйегі сынып, денесі де аттан жерге құлап түсті.
46 Қалған сегіз басшы Яһуданың күшін көріп, қатты қорқып, қашып кетті. Яһуда он адамымен бірге олардың соңынан қуып жетіп, оларды қуып жетіп, қырып тастады.
47 Жақыптың ұлдары әлі де патшалардың әскерлерін талқандап, көпшілігін өлтірді, бірақ сол патшалар батылдықпен қолбасшыларымен бірге тұрып, орындарынан шегінбеді. Олар Жақыптың ұлдарынан қашып кеткен әскерлеріне қарсы айқайлады, бірақ ешкім оларды тыңдамады, өйткені олар өліп қалудан қорықты.
48 Жақыптың барлық ұлдары патшалардың әскерлерін жеңгеннен кейін, қайтып оралып, Яһуданың алдына келді. Яһуда әлі де Яшубтың сегіз басшысын өлтіріп, киімдерін шешіп жатқан еді.
49 Леви Гааш патшасы Элонның он төрт қолбасшысымен бірге оны өлтіру үшін оған қарай келе жатқанын көрді, бірақ Леви мұны нақты білмеді.
50 Элон мен оның сарбаздары жақындап келе жатты, ал Леви артына қараса, артынан шайқасқа дайын тұрғанын көрді. Леви он екі қызметшісімен бірге жүгіріп, Элон мен оның сарбаздарын қылыштың жүзімен өлтірді.

38-ТАРАУ

1 Шило патшасы Ихури Елонға көмектесу үшін Жақыпқа жақындағанда, Жақып қолындағы садағын суырып алып, Ихуриге жебе тиіп, ол қаза тапты.
2 Шило патшасы Ихури қайтыс болғаннан кейін, қалған төрт патша қалған қолбасшылармен бірге орындарынан қашып кетті де, шегінуге тырысып: «Бізден күшті үш патша мен олардың қолбасшыларын өлтіргеннен кейін, бізде еврейлерге күш жоқ», – деді.
3 Жақыптың ұлдары қалған патшалардың орындарынан кеткенін көргенде, оларды қуып жетті. Жақып та Сихем төбесінен тұрып, патшалардың соңынан еріп, қызметшілерімен бірге оларға жақындады.
4 Патшалар мен қолбасшылар және қалған әскерлері Жақып ұлдарының өздеріне жақындап келе жатқанын көріп, қорқып, Хазар қаласына жеткенше қашып кетті.
5 Жақыптың ұлдары оларды Хазар қаласының қақпасына дейін қуып жетті. Олар патшалар мен олардың әскерлерін, шамамен төрт мың адамды, қатты қырып-жойды. Олар патшалардың әскерін қырып

жатқанда, Жақып садағын атып, патшаларды қырып, олардың барлығын қырып тастады.

6 Ол Хазар қаласының қақпасында Хазар патшасы Паратонды, содан кейін Сартон патшасы Сусиді, Бетхорин патшасы Лабанды және Махнайма патшасы Шабирді өлтірді. Ол олардың барлығын жебемен өлтірді, әрқайсысына бір-бір жебеден тиіп, олар қайтыс болды.

7 Жақыптың ұлдары барлық патшалардың өлгенін, олардың бытырап, шегініп бара жатқанын көргенде, Хазар қақпасының алдында патшалардың әскерлерімен шайқасын жалғастырды, бірақ олар төрт жүзге жуық адамды өлтірді.

8 Сол шайқаста Жақыптың үш қызметшісі қаза тапты. Яһуда үш қызметшісінің қаза тапқанын көргенде, қатты қайғырып, аморлықтарға деген ашуы лаулады.

9 Патша әскерлерінің қалған барлық адамдары өмірлерінен қатты қорқып, қашып барып, Хазар қаласының қабырғаларының қақпасын бұзып кірді де, қалаға аман-есен кірді.

10 Олар Хазар қаласының ортасына тығылды, өйткені Хазар қаласы өте үлкен және кең еді. Барлық әскер қалаға кіргенде, Жақыптың ұлдары олардың соңынан қалаға қарай жүгірді.

11 Сосын шайқаста тәжірибелі төрт батыр қаладан шығып, қолдарына қылыш пен найза ұстап, қаланың кіреберісінде тұрды. Олар Жақып ұлдарының қарсысына тұрып, олардың қалаға кіруіне рұқсат бермеді.

12 Нафтали жүгіріп барып, олардың арасына келіп, қылышымен екеуін өлтіріп, бастарын бір қимылмен шауып тастады.

13 Ол қалған екеуіне бұрылып қараса, олардың қашып бара жатқанын көрді. Ол олардың соңынан қуып жетіп, оларды ұрып-соғып өлтірді.

14 Жақыптың ұлдары қалаға келіп, қаланың тағы бір қабырғасы бар екенін көрді. Олар қабырғаның қақпасын іздеді, бірақ таба алмады. Яһуда қабырғаның үстіне секіріп шықты, ал Шимон мен Леуі оның соңынан ерді, үшеуі де қабырғадан қалаға түсті.

15 Шимон мен Леуі қалаға қашып кірген барлық ер адамдарды, сондай-ақ қала тұрғындарын әйелдерімен және балаларымен бірге семсердің жүзімен қырып тастады, ал қаланың айқайы аспанға көтерілді.

16 Дан мен Нафтали неліктен жоқтау шуы шыққанын көру үшін қабырғаға секірді. Жақыптың ұлдары бауырлары үшін алаңдап, қала тұрғындарының жылап, жалбарынып: «Қаладағы барымызды алып кетіңдер, тек бізді өлтірмеңдер», – деп жатқанын естіді.

17 Яһуда, Шимон және Леуі қала тұрғындарын қиратуды тоқтатқаннан кейін, қабырғаға көтеріліп, қабырғада тұрған Дан мен Нафталимді және қалған ағайындарын шақырды. Шимон мен Леуі оларға қалаға кіретін жолды хабарлады, ал Жақыптың барлық ұлдары олжаны алуға келді.

18 Жақыптың ұлдары Хазар қаласынан олжаны, қой-қой мен ірі қара малды және дүние-мүлкті тонап, сол күні қаладан қашып кетті.

19 Келесі күні Жақыптың ұлдары Сартонға барды, өйткені олар қалада қалған Сартон тұрғындарының патшаларын өлтіргені үшін олармен шайқасуға жиналып жатқанын естіді. Сартон өте биік және бекіністі қала болды, қаланы қоршап тұрған терең қорғаны болды.

20 Қорғанның бағанасының биіктігі елу шынтақтай, ені қырық шынтақтай болды. Қорғанның кесірінен қалаға кіретін адам болмады. Жақыптың ұлдары қаланың қорғанын көріп, ішінен кіреберіс іздеді, бірақ таба алмады.

21 Қалаға кіреберіс артқы жақта болатын, қалаға кіргісі келген әрбір адам сол жолмен өтіп, бүкіл қаланы айналып өтетін, содан кейін қалаға кіретін.

22 Жақыптың ұлдары қалаға кіре алмайтынын көріп, қатты ашуланды. Қала тұрғындары Жақыптың ұлдарының оларға келе жатқанын көріп, қатты қорықты, өйткені олар олардың күші мен Хазарға не істегенін естіген еді.

23 Сартон қаласының тұрғындары Жақыптың ұлдарымен соғысу үшін қалаға жиналғаннан кейін, олар қалаға кіріп кетпес үшін оларға қарай шыға алмады, бірақ олардың өздеріне қарай келе жатқанын көргенде, олардан қатты қорықты, өйткені олар олардың күші мен Хазарға не істегенін естіген еді.

24 Сондықтан Сартон тұрғындары Жақыптың ұлдары келгенге дейін қалаға апаратын жолдың көпірін тез арада алып тастап, оны қалаға алып кірді.

25 Жақыптың ұлдары келіп, қалаға кіретін жолды іздеді, бірақ таба алмады. Қала тұрғындары қабырғаның басына шығып, Жақыптың ұлдарының қалаға кіретін жол іздеп жүргенін көрді.

26 Қала тұрғындары қабырғаның басында Жақыптың ұлдарын сөгіп, қарғады. Жақыптың ұлдары бұл сөгісті естігенде, қатты ашуланып, іштерінде ашу пайда болды.

27 Жақыптың ұлдары оларға ашуланып, барлығы орындарынан тұрып, бар күштерімен қорғанға секіріп, қырық шынтақ ені бар қорғанды басып өтті.

28 Олар қорғаннан өткеннен кейін қала қабырғасының астында тұрды да, қаланың барлық қақпаларының темір есіктермен қоршалғанын көрді.

29 Жақыптың ұлдары қала қақпаларының есіктерін бұзып ашуға жақындады, бірақ тұрғындар оларды жібермеді, өйткені олар қабырғаның басынан тастар мен жебелерді лақтыра бастады.

30 Қабырғадағы адамдардың саны шамамен төрт жүз адам болды. Жақыптың ұлдары қала тұрғындарының қала қақпаларын ашуға рұқсат бермегенін көргенде, секіріп, қабырғаның басына шықты. Яһуда қаланың шығыс жағына алдымен көтерілді.

31 Ғад пен Ашир оның соңынан қаланың батыс бұрышына, Шимон мен Леуі солтүстікке, Дан мен Рубен оңтүстікке қарай өрледі.

32 Қабырғаның үстінде тұрған қала тұрғындары Жақып ұлдарының өздеріне қарай келе жатқанын көріп, қабырғадан қашып, қалаға кіріп, қаланың ортасына тығылды.

33 Қабырғаның астында қалған Исахар мен Нафтали қала қақпаларына жақындап, оларды бұзып кірді. Темір еріп кеткенде, Жақыптың барлық ұлдары қалаға кіріп, барлық адамдарымен бірге Сартон қаласының тұрғындарымен шайқасып, оларды қылышпен қырды, бірақ ешкім олардың алдында тұра алмады.

34 Қаладан екі жүзге жуық адам қашып кетті. Олардың барлығы қаладағы бір мұнараға тығылды. Яһуда оларды мұнараға дейін қуып жетті. Мұнараны қиратып, мұнара адамдардың үстіне құлады, сонда бәрі қаза тапты.
35 Жақыптың ұлдары сол мұнараның шатырымен көтеріліп, қаланың алыс жерінде тағы бір мықты және биік мұнараның тұрғанын көрді. Оның төбесі көкке жетіп тұрды. Жақыптың ұлдары асығыс түсіп, барлық адамдарымен бірге сол мұнараға барды. Онда үш жүздей еркек, әйел және бала бар екен.
36 Жақыптың ұлдары мұнарадағыларға қатты соққы беріп, олардан қашып кетті.
37 Шимон мен Леуі олардың соңынан қуды, сол кезде олар жасырынған жерден он екі мықты және батыр адам оларға қарай шықты.
38 Сол он екі адам Шимон мен Левиге қарсы қатты шайқасты, ал Шимон мен Леви оларды жеңе алмады, ал сол батырлар Шимон мен Левидің қалқандарын сындырып, олардың бірі Левидің басына қылышпен ұрды, өйткені Леви қылыштан қорқып, қолын оның басына тигізді, ал қылыш Левидің қолына тиіп, Левидің қолын кесіп алуды қаламады.
39 Леви батырдың қылышын қолына алып, оны күшпен тартып алды да, күштінің басын шауып, басын кесіп тастады.
40 Леуіліктермен шайқасуға он бір адам келді, өйткені олардың біреуі өлтірілгенін көрді, ал Жақыптың ұлдары шайқасты, бірақ Жақыптың ұлдары оларды жеңе алмады, өйткені олар өте күшті еді.
41 Жақыптың ұлдары оларды жеңе алмайтынын көріп, Шимон қатты айқайлады, ал он бір күшті адам Шимонның айқайынан таң қалды.
42 Яһуда алыстан Шимонның айқайын естиді. Нафтали мен Яһуда қалқандарымен Шимон мен Леуіге қарай жүгіріп, олардың сол күшті жауынгерлермен шайқасып жатқанын көрді, қалқандары сынғандықтан, оларды жеңе алмады.
43 Нафтали Шимон мен Левидің қалқандарының сынғанын көріп, қызметшілерінен екі қалқанды алып, Шимон мен Левиге әкелді.
44 Сол күні Шимон, Леуі және Яһуда үшеуі де күн батқанша он бір батырға қарсы шайқасты, бірақ олардан басым түсе алмады.
45 Бұл туралы Жақыпқа хабарланғанда, ол қатты қайғырып, Жаратқан Иеге дұға етті. Ол және оның ұлы Нафтали осы батырларға қарсы аттанды.
46 Жақып жақындап, садағын тартып, батырларға жақындап, үшеуін садақпен атып өлтірді, ал қалған сегізі кері бұрылды, сонда оларға қарсы соғыс алдыңғы және артқы жағынан жүріп жатқан еді, олар өз өмірлерінен қатты қорқып, Жақыптың ұлдарына қарсы тұра алмай, қашып кетті.
47 Қашып бара жатқанда, олар өздеріне қарай келе жатқан Дан мен Аширді кездестірді. Олар кенеттен оларға шабуыл жасап, шайқасып, екеуін өлтірді. Яһуда мен оның ағайындары оларды қуып жетіп, қалғандарын өлтірді.
48 Жақыптың барлық ұлдары қайтып оралып, қаланы аралап, ер адамдар бар-жоғын іздеді. Олар қаладағы үңгірден жиырма шақты жас жігітті тапты. Ғад пен Ашир олардың барлығын өлтірді, ал Дан мен Нафтали екінші мұнарадан қашып құтылған қалған адамдарға шабуыл жасап, олардың барлығын өлтірді.
49 Жақыптың ұлдары Сартон қаласының барлық тұрғындарын өлтірді, бірақ әйелдер мен балаларды қалада қалдырып, өлтірмеді.
50 Сартон қаласының барлық тұрғындары күшті адамдар еді, олардың біреуі мың адамды қуып жетеді, ал екеуі қалған он мың адамнан қашып кете алмайды.
51 Жақыптың ұлдары Сартон қаласының барлық тұрғындарын қылыштың жүзімен қырып тастады, сондықтан ешкім оларға қарсы тұра алмады, ал әйелдерді қалада қалдырды.
52 Жақыптың ұлдары қаланың барлық олжасын алып, қалағандарын тартып алды, қаладан қой, табын және мүлікті тартып алды. Жақыптың ұлдары Хазар мен оның тұрғындарына істегендерін Сартон мен оның тұрғындарына да істеді, олар бұрылып, кетіп қалды.

39-ТАРАУ

1 Жақыптың ұлдары Сартон қаласынан шығып, екі жүз шынтақтай жүргенде, оларға қарай келе жатқан Тапнах тұрғындарын кездестірді, өйткені олар Тапнах патшасы мен оның барлық адамдарын жеңгендіктен, олармен шайқасуға шықты.
2 Сонымен, Тапнах қаласында қалғандардың бәрі Жақыптың ұлдарымен шайқасуға шықты, олар Хазар мен Сартоннан тартып алған олжалары мен олжаларын олардан қайтарып алуды ойлады.
3 Тапнахтың қалған адамдары сол жерде Жақыптың ұлдарымен шайқасты, Жақыптың ұлдары оларды жеңді, олар қашып кетті де, Арбелан қаласына дейін қуып жетті, бәрі Жақыптың ұлдарының алдында қаза тапты.
4 Жақыптың ұлдары Тапнахтан олжа алу үшін Тапнахқа оралды. Тапнахқа келгенде, Арбелан халқының бауырларының олжасын құтқару үшін олармен кездесуге шыққанын естіді. Жақыптың ұлдары қаланы тонау үшін Тапнахта он адамын қалдырып, Арбелан халқына қарай бет алды.
5 Арбелан тұрғындары әйелдерімен бірге Жақыптың ұлдарымен шайқасуға шықты, өйткені олардың әйелдері шайқаста тәжірибелі еді, және олар шамамен төрт жүз еркек пен әйелден тұрды.
6 Сонда Жақыптың барлық ұлдары қатты айқайлап, Арбелан тұрғындарына қарай жүгірді.
7 Арбелан тұрғындары Жақып ұлдарының айқайын, арыстанның гүріліндей, теңіз бен толқындардың гүріліндей ақырғанын естіді.
8 Жақыптың ұлдарынан қорқып, жүректерін үрей биледі. Олар қатты қорқып, шегініп, қалаға қашып кетті. Жақыптың ұлдары оларды қала қақпасына дейін қуып жетті. Олар қалада оларға тап болды.
9 Жақыптың ұлдары қалада олармен шайқасты, ал әйелдерінің барлығы Жақыптың ұлдарына қарсы салпыншақпен атып жатты. Сол күні кешке дейін олардың арасында шайқас өте қатты болды.
10 Жақыптың ұлдары оларды жеңе алмады, ал Жақыптың ұлдары сол шайқаста қаза таба жаздады, ал Жақыптың ұлдары Жаратқан Иеге жалбарынып, кешке қарай күш жинады, ал Жақыптың ұлдары Арбеланның

барлық тұрғындарын, ерлерді, әйелдерді және балаларды қылышпен қырып тастады.
11 Сартоннан қашып кеткен қалған халықты Жақыптың ұлдары Арбеланда қырып тастады. Жақыптың ұлдары Хазар мен Сартонға істегендерін Арбелан мен Тапнахқа да істеді. Барлық ер адамдардың өлгенін көрген әйелдер қаланың шатырларына шығып, Жақыптың ұлдарын жаңбырдай тастармен ұрды.
12 Жақыптың ұлдары қалаға асығып кіріп, барлық әйелдерді ұстап алып, қылыштың жүзімен шауып өлтірді. Жақыптың ұлдары барлық олжа мен олжаны, қой мен табын мен ірі қара малды тартып алды.
13 Жақыптың ұлдары Тапнахқа, Хазарға және Шилоға істегендерін Махнаймаға да істеді, содан кейін олар сол жерден бұрылып, кетіп қалды.
14 Бесінші күні Жақыптың ұлдары Гааш халқының оларға қарсы шайқасқа жиналғанын естіді, себебі олар патшасы мен қолбасшыларын өлтірген еді. Өйткені Гааш қаласында он төрт қолбасшы болған, ал Жақыптың ұлдары олардың барлығын бірінші шайқаста өлтірген еді.
15 Сол күні Жақыптың ұлдары каруларын асынып, Гааш тұрғындарына қарсы шайқасқа аттанды. Гаашта аморлықтардың күшті және құдіретті халқы болды. Гааш аморлықтардың барлық қалаларының ішіндегі ең мықты және ең жақсы бекіністі қала болды, оның үш қабырғасы болды.
16 Жақыптың ұлдары Гаашқа келіп, қала қақпаларының құлыптаулы екенін, сыртқы қабырғаның басында бес жүзге жуық адам тұрғанын, ал теңіз жағасындағы құмдай көп адам қаланың сыртында Жақыптың ұлдарына шабуыл жасап тұрғанын көрді.
17 Жақыптың ұлдары қала қақпаларын ашуға жақындады. Олар жақындап келе жатқанда, қаланың артқы жағында торуылдап тұрғандар орындарынан шығып, Жақыптың ұлдарын қоршап алды.
18 Жақыптың ұлдары Гааш халқының арасында қоршауда болды, шайқас олардың алдыңғы және артқы жағында жүріп жатты, қабырғадағы барлық адамдар қабырғадан оларға жебелер мен тастар лақтырды.
19 Яһуда Гааштың адамдарының өздерінен тым ауырлап бара жатқанын көріп, қатты айқайлады. Гааштың барлық адамдары Яһуданың айқайынан қорқып кетті. Оның қатты айқайынан адамдар қабырғадан құлап түсті. Қаланың сыртындағы және ішіндегі барлық адамдар өмірлерінен қатты қорықты.
20 Жақыптың ұлдары қала қақпаларын бұзуға жақындағанда, Гааш тұрғындары қабырғаның басынан тас пен жебелерді лақтырып, оларды қақпадан қашырып жіберді.
21 Жақыптың ұлдары қала сыртынан өздерімен бірге келген Гааштың адамдарына қарсы қайтып оралды. Олар оларды асқабақтарды ұрғандай қатты қырып-жойды. Бірақ олар Жақыптың ұлдарына қарсы тұра алмады, өйткені Яһуданың айқайынан үрейленіп, қатты қорқып кетті.
22 Жақыптың ұлдары қала сыртындағылардың бәрін өлтірді. Жақыптың ұлдары қалаға кіріп, қала қабырғаларының астында шайқасу үшін әлі де жақындап келді, бірақ қалада қалған Гааш тұрғындарының бәрі Гааш қабырғаларын барлық жағынан қоршап алғандықтан, Жақыптың ұлдары қалаға жақындап, олармен шайқаса алмады.
23 Жақыптың ұлдары қабырғаның астына шайқасу үшін бір бұрышқа жақындады, ал Гааш тұрғындары оларға жебелер мен тастарды жаңбыр сияқты лақтырды, олар қабырғаның астынан қашып кетті.
24 Қабырғадағы Гааш халқы Жақып ұлдарының қабырғаның астынан жеңе алмағанын көріп, Жақып ұлдарын былай деп сөгіс айтты:
25 Сендерге не болды, шайқаста жеңе алмайсыңдар? Онда сендер аморлықтардың онша күшті емес қалаларына істегендеріңді қуатты Гааш қаласы мен оның тұрғындарына істей аласыңдар ма? Сен біздің арамыздағы әлсіздерге де солай істедің, оларды қаланың кіреберісінде қырып тастадың, өйткені олар сенің айқайыңнан қорыққанда әлсіреген еді.
26 Енді сендер осы жерде шайқаса аласыңдар ма? Әрине, сендердің бәрің осында өлесіңдер, ал біз сендер қиратқан қалалардың кегін аламыз.
27 Гааш тұрғындары Жақыптың ұлдарын қатты қорлап, оларды құдайларымен қорлады, қабырғадан жебелер мен тастарды лақтыруды жалғастырды.
28 Яһуда мен оның ағайындары Гааш тұрғындарының сөздерін естіп, қатты ашуланды. Яһуда бұл істе Құдайына қызғанышпен қарап: «Уа, Жаратқан Ие, бізге және бауырларымызға көмектесе гөр!» – деп жалбарынды.
29 Ол қолында жалаңаш семсерін ұстап, бар күшімен алысқа жүгірді де, жерден секіріп, күші жетпей қабырғаға мініп кетті, ал қылышы қолынан түсіп қалды.
30 Яһуда қабырғаға айқайлады, қабырғадағылардың бәрі қорқып кетті. Олардың кейбіреулері қабырғадан қалаға құлап, қаза тапты. Қабырғада қалғандар Яһуданың күшін көргенде қатты қорқып, жандарын сақтап қалу үшін қалаға қашып кетті.
31 Кейбіреулер қабырғада Яһудамен шайқасуға батылданды. Олар Яһуданың қолында қылыш жоқ екенін көргенде оны өлтіруге жақындады. Олар оны қабырғадан бауырларына лақтырып жіберуді ойлады. Қаладан жиырма адам оларға көмектесуге келді. Олар Яһуданы қоршап алып, бәрі оған айқайлап, қылыштарын суырып жақындады. Яһуда қорқытты. Яһуда қабырғадан бауырларына айқайлады.
32 Жақып пен оның ұлдары садағын қабырғаның астынан суырып алып, қабырғаның басында тұрған үш адамды ұрды. Яһуда айқайлап: «Уа, Жаратқан Ие, бізге көмектесе гөр, Жаратқан Ие, бізді құтқара гөр», – деп қатты айқайлады. Ол қабырғаға қатты дауыспен айқайлады, айқай алыстан естілді.
33 Осы айқайдан кейін ол тағы да айқайлады, қабырғаның басында Яһуданы қоршап тұрған барлық адамдар қатты қорқып, Яһуданың айқайы мен дірілдегенін естіп, қолындағы қылышын лақтырып жіберіп, қашып кетті.
34 Яһуда қолдарынан түскен қылыштарын тартып алды. Яһуда олармен шайқасып, қабырғада жиырма адамын өлтірді.
35 Сексенге жуық ер адам мен әйел қала қабырғасынан өрлеп шығып, Яһуда елін қоршап алды. Жаратқан Ие

олардың жүректеріне Яһудадан қорқу сезімін ұялатты, сондықтан олар Оған жақындай алмады.
36 Жақып пен онымен бірге болғандардың бәрі садақты қабырғаның астынан суырып алып, қабырғада он адамды өлтірді. Олар Жақып пен оның ұлдарының алдында қабырғаның астына құлады.
37 Қабырғадағылар жиырма адамының қаза тапқанын көргенде, әлі де семсерлерін суырып, Яһудаға қарай жүгірді, бірақ Яһуданың күшіне қатты қорқып, оған жақындай алмады.
38 Олардың Аруд есімді батырларының бірі Яһуданың басына қылышымен шапалақтау үшін жақындағанда, Яһуда асығыс қалқанын басына тигізді, қылыш қалқанға тиіп, қалқан екіге бөлінді.
39 Бұл батыр Яһуданы жеңгеннен кейін, Яһудадан қорқып, жанын аман алып қалу үшін қашып кетті. Аяғы қабырғаға тайып, қабырғаның астында тұрған Жақып ұлдарының арасына құлады. Жақып ұлдары оны ұрып өлтірді.
40 Яһуданың басы күшті адамның соққысынан ауырып, Яһуда өліп қала жаздады.
41 Яһуда соққыдан пайда болған ауырсынудан қабырғаға айқайлады. Дан оны естігенде, ашуы лаулап, орнынан тұрып, алысқа жүгіріп, жерден секіріп, ашудан шыққан күшімен қабырғаға шықты.
42 Дан Яһудаға жақын қабырғаға жеткенде, қабырғадағы Яһудаға қарсы тұрғандардың бәрі қашып кетті. Олар екінші қабырғаға өрмелеп шығып, екінші қабырғадан Дан мен Яһудаға жебелер мен тастар лақтырып, оларды қабырғадан қуып шығуға тырысты.
43 Жебелер мен тастар Дан мен Яһудаға тиіп, қабырғада өліп қала жаздады. Дан мен Яһуда қабырғадан қашқан жерінде екінші қабырғадан жебелер мен тастармен шабуылға ұшырады.
44 Жақып пен оның ұлдары әлі де қаланың кіреберісінде, бірінші қабырғаның астында тұрды, және олар екінші қабырғада тұрғандықтан, қала тұрғындарына қарай садақ тарта алмады.
45 Дан мен Яһуда екінші қабырғадан атылған тастар мен жебелерге шыдай алмай, қала халқының қасындағы екінші қабырғаға секірді. Екінші қабырғадағы қала халқы Дан мен Яһуданың екінші қабырғаға жақындағанын көргенде, бәрі айқайлап, қабырғалардың арасынан төмен түсті.
46 Жақып пен оның ұлдары қала халқының айқай-шуын естіп, әлі қала кіреберісінде тұрды. Олар екінші қабырғада тұрған Дан мен Яһуда үшін алаңдады.
47 Нафтали ашу-ызадан қайнаған күшімен көтеріліп, қалада естіген айқай-шудың себебін көру үшін бірінші қабырғаға секірді. Исахар мен Забулун қаланың есіктерін бұзуға жақындап, қала қақпаларын ашып, қалаға кірді.
48 Нафтали бірінші қабырғадан екіншісіне секіріп, ағаларына және қабырғадағы Гааш тұрғындарына көмекке келді. Нафтали ағаларына көмектесу үшін үшінші болып келгенін көргенде, бәрі қашып, қалаға кірді. Жақып, оның барлық ұлдары және барлық жігіттері қалаға келіп, оларға қарай бет алды.
49 Яһуда, Дан және Нафтали қабырғадан қалаға түсіп, қала тұрғындарын қудалады. Шимон мен Леуі қала сыртынан келгендіктен, қақпаның ашық екенін білмеді. Олар сол жерден қабырғаға көтеріліп, қаладағы ағайындарына келді.
50 Қала тұрғындарының барлығы қалаға кіріп кетті, ал Жақыптың ұлдары оларға әр түрлі бағыттармен келді, шайқас оларға қарсы алдыңғы және артқы жағынан жүріп жатты, Жақыптың ұлдары оларды қатты қырып, жиырма мыңға жуық ер мен әйелді өлтірді, олардың ешқайсысы Жақыптың ұлдарына қарсы тұра алмады.
51 Қалада қан көп ағып, ол өзен сияқты ағып жатты, қан қаланың сыртына қарай өзен сияқты ағып, Бетхорин шөліне жетті.
52 Бетхорин халқы Гааш қаласынан ағып жатқан қанды алыстан көрді, ал жетпіске жуық адам қанды көруге жүгіріп барып, қан жатқан жерге жетті.
53 Олар қанның ізімен Гааш қаласының қабырғасына жетті. Олар қаладан қан ағып жатқанын көрді. Гааш тұрғындарының айқайлаған дауысын естіді, өйткені қан көкке көтеріліп, су ағынындай мол ағып жатты.
54 Жақыптың барлық ұлдары Гааш тұрғындарын әлі де қырып-жоюмен айналысып, кешке дейін оларды қырып жатты, шамамен жиырма мың еркек пен әйел, ал Хорин халқы: «Бұл еврейлердің ісі екен, өйткені олар әлі де аморлықтардың барлық қалаларында соғыс жүргізіп жатыр», – деді.
55 Сол халық асығыс Бетхоринге қарай жүгірді де, әрқайсысы өз каруларын алып, Бетхориннің барлық тұрғындарына Жақыптың ұлдарымен шайқасуға шақырды.
56 Жақыптың ұлдары Гааш тұрғындарын қырып болғаннан кейін, қаланы аралап, өлтірілгендердің бәрін тонауға тырысты. Қаланың ең шетіне жеткенде, қолдарында қылыш жоқ үш өте күшті адамды кездестірді.
57 Жақыптың ұлдары олар тұрған жерге келді, ал мықтылар қашып кетті, ал олардың бірі Забулунды ұстап алды. Ол жас, аласа бойлы баланы көріп, оны күшімен жерге құлатты.
58 Жақып қылышымен оған қарай жүгірді, ал Жақып оны белінен төмен қарай қылышпен ұрып, екіге бөлді, ал денесі Забулунның үстіне құлады.
59 Екіншісі жақындап келіп, Жақыпты жерге құлату үшін ұстап алды. Жақып оған бұрылып, айқайлады, ал Шимон мен Леуі жүгіріп барып, оны қылышпен жамбасынан ұрып, жерге құлатты.
60 Сонда күшті адам ашудан қайнаған күшпен жерден көтерілді, ал Яһуда аяғын басып үлгермей жатып, оған қарай келіп, қылышпен басын ұрды, басы жарылып, ол өлді.
61 Үшінші күшті адам жолдастарының өлтірілгенін көріп, Жақыптың ұлдарынан қашып кетті, ал Жақыптың ұлдары оны қалада қуып жетті; күшті адам қашып бара жатқанда қала тұрғындарының қылыштарының бірін тауып алып, оны алып, Жақыптың ұлдарына бұрылып, олармен сол қылышпен шайқасты.
62 Күшті адам Яһуданың басына қылышпен ұру үшін оған қарай жүгірді, ал Яһуданың қолында қалқан жоқ еді; ол оны ұру үшін тұрғанда, Нафтали асығыс қалқанын алып, Яһуданың басына сұғып алды, ал күшті адамның қылышы Нафталидің қалқанына тиіп, Яһуда қылыштан құтылды.

63 Шимон мен Леуі қылыштарымен күшті адамға қарай жүгіріп, оны күшпен ұрды, сонда екі қылыш күшті адамның денесіне кіріп, оны ұзынынан екіге бөлді.
64 Сол кезде Жақыптың ұлдары үш батырды және Гааштың барлық тұрғындарын өлтірді, күн бата бастаған еді.
65 Жақыптың ұлдары Гаашты аралап, қаланың барлық олжасын, тіпті балалар мен әйелдерді де тонап кетті. Жақыптың ұлдары Сартон мен Шилоға істегендерін Гаашқа да істеді.

40-ТАРАУ

1 Жақыптың ұлдары Гааштан алған барлық олжаны алып, түнде қаладан шығып кетті.
2 Олар Бетхорин бекінісіне қарай жүріп бара жатқанда, Бетхорин тұрғындары оларды қарсы алу үшін бекініске бара жатқан еді. Сол түні Жақыптың ұлдары Бетхорин бекінісінде Бетхорин тұрғындарымен шайқасты.
3 Бетхориннің барлық тұрғындары мықты адамдар еді, олардың біреуі де мың адамнан қашып құтыла алмады. Сол түні олар қамалға шабуыл жасады, ал олардың айқайы сол түні алыстан естіліп, жер дірілдеп кетті.
4 Жақыптың барлық ұлдары қараңғыда шайқасуға үйренбегендіктен, олардан қорықты, сондықтан қатты ұялды. Жақыптың ұлдары Жаратқан Иеге жалбарынып: «Уа, Жаратқан Ие, бізге көмектес, бізді құтқар, сонда біз осы сүндеттелмегендердің қолынан өлмейміз», – деді.
5 Жаратқан Ие Жақып ұлдарының үніне құлақ асып, Бетхорин халқын қатты үрейлендіріп, шатастырды. Олар түн қараңғылығында бір-бірімен шайқасып, бір-бірін қатты қырып тастады.
6 Жақыптың ұлдары Жаратқан Иенің сол адамдардың арасына азғындық рухын жібергенін және олардың әрқайсысы өз көршісімен шайқасқанын білгендіктен, Бетхорин халқының топтарынан шығып, Бетхорин бекінісінің төмен қарай бет алған жеріне дейін және одан әрі қарай жүріп, сол түні жас жігіттерімен бірге сол жерде қауіпсіз түнеді.
7 Бетхорин халқы түні бойы шайқасты, біреуі ағасымен, екіншісі көршісімен шайқасты. Олар қамалдың айналасына айқайлады. Олардың айқайы алыстан естіліп, бүкіл жер дірілдеп кетті, өйткені олар жер бетіндегі барлық адамдардан күштірек еді.
8 Сол түні қанахандықтардың, хеттіктердің, аморлықтардың, хевтіктердің және Қанахан патшаларының барлық тұрғындары, сондай-ақ Иорданның арғы жағындағылар айқай-шуды естіді.
9 Олар: «Бұл еврейлердің өздеріне жақындаған жеті қалаға қарсы шайқасып жатқаны рас, ал сол еврейлерге кім қарсы тұра алады?» – деді.
10 Қанахандықтардың қалаларының барлық тұрғындары және Иорданның арғы жағындағы барлық адамдар Жақыптың ұлдарынан қатты қорқып: «Міне, сол қалаларға жасалғандай, бізге де солай жасалады! Олардың зор күшіне кім қарсы тұра алады?» – деді.
11 Сол түні хориндіктердің айқайы қатты шығып, күшейе түсті; олар таң атқанша бір-бірін ұрды, нәтижесінде олардың көпшілігі қаза тапты.
12 Таң ата бастағанда, Жақыптың барлық ұлдары таң ата тұрып, қамалға қарай бет алды. Олар хориндіктердің қалғандарын қатты қырып, қамалда қаза тапты.
13 Алтыншы күні Қанаханның барлық тұрғындары Бетхорин сарайында өлі күйінде жатқан Бетхорин халқын алыстан көрді, олардың қозылар мен ешкілердің өлекселері сияқты шашылып жатқанын көрді.
14 Жақыптың ұлдары Гааштан тартып алған барлық олжасын алып, Бетхоринге барды. Қала теңіз құмындай көп адамға толы екенін көріп, олармен шайқасты. Жақыптың ұлдары кешке дейін оларды сол жерде қырды.
15 Жақыптың ұлдары Гааш пен Тапнахқа, Хазарға, Сартонға және Шилоға істегендерін Бетхоринге де істеді.
16 Жақыптың ұлдары Бетхориннен және қалалардан түскен барлық олжаны алып, сол күні Сихемге қайтты.
17 Жақыптың ұлдары Сихем қаласына оралып, қаладан тыс жерде тұрып, соғыстан кейін сол жерде түнеп шықты.
18 Олардың барлық қызметшілері қалалардан ұрлап әкеткен барлық олжаларымен бірге қаладан шығып, қалаға кірмеді, себебі олар: «Бізге қарсы тағы да соғыс болып, бізді Сихемде қоршауға алуы мүмкін», – деп ойлады.
19 Жақып, оның ұлдары және қызметшілері сол түні және келесі күні Жақып Хамордан бес шекелге сатып алған егістік жерінде қалды, ал олар алған барлық заттар өздерімен бірге болды.
20 Жақыптың ұлдары тонап алған барлық олжа теңіз жағалауындағы құмдай үлкен егістік жерінде болды.
21 Елдің тұрғындары оларды алыстан бақылап тұрды, ал елдің барлық тұрғындары мұны істеген Жақыптың ұлдарынан қорықты, өйткені ежелгі заманнан бері ешбір патша мұндайды істеген емес.
22 Сонда қанахандықтардың жеті патшасы Жақыптың ұлдарынан қорқып, олармен татуласуға бел буды.
23 Сол күні, жетінші күні, Хеброн патшасы Жафия Ай патшасына, Гибеон патшасына, Шалем патшасына, Адулам патшасына, Лахиш патшасына, Хазар патшасына және олардың қол астындағы барлық қанахандық патшаларға құпия түрде былай деді:
24 Менімен бірге өрлеп, маған келіңдер, біз Жақыптың ұлдарына барайық. Мен олармен бейбітшілік орнатып, келісім жасаймын. Әйтпесе сендердің барлық жерлерің Жақыптың ұлдарының қылыштарымен талқандалып, Сихем мен оның айналасындағы қалаларға істегендей, сендердің де жерлерің талқандалып кетпейді. Сендер естіп, көріп тұрсыңдар.
25 Маған келгенде көп адаммен бармаңыз, әр патша өзінің үш бас қолбасшысын, ал әр қолбасшы өзінің үш офицерін әкелсін.
26 Барлығың Хебронға келіңдер, сонда біз Жақыптың ұлдарына барып, олардан бізбен бейбітшілік келісімін жасауларын өтінеміз.
27 Сол патшалардың барлығы Хеброн патшасының жібергенін істеді, өйткені олардың барлығы оның кеңесі мен бұйрығына бағынды. Қанахан патшаларының барлығы Жақыптың ұлдарымен

татуласуға бару үшін жиналды; Жақыптың ұлдары қайтып келіп, Шехемдегі егістік жеріне барды, өйткені олар жер патшаларына сенбеді.
28 Жақыптың ұлдары қайтып оралып, далалық жерде он күн тұрды, бірақ олармен соғысуға ешкім келмеді.
29 Жақыптың ұлдары соғыс болмайтынын көргенде, бәрі жиналып, Шехем қаласына барды, ал Жақыптың ұлдары Шехемде қалды.
30 Қырық күннен кейін аморлықтардың барлық патшалары барлық жерлерден жиналып, Хебронға, Хеброн патшасы Япияға келді.
31 Жақыптың ұлдарымен бітімге келу үшін Хебронға келген патшалардың саны жиырма бір патша, олармен бірге келген қолбасшылардың саны алпыс тоғыз, ал олардың адамдары жүз сексен тоғыз болды. Осы патшалардың барлығы және олардың адамдары Хеброн тауының маңында демалып жатты.
32 Хеброн патшасы үш қолбасшысы және тоғыз адамымен бірге жолға шықты, ал бұл патшалар Жақыптың ұлдарына барып, бейбітшілік орнатуды шешті.
33 Олар Хеброн патшасына: «Сен адамдарыңмен бірге алдымызда жүр де, Жақыптың ұлдарына біз үшін сөйле, сонда біз сенің соңыңнан келіп, сөзіңді растаймыз», – деді. Хеброн патшасы солай істеді.
34 Жақыптың ұлдары Қанахан патшаларының барлығының бас қосып, Хебронға демалғанын естігенде, Жақыптың ұлдары төрт қызметшісін тыңшы ретінде жіберіп: «Барып, осы патшаларды көріп, адамдарының аз ба, көп пе екенін тексеріп көріңдер, егер саны аз болса, барлығын санап шығып, қайтып келіңдер», – деді.
35 Жақыптың қызметшілері жасырын түрде осы патшаларға барып, Жақыптың ұлдары бұйырғандай істеді. Сол күні олар Жақыптың ұлдарына қайтып келіп: «Біз сол патшаларға бардық, олардың саны аз еді, біз олардың барлығын санап шықтық, міне, олар екі жүз сексен сегіз патша мен адам екен», – деді.
36 Жақыптың ұлдары: «Олардың саны аз, сондықтан біз бәріміз оларға бармаймыз», – деді. Таңертең Жақыптың ұлдары орнынан тұрып, алпыс екі адамды таңдады, ал Жақыптың он ұлы олармен бірге жүрді; олар соғыс қаруларын асынып, «Олар бізбен соғысуға келе жатыр, өйткені олар бізбен бейбітшілік орнатуға келе жатқанын білмеді» деді.
37 Жақыптың ұлдары қызметшілерімен бірге Сихем қақпасына, сол патшаларға барды, ал әкелері Жақып олармен бірге болды.
38 Олар шыққан кезде, Хеброн патшасы, оның үш қолбасшысы және тоғыз адамы жолмен Жақып ұлдарына қарсы келе жатты. Жақып ұлдары көздерін көтеріп, алыстан Хеброн патшасы Жапияның қолбасшыларымен бірге оларға қарай келе жатқанын көрді. Жақып ұлдары Сихем қақпасының алдында тұрып, алға жылжымады.
39 Хеброн патшасы және оның әміршілері алға жылжып, Жақыптың ұлдарына жақындады. Оларға жерге дейін бас иді. Хеброн патшасы әміршілерімен бірге Жақып пен оның ұлдарының алдында отырды.
40 Жақыптың ұлдары оған: «Хеброн патшасы, саған не болды? Бүгін неге бізге келдің? Бізден не сұрайсың?» – деп сұрады. Хеброн патшасы Жақыпқа: «Мырзам, бүгін қанахандықтардың барлық патшалары сенімен татуласуға келді», – деді.
41 Жақыптың ұлдары Хеброн патшасының сөздерін естіп, оның ұсыныстарына келіспеді, өйткені Жақыптың ұлдары оған сенбеді, өйткені олар Хеброн патшасы оларға алдап сөйледі деп ойлады.
42 Хеброн патшасы Жақып ұлдарының сөздерінен олардың оның сөздеріне сенбегенін білді. Хеброн патшасы Жақыпқа жақындап келіп, оған былай деді: «Мырзам, осы патшалардың барлығы сізге бейбітшілікпен келгеніне сенімді болыңыз, өйткені олар барлық адамдарымен бірге келген жоқ, соғыс қаруларын да алып келген жоқ, өйткені олар мырзам мен оның ұлдарынан бейбітшілік сұрауға келді».
43 Жақыптың ұлдары Хеброн патшасына былай деп жауап берді: «Осы патшалардың барлығына жіберіңіз, егер бізге шындықты айтсаң, әрқайсысы жеке-жеке алдымызда келсін, егер олар бізге қарусыз келсе, біз олардың бізден тыныштық іздейтінін білеміз».
44 Хеброн патшасы Жафия патшаларға өз адамдарының бірін жіберді, олардың барлығы Жақып ұлдарының алдына келіп, жерге дейін бас иді. Бұл патшалар Жақып пен оның ұлдарының алдында отырып, оларға былай деді:
45 Біз сенің аморлықтардың патшаларына қылышыңмен және аса қуатты қолыңмен не істегеніңді естідік, сондықтан ешкім сенің алдыңда тұра алмады. Біз өз өміріміз үшін сенен қорқып, оларға істегендей, бізге де басымызға түспесін деп қорқтық.
46 Сондықтан біз сізге арамызда бейбітшілік келісімін жасау үшін келдік, енді бізбен бейбітшілік пен шындық келісімін жасасыңыз, біз сізге араласпағанымыздай, сіз де бізге араласпаңыз.
47 Жақыптың ұлдары шынымен де олардан тыныштық сұрап келгендерін түсінді, сондықтан Жақыптың ұлдары оларға құлақ асып, олармен келісім жасады.
48 Жақыптың ұлдары оларға араласпаймыз деп ант берді. Қанахандықтардың барлық патшалары да оларға ант берді, ал Жақыптың ұлдары сол күннен бастап оларды басыбайлы етіп алды.
49 Осыдан кейін осы патшалардың барлық басшылары өз адамдарымен бірге Жақып пен оның ұлдарына сыйлықтармен келіп, жерге дейін иілді.
50 Сонда бұл патшалар Жақыптың ұлдарын аморлықтардың жеті қаласынан тартып алған барлық олжаларын қайтарып берулерін өтінді. Жақыптың ұлдары солай істеді де, олар басып алғандарының бәрін, әйелдерді, балаларды, малды және тартып алған барлық олжаларын қайтарып, оларды жіберді, олар әрқайсысы өз қаласына тарады.
51 Сол кезде осы патшалардың бәрі Жақыптың ұлдарына тағы да бас иіп, оларға көптеген сыйлықтар жіберді немесе әкелді. Жақыптың ұлдары бұл патшалар мен олардың адамдарын жіберді, олар бейбіт түрде қалаларына кетті. Жақыптың ұлдары да өз үйлеріне, Шехемге оралды.
52 Сол күннен бастап, Исраил халқы Қанахан жерін иемденуге келгенге дейін, Жақыптың ұлдары мен қанахандықтардың патшаларының арасында тыныштық орнады.

41-ТАРАУ

1 Жылдың жаңа жылында Жақыптың ұлдары
Шехемнен көшіп, Хебронға, әкелері Ысқақтың үйіне
келіп, сол жерде тұрды. Бірақ олар күн сайын Сихемде
малдары мен табындарын жайып жүрді, өйткені сол
кезде сол жерде жақсы және шөпті жайылым болды.
Жақып, оның ұлдары және олардың бүкіл үй
шаруашылығы Хеброн аңғарында тұрды.
2 Сол күндері, Жақыптың жүз алтыншы жылында,
Жақыптың Падан-Арамнан келгенінің оныншы
жылында, Жақыптың әйелі Лия елу бір жасында
Хеброн қаласында қайтыс болды.
3 Жақып пен оның ұлдары оны Хеброндағы Махпела
танабындағы үңгірге қойды. Ыбырайым оны
хеттіктерден жерлеу орны ретінде сатып алған еді.
4 Жақыптың ұлдары әкелерінің қасында Хеброн
аңғарында тұрды. Жердің барлық тұрғындары олардың
күшін біліп, даңқы бүкіл елге тарады.
5 Жақыптың ұлы Жүсіп пен оның інісі Бенжамин,
Жақыптың әйелі Рахиланың ұлдары, сол кезде әлі жас
еді және аморлықтардың барлық қалаларындағы
шайқастарда ағаларымен бірге шықпайтын.
6 Жүсіп ағаларының күші мен ұлылығын көргенде,
оларды мақтап, мадақтады, бірақ өзін олардан жоғары
қойып, өзін олардан жоғары қойды; ал әкесі Жақып та
оны барлық ұлдарынан артық жақсы көрді, өйткені ол
қартайған шағында дүниеге келген еді, сондықтан оған
деген сүйіспеншілігі үшін түрлі-түсті киім тігіп берді.
7 Әкесінің өзін бауырларынан артық жақсы көретінін
көрген Жүсіп өзін бауырларынан жоғары қоя берді
және олар туралы жаман әңгімелерді әкесіне жеткізді.
8 Жақыптың ұлдары Жүсіптің өздеріне деген
көзқарасын және әкелерінің оны басқаларынан артық
жақсы көретінін көргендіктен, оны жек көріп, оған
күндері бойы жылы сөйлей алмады.
9 Жүсіп он жеті жаста еді, ол әлі де өзін бауырларынан
жоғары қойып, олардан жоғары қоюды ойлады.
10 Сол кезде ол түс көріп, ағаларына келіп, түсін айтып
берді де: «Мен түс көрдім. Біз бәріміз далада баулар
байлап жатқан едік. Менің бауым көтеріліп, жерге
түсті, ал сендердің бауларың оны қоршап алып, оған
иіліп тағзым етті», – деді.
11 Ағалары оған былай деп жауап берді: «Сен көрген
түстің мағынасы неде? Жүрегіңде бізге билік етуді
немесе билік етуді ойлап жүрсің бе?»
12 Ол әлі де келіп, болған жайтты әкесі Жақыпқа
айтып берді. Жақып Жүсіптің аузынан осы сөздерді
естігенде, оны сүйді, ал Жақып Жүсіпке батасын берді.
13 Жақыптың ұлдары әкелерінің Жүсіпті батасын беріп,
сүйгенін және оны қатты жақсы көретінін көргенде,
оған қызғанышпен қарап, оны одан сайын жек көрді.
14 Осыдан кейін Жүсіп тағы бір түс көріп, түсін
әкесіне ағаларының көзінше айтып берді. Жүсіп әкесі
мен ағаларына: «Міне, мен тағы да түс көрдім, күн мен
ай және он бір жұлдыз маған бас иіп тұр», – деді.
15 Әкесі Жүсіптің сөздерін және оның түсін естігенде,
ағаларының осы үшін Жүсіпті жек көретінін көріп,
ағаларының алдында Жүсіпті осы үшін сөгіп: «Сен
көрген түстің нені білдіреді, өзіңнен үлкен
ағаларыңның алдында өзіңді мақтан тұтуың нені
білдіреді?» – деді.
16 Мен, анаң және он бір бауырың келіп, саған бас
иеміз деп жүрегіңде ойлайсың ба, сен осыларды айтып
тұрсың ба?
17 Ағалары оның сөздері мен түстеріне қызғанышпен
қарап, оны жек көруді жалғастырды, ал Жақып
түстерін жүрегіне сақтады.
18 Бір күні Жақыптың ұлдары әкелерінің қойларын
жаюға Сихемге барды, өйткені олар сол кезде әлі де
малшы еді; сол күні Жақыптың ұлдары Сихемде
жайылып жүргенде, олар кешігіп қалды, ал мал жинау
уақыты өтіп кетті, бірақ олар әлі келген жоқ.
19 Жақып ұлдарының Сихемде кешігіп жатқанын көріп,
ішінен: «Мүмкін, Сихемнің тұрғындары олармен
шайқасуға көтеріліп, сондықтан бүгін келмей жүрген
шығар», – деді.
20 Жақып ұлы Жүсіпті шақырып алып, оған былай деп
бұйырды: «Міне, ағаларың бүгін Шекемде жайылып
жүр, бірақ әлі қайтып оралған жоқ. Енді барып,
олардың қайда екенін біліп кел, ағаларыңның
амандығы мен қойдың амандығы туралы маған хабар
әкел».
21 Жақып ұлы Жүсіпті Хеброн аңғарына жіберді.
Жүсіп ағаларын іздеп Шехемге келді, бірақ оларды
таба алмады. Жүсіп ағаларының қайда кеткенін көру
үшін Шехем маңындағы егістікті аралап шықты. Шөл
даладағы жолын адастырып, қай жолмен барарын
білмеді.
22 Жаратқан Иенің періштесі оны егістікке қарай
жолда адасып жүрген жерінен тауып алды. Жүсіп
Жаратқан Иенің періштесіне: «Мен бауырларымды
іздеп жүрмін; олардың қайда жайылып жүргенін
естімедің бе?» – деді. Жаратқан Иенің періштесі
Жүсіпке: «Мен бауырларыңның осында жайылып
жүргенін көрдім, олардың Дотанға жайылып жүргенін
айтқанын естідім», – деді.
23 Жүсіп Жаратқан Иенің періштесінің даусына құлақ
асып, Дотандағы бауырларына барды. Ол олардың
Дотанда қой бағып жүргенін көрді.
24 Жүсіп бауырларына жақындап, оларға жақындамай
тұрып, олар оны өлтіруді шешті.
25 Шимон бауырларына: «Міне, түс көрген адам бүгін
бізге келе жатыр. Енді жүріңдер, оны өлтіріп, шөл
даладағы шұңқырлардың біріне тастайық. Әкесі оны
бізден іздеп тапса, біз оны зұлым аң жеп қойды деп
айтамыз», – деді.
26 Рубен ағаларының Жүсіп туралы айтқанын естіп,
оларға: «Сендер бұлай істемеңдер, өйткені біз әкеміз
Жақыпқа қалай қараймыз? Оны осы шұңқырға
тастаңдар, сол жерде өлсін, бірақ қанын төгуге қол
созбаңдар», – деді. Рубен оны олардың қолынан
құтқарып, әкесіне қайтару үшін осылай деді.
27 Жүсіп ағаларына келгенде, олардың алдына отырып
алды. Олар оған қарай бет алып, оны ұстап алып, жерге
ұрып, үстіндегі түрлі-түсті шапанын шешіп алды.
28 Олар оны алып, шұңқырға тастады. Шұңқырда су
жоқ еді, тек жыландар мен шаяндар ғана болды. Жүсіп
шұңқырдағы жыландар мен шаяндардан қорықты.
Жүсіп қатты айқайлады, ал Жаратқан Ие жыландар мен

шаяндарды шұңқырдың екі жағына жасырды, олар Жүсіпке ешқандай зиян келтірмеді.
29 Жүсіп шұңқырдан ағаларына айқайлап: «Мен сендерге не істедім, қандай күнә жасадым? Неге мен үшін Жаратқан Иеден қорықпайсыңдар? Мен сендердің сүйектерің мен еттеріңнен жаратылған адам емеспін бе? Жақып сендердің әкелерің емес пе, менің әкем емес пе? Неге бүгін маған осылай істейсіңдер? Әкеміз Жақыпқа қалай қарайсыңдар?» – деді.
30 Ол шұңқырдан ағаларына айқайлап, былай деді: «Уа, Яһуда, Шимон және Леви, бауырларым, мені қараңғылықтан көтеріп, бүгін маған рақым етуге келіңдер, Жаратқан Иенің ұлдары, әкем Жақыптың ұлдары. Егер мен сендерге күнә жасасам, сендер Ыбырайымның, Ысқақтың және Жақыптың ұлдары емессіңдер ме? Егер олар жетім баланы немесе аш адамды көрсе, оған жаны ашыды, оған жеуге нан берді, шөлдегенге су берді, су ішуге немесе жалаңаш адамға киім кигізді!»
31 Онда бауырыңа қалайша аяушылық білдірмейсің? Мен сенің етің мен сүйегіңнен жаралғанмын. Егер саған күнә жасаған болсам, әкем үшін солай істейсің!
32 Жүсіп осы сөздерді шұңқырдан айтты, бірақ ағалары оны тыңдай алмады, Жүсіптің сөздеріне құлақ аса алмады. Жүсіп шұңқырда жылап, жылап жатты.
33 Жүсіп: «Әкем бүгін ағаларымның маған не істегенін және бүгін маған не айтқанын білсе ғой», – деді.
34 Барлық ағалары оның шұңқырдағы жылағанын естіді, ал ағалары Жүсіптің жылағанын және шұңқырдағы жылағанын естімеу үшін шұңқырдан шығып кетті.

42-ТАРАУ

1 Олар садақ ату қашықтығында, қарсы бетке барып отырды. Олар сол жерде нан жеу үшін отырды. Тамақтанып отырып, оны не істеу керектігін, өлтіру керек пе, әлде әкесіне қайтару керек пе, кеңесті.
2 Олар кеңесті ұстап тұрғанда, көздерін көтеріп, алыстан Гилад жолымен Мысырға қарай бет алған ысмайылдықтардың тобын көрді.
3 Яһуда оларға: «Бауырымызды өлтірсек, бізге не пайда? Мүмкін, Құдай оны бізден талап етер. Оған қатысты мына кеңесті беріңдер: Мысырға бара жатқан ысмайылдықтардың тобын қараңыздар.
4 Енді жүріңдер, оны оларға тапсырайық, оған қарсы болмайық, олар оны өздерімен бірге алып жүреді, ол жер халқының арасында жоғалып кетеді, біз оны өз қолымызбен өлтірмейміз. Бұл ұсыныс ағайындарына ұнады, олар Яһуданың сөзін орындады.
5 Олар осы мәселе туралы әңгімелесіп жатқанда, ысмайылдықтар келгенге дейін, мадияндық жеті саудагер олардың қасынан өтіп бара жатты. Олар өтіп бара жатып, шөлдеп, көздерін көтеріп, Жүсіптің жерленген шұңқырын көрді. Олар қараса, оған түрлі құстар келіп мініпті.
6 Мадияндықтар су ішу үшін құдыққа жүгірді, өйткені онда су бар деп ойлады. Құдықтың алдына келгенде, Жүсіптің жылап, жылаған дауысын естіді де, құдыққа қарады да, келбетті, сұлу бір жігіттің тұрғанын көрді.
7 Олар оны шақырып алып: «Сен кімсің, сені осында кім әкелді, сені шөл даладағы осы шұңқырға кім қойды?» – деп сұрады. Олар Жүсіпті көтеруге көмектесіп, оны шұңқырдан шығарып, алып шығып, жолға шығып, ағаларының қасынан өтіп кетті.
8 Олар: «Неге сендер біздің қызметшімізді алып, кетіп бара жатырсыңдар? Біз бұл жігітті бізге қарсы шыққаны үшін орға тастадық, ал сендер келіп, оны алып шығып, алып кетіңдер. Енді қызметшімізді қайтарып беріңдер», – деді.
9 Мадияндықтар Жақыптың ұлдарына: «Бұл сендердің қызметшілерің бе, әлде мынау сендерге қызмет ете ме? Мүмкін сендердің бәрің оның қызметшілері шығарсыңдар, өйткені ол сендердің қай-қайсыларыңнан да әдемі және сүйіктірек шығар, неге сендер бізге өтірік айтасыңдар?» – деді.
10 Сондықтан енді біз сенің сөздеріңді тыңдамаймыз да, сені тыңдамаймыз да, өйткені біз жігітті шөл даладағы шұңқырдан тауып, ұстап алдық; сондықтан әрі қарай жүреміз.
11 Жақыптың барлық ұлдары оларға жақындап, орнынан тұрып: «Құлымызды қайтарыңдар, неге бәрің семсерден өлесіңдер?» – деді. Мадияндықтар оларға қарсы айқайлап, семсерлерін суырып, Жақыптың ұлдарымен шайқасу үшін жақындады.
12 Сонда Шимон орнынан тұрып, жерге секіріп түсіп, қылышын суырып алып, мадияндықтарға жақындады. Ол олардың алдында қатты айқайлады, сондықтан оның айқайы алыстан естіліп, Шимонның айқайынан жер дірілдеді.
13 Мадияндықтар Шимоннан және оның айқайынан қорқып, етпеттерінен құлап, қатты үрейленді.
14 Шимон оларға: «Мен еврей Жақыптың ұлы Шимонмын, тек ағаммен бірге Сихем қаласын және аморлықтардың қалаларын қираттым. Құдай маған да солай істейді, егер сендердің барлық бауырларың, Мадиян халқы және Қанахан патшалары сендермен бірге келсе, олар маған қарсы соғыса алмайды», – деді.
15 Енді сен алған жас жігітті бізге қайтар, әйтпесе мен сенің денеңді аспан құстары мен жердегі аңдарға беремін.
16 Мадияндықтар Шимоннан одан сайын қорқып, Жақыптың ұлдарына қорқынышпен, үреймен және аянышты сөздермен жақындап:
17 Сен жас жігіттің сенің құлың екенін, ол саған қарсы шыққанын, сондықтан оны орға тастағаныңды айттың; онда қожайынына қарсы шыққан құлмен не істейсің? Енді оны бізге сат, сонда біз саған ол үшін қажет нәрсенің бәрін береміз; және Жаратқан Ие Жақыптың ұлдары бауырларын өлтірмеуі үшін осылай істеуге қуанышты болды.
18 Мадияндықтар Жүсіптің келбетті және мейірімді екенін көріп, оны жүректерінде қалап, ағаларынан сатып алуға асықты.
19 Жақыптың ұлдары мадияндықтардың айтқанына құлақ асып, ағалары Жүсіпті жиырма күміс теңгеге сатып жіберді, ал ағалары Рубен олармен бірге болмады. Мадияндықтар Жүсіпті алып, Ғалақатқа қарай сапарларын жалғастырды.
20 Олар жолмен келе жатты. Мадияндықтар жас жігітті сатып алғандарына өкініп, бірі екіншісіне: «Біз

еврейлерден сүйкімді, келбетті бұл жігітті тартып алып, не істедік?» – деді.
21 Мүмкін, бұл жас жігіт еврейлердің жерінен ұрланған шығар, онда біз неге бұлай істедік? Егер оны іздеп, қолымыздан тапсақ, біз оның кесірінен өлеміз.
22 Енді, шынымен де, оны бізге, бүгін көрген біреуінің күшіне, қайсар және күшті адамдар сатты; мүмкін олар оны өз күштерімен және қуатты қолдарымен жерінен ұрлап алып, біз оларға берген аз ғана құнға сатып жіберген шығар.
23 Олар осылай әңгімелесіп отырғанда, алдымен келе жатқан, Жақыптың ұлдары көрген ысмайылдықтардың тобы мадияндықтарға қарай келе жатқанын көрді. Мадияндықтар бір-біріне: «Жүріңдер, бұл жігітті бізге қарай келе жатқан ысмайылдықтардың тобына сатып жіберейік, сонда біз оған берген аз ғана ақшаны аламыз, сонда біз оның зұлымдығынан құтыламыз», – деді.
24 Олар солай істеді де, ысмайылдықтарға жетті. Мадияндықтар Жүсіпті ағаларына берген жиырма күміс теңгеге ысмайылдықтарға сатып жіберді.
25 Мадияндықтар Ғалақатқа қарай бет алды. Ысмайылдықтар Жүсіпті алып, түйелердің біріне мінгізіп, Мысырға алып кетті.
26 Жүсіп ысмайылдықтардың Мысырға бара жатқанын естігенде, Қанахан жерінен, әкесінен алыстап бара жатқанына қатты қайғырып, жылады. Ол түйеге мініп бара жатып, қатты жылады. Олардың бір адамы оны байқап қалып, түйеден түсіп, жаяу жүргізді. Соған қарамастан, Жүсіп жылай берді де, жылай берді. Ол: «Әке, әке», – деді.
27 Исмаилдіктердің бірі орнынан тұрып, Жүсіптің бетінен ұрды, ол әлі де жылай берді; Жүсіп жолда шаршап, жаны қайғыдан ары қарай жүре алмады, сондықтан олардың бәрі оны ұрып-соғып, жолда қинап, қорқытып, жылауын тоқтату үшін қорқытты.
28 Жаратқан Ие Жүсіптің өршілдігі мен қиындығын көріп, сол адамдардың үстіне қараңғылық пен шатасуды түсірді, оны ұрғандардың қолы семіп қалды.
29 Олар бір-біріне: «Құдай бізге жолда не істеді?» – деп сұрады. Бірақ олар Жүсіптің кесірінен осындай жағдайға тап болғанын білмеді. Содан кейін ер адамдар жолмен жүріп, Рахила жерленген Ефрата жолымен өтті.
30 Жүсіп анасының қабіріне жетті, Жүсіп асығыс жүгіріп, анасының қабіріне қарай бет алды да, қабірге құлап, жылады.
31 Жүсіп анасының қабірінде қатты айқайлап: «О, анашым, анашым, мені дүниеге әкелген сен, енді оян, тұр да, ұлыңды көр, ол құлдыққа сатылып кетті, оған аяушылық білдіретін ешкім жоқ», – деді.
32 Орныңнан тұр да, ұлыңды көр, қайғы-қасіретім үшін менімен бірге жыла, бауырларымның көңілін көр.
33 Анамды оят, оят, ұйқыңнан тұрғыз, бауырларыма қарсы шайқасыңды баста. Олар қалайша менің шапанымды шешіп алды, мені екі рет құлдыққа сатып жіберді, әкемнен бөлді, маған аяушылық білдіретін ешкім жоқ.
34 Құдай алдында оларға қарсы ісіңді қозға, Құдай кімді ақтап, кімді айыптайтынын көр.
35 О, анашым, тұр, ұйқыңнан оян, әкемнің жаны бүгін менімен бірге екенін көр, оны жұбатып, жүрегін тыныштандыр.
36 Жүсіп осы сөздерді айта берді, анасының қабірінде қатты жылап, ащы дауыспен сөйлей берді; ол сөйлеуді тоқтатты, жүрегіндегі қайғыдан қабірдегі тастай тынышталып қалды.
37 Жүсіп жер астынан өзіне сөйлеген дауысты естіді, ол оған жүрек айнытарлықтай, жылап, дұға еткен дауыспен былай деп жауап берді:
38 Ұлым, ұлым Жүсіп, жылаған дауысыңды естідім; көз жасыңды көрдім; қайғыңның бар екенін білемін, ұлым, сен үшін қайғырамын, қайғыма қайғы қосылады.
39 Енді ұлым, ұлым Жүсіп, Жаратқан Иеге үміт арт, Оған үміт арт және қорықпа, өйткені Жаратқан Ие сенімен бірге, Ол сені барлық қиындықтан құтқарады.
40 Тұр, ұлым, қожайындарыңмен бірге Мысырға бар, қорықпа, өйткені Жаратқан Ие сенімен бірге, ұлым!» Ол Жүсіпке осы сөздерді айта берді де, үнсіз қалды.
41 Жүсіп мұны естіп, қатты таңғалды да, жылай берді; осыдан кейін ысмайылдықтардың бірі оның қабірде жылап жатқанын көріп, оған ашуланып, оны сол жерден қуып жіберді, оны ұрып-соғып, қарғады.
42 Жүсіп оларға: «Мені әкемнің үйіне қайтару үшін сендердің ықыластарыңа бөленсем екен, ол сендерге мол байлық берер», – деді.
43 Олар оған: «Сен құл емессің бе, әкең қайда?» – деп жауап берді. Егер әкең болса, сен екі рет құлға соншалықты арзан бағаға сатылмас едің; бірақ олардың ашуы әлі де лаулап, оны ұрып-соғып, жазалауды жалғастырды, ал Жүсіп қатты жылады.
44 Жаратқан Ие Жүсіптің қайғысын көріп, тағы да сол адамдарды жазалады. Жаратқан Ие оларды жер бетіне қараңғылық түсірді. Найзағай жарқ етті, күн күркіреді, жер күн күркіреді және қатты желдің дауысынан дірілдеді. Адамдар қорқып, қайда барарын білмеді.
45 Аңдар мен түйелер тоқтап, оларды жетектеп жүрді, бірақ олар жүргісі келмеді, оларды ұрып-соғып, жерге еңкейіп отырды. Ал адамдар бір-біріне: «Құдай бізге не істеді? Біздің қандай заңсыздықтарымыз бен күнәларымыз үшін осындай жағдайға тап болдық?» – деп сұрады.
46 Олардың бірі оларға былай деп жауап берді: «Мүмкін, бұл құлды азаптау күнәсі үшін бүгін бізге осындай жағдай жасалған шығар; енді одан кешірім сұраңдар, сонда біз бұл зұлымдықтың кімнің кесірінен болғанын білеміз, ал егер Құдай бізге рақым етсе, онда мұның бәрі осы құлды азаптау күнәсі үшін бізге келіп жатқанын білеміз».
47 Сонда адамдар солай істеді де, Жүсіпке жалбарынып, кешірім сұрап: «Біз Жаратқан Иенің және саған күнә жасадық, енді Құдайыңнан бұл өлімді арамыздан алып тастауын сұрайық, өйткені біз Оған күнә жасадық», – деді.
48 Жүсіп олардың айтқанын істеді, Жаратқан Ие Жүсіптің өтінішін қабыл алды, Жаратқан Ие Жүсіптің кесірінен сол адамдарға жіберген індетті тоқтатты. Аңдар жерден көтеріліп, оларды қуып жетті, олар жолға шықты, қатты дауыл басылып, жер тынышталды. Адамдар Мысырға бару үшін сапарға шықты, ал

адамдар бұл апаттың Жүсіптің кесірінен болғанын білді.
49 Олар бір-біріне: «Міне, біз бұл апаттың оның басынан өткенін білеміз; енді неге біз бұл өлімді өз жанымызға әкелеміз? Бұл құлға не істеу керектігін кеңесейік», – деді.
50 Біреуі жауап беріп: «Ол бізге оны әкесіне қайтаруды бұйырды; енді жүріңдер, оны қайтарып алайық, ол айтқан жерге барайық, ал біз оның отбасынан оған берген бағаны алып, кетеміз», – деді.
51 Біреуі тағы да былай деп жауап берді: «Міне, бұл кеңес өте жақсы, бірақ біз олай істей алмаймыз, өйткені жол бізден өте алыс, біз өз жолымыздан тайып кете алмаймыз».
52 Тағы біреуі оларға былай деп жауап берді: «Міне, осы кеңесті қабылдау керек, біз одан таймаймыз; міне, біз бүгін Мысырға бара жатырмыз, ал Мысырға келгенде, оны сол жерде қымбат бағаға сатамыз, сонда оның зұлымдығынан құтыламыз».
53 Бұл істі әлгі адамдар ұнатып, олар солай істеді де, Жүсіппен бірге Мысырға сапарларын жалғастырды.

43-ТАРАУ

1 Жақыптың ұлдары ағалары Жүсіпті мадияндықтарға сатқанда, жүректері оған қайғырып, істеріне өкініп, оны қайтарып алуын сұрады, бірақ таба алмады.
2 Рубен Жүсіпті алып шығып, әкесіне қайтару үшін құдыққа қайтып келді. Рубен құдықтың жанында тұрды, бірақ бірде-бір сөз естімеді. Ол Жүсіпті, Жүсіпті!» деп айқайлады, бірақ ешкім жауап бермеді немесе бірде-бір сөз айтпады.
3 Рубен: «Жүсіп қорқыныштан өлді немесе жылан оны өлтірді», – деп ойлады. Рубен шұңқырға түсті де, Жүсіпті іздеді, бірақ таба алмады, бірақ ол қайтадан шықты.
4 Рубен киімін жыртып жіберіп: «Бала жоқ, егер ол өлсе, әкемді қалай ақтаймын?» – деді. Ол бауырларына барып, олардың Жүсіп үшін қайғырып, әкесін қалай ақтау керектігін кеңесіп отырғанын көрді. Рубен бауырларына: «Мен орға барсам, Жүсіп жоқ екен. Әкемізге не дейміз, әкем баланы тек менен ғана сұрайды», – деді.
5 Ағалары оған былай деп жауап берді: «Біз осылай істедік, кейін бұл әрекетіміз үшін жүрегіміз ауырды, енді әкемізді қалай татуластыруға болатынын білу үшін сылтау іздеп отырмыз».
6 Рубен оларға: «Әкеміздің ағарған шаштарын қайғыға батыру үшін не істедіңдер? Бұл жақсылық емес», – деді.
7 Рубен олармен бірге отырды. Олардың бәрі орындарынан тұрып, бір-біріне бұл туралы Жақыпқа айтпауға ант беріп: «Кімде-кім мұны әкемізге немесе оның үйіне айтса немесе елдің кез келген ұлына айтса, біз бәріміз оған қарсы шығып, оны семсермен өлтіреміз», – деді.
8 Жақыптың ұлдары, кішісінен үлкеніне дейін, бұл мәселеде бір-бірінен қорқып, ешкім бір ауыз сөз айтпады, олар бұл мәселені жүректерінде жасырды.
9 Содан кейін олар осының бәрі туралы әкелері Жақыпқа айту үшін бірдеңе ойлап табу үшін отырып, шешім қабылдады.
10 Исахар оларға былай деді: «Егер сендерге кеңес беремін, егер бұл істі істеуді жөн көрсеңдер, Жүсіптің шапанын алып, жыртып, бір лақты сойып, қанына малыңдар».
11 Оны әкемізге жіберіңдер, ол оны көргенде, оны зұлым аң жеп қойды дейді, сондықтан оның шапанын жыртыңдар, сонда оның қаны шапанында болады, сендер осылай істегенде, біз әкеміздің күңкілінен құтыламыз.
12 Исахардың кеңесі оларға ұнады, олар оған құлақ асып, Исахардың айтқанын орындады.
13 Олар асығыс Жүсіптің шапанын алып, жыртып тастады. Бір лақты сойып, шапанды лақтың қанына малып, топыраққа таптады. Шапанды Нафтали арқылы әкелері Жақыпқа жіберіп, оған мына сөздерді айтуды бұйырды:
14 Біз малмен жиналып, Сихемге баратын жолға дейін жеткенде, шөл даладағы жолдан қан мен топыраққа малынған бір киімді таптық; енді бұл ұлыңыздың киімі ме, жоқ па, соны біліп алыңыз.
15 Нафтали әкесіне барып, шапанды берді де, ағалары өсиет еткен барлық сөздерді айтып берді.
16 Жақып Жүсіптің шапанын көріп, оны таныды да, жерге етпетінен құлап, тастай қозғалмай қалды. Содан кейін орнынан тұрып, қатты айқайлап: «Бұл менің ұлым Жүсіптің шапаны!» – деді.
17 Жақып асығыс қызметшілерінің бірін ұлдарына жіберді. Олар барып, жол бойында қойлармен келе жатқандарын көрді.
18 Жақыптың ұлдары кешке қарай әкелеріне келді. Қараса, киімдері жыртылып, бастарына топырақ үйіліпті. Олар әкелерінің қатты жылап, жылап жатқанын көрді.
19 Жақып ұлдарынан: «Маған бүгін кенеттен қандай жамандық жасадыңыздар?» – деп сұрады. Олар әкелері Жақыпқа: «Біз бүгін қой жиналғаннан кейін келе жатқан едік. Шөл даладағы жолмен Сихем қаласына жеткенде, жерде қанға боялған бір күртешені таптық. Біз мұны біліп, егер білсеңіз, сізге хабарладық», – деді.
20 Жақып ұлдарының сөздерін естіп, қатты айқайлап: «Бұл менің ұлымның жүні, оны бір зұлым аң жеп қойды. Жүсіп жыртық-жыртық, өйткені мен оны бүгін сенің және малдың жағдайын білуге, сенен хабар алуға жібердім. Ол менің айтқанымдай кетті. Бүгін оған осындай жағдай болды, өйткені мен ұлым сенімен бірге деп ойладым», – деді.
21 Жақыптың ұлдары: «Ол бізге келген жоқ, біз оны сенен кеткеннен бері көрген жоқпыз», – деп жауап берді.
22 Жақып олардың сөздерін естігенде, тағы да қатты айқайлап жіберді. Ол орнынан тұрып, киімін жыртып, беліне азалы киім киіп, қатты жылады, қайғырып, дауысын шығарып, былай деді:
23 Жүсіп, ұлым, Жүсіп, бүгін сені бауырларыңның амандығы үшін жібердім, міне, сен жыртылып қалдың; бұл менің қолымнан болды, ұлым.
24 Сен үшін қайғырамын, ұлым Жүсіп, сен үшін қайғырамын; өмірімде маған қандай тәтті едің, ал енді сенің өлімің маған қандай ащы.
25 0 Мен сенің орныңда қайтыс болдым, Жүсіп, ұлым, өйткені сен үшін қайғырамын, ұлым, ұлым. Жүсіп,

ұлым, қайдасың және қайда сүйрелдің? Оян, орныңнан тұр, келіп, менің саған деген қайғымды көр, ұлым Жүсіп.
26 Енді келіп, көзімнен аққан жасты санап, Жаратқан Иенің алдына алып кел, сонда Оның қаһары менен басылады.
27 0 Жүсіп, ұлым, қалайша сен құладың, әлемнің басынан бастап бүгінгі күнге дейін ешкім құламаған адамның қолынан; өйткені сен жаудың соққысынан қаза таптың, қатыгездікпен өлтірілдің, бірақ мен мұның саған көптеген күнәларымның кесірінен болғанын білемін.
28 Енді тұр, ұлым, сен үшін қаншалықты қайғылы екенін көр. Мен сені өсірмедім, қалыптастырмадым, саған тыныс пен жан бермедім. Сені жаратқан, сүйектеріңді нығайтып, етпен жауып, мұрныңа тіршілік лебін үрлеген Құдай болды. Содан кейін Ол сені маған берді.
29 Сені маған берген Құдай сені менен алды, енді саған осындай жағдай келді.
30 Жақып Жүсіп туралы осы сөздерді айта берді де, қатты жылады; жерге құлап, тынып қалды.
31 Жақыптың барлық ұлдары әкелерінің басына түскен қиындықты көріп, істеген істеріне өкініп, қатты жылады.
32 Сонда Яһуда орнынан тұрып, әкесінің басын жерден көтеріп, тізесіне қойды. Ол әкесінің көз жасын бетінен сүртті. Яһуда қатты жылады, ал әкесінің басы тас сияқты тізесіне сүйеніп тұрды.
33 Жақыптың ұлдары әкелерінің қиналғанын көріп, дауыстарын көтеріп, жылай берді, ал Жақып әлі тас сияқты жерде жатты.
34 Сонда оның барлық ұлдары, қызметшілері және қызметшісінің балалары орнынан тұрып, оны жұбату үшін қасына тұрды, бірақ ол жұбаныш тапқысы келмеді.
35 Жақыптың бүкіл үй іші орнынан тұрып, Жүсіп пен әкесінің қайғысы үшін қатты қайғырды. Бұл хабар Жақыптың әкесі Ыбырайымның ұлы Ысқаққа жетті. Ол Жүсіп үшін қатты жылады, өзі де, бүкіл үй іші де Хеброндағы тұратын жерінен кетіп, қасындағы адамдарымен бірге кетіп қалды. Ұлы Жақыпты жұбатты, бірақ жұбаныш тапқысы келмеді.
36 Осыдан кейін Жақып жерден тұрып, көздерінен жас ағып, ұлдарына: «Тұрыңдар да, қылыштарың мен садақтарыңды алып, далаға барып, ұлымның денесін тауып, маған әкеліп, көміп тастай аласыңдар ма деп сұраңдар», – деді.
37 Сондай-ақ, аңдардың арасынан іздеп тауып, оларды аулаңдар, сонда сендер оны ұстап алып, маған әкелмес бұрын бірінші болып келетінін аулаңдар. Мүмкін, бүгін Жаратқан Ие менің қайғыма мейіріммен қарап, ұлымды паршалағанды сендердің алдарыңда дайындап, маған әкелер. Сонда мен ұлымның кегін аламын.
38 Ұлдары әкелерінің айтқанын орындап, таңертең ерте тұрып, әрқайсысы қолына қылыштары мен садақтарын алып, аңдарды аулауға далаға шықты.
39 Жақып әлі де қатты айқайлап, жылап, үйдің ішінде ары-бері жүріп, қолдарын бір-біріне ұрып: «Жүсіп, ұлым, Жүсіп!» — деп жатты.
40 Жақыптың ұлдары аңдарды аулау үшін шөл далаға кетті. Кенеттен қасқыр оларға қарай жүгіріп келді. Олар оны ұстап алып, әкелеріне алып келді. Олар оған: «Біз тапқан алғашқы қасқыр осы, сен бізге бұйырғандай саған әкелдік, ал ұлыңның денесін таба алмадық», – деді.
41 Жақып ұлдарының қолынан аңды алып, қолында ұстап, қатты айқайлап жіберді де, ащы жүрекпен аңға былай деді: «Неге сен менің ұлым Жүсіпті жеп қойдың? Жердің Құдайынан да, ұлым Жүсіп үшін менің бастан кешкен қиындығымнан да қалай қорықпадың?»
42 Сен менің ұлымды бекер жалмадың, себебі ол ешқандай зорлық-зомбылық жасамады және осылайша мені кінәлі деп таптың, сондықтан Құдай қудаланған адамды талап етеді.
43 Жаратқан Ие Жақыпты сөздерімен жұбату үшін аңның аузын ашты, ал аң Жақыпқа жауап беріп, оған мына сөздерді айтты:
44 Бізді жер бетінде жаратқан Құдай тірі және жаның тірі, мырзам, мен сіздің ұлыңызды көрген жоқпын, оны жыртып тастаған да жоқпын, бірақ мен алыс елден бүгін менен кеткен ұлымды іздеуге келдім, оның тірі ме, өлі ме екенін білмеймін.
45 Мен бүгін ұлымды іздеу үшін далаға келдім, ал сенің ұлдарың мені тауып алып, ұстап алып, қайғымды одан сайын күшейтті. Бүгін мені сенің алдыңда алып келдіңіздер, енді мен барлық сөздерімді саған айттым.
46 Енді, адам ұлы, мен сенің қолыңдамын, бүгін маған не істесең де, соны істе. Бірақ мені жаратқан Құдайдың атымен ант етемін, мен сенің ұлыңды көрген жоқпын, оны жыртып тастаған жоқпын, өмір бойы адам еті аузыма түскен жоқ.
47 Жақып аңның сөздерін естігенде қатты таң қалып, аңды оның қолынан қуып жіберді, ал ол өз жолымен кетті.
48 Жақып күн сайын Жүсіпті жоқтап жылап, ұлы үшін көп күн жоқтап жүрді.

44-ТАРАУ

1 Жүсіпті мадияндықтардан сатып алған Ысмайылдың ұлдары, оны ағаларынан сатып алғандары, Жүсіппен бірге Мысырға барды. Олар Мысыр шекарасына келді. Олар Мысырға жақындағанда, Мысыр жерінен сапарға шыққан Ыбырайым ұлы Меданның төрт ұлымен кездесті.
2 Исмаилдіктерге: «Сендер бұл құлды бізден сатып алғыларың келе ме?» – деді. Олар: «Оны бізге беріңдер», – деді. Жүсіпті оларға тапсырып, оның өте сүйкімді жігіт екенін көріп, оны жиырма шекелге сатып алды.
3 Исмаилдықтар Мысырға сапарларын жалғастырды, ал Меданимдер де сол күні Мысырға оралды. Меданимдер бір-біріне: «Міне, біз перғауынның күзет бастығы Потифардың өзіне қызмет ету үшін және оны өз үйі мен барлық меншігіне бақылаушы етіп тағайындау үшін жақсы қызметші іздеп жүргенін естідік», – деді.
4 Енді, егер ол бізге қажет нәрсені бере алса, оны қалағанымызша сатып жіберейік.

5 Меданимдер Потифардың үйіне барып, оған: «Сен өзіңе қызмет ететін жақсы қызметші іздеп жүргеніңді естідік. Міне, бізде саған ұнайтын қызметші бар, егер сен бізге қалағанымызды бере алсаң, біз оны саған сатамыз», – деді.
6 Потифар: «Оны маған әкеліңдер, мен оны көрейін, егер ол маған ұнаса, мен сендерге оның не сұрасаң да беремін», – деді.
7 Меданимдер барып, Жүсіпті алып келіп, Потифардың алдына қойды. Потифар оны көріп, қатты қуанды. Потифар оларға: «Маған бұл жігітке не керек екендеріңді айтыңыздаршы?» – деді.
8 Олар: «Біз оған төрт жүз күміс ақша сұраймыз», – деді. Потифар: «Егер маған оның сатылуының жазбасын әкеліп, оның өмірбаянын айтып берсең, мен саған беремін, себебі оны ұрлап кетуі мүмкін, өйткені бұл жігіт құл да, құлдың ұлы да емес, бірақ мен оның келбетті және келбетті адам екенін байқадым», – деді.
9 Меданимдер барып, оны сатқан исмаилдіктерді оған алып келді. Олар оған: «Ол құл, біз оны оларға саттық», – деді.
10 Потифар ысмайылдықтардың медандықтарға күміс бергені туралы сөздерін естіді. Медандықтар күмісті алып, жолға шықты, ал ысмайылдықтар да үйлеріне қайтты.
11 Потифар Жүсіпті алып, оған қызмет ету үшін үйіне алып келді. Жүсіп Потифардың көз алдында ықыласқа бөленді, оған сеніп, оны үйіне бақылаушы етіп тағайындады, ал өзіне тиесілінің бәрін оның қолына берді.
12 Жаратқан Ие Жүсіппен бірге болды, ол молшылыққа кенелді, ал Жаратқан Ие Жүсіп үшін Потифардың үйіне батасын берді.
13 Потифар бар мүлкін Жүсіптің қолына қалдырды, ал Жүсіп заттардың кіріп-шығуына себепші болды, ал Потифардың үйінде бәрі оның қалауымен реттелді.
14 Жүсіп он сегіз жаста еді, көзі әдемі, келбеті сүйкімді жас жігіт еді, бүкіл Мысыр жерінде оған ұқсамайтын еді.
15 Сол кезде Жүсіп қожайынының үйінде болып, үйге кіріп-шығып, қожайынына қызмет көрсетіп жүргенде, қожайынының әйелі Селика Жүсіпке көз тастап, оған қарады. Ол сүйкімді, келбетті жас жігіт еді.
16 Ол жүрегінде оның сұлулығына құмар болды, жаны Жүсіпке ауып, оны күн сайын азғырды. Ал Зелхи Жүсіпті күн сайын көндірді, бірақ Жүсіп қожайынының әйеліне қарамады.
17 Зелиха оған: «Сенің келбетің мен дене бітімің қандай әдемі! Мен барлық құлдарға қарап тұрмын, сенен артық сұлу құлды көрген емеспін», – деді. Жүсіп оған: «Мені анамның құрсағында жаратқан Құдай бүкіл адамзатты жаратты», – деді.
18 Ол оған: «Мысырдың барлық тұрғындарын, ерлер мен әйелдерді, таң қалдырған көздерің қандай әдемі!» – деді. Ол оған: «Біз тірі кезімізде олар қандай әдемі, бірақ егер сен оларды қабірде көрсең, олардан алыстайсың», – деді.
19 Ол оған: «Сөздеріңнің бәрі қандай әдемі және жағымды! Енді үйдегі арфаны алып, қолдарыңмен ойна, сөздеріңді тыңдайық», – деді.
20 Ол әйелге: «Құдайымды және оның даңқын мадақтап айтқан сөздерім қандай әдемі және жағымды», – деді. Әйел оған: «Басыңдағы шаш қандай әдемі! Үйдегі алтын тараққа қарашы, оны алып, басыңды бұйралап ал», – деді.
21 Ол оған: «Қашанға дейін бұл сөздерді айта бересің? Маған бұл сөздерді айтуды тоқтатып, тұрып, үй шаруаңмен айналыс», – деді.
22 Әйел оған: «Менің үйімде ешкім жоқ, сенің сөздерің мен тілектеріңнен басқа ештеңе жоқ», – деді. Бірақ осының бәріне қарамастан, ол Жүсіпті өзіне әкеле алмады, ол да оған көз тікпеді, тек көзін жерге қаратты.
23 Зелика Жүсіптің өзімен жатуын қалап, үйде жұмыс істеп отырған кезде, Зелика оның алдына келіп отырды. Әйел оны күн сайын өзімен жатуға немесе оған қарауға азғырды, бірақ Жүсіп оған құлақ аспады.
24 Әйел оған: «Егер менің сөздерімді орындамасаң, мен сені өлім жазасымен жазалаймын және саған темір мойынтірек саламын», – деді.
25 Жүсіп оған: «Адамды жаратқан Құдай тұтқындардың бұғауларын шешеді, мені сенің түрмеңнен және сотыңнан құтқаратын да сол», – деді.
26 Ол оны көндіре алмағандықтан, жаны әлі де оған үңілгендіктен, құмарлығы оны ауыр дертке душар етті.
27 Мысырдың барлық әйелдері оған келіп: «Неге сен бұлай құлдырап жүрсің? Ештеңеге мұқтаж емессің. Күйеуің патшаның көз алдында ұлы және құрметті ханзада, егер жүрегің қалаған нәрседен бірдеңе жетіспесе?» – деді.
28 Зелиха оларға былай деп жауап берді: «Бүгін сендерге мені көріп тұрған бұл жағдайдың қайдан шыққаны белгілі болады. Ол қызметшілеріне барлық әйелдерге тамақ дайындауды бұйырды, сосын оларға арнап дастарқан жайды. Барлық әйелдер Зелиханың үйінде тамақтанды.
29 Ол оларға лимон жемістерін аршып жеуге пышақ берді де, Жүсіпке қымбат киімдер кигізіп, олардың алдына шығуды бұйырды. Жүсіп олардың көзіне түсті. Барлық әйелдер Жүсіпке қарап, одан көздерін ала алмады. Қолдарындағы пышақтарымен қолдарын кесіп тастады, қолдарындағы лимон жемістері қанға толып кетті.
30 Олар не істегендерін білмеді, бірақ Жүсіптің сұлулығына қарай берді, одан көздерін алмай қарады.
31 Зелика олардың не істегенін көріп, оларға: «Сендер не істедіңдер? Міне, мен сендерге лимон жемістерін жегіздім, ал сендер қолдарыңды кесіп алдыңдар», – деді.
32 Барлық әйелдер қолдарын көріп, қанға боялып, киімдеріне қан ағып жатқанын көрді де, оған: «Үйіңдегі мына құл бізді жеңіп кетті, оның сұлулығынан көзімізді ала алмадық», – деді.
33 Әйел оларға: «Сендер оған қарап, өздеріңді ұстай алмай қалған сәтте осындай жағдайға тап болдыңдар. Ол менің үйімде үнемі жүріп, күн сайын үйіме кіріп-шығып жүргенін көріп тұрсам, мен қалай ұстай аламын? Сонда мен қалай құлап кетпеймін немесе тіпті осыдан өлмеймін?» – деді.
34 Олар оған: «Бұл сөздер рас, өйткені үйде осы әдемі пішінді кім көріп, одан бас тарта алады? Ол сенің үйіңдегі құлың және қызметшің емес пе? Неге оған

жүрегіңдегіні айтпайсың және осы істен жаныңды құртпайсың?» – деді.
35 Әйел оларға: «Мен оны күн сайын көндіруге тырысамын, бірақ ол менің тілектерімді қабылдамайды, мен оған барлық жақсылықты уәде еттім, бірақ одан ешқандай нәтиже ала алмадым; сондықтан көріп тұрғандарыңыздай, мен құлдыраудамын», - деді.
36 Зелхика Жүсіпке деген құмарлығының кесірінен қатты ауырып қалды, сондықтан ол қатты ғашық болды. Зелхиканың үйіндегілер мен оның күйеуі Зелхиканың Жүсіпке деген махаббатының кесірінен ауырып қалғанын білмеді.
37 Үйіндегілердің бәрі одан: «Неге ауырып, шаршап жүрсің, ештеңеден таршылық көрмейсің?» – деп сұрады. Әйел: «Мен күн сайын басымнан өтіп жатқан нәрсені білмеймін», – деді.
38 Барлық әйелдер мен оның достары күн сайын оны көруге келіп, онымен сөйлесетін, ал ол оларға: «Бұл тек Жүсіптің махаббаты арқылы ғана мүмкін», - деді. Олар оған: «Оны азғырып, жасырын түрде ұстап алыңдар, мүмкін ол сені тыңдап, бұл өлімді сенен алыстатар», - деді.
39 Зелхика Жүсіпке деген ғашықтығынан әлсіреп, тұруға күші жетпей қалғанша құлдырай берді.
40 Бір күні Жүсіп үйде қожайынының жұмысын істеп жатқанда, Селика жасырын келіп, кенеттен оған құлады. Жүсіп оған қарсы көтеріліп, одан күштірек болғандықтан, оны жерге құлатты.
41 Зеллика оған деген жүрегінің қалауынан жылап, оған жылап жалбарынды, көз жасы бетінен ағып, жалбарынып, жаны ашыған күйде оған былай деді:
42 Мен сияқты сұлу немесе өзімнен де жақсы әйелдің саған күн сайын сөйлеп, саған деген махаббатынан құлдырауына ұшырап, осы құрметтің бәрін саған арнап, сонда да менің даусыма құлақ аспай жүргенін естіп, көріп немесе біліп пе едің?
43 Егер бұл қожайыныңнан қорқып, сені жазаласа, патша тірі, ант етемін, бұл істен қожайының саған ешқандай зиян келтірмейді; енді мені тыңдап, саған берген құрметім үшін келіс, бұл өлімді менен алыстат, неге мен сенің үшін өлуім керек? – деп сұрады ол.
44 Жүсіп оған былай деп жауап берді: «Маған тиіспе, бұл істі қожайыныма қалдыр. Қожайыным менің үйімде не бар екенін білмейді, өйткені ол оған тиесілінің бәрін маған тапсырды. Мен мұны қожайынымның үйінде қалай істеймін?»
45 Өйткені ол мені өз үйінде де қатты құрметтеді, үйінің бақылаушысы етіп тағайындады, мені жоғарылатты. Бұл үйде менен үлкен ешкім жоқ, ал қожайыным менен ештеңені жасырмады, тек сен ғана, оның әйелі, онда маған бұл сөздерді қалай айтасың, мен Құдайға және күйеуіңе қалай осындай үлкен зұлымдық пен күнә жасаймын?
46 Енді менен аулақ бол, мұндай сөздерді айтпа, өйткені мен сенің сөздеріңді тыңдамаймын. Бірақ Зелика Жүсіп оған осы сөздерді айтқанда, оны тыңдағысы келмеді, бірақ ол оны күн сайын өзіне тыңдауға көндіре берді.
47 Осыдан кейін Мысыр өзені барлық жағынан толып кетті. Мысырдың барлық тұрғындары да, патша мен әміршілері де дабыл қағып, би билеп шықты. Бұл Мысырда үлкен қуаныш, ал Сихор теңізі тасқан кезде мереке болды. Олар күні бойы сол жерге барып, қуанды.
48 Мысырлықтар әдеттегідей өзен жағасына қуануға шыққанда, Потифардың үйіндегілердің бәрі олармен бірге барды, бірақ Зелика олармен бірге барғысы келмеді, себебі ол: «Мен аурумын», – деп, үйде жалғыз қалды, үйде онымен бірге басқа ешкім болған жоқ.
49 Ол орнынан тұрып, үйіндегі ғибадатханаға көтеріліп, ханшайым киімдерін киіп, басына күміс пен алтынмен әшекейленген оникс тастан жасалған асыл тастарды киіп, беті мен терісін әйелдерге арналған әртүрлі тазартқыш сұйықтықтармен әшекейледі, ғибадатхана мен үйді кассия мен ладанмен хош иістендіріп, мирра мен алоэ сеуіп, содан кейін ғибадатхананың кіреберісінде, Жүсіп өз жұмысын істеу үшін өткен үйдің дәлізінде отырды. Міне, Жүсіп даладан келіп, қожайынының жұмысын істеу үшін үйге кірді.
50 Ол өтуі керек жерге келгенде, Селиканың барлық жұмысын көріп, кері бұрылды.
51 Зеллика Жүсіптің өзінен бұрылып кеткенін көріп, оған: «Жүсіп, саған не болды? Жұмысыңа кел, мен саған орын дайындап беремін», – деп айқайлады.
52 Жүсіп үйге қайтып келіп, сол жерден өз орнына келді де, әдеттегідей қожайынының жұмысын істеуге отырды. Сол кезде Зелхика оның қасына келіп, оның алдында ханшайым киімін киіп тұрды, ал оның киімінің иісі алысқа тарады.
53 Ол асығыс Жүсіп пен оның киімін ұстап алып, оған: «Патша тірі, егер менің өтінішімді орындамасаң, бүгін өлесің», – деді. Ол асығыс екінші қолын созып, киімінің астынан қылышын суырып алып, Жүсіптің мойнына тақап: «Тұр да, өтінішімді орында, егер орындамасаң, бүгін өлесің», – деді.
54 Жүсіп оның бұл әрекетінен қорқып, қашып кету үшін орнынан тұрды, ал әйел оның киімінің алдыңғы жағынан ұстап алды, ал оның қашып кетуінен қорқып, Зеликаның тартып алған киімі жыртылып қалды. Жүсіп киімді Зеликаның қолында қалдырды, ол қорыққандықтан қашып кетіп, сыртқа шықты.
55 Зеллика Жүсіптің киімінің жыртылғанын, оның қолында қалдырып, қашып кеткенін көргенде, ол туралы хабар таралып кетпес үшін өмірінен қорықты. Ол орнынан тұрып, айлакерлікпен әрекет етіп, киген киімін шешіп, басқа киімдерін киді.
56 Ол Жүсіптің киімін алып, жанына қойды да, үйіндегілер өзенге шықпай тұрып, ауырып жатқан жеріне барып отырды. Сол кезде үйде отырған жас жігітті шақырып, оған үйдегілерді шақыруды бұйырды.
57 Әйел оларды көргенде қатты дауыспен жоқтау айтып: «Қараңдаршы, қожайындарың маған үйге не әкелді? Ол бүгін менімен жатуға келді», – деді.
58 Сен сыртқа шыққанда, ол үйге келді де, үйде ешкім жоқ екенін көріп, маған жақындап, менімен жатпақ болып, мені ұстап алды.
59 Мен оның киімдерін жыртып тастадым да, қатты дауыспен айқайладым. Дауысымды көтергенімде, ол өз өмірінен қорқып, киімін алдымда тастап, қашып кетті.
60 Оның үйіндегілер ештеңе айтпады, тек Жүсіпке ашуланып, қожайынына барып, оның айла-шарғысын айтты.

61 Потифар ашуланып үйге келгенде, әйелі оған: «Сен маған не істедің? Бүгін ол маған келіп, менімен ойнауға келген еді. Бүгін ол маған дәл осылай істеді», – деп айқайлады.
62 Потифар әйелінің сөздерін естіп, Жүсіпті қатты жазалауды бұйырды, олар оған солай істеді.
63 Олар оны ұрып жатқанда, Жүсіп қатты дауыспен айқайлап, көзін көкке көтеріп: «Уа, Құдай Ием, сен менің осының бәрінен кінәсіз екенімді білесің, неге мен бүгін жалғандықпен, сен білетін осы сүндеттелмеген зұлым адамдардың қолынан өлуім керек?» – деді.
64 Потифардың адамдары Жүсіпті ұрып жатқанда, ол айқайлап, жылай берді. Сол жерде он бір айлық бала болды. Жаратқан Ие баланың аузын ашып, Жүсіпті ұрып жатқан Потифардың адамдарының алдында былай деді:
65 Бұл адамнан не қалайсың, неге оған мұндай жамандық жасайсың? Анам өтірік айтады және өтірік айтады; мәміле осылай болды.
66 Бала оларға болған оқиғаның бәрін дәл айтып берді, ал Зеликаның Жүсіпке айтқан сөздерін күн сайын айтып берді.
67 Барлық ер адамдар баланың сөздерін естіп, қатты таң қалды. Бала сөйлеуін тоқтатып, үнсіз қалды.
68 Потифар ұлының сөздерінен қатты ұялып, адамдарына Жүсіпті енді ұрмауды бұйырды, ал адамдар Жүсіпті ұруды тоқтатты.
69 Потифар Жүсіпті алып, патшаға тиесілі діни қызметкерлердің алдына алып келуді бұйырды, олар бұл іске қатысты үкім шығарсын.
70 Потифар мен Жүсіп патшаның судьялары болған діни қызметкерлердің алдына келді. Патша оларға: «Қызметшіге қандай үкім шығарылуы керектігін шешіңдерші, өйткені ол осылай істеді», – деді.
71 Діни қызметкерлер Жүсіпке: «Неге қожайыныңа бұлай істедің?» – деп сұрағанда, Жүсіп оларға: «Жоқ, мырзаларым, мәселе осылай болды», – деді. Потифар Жүсіпке: «Мен өзіме тиесілінің бәрін сенің қолыңа тапсырдым, сенен тек әйелімнен басқа ештеңені жасырмадым, сен қалайша мұндай жамандық істейсің?» – деді.
72 Жүсіп былай деп жауап берді: «Жоқ, мырзам, тірі Жаратқан Иенің және жаныңның алдында ант етемін, мырзам, әйеліңізден естіген сөзіңіз жалған, өйткені бүгін жағдай осылай болды».
73 Мен сенің үйіңде болғаныма бір жыл болды; сен менде қандай да бір заңсыздық немесе менің өмірімді талап етуге итермелейтін нәрсе көрдің бе?
74 Діни қызметкерлер Потифарға: «Жүсібтің жыртылған киімін бізге әкеліп, жыртығын көрсетсін, егер жыртық киімінің алдында болса, онда оның беті оған қарама-қарсы тұрып, оны ұстап алып, өзіне жақындаған болуы керек, ал әйелің айтқанының бәрін алдап істеді», – деді.
75 Олар Жүсіптің киімін төрешілер діни қызметкерлеріне әкелді. Жүсіптің алдындағы жыртықты көрді. Барлық төрешілер оның оны қыспаққа алғанын біліп: «Бұл құл өлім жазасына кесілмейді, өйткені ол ештеңе істеген жоқ, бірақ оның үкімі - әйеліңізге қарсы шыққаны үшін түрмеге қамалу», - деді.
76 Потифар олардың сөздерін естіп, оны патшаның тұтқындары қамалатын түрмеге қамады. Жүсіп он екі жыл бойы түрмеде отырды.
77 Осыған қарамастан, қожайынының әйелі одан бас тартпады, күн сайын оған құлақ асу үшін сөйлесуді тоқтатпады. Үш айдан кейін Зелика күн сайын Жүсіпке, түрмеге барып, оны өзіне құлақ асуға көндірді. Зелика Жүсіпке: «Бұл үйде қанша уақыт боласың?» – деді. Енді менің сөзіме құлақ ас, мен сені осы үйден шығарамын.
78 Жүсіп оған: «Сенің сөздеріңді тыңдап, Құдайға қарсы күнә жасағаннан гөрі, осы үйде қалғаным жақсы», – деп жауап берді. Әйел оған: «Егер менің тілегімді орындамасаң, көздеріңді ойып алып, аяқтарыңа кісен салып, сені бұрын танымағандардың қолына беремін», – деді.
79 Жүсіп оған былай деп жауап берді: «Міне, бүкіл жер бетінің Құдайы мені сенің маған жасай алатын барлық нәрсеңнен құтқара алады, өйткені ол соқырлардың көзін ашады, байланғандарды босатады және жерді білмейтін барлық бейтаныс адамдарды сақтайды».
80 Зелика Жүсіпті өзіне көндіре алмағандықтан, ол оны азғыруды тоқтатты; ал Жүсіп әлі де түрмеде қамауда болды. Жүсіптің әкесі Жақып және оның Қанахан жеріндегі барлық ағайындары сол күндері Жүсіп үшін қайғырып, жылады, өйткені Жақып ұлы Жүсіп үшін жұбаныш тапқысы келмеді, ал Жақып сол күндері қатты жылап, жылап, қайғырды.

45-ТАРАУ

1 Сол жылы, яғни ағалары Жүсіпті сатып жібергеннен кейін, Жүсіп Мысырға көшкен жылы, Жақыптың ұлы Рубен Тимнаға барып, қанахандық Әуидің қызы Елиурамды әйелдікке алды. Ол оған жақындады.
2 Рубеннің әйелі Елиурам жүкті болып, оған Ханох, Палу, Хесрон және Қарми есімді төрт ұл туды; ал оның ағасы Шимон қарындасы Динаны әйелдікке алды, ал Динаға Мемуел, Ямин, Охад, Яхин және Зохар есімді бес ұл туды.
3 Содан кейін ол Симеон Сихем қаласынан тұтқынға алған қанахандық әйел Бунаға келді. Буна Динаның алдында жүріп, оған қамқорлық жасады. Симеон оған жақындағанда, ол оған Саулды туып берді.
4 Сол кезде Яһуда Адуламға барып, Хира есімді Адуламдық адамға жолықты. Яһуда сол жерде Шуаның қызы Әлиях есімді қанахандық адамның қызын көріп, оны сүйіп алды. Әлиях Яһудаға Ер, Онан және Шило есімді үш ұл туды.
5 Леви мен Исахар шығыс еліне барып, Ебердің немересі Йоктанның ұлы Жобабтың қыздарын өздеріне әйелдікке алды; ал Йоктанның ұлы Жобабтың екі қызы болды; үлкенінің аты Адина, кішісінің аты Арида еді.
6 Леуі Адинаны, Исахар Ариданы алды. Олар Қанахан жеріне, әкелерінің үйіне келді. Адина Леуіге Гершон, Қахат және Мерари деген үш ұл туды.
7 Арида Исахарға Тола, Пува, Әйүп және Шомрон деген төрт ұл туды; Дан Моаб жеріне барып, моабтық

Хамуданның қызы Афлалетке әйелдікке алып, оны Қанахан жеріне алып келді.
8 Афлалет бедеу болып, баласы болмады. Құдай кейін Данның әйелі Афлалетті есіне алды. Ол жүкті болып, ұл туды. Оған Хушим деген ат қойды.
9 Ғад пен Нафтали Харанға барып, сол жерден Нахордың ұлы Ұздың ұлы Амурамның қыздарын әйелдікке алды.
10 Амарамның қыздарының есімдері мыналар: үлкенінің аты Мерима, кішісінің аты Ұзит еді; Нафтали Мериманы, ал Ғад Ұзитті алып, оларды Қанахан жеріне, әкелерінің үйіне алып келді.
11 Мерима Нафталиге Яхсил, Гуни, Жазер және Шалем деп төрт ұл туды, ал Узит Ғадқа Сефион, Шаги, Шуни, Эзбон, Эри, Ароди және Арали деп жеті ұл туды.
12 Ашер жолға шығып, Ысмағұлдың немересі, Хададтың ұлы, Афлалдың қызы Адонро әйелдікке алып, оны Қанахан жеріне алып келді.
13 Сол күндері Ашердің әйелі Адония қайтыс болды, оның баласы болмады; Адония қайтыс болғаннан кейін, Ашер өзеннің арғы бетіне барып, Шамның немересі, Ебердің ұлы Әбумәйілдің қызы Хадураны әйелдікке алды.
14 Жас қыз келбетті, ақылды әйел еді, ол бұрын Еламның ұлы, Шамның ұлы Малкиелдің әйелі болған.
15 Хадура Малкиелге қыз туып берді, ол оны Серах деп атады. Малкиел осыдан кейін қайтыс болды, ал Хадура әкесінің үйінде тұрып қалды.
16 Аширдегі әйелі қайтыс болғаннан кейін, ол барып, Хадураны әйелдікке алып, Қанахан жеріне алып келді. Қызы Серахты да ертіп келді. Ол үш жаста еді, ал қыз Жақыптың үйінде өсті.
17 Қыз келбетті еді, ол Жақып ұлдарының киелі жолдарымен жүрді; ол ештеңеден кем болған жоқ, ал Жаратқан Ие оған даналық пен түсінік берді.
18 Аширдің әйелі Хадура жүкті болып, оған төрт ұл туды: Имна, Ишва, Ишви және Бериях.
19 Забулун Мадиянға барып, Мадиянның немересі Абиданың немересі Моладтың қызы Меришаны әйелдікке алып, Қанахан жеріне алып келді.
20 Меруша Забулун Серед, Елон мен Яхлеелді туды. үш ұл.
21 Жақып Тарахтың немересі Собаның ұлы Арамға адам жіберді, ол Арамның қызы Бенжамин Мехалияны ұлына алды, ол Қанахан жеріне, Жақыптың үйіне келді; Бенжамин он жаста болғанда, ол Арамның қызы Мехалияны әйелдікке алды.
22 Мехалия жүкті болып, Бенджаминге Бела, Бехер, Ашбел, Гера және Нааман деген бес ұл туды; Бенджамин кейін барып, он сегіз жасында бірінші әйеліне қоса, Ыбырайымның ұлы Шомронның қызы Арибатты әйелдікке алды; Арибат Бенджаминге Ахи, Вош, Мупим, Хупим және Орд деген бес ұл туды.
23 Сол күндері Яһуда Шамның үйіне барып, тұңғыш ұлы Ерге әйелдікке Шамның ұлы Еламның қызы Тамарды алды.
24 Ер әйелі Тамарға жақындады, ол оның әйелі болды, ал оған жақындағанда, ол сыртқы жағынан оның ұрпағын жойып жіберді, ал оның істері Жаратқан Иенің көз алдында жаман болды, сондықтан Жаратқан Ие оны өлтірді.
25 Яһуданың тұңғышы Ер қайтыс болғаннан кейін, Яһуда Онанға: «Ағаңның әйеліне бар да, оған ең жақын туысы ретінде үйленіп, ағаңа ұрпақ қалдыр», – деді.
26 Онан Тамарды әйелдікке алып, оған жақындады. Онан да ағасының ісін ұнатты, оның істері Жаратқан Иенің көз алдында жаман болды, сондықтан ол оны да өлтірді.
27 Онан қайтыс болғанда, Яһуда Тамарға: «Ұлым Шило өскенше әкеңнің үйінде қал», – деді. Бірақ Яһуда Тамарды Шилоға беруді қаламады, өйткені ол: «Мүмкін ол да ағалары сияқты өліп қалар», – деді.
28 Тамар орнынан тұрып, әкесінің үйіне кетті, ал Тамар біраз уақыт әкесінің үйінде тұрды.
29 Жылдың соңында Яһуданың әйелі Әлиях қайтыс болды; Яһуда әйелі үшін жұбаныш тапты, ал Әлиях қайтыс болғаннан кейін, Яһуда досы Хирамен бірге қойларын қырқу үшін Тимнаға барды.
30 Тамар Яһуданың қой қырқуға Тимнаға кеткенін, Шилоның ер жетіп, Яһуданың оған көңілі толмағанын естіді.
31 Тамар орнынан тұрып, жесірлік киімін шешіп, перде жауып, өзін толығымен жауып алды да, Тимнаға баратын жолдағы қоғамдық көшеге барып отырды.
32 Яһуда оны көріп, оны алды. Ол оған жақындады. Әйел жүкті болып, босанған кезде, оның құрсағында егіздер пайда болды. Біріншісіне Перес, екіншісіне Зара деген ат қойды.

46-ТАРАУ

1 Сол күндері Жүсіп әлі де Мысыр жеріндегі түрмеде жатқан еді.
2 Сол кезде перғауынның қызметшілері, Мысыр патшасына тиесілі бас шарапшылар мен бас наубайшылар, оның алдында тұрды.
3 Бас шарапшы шарап алып, патшаның алдына ішуге қойды, ал наубайшы патшаның алдына нан қойды. Патша өзі де, қызметшілері мен патшаның дастарқанынан тамақтанған қызметшілері де шарап ішіп, нан жеді.
4 Олар тамақтанып, ішіп отырғанда, перғауынның қызметшілері перғауынның қызметшілері әкелген шараптан көптеген шыбындар, ал наубайшының нанынан қара бидай тастары табылды.
5 Күзет бастығы Жүсіпті перғауынның қызметшілеріне қызметші етіп тағайындады, ал перғауынның қызметшілері бір жыл бойы қамауда болды.
6 Жылдың соңында екеуі де бір түнде өздері тұрған түрмеде түс көрді. Таңертең Жүсіп әдеттегідей оларға қызмет көрсету үшін келді. Ол оларды көрді, жүздері мұңды және қайғылы еді.
7 Жүсіп олардан: «Неге бүгін жүздерің мұңды және көңілсіз?» – деп сұрады. Олар оған: «Біз түс көрдік, бірақ оны ешкім жорып бере алмайды», – деді. Жүсіп оларға: «Түстеріңді маған айтып беріңдер, сонда Құдай сендерге қалағандарыңды береді», – деді.
8 Жүсіп түсіндегі түсін Жүсіпке айтып берді: «Түсімде алдымда үлкен жүзім бұтасы тұрғанын көрдім. Сол жүзімде үш бұтақ пайда болды. Жүзім тез гүлдеп, үлкен биіктікке жетті, шоқтары пісіп, жүзімге айналды.

9 Мен жүзімді алып, тостағанға сығып, перғауынның қолына бердім, ол ішті; Жүсіп оған: «Жүзім бұтасындағы үш бұтақ үш күнді білдіреді», – деді.
10 Бірақ үш күн ішінде патша сені алып келуді бұйырады, сені қайтадан өз қызметіне қайтарады, сен оған алғашқы кездегідей шарап ішесің; бірақ маған сенің ықыласыңды табуыма мүмкіндік бер, жағдайың жақсы болған кезде мені перғауынға еске алып, маған жақсылық жасап, мені осы түрмеден шығарып ал, өйткені мен Қанахан жерінен ұрланып, осы жерде құлдыққа сатылдым.
11 Қожайынымның әйелі туралы саған айтылғандар да жалған, өйткені олар мені бекерге осы зынданға қамады. Жүсіпке қызметші былай деп жауап берді: «Егер патша маған бұрынғыдай, соңғы рет түсіндіргендей жақсылық жасаса, мен сенің қалағаныңның бәрін орындаймын және сені осы зынданнан шығарамын».
12 Жүсіптің түсін дұрыс жорып бергенін көрген наубайшы да жақындап келіп, түсін толығымен Жүсіпке айтып берді.
13 Ол оған: «Түсімде басымда үш ақ себет тұр екен. Қарасам, ең жоғарғы себетте перғауынға арналған түрлі пісірілген тағамдар тұр екен, құстар оларды басымнан жеп жатыр екен», – деді.
14 Жүсіп оған: «Сен көрген үш себет үш күндік, бірақ үш күннен кейін перғауын басыңды алып, сені ағашқа іліп қояды, ал құстар түсіңде көргендей етіңді жейді», – деді.
15 Сол күндері патшайым босануға жақын еді. Сол күні ол Мысыр патшасына ұл туды. Патшаның тұңғыш ұлын дүниеге әкелгенін жариялады. Мысырдың барлық халқы, перғауынның басшылары мен қызметшілері қатты қуанды.
16 Перғауын туылғаннан кейін үшінші күні өзінің нөкерлері мен қызметшілеріне, Соар мен Мысыр жерінің әскерлеріне арнап той жасады.
17 Мысырдың барлық халқы және перғауынның қызметшілері патшаның ұлының тойында бірге ішіп-жеуге және патшаның қуанышына қуануға келді.
18 Патшаның барлық қызметшілері мен қызметшілері сол кезде сегіз күн бойы тойда қуанып, патша сарайында сегіз күн бойы түрлі музыкалық аспаптарда ойнап, дабыл қағып, би билеп көңіл көтерді.
19 Жүсіп түсін жорып берген бас иесі Жүсіпті ұмытып кетті, патшаға уәде еткендей, ол туралы айтпады, өйткені бұл іс Жүсіпті адамға сенгені үшін жазалау үшін Жаратқан Иеден келген еді.
20 Осыдан кейін Жүсіп түрмеде екі жыл, он екі жыл толғанша тұрды.

47-ТАРАУ

1 Сол кезде Ыбырайымның ұлы Ысқақ әлі Қанахан жерінде тұрып жатқан еді; ол жүз сексен жаста еді, ал оның ұлы, Жақыптың ағасы Есау Едом жерінде өмір сүрді, ал ол және оның ұлдары Сейір ұлдарының арасында сол жерде иеліктеріне иелік етті.
2 Есау әкесінің қайтыс болатын күні жақындап қалғанын естіп, ұлдарымен және үй ішімен Қанахан жеріне, әкесінің үйіне келді. Жақып пен оның ұлдары Хеврондағы тұрып жатқан жерінен шығып, әкесі Ысқаққа келді. Олар шатырдан Есау мен оның ұлдарын тапты.
3 Жақып пен оның ұлдары әкесі Ысқақтың алдында отырды, ал Жақып әлі де ұлы Жүсіп үшін қайғырып жатты.
4 Ысқақ Жақыпқа: «Ұлдарыңды маған әкел, мен оларға батамды берейін», – деді де, Жақып он бір ұлын әкесі Ысқақтың алдына алып келді.
5 Ысқақ Жақыптың барлық ұлдарына қолын қойып, оларды құшақтап, бірінен соң бірін сүйді. Ысқақ сол күні оларға батасын беріп: «Ата-бабаларыңның Құдайы сендерді жарылқап, ұрпақтарыңды аспандағы жұлдыздардай көбейтсін», – деді.
6 Ысқақ та Есаудың ұлдарына батасын беріп: «Құдай сендерді көргендердің бәріне және барлық жауларыңа үрей мен қорқыныш сыйласын», – деді.
7 Сонда Ысқақ Жақып пен оның ұлдарын шақырып алды. Олардың барлығы келіп, Ысқақтың алдына отырды. Ысқақ Жақыпқа былай деді: «Бүкіл жер бетінің Құдайы Жаратқан Ие маған: «Егер ұлдарың менің ережелерім мен жолдарымды сақтаса, Мен бұл жерді сенің ұрпағыңа мұраға беремін және әкең Ыбырайымға берген антымды орындаймын», – деді.
8 Енді, ұлым, балаларыңа және немерелеріңнің балаларына Жаратқан Иеден қорқуды және Құдайың Жаратқан Иеге ұнайтын жақсы жолмен жүруді үйрет. Егер сендер Жаратқан Иенің жолдары мен Оның жарлықтарын ұстансаңдар, Жаратқан Ие сендерге Ыбырайыммен жасасқан келісімін сақтайды және саған және сенің ұрпақтарыңа мәңгілік жақсылық жасайды.
9 Ысқақ Жақып пен оның балаларына өсиет айтып бітіргеннен кейін, жан тапсырып, қайтыс болды да, өз халқына қосылды.
10 Жақып пен Есау әкелері Ысқақтың бетіне құлап, жылады. Ысқақ Қанахан жерінде, Хеброн қаласында, жүз сексен жасында қайтыс болды. Ұлдары оны Ыбырайым хеттіктерден жерлеу орны ретінде сатып алған Махпела үңгіріне алып барды.
11 Қанахан жерінің барлық патшалары Жақып пен Есаумен бірге Ысқақты жерлеуге барды, ал Қанаханның барлық патшалары Ысқақты қайтыс болған кезде оған үлкен құрмет көрсетті.
12 Жақып пен Есау ұлдары жалаң аяқ жүріп, Киреат-Арбаға жеткенше жылап, жылап жүрді.
13 Жақып пен Есау әкелері Ысқақты Хеброндағы Киреат-Арбадағы Махпела үңгіріне жерлеп, оны патшаларды жерлеу рәсіміндей үлкен құрметпен жерледі.
14 Жақып пен оның ұлдары, Есау мен оның ұлдары және Қанаханның барлық патшалары қатты қайғырып, оны жерлеп, ұзақ күн бойы жоқтады.
15 Ысқақ қайтыс болғанда, ол мал-мүлкін, барлық мүлкін ұлдарына қалдырды. Есау Жақыпқа: «Міне, әкеміз қалдырғанның бәрін екіге бөлейік, таңдау менің қолымда болады», – деді. Жақып: «Біз солай істейміз», – деді.
16 Жақып Ысқақтың Қанахан жерінде қалдырған барлық малын, малын және дүние-мүлкін алып, Есау мен ұлдарының алдына екіге бөліп қойды да, Есаудан:

«Міне, мұның бәрі алдыңда, алатын жартысын өзіңе ал», – деді.
17 Жақып Есаудан былай деді: «Мен саған не айтатынымды тыңдашы: «Көк пен жердің Құдайы Жаратқан Ие ата-бабаларымыз Ыбырайым мен Ысқаққа: Мен бұл жерді сенің ұрпағыңа мәңгілікке мұраға беремін» деген.
18 Енді әкемізден қалғанның бәрі сенің алдыңда, міне, бүкіл жер сенің алдыңда; солардан қалағаныңша таңда.
19 Егер бүкіл жерді қаласаң, оны өзіңе және балаларыңа мәңгілікке ал, сонда мен бұл байлықты аламын, ал сен байлықты қаласаң, оны өзіңе ал, сонда мен бұл жерді өзім және балаларым үшін мәңгілікке мұра етемін.
20 Сол кезде Ысмайыл ұлы Небайот балаларымен бірге сол жерде еді. Есау сол күні барып, онымен ақылдасты.
21 Жақып маған осылай деді, маған былай деп жауап берді. Енді кеңесіңді айт, сонда тыңдаймыз.
22 Небайот былай деді: «Жақып саған не деді? Міне, Қанаханның барлық ұлдары өз жерлерінде қауіпсіз өмір сүріп жатыр, ал Жақып оны өз ұрпақтарымен бірге мәңгілікке мұра етемін деп отыр».
23 Енді барып, әкеңнің барлық байлығын ал, ағаң Жақыпты өзі айтқандай, сол жерде қалдыр.
24 Есау орнынан тұрып, Жақыпқа қайтып оралды да, Ысмағұл ұлы Небайоттың айтқанының бәрін істеді; Есау Ысқақтың қалдырған барлық байлығын, жандарын, малдарын, ірі қараларын, мүліктерін және барлық байлығын алып кетті; ағасы Жақыпқа ештеңе бермеді; ал Жақып Мысыр өзенінен Евфрат өзеніне дейінгі бүкіл Қанахан жерін иемденіп, оны мәңгілік меншікке, балалары мен ұрпақтарына мәңгілікке иемденді.
25 Жақып ағасы Есаудан Хеброндағы Махпела үңгірін де тартып алды. Ыбырайым оны өзі мен ұрпақтарына мәңгілік жерлеу орны болу үшін Ефроннан сатып алған еді.
26 Жақып осының бәрін сатып алу кітабына жазып, қол қойды және мұның бәрін төрт адал куәгермен растады.
27 Жақып кітапқа былай деп жазып қалдырды: «Қанахан жері және хеттіктердің, хевтіктердің, ебустіктердің, аморлықтардың, перездіктердің және гергастіктердің барлық қалалары, яғни Мысыр өзенінен Евфрат өзеніне дейінгі жеті халық».
28 Жақып Хеброн қаласы Киреат-Арбаны және ондағы үңгірді толығымен ағасы Есаудан құнды бағамен, өзінен кейінгі ұрпақтарына мәңгілік мұра ретінде сатып алды.
29 Жақып сатып алу кітабын, қолтаңбаны, бұйрықты, жарлықтарды және ашылған кітапты алып, оларды ұзақ уақыт сақтау үшін қыш ыдысқа салып, балаларының қолына берді.
30 Есау әкесі қайтыс болғаннан кейін ағасы Жақыптан қалғанның бәрін алып, адам мен малды, түйе мен есектерді, өгіз бен қойды, күміс пен алтынды, тастар мен сиырларды және Ыбырайым ұлы Ысқақтың барлық байлығын тартып алды; Ысқақтың қайтыс болғаннан кейін қалдырған барлық нәрсесінен Есау өзіне алмаған ештеңе қалмады.
31 Есау мұның бәрін алып, балаларымен бірге ағасы Жақып пен балаларынан алыстап, хорлық Сейірдің жеріне қайтты.
32 Есау Сейір ұлдарының арасында иелік етті, сондықтан сол күннен бастап ол Қанахан жеріне қайтып оралмады.
33 Қанахан жерінің бәрі Исраил ұлдарына мәңгілік мұраға айналды, ал Есау барлық ұлдарымен бірге Сейір тауын мұра етті.

48-ТАРАУ

1 Сол күндері, Ысқақ қайтыс болғаннан кейін, Жаратқан Ие бұйрық беріп, бүкіл жер бетіне аштық жіберді.
2 Сол кезде Мысыр патшасы перғауын Мысыр елінде тағында отырып, төсегінде жатып, түстер көрді. Перғауын түсінде өзінің Мысыр өзенінің жағасында тұрғанын көрді.
3 Ол тұрғанда, өзеннен жеті семіз, сүйкімді сиырдың шығып келе жатқанын көрді.
4 Олардан кейін тағы жеті арық, келбеті нашар сиыр шықты. Жеті сиыр сиырдың сүйкімділерін жұтып қойды, бірақ олардың түрі бастапқыдағыдай нашар еді.
5 Ол оянып, қайтадан ұйықтап кетті де, екінші рет түс көрді. Бір сабақтан жеті толық, жақсы масақ өсіп шыққанын көрді. Шығыс желімен күйген жеті арық масақ солардың артынан өсіп шықты. Арық масақтар толық масақтарды жұтып қойды. Перғауын түсінен оянды.
6 Таңертең патша түстерін есіне түсіріп, түстерінен көңілі түсіп кетті. Патша асығыс барып, Мысырдың барлық сиқыршылары мен данышпандарын шақыртты. Олар келіп, перғауынның алдында тұрды.
7 Патша оларға: «Мен түс көрдім, бірақ оны ешкім жорып бере алмайды», – деді. Олар патшаға: «Түстеріңді қызметшілеріңе айтып берші, тыңдайық», – деді.
8 Патша оларға түстерін айтып берді, сонда олардың барлығы бірауыздан патшаға: «Патша мәңгі жасасын!» – деді. Түстеріңіздің жоруы мынау.
9 Сен көрген жеті жақсы сиыр соңғы күндері туылатын жеті қызды білдіреді, ал сен көрген жеті сиырдың олардың артынан келіп, жұтып қойғаны сенің туылатын қыздарыңның барлығы патшаның тірі кезінде өлетінінің белгісі.
10 Екінші түсіңде бір сабақтан жеті толық, жақсы масақ өсіп шыққанын көргеніңнің мағынасы мынау: сен өзіңе соңғы күндері Мысыр жерінде жеті қала саласың; ал сен оларды өз көзіңмен көріп тұрған жеті күйген масақтың өсіп шығып, жұтып қойғанын көргенің, сен салатын қалалардың патшаның өмірінің соңғы күндерінде қиратылатынының белгісі.
11 Олар осы сөздерді айтқанда, патша олардың сөздеріне құлақ аспады, жүрегін оларға аудармады, өйткені патша өзінің даналығымен олардың түстерді дұрыс жори алмайтынын білді; және олар патша алдында сөйлеп болғаннан кейін, патша оларға былай деп жауап берді: «Маған не айттыңдар? Сендер өтірік айтып, өтірік айттыңдар; сондықтан өлмеулерің үшін түстерімді дұрыс жорыңдар».

12 Патша бұған дейін бұйрық беріп, басқа да данышпандарды шақыртты. Олар келіп, патшаның алдында тұрды. Патша оларға түстерін айтып берді. Олардың барлығы оған бірінші жору бойынша жауап берді. Патша ашуланып, қатты ашуланды. Патша оларға: «Сендер өтірік айтып, айтқан сөздеріңде өтірік айтып тұрсыңдар», – деді.
13 Патша бүкіл Мысыр еліне жарлық шығаруды бұйырды. Онда былай делінген: «Патша мен оның ұлылары түстердің жоруын біліп, түсініп, бүгін патшаның алдына келмеген кез келген дана адам өледі деп шешті».
14 Патшаға түстерінің дұрыс жоруын айтып берген адамға патшадан не сұраса, солардың бәрі беріледі. Мысыр елінің барлық данышпандары, сондай-ақ Мысырдағы, Гөшендегі, Рамсестегі, Тахпанхестегтегі, Соардағы және Мысыр шекарасындағы барлық жерлердегі барлық сиқыршылар мен сиқыршылар патшаның алдына келіп, олардың барлығы патшаның алдында тұрды.
15 Мысырдың барлық қалаларынан барлық ақсүйектер, әміршілер және патшаға тиесілі қызметшілер жиналып, патшаның алдында отырды. Патша өзінің түстерін данышпандар мен әміршілерге айтып берді, ал патшаның алдында отырғандардың бәрі бұл аянға таң қалды.
16 Патшаның алдындағы барлық данышпандар оның түстерін жоруда екіге жарылды; кейбіреулері оларды патшаға: «Жеті жақсы сиыр – патшаның ұрпағынан Мысырға билік ететін жеті патша», – деп жорып берді.
17 Ал жеті жаман сиыр – соңғы күндері оларға қарсы шығып, оларды жойып жіберетін жеті әмірші; ал жеті масақ – Мысырдың жеті ұлы әміршісі, олар біздің иеміз патшаның соғыстарында жауларының әлсіз жеті әміршісінің қолына түседі.
18 Олардың кейбіреулері патшаға былай деп түсіндірді: «Жеті жақсы сиыр – Мысырдың берік қалалары, ал жеті жаман сиыр – Қанахан жеріндегі жеті халық. Олар соңғы күндері Мысырдың жеті қаласына шабуыл жасап, оларды жойып жібереді».
19 Екінші түсінде көрген жеті жақсы және жаман масақ Мысыр патшалығының бұрынғыдай сенің ұрпағыңа қайта оралатынының белгісі.
20 Оның билігі кезінде Мысыр қалаларының халқы өздерінен де күштірек Қанаханның жеті қаласына қарсы шығып, оларды қиратады, ал Мысырдың билігі сенің ұрпағыңа оралады.
21 Олардың кейбіреулері патшаға: «Түстеріңнің жоруы мынау: жеті жақсы сиыр – соңғы күндері әйелдікке алатын жеті патшайым, ал жеті жаман сиыр сол әйелдердің патшаның көзі тірісінде өлетінін білдіреді», – деді.
22 Екінші түсінде көрген жеті жақсы және жаман масақ он төрт баланы білдіреді. Соңғы күндері олар бір-бірімен шайқасады, жетеуі одан да күшті жеті масақты өлтіреді.
23 Олардың кейбіреулері патшаға мына сөздерді айтты: «Жеті жақсы сиыр сенің жеті балаңның дүниеге келетінін және олар сенің балаларыңның жеті баласын соңғы күндері өлтіретінін білдіреді; ал екінші түсіңде көрген жеті жақсы масақ - бұл басқа жеті әлсіз әмірші соңғы күндері оларға қарсы соғысып, оларды жойып, балаларыңның кегін алады, ал үкімет қайтадан сенің ұрпағыңа оралады».
24 Патша Мысырдың данышпандарының барлық сөздерін және түстерінің жоруын естіді, бірақ олардың ешқайсысы патшаға ұнамады.
25 Патша өзінің даналығымен олардың бұл сөздердің барлығында дұрыс сөйлемейтінін білді, өйткені бұл Жүсіптің түрмеден шығып, Мысырда ұлы болуы үшін Мысырдың данышпандарының сөздерін бұзу үшін Жаратқан Иеден келген еді.
26 Патша Мысырдың барлық данышпандары мен сиқыршыларының ешқайсысының оған дұрыс сөйлемейтінін көрді, сондықтан патшаның ашуы лаулап, іштей қаһары лаулап кетті.
27 Патша барлық данышпандар мен сиқыршылардың алдынан шығуын бұйырды, сонда олардың бәрі патшаның алдынан ұят пен масқара болып шығып кетті.
28 Патша бүкіл Мысырға жарлық шығаруды бұйырды, онда Мысырдағы барлық сиқыршыларды өлтіру керек еді, олардың ешқайсысы тірі қалмауы керек еді.
29 Патшаға тиесілі күзетшілердің басшылары орнынан тұрып, әрқайсысы семсерін суырып, Мысырдың сиқыршылары мен данышпандарын өлтіре бастады.
30 Осыдан кейін патшаның бас шарапшысы Мерод келіп, патшаның алдында иіліп тағзым етті де, оның алдында отырды.
31 Сонда бас қызметші патшаға: «Патша мәңгі жасасын, оның билігі елдегі биікке көтерілсін», – деді.
32 Сол күндері, екі жыл бұрын, сен қызметшіңе ашуланып, мені сол бөлімге отырғыздың. Мен біраз уақыт наубайшылардың бастығымен бірге сол бөлімде болдым.
33 Бізбен бірге күзет бастығына тиесілі Жүсіп есімді еврей қызметшісі де болды. Өйткені қожайыны оған ашуланып, оны түрмеге қамап қойған еді. Ол бізге сол жерде қызмет еткен.
34 Біраз уақыттан кейін біз палатада болған кезде, бір түнде мен және наубайшылардың бастығы түс көрдік; әрқайсымыз өз түсіміздің жоруына сәйкес түс көрдік.
35 Таңертең келіп, оларды сол қызметшіге айтып бердік, ол түстерімізді жорып берді, әркім өз түсін дұрыс жорып берді ме?
36 Ол бізге түсіндіргендей, оқиға да солай болды; оның бірде-бір сөзі жерге түскен жоқ.
37 Сондықтан енді мырзам және патшам Мысыр халқын бекерге өлтірмеңдер; міне, сол құл әлі күнге дейін өз қожайынының күзет бастығының қолында, қамауда отыр.
38 Егер патша қаласа, оны сенің алдыңа шақыртып, көрген түсіңнің дұрыс жоруын айтып берсін.
39 Патша бас шарапшының сөздерін естіп, Мысырдың данышпандарын өлтірмеуді бұйырды.
40 Патша қызметшілеріне Жүсіпті алдына әкелуді бұйырды, ал патша оларға: «Оған барыңдар, оны қорқытпаңдар, әйтпесе ол шатасып, дұрыс сөйлей алмайды», – деді.
41 Патшаның қызметшілері Жүсіпке барып, оны тез арада зынданнан алып шықты. Патшаның

қызметшілері оны қырып тастады, ал ол түрме киімін ауыстырып, патшаның алдына келді.
42 Патша тағында алтын ефодпен оранған ханзадалық көйлек киіп отырды. Оның үстіндегі таза алтын жарқырап тұрды, ал карбункул, лағыл және изумруд, сондай-ақ патшаның басындағы барлық бағалы тастар көзді жауын алды. Жүсіп патшаға қатты таң қалды.
43 Патша отырған тағы алтын-күміс және оникс тастарымен қапталған, ал жетпіс баспалдақтан тұрды.
44 Мысыр жерінде патшамен сөйлесуге келген әрбір адам, егер ол ханзада немесе патшаның көз алдында беделді болса, патша тағына отыз бірінші баспалдаққа дейін көтерілетін, ал патша отыз алтыншы баспалдаққа түсіп, онымен сөйлесетін дәстүрге ие болды.
45 Егер ол қарапайым халықтың бірі болса, үшінші баспалдаққа көтерілетін, ал патша төртінші баспалдаққа түсіп, онымен сөйлесетін, ал олардың дәстүрі бойынша, жетпіс тілде сөйлей алатын кез келген адам жетпіс баспалдаққа көтеріліп, патшаға жеткенше сөйлейтін.
46 Ал жетпісті аяқтай алмаған кез келген адам өзі білетін тілдер санына қарай көтерілді.
47 Сол кезде Мысырда жетпіс тілде сөйлей алатындардан басқа ешкім оларға билік етпеуі керек еді.
48 Жүсіп патшаның алдына келгенде, жерге дейін иіліп тағзым етті де, үшінші баспалдаққа көтерілді, ал патша төртінші баспалдаққа отырып, Жүсіппен сөйлесті.
49 Патша Жүсіпке: «Мен түс көрдім, бірақ оны дұрыс жорып беретін ешкім жоқ. Мен бүгін Мысырдың барлық сиқыршылары мен данышпандарын маған келуге бұйырдым. Мен оларға түстерімді айтып бердім, бірақ ешкім оларды маған дұрыс жорып берген жоқ», – деді.
50 Осыдан кейін мен бүгін сенің дана адам екеніңді және естіген түсіңнің бәрін дұрыс жорып бере алатыныңды естідім.
51 Жүсіп перғауынға былай деп жауап берді: «Перғауын көрген түстерін айтып берсін; жору Құдайға тиесілі. Перғауын Жүсіпке сиырлар мен бидай масақтары туралы түстерін айтып берді, ал патша сөйлеуді тоқтатты.
52 Жүсіп патшаның алдында Құдайдың рухына бөленді, сол күннен бастап патшаның басына не келетінін білді, патшаның түсінің дұрыс жоруын білді, сондықтан патшаның алдында сөйледі.
53 Жүсіп патшаның ықыласына бөленді, патша құлағын жауып, жүрегін тіктеп, Жүсіптің барлық сөздерін естіді. Жүсіп патшаға: «Бұл екі түс деп ойлама, өйткені бұл тек бір түс, өйткені Құдай патшаға түсінде бүкіл жер бойынша не істеуді таңдады, ал сенің түсіңнің дұрыс жоруы мынау:
54 Жеті жақсы сиыр мен масақ жеті жылды, ал жеті нашар сиыр мен масақ та жеті жылды білдіреді; бұл бір түс.
55 Міне, жеті жыл бойы бүкіл елде молшылық болады, содан кейін жеті жылдық аштық, өте ауыр аштық келеді; және барлық молшылық елден ұмытылып, аштық жер тұрғындарын жалмайды.
56 Патша бір түс көрді, сондықтан түс перғауынға қайталанды, себебі бұл іс Құдайдың қалауымен жүзеге асты, және Құдай оны жақын арада жүзеге асырады.
57 Енді мен саған кеңес беремін, жаныңды және ел тұрғындарының жандарын аштықтан құтқарамын. Сен өз патшалығың бойынша өте ақылды, дана, үкімет істерін білетін адамды іздеп, оны Мысыр еліне басқарушы етіп тағайындайсың.
58 Мысырға тағайындаған адамыңыз оның қарамағындағыларды тағайындасын, олар алдағы молшылық жылдарының барлық егінін жинап, астықты жинап, сіздің қоймаларыңызға салсын.
59 Олар сол азықты жеті жылдық аштыққа сақтасын, сонда ол саған, халқыңа және бүкіл жеріңе жетеді, сен де, жерің де аштықтан қырылып қалмассың.
60 Сондай-ақ жердің барлық тұрғындарына жеті молшылық жылында өз егістігінен шыққан барлық өнімдерді жинап, оларды қоймаларына салып қою бұйырылсын. Аштық кезінде олар сол арқылы күн көрсін.
61 Түсіңіздің дұрыс жоруы осындай, және бұл сіздің жаныңызды және барлық қарамағындағылардың жандарын құтқару үшін берілген кеңес.
62 Патша Жүсіпке: «Сенің сөздеріңнің дұрыс екенін кім айтады және кім біледі?» – деп сұрады. Ол патшаға: «Бұл менің барлық сөздерімнің рас екеніне және кеңесімнің саған пайдалы екеніне белгі болады», – деді.
63 Міне, бүгін әйелің босанып жатыр, саған ұл туады, сен онымен бірге қуанасың; балаңыз анасының құрсағынан шыққан кезде, осы екі жыл бұрын дүниеге келген тұңғыш ұлыңыз қайтыс болады, ал сен бүгін дүниеге келетін баламен жұбаныш табасың.
64 Жүсіп патшаға осы сөздерді айтып бітіріп, патшаға бас иіп, шығып кетті. Жүсіп патшаның қасынан шыққаннан кейін, Жүсіптің патшаға айтқан белгілері сол күні орындалды.
65 Сол күні патшайым ұл туды, патша оның ұлы туралы қуанышты хабарды естіп, қуанды. Хабаршы патшаның қасынан кеткенде, патшаның қызметшілері патшаның тұңғыш ұлын жерде өлі күйінде тапты.
66 Патшаның сарайында қатты жоқтау мен шу естілді. Патша мұны естіп: «Үйде естіген қандай шу мен жоқтау?» – деп сұрады. Олар патшаға тұңғыш ұлының қайтыс болғанын айтты. Сонда патша Жүсіптің айтқан барлық сөздерінің дұрыс екенін түсінді. Патша Жүсіп айтқандай, сол күні дүниеге келген баласымен ұлы үшін жұбаныш тапты.

49-ТАРАУ

1 Осыдан кейін патша барлық әміршілері мен қызметшілерін, сондай-ақ патшаға тиесілі барлық әміршілер мен ақсүйектерді шақырып алып, олардың барлығы патшаның алдына келді.
2 Патша оларға былай деді: «Міне, сендер осы еврейдің барлық сөздерін және оның айтқан барлық белгілерін көріп, естідіңдер, бірақ оның бірде-бір сөзі орындалған жоқ.
3 Сендер оның түстің дұрыс жоруын бергенін білесіңдер, және ол міндетті түрде орындалады,

сондықтан енді кеңесіп, не істейтіндеріңді және елдің аштықтан қалай құтқарылатынын біліңдер.
4 Енді іздеп көріңдер, жүрегінде даналық пен білім бар осындай адам табыла ма, соны Мен жердің үстінен билеуші етіп тағайындаймын.
5 Өйткені сендер еврейдің жерді аштықтан құтқару туралы айтқанын естідіңдер, және мен жердің аштықтан құтқарылмайтынын, тек маған кеңес берген еврейдің кеңесімен ғана құтқарылатынын білемін.
6 Сонда олардың бәрі патшаға былай деп жауап берді: «Еврейдің бұл туралы берген кеңесі дұрыс. Енді, мырзамыз әрі патшамыз, бүкіл жер сіздің қолыңызда. Не дұрыс деп ойласаңыз, соны істеңіз».
7 Сен таңдаған және даналығыңмен дана және жерді даналығымен құтқара алатын адамды патша өз қол астына жерді басқаруға тағайындайды.
8 Патша барлық әміршілерге былай деді: «Құдай еврейге оның айтқандарының бәрін білдіргендіктен, бүкіл елде одан ақылды және дана ешкім жоқ деп ойлаймын; егер бұл сендерге ұнаса, мен оны елдің үстінен тағайындаймын, өйткені ол өз даналығымен елді құтқарады».
9 Сонда барлық әміршілер патшаға былай деп жауап берді: «Мысыр заңдарында жазылған ғой, және оны бұзуға болмайды: Мысырға ешкім билік етпеуі керек, патшадан кейінгі адам болмауы керек, тек адамзаттың барлық тілдерін білетін адам ғана болуы керек».
10 Енді, мырзамыз және патшамыз, мына еврей тек еврей тілінде сөйлей алады, ал ол қалайша біздің тілімізді де білмейтін, бізге билік басындағы екінші адам бола алады?
11 Енді оны шақыртып алуыңызды өтінеміз, ол сіздің алдыңызға келіп, барлық жағынан сынап көруіне және өзіңізге сәйкес келетінін істеуіне рұқсат етіңіз.
12 Патша: «Ертең орындалады, айтқаныңыз дұрыс», – деді. Сол күні барлық әміршілер патшаның алдына келді.
13 Сол түні Жаратқан Ие қызмет ететін періштелерінің бірін жіберді. Ол Мысыр жеріне, Жүсіпке келді. Жаратқан Иенің періштесі Жүсіптің үстінде тұрды. Жүсіп түнде қожайынының үйінде, зындандағы төсекте жатты, өйткені қожайыны оны әйелінің кесірінен зынданға қайта қамап қойған еді.
14 Періште оны ұйқысынан оятты, Жүсіп орнынан тұрып, аяғына тұрды, сонда Жаратқан Иенің періштесі оның қарсысында тұр екен; Жаратқан Иенің періштесі Жүсіппен сөйлесіп, сол түні оған барлық адамның тілдерін үйретті, сондықтан ол оның атын Жозеф деп қойды.
15 Сонда Жаратқан Иенің періштесі оның қасынан кетіп қалды. Жүсіп қайтып келіп, төсегіне жатты. Жүсіп көрген аянына таң қалды.
16 Таңертең патша барлық нөкерлері мен қызметшілерін шақыртып алды. Олардың барлығы келіп, патшаның алдына отырды. Патша Жүсіпті әкелуді бұйырды. Патшаның қызметшілері барып, Жүсіпті перғауынның алдына алып келді.
17 Патша шығып, тақ баспалдағына көтерілді, Жүсіп патшамен барлық тілдерде сөйлесті, Жүсіп оған жақындап, жетпісінші баспалдақта патшаның алдына келгенше, патшамен сөйлесті, ол патшаның алдында отырды.
18 Патша Жүсіп үшін қатты қуанды, патшаның барлық қызметшілері Жүсіптің барлық сөздерін естігенде, патшамен бірге қатты қуанды.
19 Патша мен оның қызметкерлері Жүсіпті бүкіл Мысыр еліне патшадан кейінгі екінші адам етіп тағайындау туралы шешім қабылдады. Патша Жүсіпке былай деді:
20 Сен маған Мысыр еліне дана адамды тағайындау туралы кеңес бердің, ол елді аштықтан құтқару үшін дана болды; енді Құдай саған мұның бәрін және айтқан барлық сөздеріңді білдіргендіктен, сен сияқты ақылды және дана адам бүкіл елде жоқ.
21 Енді сенің атың Жүсіп емес, Сапнат-Панеа болады. Сен менен кейінгі екінші адам боласың, менің үкіметімнің барлық істері сенің сөзің бойынша шешіледі, ал халқым сенің сөзіңмен кіріп-шығады.
22 Сондай-ақ, менің қызметшілерім мен басшыларым ай сайын алатын жалақыларын сенің қолыңнан алады, ал жердің барлық халқы саған бас иеді, тек менің тағымда ғана мен сенен жоғары боламын.
23 Патша қолынан сақинасын шешіп, Жүсіптің қолына кигізді. Патша Жүсіпке әдемі киім кигізіп, басына алтын тәж кигізіп, мойнына алтын алқа тағып қойды.
24 Патша қызметшілеріне бұйрық беріп, оны патшаның екінші арбасына мінгізді, ол патшаның арбасына қарсы жүрді. Патша оны патшаның аттарының бірі болып табылатын үлкен және күшті атқа мінгізіп, Мысыр жерінің көшелерімен жүргізді.
25 Патша дабыл, арфа және басқа да музыкалық аспаптарда ойнайтындардың барлығын Жүсіппен бірге ертіп баруды бұйырды; оның соңынан мың дабыл, мың мехолот және мың небалим ерді.
26 Қолдарында жарқыраған қылыштары бар бес мың адам Жүсіптің алдында жүріп, ойнап жүрді, ал патшаның жиырма мың ұлысы алтынмен қапталған тері белдіктерін тағып, Жүсіптің оң жағында, жиырма мыңы сол жағында жүрді, ал барлық әйелдер мен қыздар шатырларға шығып немесе көшелерде тұрып, Жүсіпке қуанып, Жүсіптің келбеті мен сұлулығына қарады.
27 Патшаның адамдары оның алдында да, артында да жүріп, жолға ладан, кассия және түрлі хош иістендіргіштер жағып, жолға мирра мен алоэ сеуіп жүрді. Жиырма адам оның алдында бүкіл елге қатты дауыспен мына сөздерді жариялады:
28 Патша өзінің екінші орынбасары етіп таңдаған мына адамды көріп тұрсың ба? Барлық үкімет істерін сол басқарады, ал оның бұйрықтарын бұзған немесе оның алдында жерге дейін бас имеген адам өледі, себебі ол патшаға және оның екінші орынбасарына қарсы көтеріліс жасайды.
29 Жаршылар хабарын тоқтатқаннан кейін, бүкіл Мысыр халқы Жүсіптің алдында жерге дейін иіліп: «Патша, оның екіншісі де аман болсын!» – деді. Мысырдың барлық тұрғындары жол бойында иіліп тағзым етті. Жаршылар оларға жақындағанда, олар иіліп, Жүсіптің алдында түрлі дабылдармен, мехолмен және небалмен қуанды.

30 Жүсіп атына мініп, көзін аспанға көтеріп: «Ол кедейді топырақтан көтереді, мұқтажды қидан көтереді. Уа, Әлемнің Иесі, Саған сенетін адам бақытты», – деді.
31 Жүсіп перғауынның қызметшілері мен нөкерлерімен бірге Мысыр жерін аралап шықты. Олар оған бүкіл Мысыр жерін және патшаның барлық қазыналарын көрсетті.
32 Сол күні Жүсіп қайтып келіп, перғауынның алдына келді. Патша Жүсіпке Мысыр жерінен егістіктер мен жүзімдіктер берді. Патша Жүсіпке үш мың талант күміс және бір мың талант алтын, оникс тастары мен бделлий және көптеген сыйлықтар берді.
33 Келесі күні патша бүкіл Мысыр халқына Жүсіпке құрбандықтар мен сыйлықтар әкелуді, ал патшаның бұйрығын бұзған адам өлім жазасына кесілуді бұйырды. Олар қаланың көшесінде биіктеу жер жасап, киімдерін жайды. Жүсіпке бірдеңе әкелген адам оны биіктеу жерге қоятын.
34 Мысырдың бүкіл халқы биік жерге бірдеңе тастады: біреуіне алтын сырға, екіншісіне сақиналар мен сырғалар, алтын мен күмістен жасалған әртүрлі ыдыстар, оникс тастары мен беделий тастады; әркім өзінде бар нәрседен берді.
35 Жүсіп мұның бәрін алып, қазынасына салды. Патшаның барлық басшылары мен ақсүйектері Жүсіпті дәріптеп, оған көптеген сыйлықтар берді, өйткені патша оны өзінің екіншісі етіп таңдаған еді.
36 Патша Он қаласының діни қызметкері Ахирамның ұлы Потифераны шақырды. Потифер жас қызы Оснатты Жүсіпке әйелдікке берді.
37 Қыз өте сұлу, пәк еді, еркек оны танымайтын, сондықтан Жүсіп оны әйелдікке алды; патша Жүсіпке: «Мен перғауынмын, сенен басқа ешкім менің халқымды бүкіл Мысыр жерінде басқару үшін қолын немесе аяғын көтеруге батылы бармайды», – деді.
38 Жүсіп перғауынның алдында тұрғанда отыз жаста еді. Жүсіп патшаның алдынан шығып, Мысырдағы екінші патша болды.
39 Патша Жүсіпке үйінде қызмет ету үшін жүз қызметші берді, ал Жүсіп көптеген қызметшілерді жіберіп, сатып алды, олар Жүсіптің үйінде қалды.
40 Содан кейін Жүсіп патша сарайының ауласының алдында патшалардың үйлеріне ұқсас өте керемет үй салды және үйде өте әдемі және тұруына ыңғайлы үлкен ғибадатхана салды; Жүсіп үйін үш жыл бойы тұрғызды.
41 Жүсіп өзіне мол алтын мен күмістен өте әдемі тағын жасап, оны оникс тастарымен және бделлиймен қаптады, үстіне бүкіл Мысыр жерінің және бүкіл Мысыр жерін суаратын Мысыр өзенінің бейнесін жасады; Жүсіп өз үйінде тағында сенімді отырды, ал Жаратқан Ие Жүсіптің даналығын арттырды.
42 Мысырдың барлық тұрғындары, перғауынның қызметшілері мен әміршілері Жүсіпті қатты жақсы көрді, өйткені бұл іс Жүсіпке Жаратқан Иеден келген еді.
43 Жүсіптің соғысқа шыққан, патша мен Жүсіпке жауға қарсы күресте көмектесу үшін қару ұстай алатын қырық мың алты жүз адамнан тұратын әскері болды, патшаның әміршілері, қызметшілері және Мысыр тұрғындарынан басқа сансыз көп адам болды.
44 Жүсіп өзінің батырлары мен барлық әскеріне қалқандар, найзалар, қалпақтар, сауыттар және асық атуға арналған тастар берді.

50-ТАРАУ

1 Сол кезде Тарсис ұлдары Ысмайыл ұлдарына қарсы шығып, олармен соғысты, ал Тарсис ұлдары Ысмайылдықтарды ұзақ уақыт бойы тонады.
2 Сол кезде Исмаилдың ұлдарының саны аз еді, сондықтан олар Таршиш ұлдарынан басым бола алмады, сондықтан қатты қысым көрді.
3 Исмаилдіктердің ақсақалдары Мысыр патшасына хат жіберіп: «Бізге Таршиш ұлдарына қарсы соғысуға көмектесу үшін қызметшілеріңіздің басшылары мен әскерлерін жіберіңізші, өйткені біз көптен бері жерді жеп келеміз», – деді.
4 Перғауын Жүсіпті қасындағы мықты сарбаздарымен және әскерімен, сондай-ақ патша сарайындағы мықты сарбаздарымен бірге жіберді.
5 Олар Таршиш ұлдарына қарсы күресте Исмаил ұрпақтарына көмектесу үшін Хавила жеріне барды. Исмаил ұрпақтары Таршиш ұлдарымен шайқасты. Жүсіп таршиштіктерді жеңіп, олардың бүкіл жерін бағындырды. Исмаил ұрпақтары осы күнге дейін сол жерде тұрады.
6 Таршиш жері басып алынғаннан кейін, барлық таршиштіктер қашып, өз ағайындары Яван ұлдарының шекарасына келді. Жүсіп барлық батырларымен және әскерімен Мысырға оралды, олардың бірде-біреуі жоғалған жоқ.
7 Жүсіптің Мысырға билік құрған екінші жылы, жыл доғасында, Жаратқан Ие Жүсіп айтқандай, жеті жыл бойы жер бетіне мол өнім берді, өйткені Жаратқан Ие сол күндері жер бетіндегі барлық өнімдерді жеті жыл бойы батасын берді, олар жеп-ішіп, тойып алды.
8 Сол кезде Жүсіптің қарамағындағы қызметшілері болды. Олар молшылық жылдарындағы барлық астықты жинап, жыл сайын астық жинап, Жүсіптің қазынасына салып отырды.
9 Олар астықты жинаған сайын, Жүсіп оларға дәнді дақылдарды масақтарға салып, онымен бірге егістіктің топырағынан да алып келуді бұйырды, сонда ол бұзылмас еді.
10 Жүсіп жыл сайын осылай істеді, теңіз құмындай мол астық жинады, өйткені оның қоры өте көп болды және сан жетпейтін еді.
11 Мысырдың барлық тұрғындары жеті молшылық жылында қорларына әртүрлі азық-түлік жинады, бірақ олар Жүсіп сияқты істеген жоқ.
12 Жүсіп пен мысырлықтар жеті жылдық молшылық кезінде жинаған барлық азық-түлік жеті жылдық аштыққа шыдап, бүкіл елді асырау үшін жерді қорда сақтап қойды.
13 Мысыр тұрғындары аштық кезінде күн көру үшін әрқайсысының қоймасы мен жасырынған жерін астықпен толтырды.
14 Жүсіп жинаған азық-түліктің бәрін Мысырдың барлық қалаларына орналастырды, ал қоймалардың бәрін жауып, оларға күзетшілер қойды.

15 Жүсіптің әйелі, Потифераның қызы Оснат, оған Манаса мен Ефрем есімді екі ұл туып берді. Жүсіп оларды дүниеге әкелген кезде отыз төрт жаста еді.
16 Жігіттер өсіп, оның жолымен және нұсқауларымен жүрді, әкелерінің үйреткен жолынан оңға да, солға да ауытқымады.
17 Жаратқан Ие жігіттермен бірге болды. Олар өсіп, барлық даналық пен үкімет істерін түсініп, шебер болды. Патшаның барлық қызметкерлері мен Мысыр тұрғындарының ішіндегі ең беделді адамдары жігіттерді жоғары бағалап, патшаның балаларының арасында тәрбиеленді.
18 Жер бетіндегі жеті молшылық жылы аяқталып, Жүсіп айтқандай, жеті жылдық аштық келді. Елді аштық жайлады.
19 Мысырдың бүкіл халқы Мысыр елінде аштықтың басталғанын көріп, аштық оларды жайлағандықтан, астық қоймаларын ашты.
20 Олар қорларындағы барлық азық-түліктің зиянкестерге толы екенін және жеуге жарамсыз екенін көрді. Аштық бүкіл елде жайлады. Мысырдың барлық тұрғындары келіп, перғауынның алдында жылады, өйткені аштық оларды қатты мазалаған еді.
21 Олар перғауынға: «Құлдарыңызға тамақ беріңізші, неге біз де, балаларымыз да сіздің көз алдыңызда аштан өлеміз?» – деді.
22 Перғауын оларға былай деп жауап берді: «Неге маған жалбарынасыңдар? Жүсіп жеті молшылық жылында астықты аштық жылдарына сақтауды бұйырмады ма еді? Неге сендер оның сөзіне құлақ аспадыңдар?»
23 Мысыр халқы патшаға былай деп жауап берді: — Мырзамыз, сіздің өміріңізбен ант етемін, қызметшілеріңіз Жүсіптің бұйрығының бәрін орындады. Жеті жылдық молшылық кезінде қызметшілеріңіз егістіктерінің барлық өнімін жинап, бүгінгі күнге дейін қоймаға салып қойды.
24 Қызметшілеріңіздің басына аштық келгенде, біз қоймаларымызды аштық, сонда барлық өнімдеріміз зиянкестерге толып, жеуге жарамсыз болып қалды.
25 Патша Мысыр тұрғындарының басына түскен жағдайдың бәрін естігенде, аштықтан қатты қорқып, қатты үрейленді. Патша Мысыр халқына былай деп жауап берді: «Мұның бәрі бастарыңа түскендіктен, Жүсіпке барыңдар, ол не айтса, соны істеңдер, оның бұйрықтарын бұзбаңдар».
26 Мысырдың барлық халқы Жүсіпке келіп: «Бізге тамақ берші, неге сенің алдыңда аштықтан өлеміз?» – деді. Өйткені сен айтқан жеті жыл бойы өнім жинап, қорда сақтадық. Міне, осылай болды.
27 Жүсіп Мысыр халқының барлық сөздерін және олардың басынан өткен оқиғаларды естігенде, барлық өнімдерін жинайтын қоймаларын ашып, оларды Мысыр халқына сатты.
28 Аштық бүкіл елде күшейіп, барлық елдерде аштық болды, бірақ Мысыр жерінде өнім сатылатын еді.
29 Мысырдың барлық тұрғындары астық сатып алу үшін Жүсіпке келді, өйткені аштық оларды қатты қысып, барлық астықтары талан-таражға түсті. Жүсіп оны күн сайын бүкіл Мысыр халқына сатты.
30 Қанахан жерінің барлық тұрғындары, філістірлер, Иорданның арғы жағындағылар, шығыс халқы және алыс-жақын елдердің барлық қалалары Мысырда астық бар екенін естіп, аштық оларды жайлағандықтан, астық сатып алу үшін Мысырға келді.
31 Жүсіп астық қоймаларын ашып, олардың үстінен күзетшілер қойды, ал олар күн сайын келіп-кеткендердің бәріне азық-түлік сатып отырды.
32 Жүсіп ағаларының да Мысырға астық сатып алуға келетінін білді, өйткені бүкіл жер бетінде аштық күшейіп кетті. Жүсіп бүкіл халқына бұл туралы Мысыр жеріне жариялауды бұйырды:
33 Патшаның, оның орынбасарының және олардың ұлыларының қалауы бойынша, Мысырдан астық сатып алғысы келетін кез келген адам өз қызметшілерін Мысырға сатып алуға жібермейді, тек ұлдары, сондай-ақ Мысырдан астық сатып алу үшін кез келген дүкеннен келіп, оны бүкіл елге сатуға баратын кез келген мысырлық немесе қанахандық өледі, өйткені ешкім тек өз отбасын асырау үшін ғана сатып алады.
34 Екі немесе үш аңды жетектеген адам өледі, себебі адам тек өз аңын ғана жетелейді.
35 Жүсіп Мысыр қақпаларына күзетшілер қойып, оларға былай деп бұйырды: «Астық сатып алуға келген кез келген адамға өзінің аты-жөні, әкесінің аты және әкесінің әкесінің аты жазылғанша кіргізбеңдер, ал күндіз не жазылса, кешке олардың есімдерін маған жіберіңдер, сонда мен олардың есімдерін білемін».
36 Жүсіп Мысыр жеріне бақылаушылар қойып, оларға осының бәрін істеуді бұйырды.
37 Жүсіп осының бәрін жасап, ағаларының Мысырға қашан астық сатып алуға келетінін білу үшін осы ережелерді бекітті; ал Жүсіптің халқы Жүсіптің бұйырған сөздері мен ережелеріне сәйкес, бұл туралы Мысырда күн сайын хабардар етіп отырды.
38 Шығыс пен батыс елдерінің және бүкіл жер бетінің барлық тұрғындары Жүсіптің Мысырда қабылдаған заңдары мен ережелері туралы естіді. Жердің шеткі бөліктерінің тұрғындары келіп, күн сайын Мысырдан астық сатып алып, кетіп қалды.
39 Мысырдың барлық басқарушылары Жүсіптің бұйрығын орындады, ал Мысырға астық сатып алуға келгендердің барлығының есімдері мен әкелерінің есімдерін жазып, күн сайын кешке Жүсіптің алдына әкеліп отырды.

51-ТАРАУ

1 Кейін Жақып Мысырда астық бар екенін естіп, ұлдарын Мысырға астық сатып алуға шақырды, өйткені оларда да аштық болды.
2 Мысырда астық бар екенін және жер бетіндегі барлық адамдар сол жерге астық сатып алуға баратынын естідім. Енді неге бүкіл жер бетіне риза болып отырсыңдар? Сендер де Мысырға барып, сол жерге келгендерден бізге аздап астық сатып алыңдар, сонда біз өлмейміз.
3 Жақыптың ұлдары әкелерінің сөзіне құлақ асып, Мысырға барып, сол жерге келген басқалармен бірге астық сатып алды.

4 Әкелері Жақып оларға былай деп өсиет айтты: «Қалаға кіргенде, ел тұрғындары көп болғандықтан, бір қақпадан кірмеңдер».
5 Жақыптың ұлдары Мысырға барды. Жақыптың ұлдары әкелерінің айтқанының бәрін орындады, ал Жақып Бенжаминді жібермеді, себебі ол: «Ағасы сияқты жолда апатқа ұшырап қалмасын» деп ойлады. Сонда Жақыптың он ұлы жолға шықты.
6 Жақыптың ұлдары жолда келе жатып, Жүсіпке істеген істеріне өкініп, бір-біріне: «Біз ағамыз Жүсіптің Мысырға кеткенін білеміз, енді оны қайда барсақ та іздейміз, егер тапсақ, қожайынынан құн төлеп аламыз, егер таппасақ, күшпен өлтіріп, ол үшін өлеміз», – деді.
7 Жақыптың ұлдары бұл іске келісіп, Жүсіпті қожайынының қолынан құтқару үшін оны қолдады. Жақыптың ұлдары Мысырға кетті. Олар Мысырға жақындағанда бір-бірінен бөлініп, Мысырдың он қақпасынан өтті. Қақпа күзетшілері сол күні олардың есімдерін жазып, кешке Жүсіпке әкелді.
8 Жүсіп қала қақпа күзетшілерінің қолынан есімдерді оқып, бауырларының қаланың он қақпасынан кіріп кеткенін көрді. Сол кезде Жүсіп мұны бүкіл Мысыр еліне жариялауды бұйырды:
9 Қойма күзетшілерінің бәрі шығып, барлық астық қоймаларын жауып, тек біреуін ғана ашық қалдырыңдар, келгендер одан сатып ала алады.
10 Сол кезде Жүсіптің барлық қызметшілері солай істеді де, барлық қоймаларды жауып, тек біреуін ғана ашық қалдырды.
11 Жүсіп қойманың бастығына ағаларының жазбаша аттарын беріп: «Кім саған астық сатып алуға келсе, оның атын сұра, ал егер осындай адамдар алдында келсе, оларды ұстап алып, жібер», – деді.
12 Жақыптың ұлдары қалаға келгенде, өздеріне астық сатып алмас бұрын Жүсіпті іздеп, қалада жиналды.
13 Олар жезөкшелердің қабырғаларына барып, Жүсіпті үш күн бойы жезөкшелердің қабырғаларынан іздеді, өйткені олар Жүсіптің жезөкшелердің қабырғаларына келеді деп ойлады, өйткені Жүсіп өте сымбатты және сүйікті адам еді. Жақыптың ұлдары Жүсіпті үш күн бойы іздеді, бірақ таба алмады.
14 Ашық қойманың бастығы Жүсіп қойған есімдерді іздеді, бірақ таба алмады.
15 Ол Жүсіпке: «Үш күн өтті, сен маған есімдерін айтқан адамдар әлі келген жоқ», – деп хабар жіберді. Жүсіп бүкіл Мысырдағы адамдарды іздеп, Жүсіптің алдына әкелу үшін қызметшілерін жіберді.
16 Жүсіптің қызметшілері барып, Мысырға келді, бірақ оларды таба алмады. Гөшенге барды, бірақ олар онда жоқ еді. Содан кейін Рамесес қаласына барды, бірақ оларды таба алмады.
17 Жүсіп ағаларын іздеуге он алты қызметшісін жіберді, олар қаланың төрт бұрышына тарап кетті. Қызметшілердің төртеуі жезөкшелердің үйіне кіріп, он адамның ағаларын іздеп жүргенін көрді.
18 Сол төрт адам оларды алып, оның алдына әкелді де, жерге дейін иіліп тағзым етті. Жүсіп ғибадатханасындағы тағында, ханзада киімдерін киіп, басында үлкен алтын тәжі бар еді, ал барлық батырлар оның айналасында отырды.
19 Жақыптың ұлдары Жүсіпті көрді, оның келбеті, сұлулығы мен абыройы көз алдында керемет болып көрінді де, қайтадан оған жерге дейін иілді.
20 Жүсіп ағаларын көріп, оларды таныды, бірақ олар оны танымады, өйткені Жүсіп олардың көз алдында өте ұлы еді, сондықтан олар оны танымады.
21 Жүсіп олардан: «Қайдан келесіңдер?» – деп сұрады. Олардың бәрі: «Құлдарыңыз Қанахан жерінен астық сатып алуға келді, өйткені бүкіл жер бетінде аштық күшейіп жатыр. Құлдарыңыз Мысырда астық бар екенін естіп, басқалармен бірге тамақ сатып алуға келді», – деп жауап берді.
22 Жүсіп оларға былай деп жауап берді: — Егер сендер айтқандай сатып алуға келсеңдер, неге қаланың он қақпасынан кіресіңдер? Сендер тек жерді барлауға келген шығарсыңдар.
23 Сонда олардың бәрі Жүсіпке былай деп жауап берді: — Жоқ, мырзам, біз дұрыс айтамыз. Сіздің қызметшілеріңіз тыңшы емес, біз астық сатып алуға келдік. Өйткені сіздің қызметшілеріңіздің бәрі ағайынды, Қанахан жеріндегі бір адамның балалары. Әкеміз бізге: «Қалаға келгенде, жер тұрғындарының көптігінен бір қақпадан кірмеңдер», – деп өсиет еткен.
24 Жүсіп оларға тағы да былай деп жауап берді: «Мен сендерге айтқаным осы еді: сендер жерді барлауға келдіңдер, сондықтан қаланың он қақпасынан өттіңдер; жердің жалаңаштығын көруге келдіңдер».
25 Астық сатып алуға келген әркім өз жолымен кетеді, ал сендер үш күн бойы елде болдыңдар, ал үш күн бойы жезөкшелердің қабырғаларында не істейсіңдер? Тыңшылар да осылай істейді ғой.
26 Олар Жүсіпке: «Мырзамыздың бұлай айтуы мүмкін емес, өйткені біз он екі ағайындымыз, әкеміз Жақыптың ұлдары, Қанахан жерінде, Ысқақтың ұлы, Ыбырайымның ұлы, еврейміз. Кіші ұлымыз бүгін Қанахан жерінде әкемізбен бірге, ал біреуі жоқ, өйткені ол бізден адасып кеткен. Біз оның осы жерде жүргенін ойладық. Сондықтан біз оны бүкіл жерді іздеп, тіпті жезөкшелердің үйлеріне барып, сол жерден іздедік», – деді.
27 Жүсіп оларға былай деді: «Сендер оны бүкіл жер бетінде іздедіңдер ме, тек Мысыр ғана қалды ма? Ал ағаларың Мысырда жүргенде, жезөкшелердің үйінде не істеуі керек? Сендер: «Біз Ыбырайымның ұлы Ысқақтың ұрпақтарынанбыз, ал Жақыптың ұрпақтары жезөкшелердің үйінде не істейді?»
28 Олар оған: «Біз оны ысмайылдықтар бізден ұрлап әкеткенін естідік, және бізге оны Мысырға сатқаны туралы айтылды. Сіздің құлыңыз, ағамыз, өте келбетті және сүйікті адам, сондықтан біз оның жезөкшелердің үйінде жүргенін ойладық, сондықтан сіздің құлдарыңыз оны іздеп, оның құнын өтеу үшін сол жерге барды», – деді.
29 Жүсіп оларға жауап беріп: «Сендер шынымен де өтірік айтып, өздеріңді Ыбырайымның ұлдары деп айтып тұрсыңдар. Перғауынның тірісі екенімен ант етемін, сендер тыңшыларсыңдар, сондықтан өздеріңді танымау үшін жезөкшелердің үйлеріне бардыңдар», – деді.

30 Жүсіп оларға: «Енді егер оны тапсаңдар, қожайыны сендерден көп ақша сұраса, оған берер ме едің?» – деді. Олар: «Беріледі», – деді.
31 Ол оларға: «Егер қожайыны онымен қымбат бағаға қоштасуға келіспесе, оған не істейсіңдер?» – деп сұрады. Олар оған: «Егер ол оны бізге бермесе, біз оны өлтіріп, бауырымызды алып кетеміз», – деп жауап берді.
32 Жүсіп оларға: «Мен сендерге мынаны айттым: сендер тыңшыларсыңдар, өйткені сендер сол жердің тұрғындарын өлтіруге келдіңдер. Біз екі ағаларыңның әпкең үшін Қанахан жеріндегі Сихемнің барлық тұрғындарын өлтіргенін естідік, ал сендер ағаларың үшін Мысырда да солай істейсіңдер», – деді.
33 Сендердің нағыз ер адамдар екендеріңді тек осы арқылы ғана білемін; егер сендер араларыңнан біреуді әкелеріңнен қалған кіші інілеріңді алып келуге жіберіп, маған әкелсеңдер, сонда мен сендердің дұрыс екендеріңді білемін.
34 Жүсіп жетпіс батырын шақырып алып, оларға: «Мына адамдарды алып, қамауға алыңдар», – деді.
35 Батыр сарбаздар он адамды ұстап алып, оларды палатаға қамады. Олар палатада үш күн болды.
36 Үшінші күні Жүсіп оларды қоршаудан шығарып, былай деді: «Егер сендер адал адамдар болсаңдар, тірі қалуларың үшін осылай істеңдер. Сендер Қанахан жеріне үйлеріңе астық алып бара жатқанда, ағаларыңның бірі қоршауда қамалсын. Ал кіші інілеріңді алып келіп, маған әкеліңдер. Сендердің адал адамдар екендеріңді білейін».
37 Жүсіп олардың қасынан шығып, бөлмеге кіріп, қатты жылады. Оларға жаны ашыды. Бет-аузын жуып, қайтадан қастарына келді де, Шимонды олардың арасынан алып, байлауды бұйырды. Бірақ Шимон мұны істеуге қарсы болды, өйткені ол өте күшті адам еді, сондықтан оны байлай алмады.
38 Жүсіп өзінің мықты сарбаздарын шақырды, сонда қолдарына қылыш ұстаған жетпіс батыр сарбаз оның алдына келді, ал Жақыптың ұлдары олардан қорқып кетті.
39 Жүсіп оларға: «Мына адамды ұстап алып, ағалары келгенше түрмеге қамаңдар», – деді. Жүсіптің батырлары асығыс келіп, Шимонды байлау үшін ұстап алды. Шимон қатты айқайлады, айқай алыстан естілді.
40 Жүсіптің барлық батырлары айқайдан қорқып, етпеттерінен құлап түсті. Қатты қорқып, қашып кетті.
41 Жүсіппен бірге болғандардың бәрі бастарынан қатты қорқып, қашып кетті. Тек Жүсіп пен оның ұлы Манаса ғана сол жерде қалды. Жүсіп ұлы Манаса Шимонның күшін көріп, қатты ашуланды.
42 Жүсіп ұлы Манаса Шимонға қарай тұрды, ал Манаса Шимонның мойнының артына жұдырығымен қатты соққы берді, ал Шимон ашуынан басылды.
43 Манаса Шимонды ұстап алып, қатты ұстап, байлап, түрмеге алып кетті. Жақыптың барлық ұлдары жас жігіттің әрекетіне таң қалды.
44 Шимон бауырларына былай деді: «Ешқайсың мұны мысырлықтың өлімі деп айтпаңдар, бұл әкемнің әулетіне жасалған өлім».
45 Осыдан кейін Жүсіп қойманың үстінен қойылатын адамды шақыруды бұйырды. Ол олардың қаптарын көтере алатындай астықпен толтырып, әркімнің ақшасын қаптарына салып, жолға азық-түлік беруді тапсырды. Оларға осылай істеді.
46 Жүсіп оларға былай деп бұйырды: «Мен айтқанымдай, ағаларыңды әкелу туралы бұйрығымды бұзбаңдар. Бауырларыңды маған алып келген кезде, сендердің адал адамдар екендеріңді білемін. Сендер жерді аралап сауда жасайсыңдар. Мен ағаларыңды сендерге қайтарамын, сендер әкелеріңе аман-есен ораласыңдар».
47 Сонда бәрі: «Қожайынымыз айтқандай істейміз», – деп жауап берді. Олар жерге дейін иіліп тағзым етті.
48 Әркім астығын есегіне артып, Қанахан жеріне, әкелеріне баруға кетті. Қонақ үйге келгенде, Леви есегіне жем беру үшін қапшығын жайып жіберді. Сол кезде ол ақшасының әлі де қапшығында жатқанын көрді.
49 Әлгі адам қатты қорқып, бауырларына: «Ақшам қайтарылды, міне, ол менің қапшығымда жатыр», – деді. Адамдар қатты қорқып, «Құдай бізге не істеді?» – деді.
50 Сонда олардың бәрі: «Ехобаның ата-бабаларымызға, Ыбырайымға, Ысқаққа және Жақыпқа деген мейірімі қайда қалды? Бүгін бізді Мысыр патшасының қолына тапсырып, бізге қарсы айла-шарғы жасады?» – деді.
51 Яһуда оларға былай деді: — Біз өз бауырымызды, өз қанымызды сатқанымыз үшін Құдайымыз Жаратқан Иенің алдында күнәһармыз. Неге сендер: «Жаратқан Иенің ата-бабаларымызға деген мейірімі қайда?» – дейсіңдер?
52 Рубен оларға былай деді: «Мен сендерге: «Балаға қарсы күнә жасамаңдар», – деп айтқан жоқпын ба? Құдай оны бізден талап етіп отыр. Сендер қалайша: «Жаратқан Иенің ата-бабаларымызға деген мейірімі қайда?» – деп айтасыңдар?
53 Олар сол жерде түнеп, таңертең ерте тұрып, есектеріне астықтарын артты. Олар оларды жетектеп, Қанахан жеріндегі әкелерінің үйіне келді.
54 Жақып үй ішімен ұлдарын қарсы алуға шықты. Жақып ағалары Шимонның олармен бірге жоқ екенін көрді. Жақып ұлдарынан: «Мен көрмеген ағаларың Шимон қайда?» – деп сұрады. Ұлдары оған Мысырда басынан өткен оқиғалардың бәрін айтып берді.

52-ТАРАУ

1 Олар үйлеріне кіріп, әрқайсысы өз қапшығын ашып, әркімнің ақша салынған бумасын көрді. Олар да, әкелері де қатты қорқып кетті.
2 Жақып оларға: «Маған не істедіңдер? Мен сендердің хал-жағдайларыңды сұрау үшін ағаларың Жүсіпті жібердім, сендер маған: «Оны жыртқыш аң жеп қойды», – дедіңдер.
3 Шимон сендермен бірге азық-түлік сатып алуға кетті, ал сендер Мысыр патшасы оны түрмеге қамады деп айтып жатырсыңдар. Сендер Бенжаминді де өлтіру үшін алып кеткісің келеді, ал Бенжамин мен оның ағасы Жүсіп үшін менің ақ шашымды қайғымен қабірге жібергің келеді.
4 Енді ұлым сендермен бірге бармайды, өйткені оның ағасы қайтыс болып, жалғыз қалды. Сен баратын

жолда ағасының басына түскендей, оған да апат келуі мүмкін.
5 Рубен әкесіне: «Егер мен ұлыңызды алып келіп, алдыңызға қоймасам, екі ұлымды өлтіресіз», – деді. Ал Жақып ұлдарына: «Осында қалып, Мысырға бармаңыздар, өйткені ұлым сендермен бірге Мысырға бармайды және ағасы сияқты өлмейді», – деді.
6 Яһуда оларға: «Астық дайын болғанша, одан бас тартыңдар. Сонда ол: «Бауырларыңды алып кетіңдер, өйткені ол өз өмірін де, үй ішін де аштықтан қатерге тіккенін көреді», – дейді.
7 Сол күндері бүкіл елде аштық қатты ушығып, жер бетіндегі барлық халық азық-түлік сатып алу үшін Мысырға келді. Аштық олардың арасында қатты күшейіп кетті. Жақыптың ұлдары астықтары таусылғанша бір жыл екі ай Қанахан жерінде тұрды.
8 Олар астықтарын жеп болғаннан кейін, Жақыптың бүкіл үй іші аштықтан қиналды. Жақыптың барлық ұлдары жиналып, Жақыпқа жақындады. Олардың бәрі оны қоршап алып: «Бізге нан берші, неге сенің алдыңда аштықтан өлеміз?» – деді.
9 Жақып ұлының балаларының сөздерін естіп, қатты жылады, оларға аяушылық білдірді. Жақып ұлдарын шақырды, бәрі келіп, оның алдына отырды.
10 Жақып оларға: «Балаларыңның бүгін мені жоқтап жылап: «Бізге нан беріңдер, бірақ ештеңе жоқ», – деп жүргенін көрмедіңдер ме? Енді қайтып келіп, бізге аздап тамақ сатып алыңдар», – деді.
11 Яһуда әкесіне былай деп жауап берді: «Егер ағамызды бізбен бірге жіберсеңіз, біз сізге астық сатып алуға барамыз, егер жібермесеңіз, бармаймыз. Өйткені Мысыр патшасы бізге: «Ағаларыңыз сіздермен бірге болмаса, менің жүзімді көрмейсіздер, өйткені Мысыр патшасы күшті және құдіретті патша, егер біз ағамызсыз оған барсақ, бәріміз өлтірілеміз», – деп бұйырды.
12 Сен бұл патшаның өте күшті және дана екенін, бүкіл жер бетінде оған тең келетін ешкім жоқ екенін білмейсің бе, естімедің бе? Міне, біз жер бетіндегі барлық патшаларды көрдік, бірақ біз ондай патшаны, Мысыр патшасын көрген жоқпыз; жер бетіндегі барлық патшалардың арасында філістірлердің патшасы Әбумәліктен үлкен ешкім жоқ, бірақ Мысыр патшасы одан да үлкен және күшті, ал Әбумәлікті тек оның әміршілерінің бірімен салыстыруға болады.
13 Әке, сен оның сарайын, тағын және оның алдында тұрған барлық қызметшілерін көрген жоқсың; сен сол патшаның тағында сән-салтанатымен және патшалық келбетімен, басына үлкен алтын тәж киіп, патшалық киімдерін кигенін көрген жоқсың; сен Құдайдың оған берген құрметі мен даңқын көрген жоқсың, өйткені бүкіл жер бетінде оған тең келетін ешкім жоқ.
14 Әке, сен Құдайдың жүрегіне берген даналығын, түсінігін және білімін көрген жоқсың, бізбен сөйлескендегі тәтті дауысын естіген жоқсың.
15 Әке, біз оған біздің есімдерімізді және басымыздан өткен барлық оқиғаларды кім айтқанын білмейміз, бірақ ол сен туралы да: «Әкең әлі тірі ме, жағдайы жақсы ма?» деп сұрады.
16 Сен оның Мысыр үкіметінің істерін перғауынның қожайынынан сұрамай басқарғанын көрген емессің; сен оның барлық мысырлықтарды қорқытып, үрейлендіргенін көрген емессің.
17 Біз одан кеткенде, Мысырға аморлықтардың басқа қалалары сияқты әрекет етеміз деп қорқыттық. Біз оның тыңшы ретінде айтқан барлық сөздеріне қатты ашуландық. Енді біз оның алдына қайта келгенде, оның қорқынышы біздің бәрімізге түседі, ешқайсымыз оған аз да, көп те сөйлей алмаймыз.
18 Енді әке, баланы бізбен бірге жіберіңізші, біз барып, сізге тамақ сатып аламыз, аштықтан өлмейміз. Сонда Жақып: «Неге маған сонша жамандық жасадың, патшаға ағаң бар деп айттың? Маған не істедің?» – деді.
19 Яһуда әкесі Жақыпқа: «Баланы маған тапсыр, біз Мысырға барып, астық сатып алып, қайта ораламыз. Егер бала бізбен бірге болмаса, онда сенің кінәңді мәңгілікке көтерейін», – деді.
20 Біздің барлық нәрестелеріміздің аштықтан жылап жатқанын, ал оларды тойдыруға қолыңның күші жетпей жатқанын көрдің бе? Енді оларға аяушылық танытып, ағамызды бізбен бірге жібер, сонда барамыз.
21 «Мысыр патшасы ұлыңды алып кетеді» деп айтқаныңда, Жаратқан Иенің ата-бабаларымызға деген мейірімі саған қалай көрінеді? Тірі Жаратқан Иенің атымен ант етемін, мен оны алып келіп, алдыңа қойғанша оны тастамаймын. Бірақ Жаратқан Иеге біз үшін дұға ет, ол бізге мейірімділік танытып, Мысыр патшасы мен оның адамдарының алдында бізді жылы қарсы алуын тіле. Егер біз кешікпегенде, ұлыңды алып екінші рет қайтып келер едік».
22 Жақып ұлдарына былай деді: «Мен Құдай Иемізге сенемін, Ол сендерді құтқарып, Мысыр патшасының және оның барлық адамдарының алдында рақымын төгеді».
23 Енді тұрып, сол адамға барыңыз. Елден табылған дүниеден сыйлық алып, оған әкеліңіз. Құдіретті Құдай сіздерге рақымын төгіп, бауырларың Бениямин мен Шимонды сіздермен бірге жіберсін.
24 Сонда барлық адамдар орындарынан тұрып, бауырлары Бениаминді, елдің ең жақсы заттарынан көп сыйлық және екі есе көп күміс алды.
25 Жақып ұлдарына Бенджамин туралы былай деп қатаң өсиет айтты: «Баратын жолдарыңда оған абай болыңдар, жолда да, Мысырда да одан ажырамаңдар.
26 Жақып ұлдарының қасынан тұрып, қолын жайып, ұлдары үшін Жаратқан Иеге дұға етті: «Уа, көк пен жердің Құдайы, атамыз Ыбырайыммен жасаған келісіміңді есіңде сақта, әкем Ысқақпен жасаған келісіміңді есіңде сақта, ұлдарыма мейірімділік танытып, оларды Мысыр патшасының қолына берме; Құдайым, мейірімің үшін осылай ете гөр, барлық балаларымды құтқарып, оларды Мысыр билігінен құтқарып, екі бауырын жібере гөр».
27 Жақып ұлдарының барлық әйелдері мен балалары көкке қарап, Жаратқан Иенің алдында жылап, ата-бабаларын Мысыр патшасының қолынан құтқаруын өтінді.
28 Жақып Мысыр патшасына хат жазып, оны Яһуда мен оның ұлдарының қолына Мысыр патшасына берді:
29 Құдайдың әміршісі, еврей Ыбырайымның ұлы, Ысқақтың ұлы Жақыптан құдіретті де дана патшаға, құпияларды ашатын Мысыр патшасына сәлем.

30 Мысыр патшасы, мырзам, мынаны біліп қойсын: Қанахан жерінде аштық қатты болды, сондықтан мен ұлдарымды бізге азық-түлік сатып алу үшін саған жібердім.
31 Өйткені ұлдарым мені қоршап алды, мен қартайғандықтан көздеріммен көре алмаймын. Жасым ұлғайған сайын көзім ауырлап кетті, сондай-ақ ұлым Жүсіп үшін күн сайын жылап, көзім ауырып кетті. Мен ұлдарыма Мысырға келгенде, сол жердің тұрғындары үшін қала қақпаларынан кірмеуді бұйырдым.
32 Мен оларға ұлым Жүсіпті іздеу үшін Мысырдың әр жеріне баруды бұйырдым, мүмкін оны сол жерден табар, сонда олар солай істеді, ал сен оларды сол жердің тыңшылары деп санадың.
33 Перғауынның түсін жорып, оған шындықты айтқаныңды естімедік пе? Онда сен қалайша ұлдарымның тыңшы екенін немесе жоқ екенін білмейсің?
34 Енді, патша мырзам, сіз менің ұлдарыма айтқаныңыздай, мен ұлымды сізден бұрын жібердім; ол бауырларымен бірге аман-есен маған оралғанша, оған назар аударуыңызды өтінемін.
35 Құдайымыз перғауынның менің анам Сараны алып кеткенін, філістірліктердің патшасы Әбумәлікке не істегенін, сондай-ақ атамыз Ыбырайымның Еламның тоғыз патшасына не істегенін, қасындағы бірнеше адаммен олардың барлығын қалай қырып салғанын білмейсің бе, естімедің бе?
36 Сондай-ақ менің екі ұлым Шимон мен Леуі аморлықтардың сегіз қаласына не істеді, олар қарындастары Дина үшін сол қалаларды қалай қиратты?
37 Сондай-ақ олар бауырлары Бенджамин үшін ағасы Жүсіптің қазасына жұбаныш тапты; егер олар оның үшін басқа халықтың қолы оларға үстемдік етіп жатқанын көрсе, оған не істейді?
38 Уа, Мысыр патшасы, Құдайдың құдіреті бізбен бірге екенін, Құдай біздің дұғаларымызды естіп, бізді күн сайын тастап кетпейтінін білмейсің бе?
39 Ұлдарым сенің оларға жасаған істерің туралы айтқан кезде, мен сен үшін Жаратқан Иеге жалбарынбадым. Әйтпесе ұлым Бениямин келгенге дейін сен де өз адамдарыңмен бірге қаза табар едің. Бірақ ұлым Шимон сенің үйіңде болғандықтан, сен оған жақсылық жасайсың деп ойладым, сондықтан саған бұлай істемедім.
40 Енді, міне, менің ұлым Бенджамин ұлдарыммен бірге саған келе жатыр. Оған мұқият болып, көзіңді тігіңдер, сонда Құдай саған және бүкіл патшалығыңа назар аударады.
41 Енді мен саған жүрегімдегінің бәрін айттым. Міне, ұлдарым ағаларымен бірге саған келе жатыр. Олар үшін бүкіл жер бетін тексеріп, бауырларымен бірге бейбітшілікпен қайтар.
42 Жақып Мысыр патшасына беру үшін жазбаны ұлдарына Яһуданың карауына берді.

53-ТАРАУ

1 Жақыптың ұлдары орындарынан тұрып, Бениямінді және барлық сыйлықтарды алып, Мысырға барып, Жүсіптің алдында тұрды.
2 Жүсіп ағасы Бениямінді олардың қасында көріп, амандасты. Бұл кісілер Жүсіптің үйіне келді.
3 Жүсіп үй басқарушысына бауырларына тамақ беруді бұйырды, ол да солай істеді.
4 Түскі уақытта Жүсіп Бенжаминді ер адамдарымен бірге алдына шақыртты. Олар Жүсіптің үйінің бастығына қаптарына қайтарылған күміс туралы айтып берді. Жүсіп оларға: «Сендер жақсы боласыңдар, қорықпаңдар», – деді. Содан кейін ол ағалары Шимонды оларға алып келді.
5 Шимон бауырларына былай деді: «Мысырлықтардың әміршісі маған өте жақсылық жасады. Өз көздеріңізбен көргендей, ол мені байламады. Қаладан шыққан кезде ол мені босатып, үйінде маған жақсылық жасады.
6 Яһуда Бениямінді қолынан ұстап, Жүсіптің алдына келіп, жерге дейін иіліп тағзым етті.
7 Сонда адамдар сыйлықты Жүсіпке беріп, оның алдында отырды. Жүсіп оларға: «Сендер амансыңдар ма, балаларың амансыңдар ма, қарт әкелерің амансыңдар ма?» – деп сұрады. Олар: «Жақсы», – деді де, Яһуда Жақып жіберген хатты алып, Жүсіптің қолына берді.
8 Жүсіп хатты оқып, әкесінің жазуын біліп, жылағысы келді де, ішкі бөлмеге кіріп, қатты жылап, сыртқа шығып кетті.
9 Ол басын көтеріп, ағасы Бенжаминді көріп: «Маған айтқан ағаң осы ма?» – деді. Бенжамин Жүсіпке жақындағанда, Жүсіп қолын оның басына қойып: «Ұлым, Құдай саған рақым етсін», – деді.
10 Жүсіп анасының ұлын, ағасын көргенде, тағы да жылағысы келді. Ол бөлмеге кіріп, жылап жіберді. Беті-қолын жуып, сыртқа шығып, жылауды тоқтатты. Ол: «Тамақ дайындаңдар», – деді.
11 Жүсіптің ішетін тостағаны бар еді. Ол күмістен жасалған, әдемілеп әшекейленген, оникс тастары мен бделлийммен көмкерілген тостаған еді. Жүсіп ағалары бірге тамақтанып отырғанда, тостағанды олардың көзінше ұрып жіберді.
12 Жүсіп ер адамдарға былай деді: «Мен осы тостағаннан тұңғыш Рубен, Шимон, Леуі, Яһуда, Исахар және Забулун бір анадан туған балалар екенін білемін, туған күндеріңіз бойынша тамақтаныңыздар.
13 Ол басқаларын да туған жерлеріне қарай орналастырып, былай деді: «Мен сенің ең кіші інiңнің ағасы жоқ екенін білемін, менің де, ол сияқты ағам жоқ, сондықтан ол менімен бірге тамақтансын».
14 Бенджамин Жүсіптің алдына шығып, таққа отырды. Сол кезде адамдар Жүсіптің іс-әрекеттерін көріп, таң қалды. Сол кезде олар Жүсіппен бірге тамақтанып, ішті. Жүсіп оларға сыйлықтар берді. Жүсіп Бенджаминге бір сыйлық берді. Манаса мен Ефрем әкелерінің іс-әрекеттерін көріп, оған сыйлықтар берді. Оснат оған бір сыйлық берді, ал Бенджаминнің қолында бес сыйлық болды.
15 Жүсіп оларға ішуге шарап әкелді, бірақ олар ішкісі келмеді. Олар: «Жүсіп қайтыс болған күннен бері біз шарап ішкен жоқпыз, дәмді тағам да жеген жоқпыз», – деді.
16 Жүсіп оларға ант беріп, қатты қысылды. Сол күні олар онымен бірге көп ішті. Содан кейін Жүсіп ағасы

Бенжаминмен сөйлесу үшін бұрылды, ал Бенжамин әлі Жүсіптің алдында тағында отырды.
17 Жүсіп оған: «Сен бала тауып алдың ба?» – деп сұрағанда, ол: «Құлыңның он ұлы бар, олардың есімдері: Бела, Бехер, Ашбал, Гера, Нааман, Ахи, Рош, Мупим, Хупим және Орд, мен олардың есімдерін көрмеген ағамның атымен қойдым», – деді.
18 Ол оларға Жүсіптің барлық уақытты білетін жұлдыздар картасын әкелуді бұйырды. Жүсіп Бенжаминге: «Еврейлер барлық даналыққа үйренген деп естідім, сен бұған қатысты бірдеңе білесің бе?» – деді.
19 Бенджамин: «Құлыңыз әкем маған үйреткен барлық даналықты жақсы біледі», – деді. Жүсіп Бенджаминге: «Енді мына аспапқа қарап, ағаңыз Жүсіптің Мысырда қайда екенін біліп алыңыздар. Сіздер оның Мысырға кеткенін айттыңыздар.
20 Бенджамин аспан жұлдыздарының картасы бар аспапты көрді де, даналығымен ағасының қайда екенін білу үшін оған қарады. Бенджамин бүкіл Мысыр жерін төрт бөлікке бөлді де, оның алдындағы тақта отырған адам ағасы Жүсіп екенін анықтады. Бенджамин қатты таң қалды. Жүсіп ағасы Бенджаминнің соншалықты таң қалғанын көргенде, Бенджаминге: «Не көрдің, неге таң қалдың?» – деп сұрады.
21 Бениямин Жүсіпке: «Мен ағам Жүсіптің осында, менімен бірге тағында отырғанын көріп тұрмын», – деді. Жүсіп оған: «Мен сенің ағаң Жүсіппін, бұл туралы ағаларыңа айтпа. Олар кеткенде сені де солармен бірге жіберемін. Оларды қалаға қайтаруды бұйырамын, сені де олардан алып кетемін», – деді.
22 Егер олар өз өмірлерін қиып, сен үшін күрессе, онда мен олардың маған істеген істеріне өкінгенін білемін, сондықтан мен оларға өзімді таныстырамын, егер мен сені алып кеткенде олар сені тастап кетсе, онда сен менімен бірге боласың, мен олармен дауласамын, олар кетеді, мен оларға танылмаймын.
23 Сол кезде Жүсіп қызметшісіне олардың қаптарын азық-түлікке толтыруды, әркімнің ақшасын өз қапшығына салуды, тостағанды Бенжаминнің қапшығына салып, жолға азық-түлік беруді бұйырды. Олар солай істеді.
24 Келесі күні жігіттер таңертең ерте тұрып, есектеріне астықтарын тиеп, Бенджаминмен бірге жолға шықты. Олар ағалары Бенджаминмен бірге Қанахан жеріне бет алды.
25 Олар Мысырдан алысқа шықпай тұрып, Жүсіп үй басқарушысына: «Тұр да, мына адамдарды қуып жетіп, оларға: «Неге қожайынымның тостағанын ұрлап алдыңдар?» – деп бұйырды.
26 Жүсіптің қызметшісі орнынан тұрып, оларға Жүсіптің барлық сөздерін айтып берді. Бұл сөзді естігенде, олар қатты ашуланып: «Қожайынының тостағаны кімнен табылса, сол өледі, ал біз де құл боламыз», – деді.
27 Олар асығыс жүгіріп, әрқайсысы өз қаптарын есегінен түсіріп, қаптарын қарады. Тостаған Бенжаминнің қапшығынан табылды. Барлығы киімдерін жыртып, қалаға қайтып оралды. Бенжаминді жолда ұрып-соғып, қалаға кіргенше ұрып-соғып, Жүсіптің алдында тұрды.
28 Сонда Яһуда ашуланып: «Бұл адам мені бүгін Мысырды қирату үшін ғана қайтарды», – деді.
29 Олар Жүсіптің үйіне келгенде, Жүсіптің тағында отырғанын және барлық батырлардың оның оң және сол жағында тұрғанын көрді.
30 Жүсіп оларға: «Сендер менің күміс тостамды алып, кетіп қалғандай не істедіңдер? Бірақ ағаларыңның қай жерде екенін білу үшін тостамды алғандарыңды білемін», – деді.
31 Яһуда былай деді: «Мырзамызға не айтамыз, не айтамыз және өзімізді қалай ақтаймыз? Құдай бүгін сіздің барлық қызметшілеріңіздің күнәсін тапты, сондықтан Ол бүгін бізге осылай істеді».
32 Жүсіп орнынан тұрып, Бенжаминді ұстап алып, бауырларының арасынан күш қолданып ұстап алды. Ол үйге келіп, есікті құлыптап алды. Жүсіп үй басқарушысына былай деп бұйырды: «Патша былай дейді: Әкелеріңе аман-есен барыңдар, мен тостамды қолдарынан тапқан адамды алдым».

54-ТАРАУ

1 Яһуда Жүсіптің оларға жасаған ісін көргенде, оған жақындап, есікті бұзып ашып, ағаларымен бірге Жүсіптің алдына келді.
2 Яһуда Жүсіпке: «Мырзам, бұл менің үшін ауыр болмасын, құлыңызға бір ауыз сөз айтуыңызды өтінемін», – деді. Жүсіп оған: «Айта беріңіз», – деді.
3 Яһуда Жүсіптің алдында сөйледі, ал ағалары олардың алдында тұрды. Яһуда Жүсіпке былай деді: «Біз алғаш рет мырзамызға азық-түлік сатып алуға келгенде, сен бізді жердің тыңшысы деп санадың, ал біз Бенияминді сенің алдыңа алып келдік, ал сен бүгінге дейін бізді мазақтап жүрсің».
4 Енді патша менің сөзімді тыңдасын, ағамызды жіберсін, ол бізбен бірге әкемізге барсын, әйтпесе бүгін сенің жаның Мысыр тұрғындарының барлығымен бірге өліп қалар.
5 Сен менің екі ағам, Шимон мен Леуі, қарындасымыз Дина үшін Сихем қаласына және аморлықтардың жеті қаласына не істегенін, сондай-ақ ағалары Бениямин үшін не істегенін білмейсің бе?
6 Егер сен бауырымызды жібергің келмесе, мен екеуінен де үлкен және күшті күш-қуатыммен бүгін саған және сенің жеріңе шабуыл жасаймын.
7 Бізді таңдаған Құдайымыз перғауынға анамыз Сара үшін не істегенін естімедің бе? Ол оны әкемізден айырып, оны және оның үй ішін ауыр індеттерге ұшыратты. Мысырлықтар осы кереметті бір-біріне осы күнге дейін айтып келеді. Құдайымыз саған бүгін әкесінен тартып алған Бенжамин үшін және бүгін өз жерінде бізге жаулап алған зұлымдықтарың үшін осылай істейді. Өйткені Құдайымыз атамыз Ыбырайыммен жасасқан келісімін есіне алып, саған жамандық жібереді, өйткені сен бүгін әкеміздің жанын қайғырттың.
8 Енді бүгін айтқан сөздерімді тыңдап, бауырымызды жіберіңіз, ол кетсін, әйтпесе сіз де, еліңіздің халқы да семсерден өлесіздер, өйткені сендердің бәрің де мені жеңе алмайсыңдар.

9 Жүсіп Яһудаға былай деп жауап берді: «Неге аузыңды кең ашып, неге бізбен мақтанып, «Күш сенің жақтасың» деп тұрсың? Перғауынның тірі жанымен ант етемін, егер мен барлық батырларыма сенімен бірге шайқасуды бұйырсам, сен де, мына бауырларың да батпаққа батып кетер едің.
10 Сонда Яһуда Жүсіпке: «Сен де, халқың да менен қорқуларың керек. Жаратқан Иенің алдында ант етемін, егер мен семсерімді бір рет суырып алсам, бүгін бүкіл Мысырды қырып болғанша, оны қынабына салмаймын. Сенен бастап, қожайының перғауынмен аяқтаймын», – деді.
11 Жүсіп оған былай деп жауап берді: «Күш тек саған ғана тән емес. Мен сенен күштірекпін және құдіреттімін. Егер қылышын суырсаң, оны сенің және барлық бауырларыңның мойнына сұғамын».
12 Яһуда оған: «Егер мен бүгін саған қарсы аузымды ашсам, сені жұтып қоямын, жер бетінен жойылып, патшалығыңнан құрып кетемін», – деді. Жүсіп: «Егер аузыңды ашсаң, аузыңды таспен жауып, бір ауыз сөз айта алмай қалатындай күшім де, құдіретім де жетеді. Алдымызда қанша тас тұрғанын қарашы, мен тасты алып, аузыңа күштеп кіргізіп, жақтарыңды сындыра аламын», – деді.
13 Яһуда: «Құдай куә, біз сенімен шайқасқымыз келмеді, тек ағамызды бер, сонда біз сенен кетеміз», – деді. Жүсіп: «Перғауынның тірі екенімен ант етемін, егер Қанаханның барлық патшалары сендермен бірге келсе, сендер оны менің қолымнан алмайсыңдар», – деді.
14 Енді әкеңе бар, сонда ағаң маған құл болады, өйткені ол патшаның үйін тонаған. Сонда Яһуда: «Саған немесе патшаның мінезіне не қатысы бар? Патша өз үйінен бүкіл елге күміс пен алтынды сыйлық немесе шығын ретінде жібереді, ал сен ағамыздың қапшығына салған тостағаның туралы айтып, ол сенен ұрлап алды деп отырсың ба?» – деді.
15 Құдай бауырымыз Бениаминнің немесе Ыбырайымның ұрпақтарының ешқайсысының сенен немесе басқа біреуден, мейлі патшадан, әміршіден немесе кез келген адамнан ұрлау үшін осылай істеуінен сақтасын.
16 Енді бүкіл жер сенің «Мысыр патшасы аз ғана күміс үшін адамдармен дауласып, оларды айыптап, бауырларын құлдыққа алды» деген сөздеріңді естімесін деп айыптауды тоқтат.
17 Жүсіп былай деп жауап берді: «Осы тостағанды алып, менен кет, бауырыңды құлға қалдыр, өйткені ұрының құл болу үкімі».
18 Яһуда: «Неге ағамызды тастап, тостағаныңды алуға ұялмайсың? Егер бізге тостағаныңды немесе одан мың есе көп берсең де, біз ағамызды ешкімнің қолынан табылған күміс үшін тастап кетпейміз, ол үшін өлмейміз», – деді.
19 Жүсіп былай деп жауап берді: «Неге ағаңды тастап, оны бүгінге дейін жиырма күміс теңгеге саттың? Онда неге ағаңа да солай істемейсің?»
20 Яһуда былай деді: «Жаратқан Ие менің екеуміздің арамызда куә, біз сендердің шайқастарыңды қаламаймыз. Енді бауырымызды бізге беріңдер, сонда біз сенен жанжалсыз кетеміз».
21 Жүсіп былай деп жауап берді: «Егер елдің барлық патшалары жиналса, олар ағаңды менің қолымнан ала алмайды.» Сонда Яһуда: «Әкеміз ағамыздың бізбен бірге келмей, оған қайғыратынын көргенде не дейміз?» – деді.
22 Жүсіп былай деп жауап берді: «Әкеңе: «Арқан шелекті қуып жетті», – деп айтасың.
23 Яһуда былай деді: «Сен шынымен де патшасың ғой, неге бұлай айтып, жалған үкім шығарып отырсың? Сен сияқты патшаға қасірет!
24 Жүсіп былай деп жауап берді: «Мен ағаларың Жүсіп туралы айтқан сөзімде жалған үкім жоқ. Сендер оны мадияндықтарға жиырма күміс теңгеге саттыңдар, ал сендер әкелеріңе: «Оны зұлым аң жеп қойды, Жүсіп жыртылып кетті», – деп мойындамадыңдар.
25 Яһуда: «Міне, менің жүрегімде Шамның оты жанып тұр, енді мен сендердің бүкіл жерлеріңді отпен өртеймін», – деді. Жүсіп: «Ұлдарыңды өлтірген жеңгең Тамар Сихемнің отын сөндірді», – деп жауап берді.
26 Яһуда: «Егер мен денемнен бір түкті жұлып алсам, бүкіл Мысырды қанға толтырамын», – деді.
27 Жүсіп былай деп жауап берді: «Сатқан ағаңа істеген ісіңді әдетке айналдырып, оның шапанын қанға малып, әкеңе алып келдің. Ол: «Жануар жеп қойды, міне, оның қаны», – деп айтсын.
28 Яһуда мұны естігенде қатты ашуланып, іштей ашуланды. Сол жерде оның алдында салмағы шамамен төрт жүз шекел болатын тас тұрды. Яһуданың ашуы лаулап, тасты бір қолымен аспанға лақтырып, сол қолымен ұстап алды.
29 Кейін ол оны аяғының астына қойып, бар күшімен үстіне отырды, ал Яһуданың күші тасты шаңға айналдырды.
30 Жүсіп Яһуданың істегенін көріп, қатты қорқып кетті. Ол ұлы Манасаға бұйырды. Яһуданың істегені сияқты тағы бір таспен де солай істеді. Яһуда бауырларына: «Ешқайсың: «Бұл адам мысырлық, бірақ ол осылай істегені үшін біздің әкеміздің руынан шыққан», – деп айтпаңдар», – деді.
31 Жүсіп: «Сен ғана күш берілмеген, біз де күшті адамдармыз, неге бізбен мақтанасыз?» – деді. Яһуда Жүсіпке: «Бауырымызды жіберіңіз, бүгін еліңізді бүлдірмеңіз», – деді.
32 Жүсіп оларға былай деп жауап берді: «Барып, әкелеріңе айтыңдар, ағаларың Жүсіп туралы айтқандарыңды орындай алмай, оны бір зұлым аң жеп қойды».
33 Яһуда ағасы Нафталимге: «Жылдам барып, Мысырдың барлық көшелерін санап шық та, маған айтып бер», – деді. Шимон оған: «Бұл саған қиындық тудырмасын. Мен енді тауға барып, таудан бір үлкен тас алып, оны Мысырдағы барлық адамдардың үстінен қиратып, ондағылардың бәрін өлтіремін», – деді.
34 Жүсіп ағаларының айтқан осы сөздерінің бәрін естіді, бірақ олар оның еврейше сөйлей алмайтынын түсінгенін білмеді.
35 Жүсіп ағаларының Мысырды қиратып жібереді деген сөздерінен қатты қорқып, ұлы Манасаға: «Жылдам барып, Мысырдың барлық тұрғындарын және барлық батырларын жина, оларды атпен, жаяу

және түрлі музыкалық аспаптармен маған келсін», – деп бұйырды. Манас барып, солай істеді.
36 Нафтали Яһуданың бұйрығымен жолға шықты, өйткені Нафтали жүйрік бұғылардың бірі сияқты жеңіл жүретін. Ол бидай масақтарын шауып өтетін, бірақ олар оның астынан сынбайтын.
37 Ол барып, Мысырдың барлық көшелерін санап шықты, олардың он екі екенін анықтады. Ол асығыс келіп, Яһудаға хабарлады. Яһуда бауырларына: «Жылдам болыңдар, әркім қылышын беліне асып алсын, сонда біз Мысырға келіп, бәрін қырып тастаймыз, ешкімді қалдырмаймыз», – деді.
38 Яһуда: «Міне, мен үш көшені өз күшіммен қиратамын, сендер бір-бір көшені қиратыңдар», – деді. Яһуда осыны айтып тұрғанда, Мысыр тұрғындары мен барлық батырлар оларға түрлі музыкалық аспаптармен және қатты айқаймен жақындап келді.
39 Олардың саны бес жүз атты әскер, он мың жаяу әскер және қылышсыз немесе найзасыз, тек қолдары мен күштерімен ғана шайқаса алатын төрт жүз адам болды.
40 Барлық батырлар қатты дауылмен айқайлап келіп, Жақыптың ұлдарын қоршап алып, үрейленді, ал олардың айқайынан жер дірілдеп кетті.
41 Жақыптың ұлдары бұл әскерлерді көргенде, олардың өмірінен қатты қорықты, ал Жүсіп Жақыптың ұлдарын қорқытып, тыныштандыру үшін солай істеді.
42 Яһуда бауырларының кейбірінің қорқып тұрғанын көріп, оларға: «Құдайдың рақымымен бізді қорқытып тұрғанда, неге қорқасыңдар?» – деді. Яһуда бүкіл Мысыр халқының Жүсіптің бұйрығымен оларды қоршап алғанын көргенде, тек Жүсіп оларға: «Олардың ешқайсысына тиіспеңдер», – деп бұйырды.
43 Сонда Яһуда асығыс қылышын суырып алып, қатты және ащы айқай шығарды да, қылышымен шауып жіберді де, жерге секіріп түсті де, бүкіл халыққа қарсы айқайлай берді.
44 Ол осыны істегенде, Жаратқан Ие Яһуда мен оның бауырларын батырлар мен айналасындағы барлық халыққа үрейлендірді.
45 Айқай-шудан бәрі қашып кетті. Қорқып, бірінің үстіне бірі құлады. Көпшілігі құлап өлді. Яһуда мен оның бауырларынан және Жүсіптен қашып кетті.
46 Олар қашып бара жатқанда, Яһуда мен оның бауырлары оларды перғауынның үйіне дейін қуып жетті, сонда бәрі қашып құтылды. Яһуда қайтадан Жүсіптің алдына отырып, арыстандай ақырды да, қатты айқайлады.
47 Айқай алыстан естілді, Сукоттың барлық тұрғындары оны естіді. Айқайдан бүкіл Мысыр дірілдеп, жер сілкінісінен Мысыр мен Гөшен жерінің қабырғалары құлады. Перғауын да тақтан жерге құлады. Мысыр мен Гөшеннің барлық жүкті әйелдері де сілкіністің дыбысын естігенде түсік тастады, өйткені олар қатты қорықты.
48 Перғауын: «Мысыр елінде бүгін не болды?» – деп хабар жіберді. Олар келіп, бәрін басынан аяғына дейін айтып берді. Перғауын қатты қорқып, таң қалып, қатты қорықты.
49 Осының бәрін естігенде, ол одан сайын қорқып, Жүсіпке: «Сен маған бүкіл Мысырды қирату үшін еврейлерді әкелдің; сол ұры құлды не істейсің? Оны жіберіп, бауырларымен бірге жібер, сонда біз де, сен де, бүкіл Мысыр да олардың зұлымдығынан өліп қалмаймыз», – деп айтты.
50 Егер сен мұны істегің келмесе, менің барлық құнды заттарымды тастап, егер қаласаң, олармен бірге олардың жеріне бар, өйткені олар бүгін менің бүкіл елімді қиратып, барлық халқымды қырады; тіпті Мысырдың барлық әйелдері де айқайлап, жүкті болды; олардың тек айқайлап, сөйлеген сөздерімен не істегенін қараңыз, егер олар қылышпен шайқасса, жерді қиратады; енді қалағаныңызды таңдаңыз, мені немесе еврейлерді, Мысырды немесе еврейлердің жерін таңдаңыз.
51 Олар келіп, Жүсіпке перғауынның оған қатысты айтқан барлық сөздерін айтып берді. Жүсіп перғауын мен Яһуданың сөздерінен қатты қорықты. Оның ағалары әлі де Жүсіптің алдында ашуланып, ашуланып тұрды. Жақыптың барлық ұлдары теңіз бен толқындардың гүрілдегеніндей Жүсіпке айқайлады.
52 Жүсіп ағаларынан және перғауыннан қатты қорықты, сондықтан ағаларына өзін танытудың сылтауын іздеді, өйткені олар бүкіл Мысырды жойып жібермес еді.
53 Жүсіп ұлы Манасаға бұйрық берді. Манас Яһудаға жақындап, қолын иығына қойды. Сонда Яһуданың ашуы басылды.
54 Яһуда бауырларына былай деді: «Ешқайсың бұл мысырлық жігіттің ісі деп айтпаңдар, өйткені бұл әкемнің әулетінің ісі».
55 Жүсіп Яһуданың ашуы басылғанын көріп, біліп, Яһудаға жұмсақ тілмен сөйлеу үшін жақындады.
56 Жүсіп Яһудаға: «Сен шынымен де шындықты айтып тұрсың, бүгін күш-қуатың туралы айтқаныңды дәлелдедің, саған риза Құдайың игілігіңді арттырсын; бірақ маған шынын айтшы, неге барлық бауырларыңның ішінен бала үшін менімен дауласып жатырсың, өйткені олардың ешқайсысы маған ол туралы бір ауыз сөз айтқан жоқ», – деді.
57 Яһуда Жүсіпке былай деп жауап берді: «Сен менің бала үшін әкесіне кепілдік бергенімді және: «Егер мен оны оған алып келмесем, оның мәңгілік кінәсін көтерер едім» деп айтқанымды білесің ғой.
58 Сондықтан мен барлық бауырларымның арасынан саған жақындадым, өйткені сенің оны өзіңнен кетуге рұқсат бергің келмегенін көрдім; енді сенің оны бізбен бірге жіберуіңе ризашылығымды білдіремін, міне, мен оның орнына қалаған нәрсеңде қызмет ету үшін қаламын, өйткені сен мені қайда жіберсең де, мен саған үлкен ынтамен қызмет етуге барамын.
59 Мені саған қарсы шыққан құдіретті патшаға жібер, сонда мен оған және оның жеріне не істейтінімді білесің; оның атты әскері мен жаяу әскері немесе өте қуатты халқы болса да, мен олардың барлығын өлтіріп, патшаның басын сенің алдыңда әкелемін.
60 Сен біздің атамыз Ыбырайымның қызметшісі Елиезермен бірге Еламның барлық патшаларын бір түнде әскерлерімен бірге қырып тастағанын, олардан ешкім тірі қалмағанын білмейсің бе, естімедің бе? Сол күннен бастап әкеміздің күші бізге және біздің ұрпақтарымызға мәңгілікке мұра ретінде берілді.

61 Жүсіп былай деп жауап берді: «Сен шындықты айтасың, ал аузыңда өтірік жоқ. Өйткені бізге еврейлердің күші бар екені және олардың Құдайы Жаратқан Иенің оларға деген сүйіспеншілігі зор екені айтылған еді, ал олардың алдында кім тұра алады?»
62 Дегенмен, егер сіздер оның ағасын, яғни сіздер оның сендерден Мысырға кеткенін айтқан анасының ұлын маған әкелсеңіздер, мен ағаларыңызды жіберемін. Маған ағасын әкелген кезде мен оны орнына аламын, өйткені сіздердің ешқайсыларыңыз әкелеріңнің алдында оған кепілдік бермегенсіздер. Ол маған келгенде, мен сіздер кепілдік берген ағасын сіздермен бірге жіберемін.
63 Жүсіп осыны айтқанда, Яһуда оған ашуланып, көзінен қан тамшылап, бауырларына: «Бұл адам бүгін қалайша өзін де, бүкіл Мысырдың да құрбан болуын көздеп отыр?» – деді.
64 Шимон Жүсіпке былай деп жауап берді: «Біз саған алдымен оның қайда барғанын, өлі ме, тірі ме екенін білмейтінімізді айтпап па едік? Неге мырзам бұлай деп тұр?»
65 Жүсіп Яһуданың жүзіне қарап, оған: «Осы ағаңның орнына басқа ағаңды алып кел», – дегенде ашуы лаулай бастағанын байқады.
66 Жүсіп бауырларына: «Сендер ағаларыңның өлгенін немесе жоғалып кеткенін айттыңдар ғой. Енді мен оны бүгін шақырып, алдарыңа келсем, ағасының орнына маған берер ме едіңдер?» – деді.
67 Жүсіп сөйлей бастады да: «Жүсіп, Жүсіп, бүгін менің алдымда кел, ағаларыңа көрініп, олардың алдында отыр», – деп айқайлады.
68 Жүсіп осыны айтқанда, олар Жүсіптің қайдан келетінін көру үшін әр түрлі көзқараспен қарады.
69 Жүсіп олардың барлық істерін бақылап, былай деді: «Неге ана жақтан, ана жақтан қарап тұрсыңдар? Мен сендердің Мысырға сатқан Жүсіппін, енді мені сатқандарыңа қайғырмаңдар, өйткені аштық кезінде Құдай мені сендерден бұрын жіберді».
70 Жүсіптің сөздерін естігенде, ағалары одан қатты қорықты, ал Яһуда одан қатты қорықты.
71 Бенджамин Жүсіптің сөздерін естігенде, үйдің ішкі жағында олардың алдында тұрды. Бенджамин ағасы Жүсіпке жүгіріп барып, оны құшақтап, мойнынан құшақтап жылады.
72 Жүсіптің ағалары Бениаминнің ағасының мойнына құшақтап, бірге жылағанын көргенде, олар да Жүсіптің үстіне құшақтап, оны құшақтап, бірге қатты жылады.
73 Жүсіптің үйінде олардың Жүсіптің бауырлары екендігі туралы дауыс естілді, бұл перғауынға қатты ұнады, өйткені ол олардың Мысырды жойып жіберуінен қорықты.
74 Перғауын Жүсіпке келген бауырлары үшін құттықтау үшін қызметшілерін жіберді. Мысырдағы барлық әскер басшылары мен әскер басшылары Жүсіппен бірге қуанды, ал бүкіл Мысыр Жүсіптің бауырларына қатты қуанды.
75 Перғауын қызметшілерін Жүсіпке жіберіп: «Бауырларыңа барлық заттарын алып келсін деп айт, маған келсін, мен оларды Мысыр жерінің ең жақсы жеріне орналастырамын», – деді.
76 Жүсіп үй басқарушысына ағаларына сыйлықтар мен киімдер әкелуді бұйырды. Ол оларға патшалық киімдер мен көптеген сыйлықтар әкелді. Жүсіп оларды ағаларына бөліп берді.
77 Ол ағаларының әрқайсысына алтын мен күмістен жасалған киімдерден және үш жүз күміс теңгеден берді, ал Жүсіп олардың барлығына осы киімдерді кигізіп, перғауынның алдына әкелуді бұйырды.
78 Перғауын Жүсіптің барлық ағаларының батыл және келбетті адамдар екенін көріп, қатты қуанды.
79 Содан кейін олар перғауынның қасынан Қанахан жеріне, әкелеріне барды, ал ағалары Бениамин олармен бірге болды.
80 Жүсіп орнынан тұрып, перғауыннан он бір арба берді, ал Жүсіп оларға өзінің арбасын берді, ол Мысырда тәж киген күні әкесін Мысырға алып келу үшін мініп жүрді; Жүсіп ағаларының барлық балаларына санына қарай киім-кешек, әрқайсысына жүз күміс теңге жіберді, сондай-ақ ағаларының әйелдеріне патша әйелдерінің киімдерінен киім-кешек жіберді, ол оларды жіберді.
81 Ол ағаларының әрқайсысына Қанахан жеріне барып, балаларына және Мысырға келген барлық туыстарына қызмет ету үшін он адам берді.
82 Жүсіп ағасы Бенжамин арқылы он ұлына он киім жіберді, бұл Жақыптың басқа ұлдарынан әлдеқайда көп.
83 Перғауынның атынан әрқайсысына елу күміс теңге және он арба жіберді. Әкесіне Мысырдың барлық сән-салтанаттары тиелген он есек, әкесіне және онымен бірге жүргендердің барлығына жолға азық-түлік ретінде астық, нан және азық-түлік тиелген он ұрғашы есек жіберді.
84 Ол әпкесі Динаға күміс пен алтыннан жасалған киімдер, ладан, мирра, алоэ және әйелдерге арналған әшекейлер жіберді, сондай-ақ перғауынның әйелдерінен Бенджаминнің әйелдеріне де соларды жіберді.
85 Ол барлық бауырларына, сондай-ақ олардың әйелдеріне түрлі оникс тастары мен бделлий берді, ал Мысырдың ұлы халқының арасындағы барлық бағалы заттардан Жүсіптің әкесінің үйіне жібергенінен басқа ештеңе қалмады.
86 Ол ағаларын жіберді, олар кетті, ал ол олармен бірге ағасы Бенжаминді жіберді.
87 Жүсіп олармен бірге Мысыр шекарасына баратын жолға шықты. Ол әкесі мен үй іші туралы Мысырға келуді бұйырды.
88 Ол оларға: «Жолда дауласпаңдар, өйткені бұл іс Жаратқан Иенің қалауымен болды, өйткені бұл елде тағы бес жыл аштық болады», – деді.
89 Ол оларға былай деп бұйырды: «Қанахан жеріне келгенде, бұл істе әкемнің алдына кенеттен келмеңдер, ақылдарыңызбен әрекет етіңіздер».
90 Жүсіп оларға бұйрық беруді тоқтатып, Мысырға қайтып кетті, ал Жақыптың ұлдары қуанышпен және шаттықпен Қанахан жеріне әкелері Жақыпқа барды.
91 Олар жердің шекарасына келіп, бір-біріне: «Әкеміздің алдында бұл істе не істейміз? Егер біз кенеттен оған келіп, болған жайтты айтсақ, ол біздің сөздерімізге қатты қорқып, бізге сенбейді», – деді.

92 Олар үйлеріне жақындағанша жүріп бара жатып, Аширдің қызы Серахтың оларды қарсы алуға шығып келе жатқанын көрді. Қыз өте сымбатты, ақылды және арфада ойнай алатын еді.
93 Олар оны шақырды, ол олардың алдына келіп, оларды сүйді, олар оны алып, оған арфа беріп: «Әкеміздің алдына барып, оның алдында отырып, арфаны шертіп, осы сөздерді айт», – деді.
94 Олар оған үйлеріне баруды бұйырды, ол арфаны алып, олардың алдына жүгіріп келді де, Жақыптың жанына келіп отырды.
95 Ол жақсы ойнап, ән айтып, тәтті сөздерімен былай деді: «Менің ағам Жүсіп тірі, ол бүкіл Мысыр жерін билейді, өлген жоқ».
96 Ол осы сөздерді қайталап, айта берді, ал Жақып оның сөздерін естіп, олар оған ұнады.
97 Ол әйел оларды екі-үш рет қайталаған кезде тыңдады, ал Жақыптың жүрегіне оның сөздерінің тәттілігі қуаныш ұялады, ал Құдайдың Рухы оған қонып, оның барлық сөздерінің шындық екенін білді.
98 Жақып Серахқа осы сөздерді айтқан кезде батасын берді. Ол оған: «Қызым, өлім сені ешқашан жеңбесін, өйткені сен менің рухымды көтердің; тек менің алдымда айтқаныңдай сөйле, өйткені сен мені барлық сөздеріңмен қуанттың», – деді.
99 Ол осы сөздерді айта берді, ал Жақып тыңдады, бұл оған ұнады, ол қуанды, ал Құдайдың Рухы оған қонды.
100 Ол әлі онымен сөйлесіп тұрғанда, ұлдары аттармен, арбалармен, патша киімдерімен және қызметшілерімен алдынан жүгіріп келе жатты.
101 Жақып олардың алдынан тұрып, патша киімдерін киген ұлдарын және Жүсіптің оларға жіберген барлық қазыналарын көрді.
102 Олар оған: «Ағамыз Жүсіптің тірі екенін, бүкіл Мысыр жерін билеп тұрғанын және біз саған айтқандай бізге сөйлегенін хабарла», – деді.
103 Жақып ұлдарының барлық сөздерін естіп, жүрегі дүрсілдеп кетті, өйткені ол Жүсіптің оларға берген барлық нәрселерін, жібергендерін және Жүсіптің оларға айтқан барлық белгілерін көргенше, оларға сене алмады.
104 Олар оның алдында ашып, Жүсіп жібергеннің бәрін көрсетті, әрқайсысына Жүсіп жібергенді берді, ал ол олардың шындықты айтқанын білді және ұлы туралы әңгімеге қатты қуанды.
105 Жақып: «Ұлым Жүсіптің тірі екені маған жеткілікті, өлмес бұрын оны көруге барайын», – деді.
106 Ұлдары оған басынан өткеннің бәрін айтып берді, ал Жақып: «Мен ұлымды және оның ұрпақтарын көру үшін Мысырға барамын», – деді.
107 Жақып орнынан тұрып, Жүсіп жіберген киімдерін киіп, жуынып, шашын қырып болғаннан кейін, Жүсіп жіберген сәлдесін басына киді.
108 Жақыптың үйіндегі барлық адамдар және олардың әйелдері Жүсіп жіберген киімдерді киіп, оның әлі тірі екеніне және Мысырда билік құрып жатқанына қатты қуанды.
109 Қанаханның барлық тұрғындары бұл туралы естіп, келіп, Жақыптың тірі екеніне қатты қуанды.
110 Жақып оларға үш күн бойы той жасады, ал Қанаханның барлық патшалары мен елдің ақсүйектері Жақыптың үйінде тамақтанып, ішіп-жеп, көңіл көтерді.

55-ТАРАУ

1 Осыдан кейін Жақып: «Мен Мысырға барып, ұлымды көрейін, сосын Құдай Ыбырайымға айтқан Қанахан жеріне қайтып ораламын, өйткені мен туған жерімнен кете алмаймын», – деді.
2 Міне, Жаратқан Ие оған былай деді: «Үй ішіңмен бірге Мысырға барып, сол жерде қал. Мысырға барудан қорықпа, өйткені Мен сенен сол жерде ұлы халық жасаймын».
3 Жақып ішінен: «Мен барып, ұлымның Мысыр тұрғындарының арасында Құдайдан қорку сезімі әлі де бар ма, жоқ па, соны көрейін», – деді.
4 Сонда Жаратқан Ие Жақыпқа: «Жүсіптен қорықпа, өйткені ол әлі де адалдығын сақтап, маған қызмет етеді, бұл сенің қалауың бойынша болады», – деді. Жақып ұлы үшін қатты қуанды.
5 Сол кезде Жақып ұлдары мен үй ішіне Жаратқан Иенің айтқанына сәйкес Мысырға баруды бұйырды. Жақып ұлдарымен және бүкіл үй ішімен бірге Қанахан жерінен Бер-Шебадан қуанышпен және шаттықпен шығып, Мысыр жеріне бет алды.
6 Олар Мысырға жақындағанда, Жақып Жүсіпке Мысырдағы жағдайды көрсету үшін Яһуданы жіберді. Яһуда әкесінің айтқанын орындап, асығыс жүгіріп, Жүсіпке келді. Оларға бүкіл үй шаруашылығына Гөшен жерінен орын бөліп берді. Яһуда қайтып оралып, әкесіне қарай жол тартты.
7 Жүсіп арбаны жегіп, барлық батырларын, қызметшілерін және Мысырдың барлық басшыларын әкесі Жақыппен кездесуге шақырды. Жүсіптің бұйрығы Мысырда жарияланды: «Жақыппен кездесуге бармағандардың бәрі өледі».
8 Келесі күні Жүсіп бүкіл Мысыр елімен бірге үлкен және қуатты әскермен бірге жолға шықты. Барлығы зығыр және күлгін матадан тігілген киімдер киіп, күміс пен алтыннан жасалған құралдармен және соғыс құралдарымен жүрді.
9 Олар Жақыпты қарсы алуға түрлі музыкалық аспаптармен, дабылдармен, даңғырлармен, жол бойына мирра мен алоэ сеуіп шықты. Барлығы осылай жүрді, жер олардың айқайынан дірілдеп кетті.
10 Мысырдың барлық әйелдері Жақыппен кездесу үшін Мысырдың шатырлары мен қабырғаларына шықты. Жүсіптің басында перғауынның патшалық тәжі болды, өйткені перғауын оны әкесімен кездесуге бара жатқанда кию үшін жіберген еді.
11 Жүсіп әкесінен елу шынтақ қашықтықта келгенде, арбадан түсіп, әкесіне қарай жүрді. Мысырдың барлық басшылары мен ақсүйектері Жүсіптің әкесіне қарай жаяу кеткенін көргенде, олар да түсіп, Жақыпқа қарай жаяу жүрді.
12 Жақып Жүсіптің қосына жақындағанда, оған қарай Жүсіппен бірге келе жатқан қосты көрді де, бұл оны қуантты, ал Жақып бұған таң қалды.
13 Жақып Яһудадан: «Мысыр елінде патша киімдерін киіп, қызыл шапан киіп, басына патша тәжін киіп,

арбасынан түсіп, бізге қарай келе жатқан кім?» – деп сұрағанда, Яһуда әкесіне: «Бұл сенің ұлың Жүсіп, патша», – деп жауап берді. Жақып ұлының даңқын көріп қуанды.
14 Жүсіп әкесіне жақындап, иіліп тағзым етті. Қонақтағы барлық адамдар онымен бірге Жақыптың алдында жерге дейін иілді.
15 Сонда Жақып жүгіріп барып, ұлы Жүсіпке қарай жүгірді де, мойнынан құшақтап, сүйді. Екеуі де жылады. Жүсіп те әкесін құшақтап сүйді. Екеуі де жылады, бүкіл Мысыр халқы олармен бірге жылады.
16 Жақып Жүсіпке: «Енді сенің жүзіңді көргеннен кейін қуанышпен өлемін, сен әлі тірісің және даңқтысың», – деді.
17 Жақыптың ұлдары, әйелдері, балалары, қызметшілері және Жақыптың бүкіл үй іші Жүсіппен бірге қатты жылады, оны сүйіп, қатты жылады.
18 Содан кейін Жүсіп пен оның барлық халқы Мысырға оралды. Жақып, оның ұлдары және үйіндегі барлық балалар Жүсіппен бірге Мысырға келді. Жүсіп оларды Мысырдың ең жақсы жері Гөшен жеріне қоныстандырды.
19 Жүсіп әкесі мен бауырларына былай деді: «Мен барып, перғауынға: «Ағаларым, әкемнің үй іші және олардың барлық үй-іштері маған келіп, Гөшен жерінде тұр», – деп айтайын».
20 Жүсіп солай істеді де, ағалары Рубен, Исахар Забулун және ағасы Бениаминді перғауынның алдына қойды.
21 Жүсіп перғауынға былай деді: «Ағаларым, әкемнің үй іші және олардың барлық мүлкі, отары мен ірі қара малдарымен бірге маған Қанахан жерінен Мысырға көшіп келуге келді, өйткені олар аштықтан қатты зардап шекті.
22 Перғауын Жүсіпке: «Әкең мен бауырларыңды жердің ең жақсы жеріне орналастыр, олардан барлық жақсылықты аяма, жердің құнарлылығынан жеуге мәжбүр етпе», – деді.
23 Жүсіп былай деп жауап берді: «Міне, мен оларды Гөшен жеріне орналастырдым, өйткені олар қойшы, сондықтан олар мысырлықтардан бөлек Гөшенде қалып, малдарын бағсын».
24 Перғауын Жүсіпке: «Бауырларың саған не айтса, соны істе», – деді. Жақыптың ұлдары перғауынға бас иіп, аман-есен кетіп қалды. Содан кейін Жүсіп әкесін перғауынның алдына алып келді.
25 Жақып келіп, перғауынға тағзым етті. Жақып перғауынға батасын берді, сосын ол шығып кетті; Жақып барлық ұлдарымен және бүкіл үй ішімен Гөшен жерінде тұрды.
26 Жақыптың өмірінің екінші жылы, яғни жүз отызыншы жылында, Жүсіп әкесін, бауырларын және әкесінің бүкіл үй ішін ашаршылық кезінде балаларына қарай нанмен қамтамасыз етті; олар ештеңеден таршылық көрген жоқ.
27 Жүсіп оларға бүкіл жердің ең жақсы жерін берді; Жүсіптің өмір сүрген кезінде олар Мысырдың ең жақсы жерлеріне ие болды; Жүсіп оларға және әкесінің үй ішіндегілеріне жыл сайын киім-кешек беріп отырды; ал Жақыптың ұлдары ағаларының өмірінің барлық күндерінде Мысырда қауіпсіз өмір сүрді.
28 Жақып әрқашан Жүсіптің дастарқанынан тамақтанатын. Жақып пен оның ұлдары күндіз-түні Жүсіптің дастарқанынан шықпайтын, тек Жақыптың балалары үйлерінде жейтін тағамдардан басқа.
29 Аштық кезінде бүкіл Мысыр халқы Жүсіптің әулетінен тамақтанды, өйткені аштықтан мысырлықтардың барлығы өз меншігіндегінің бәрін сатты.
30 Жүсіп перғауынның есебінен Мысырдың барлық жерлері мен егістіктерін нанға сатып алды, ал аштық кезінде бүкіл Мысыр елін нанмен қамтамасыз етті. Жүсіп ел бойынша сатып алған астық үшін өзіне келген барлық күміс пен алтынды жинады. Ол көптеген алтын мен күміс жинады, сонымен қатар ақшалары таусылған кезде жердің түкпір-түкпірінен Жүсіпке әкелінетін оникс тастарынан, бделлийден және бағалы киімдерден басқа.
31 Жүсіп қолына түскен барлық күміс пен алтынды, шамамен жетпіс екі талант алтын мен күмісті, сондай-ақ өте көп мөлшердегі оникс тастары мен бделлийді алып, оларды төрт бөлікке бөліп, бір бөлігін Қызыл теңіз маңындағы шөл далада, бір бөлігін Перат өзенінің жағасында, ал үшінші және төртінші бөліктерін Персия мен Мидия шөліне қарама-қарсы шөл далада жасырды.
32 Ол қалған алтын мен күмістің бір бөлігін алып, барлық ағаларына, әкесінің үй ішіндегілеріне және әкесінің үй ішіндегі барлық әйелдерге берді, ал қалғанын перғауынның үйіне жиырма таланттай алтын мен күміс әкелді.
33 Жүсіп қалған алтын мен күмістің бәрін перғауынға берді, ал перғауын оларды қазынаға салды, содан кейін елдегі ашаршылық күндері тоқтады, олар бүкіл жерге егін егіп, орып, жыл сайын әдеттегідей өнім жинады; олар ештеңеден таршылық көрген жоқ.
34 Жүсіп Мысырда тыныш өмір сүрді, бүкіл жер оның қол астында болды. Әкесі мен барлық бауырлары Гөшен жерінде тұрып, оны иемденді.
35 Жүсіп қартайып, жасы ұлғайған кезде, оның екі ұлы Ефрем мен Манаса Жақыптың үйінде, бауырларының балаларымен бірге, Жаратқан Иенің жолдары мен заңдарын үйрену үшін үнемі тұрды.
36 Жақып пен оның ұлдары Мысыр жеріндегі Гөшен жеріне қоныстанды. Олар сол жерді иемденіп, өсіп-өніп, көбейді.

56-ТАРАУ

1 Жақып Мысыр жерінде он жеті жыл өмір сүрді, ал Жақыптың өмірі жүз қырық жеті жыл болды.
2 Сол кезде Жақып қайтыс болатын аурумен ауырып, Мысырдан ұлы Жүсіпті шақыртты. Жүсіп Мысырдан келді, ал Жүсіп әкесіне келді.
3 Жақып Жүсіп пен оның ұлдарына былай деді: «Міне, мен өліп бара жатырмын. Ата-бабаларыңның Құдайы сендерге келіп, сендерді Жаратқан Ие сендерге және сендерден кейінгі ұлдарыңа беруге ант еткен жерге қайтарады. Енді мен қайтыс болғаннан кейін, мені ата-бабаларымның қасындағы Қанахан жеріндегі Хеброндағы Махпеладағы үңгірге жерлеңдер».

4 Жақып ұлдарына оны Хеброндағы Махпелада жерлеуге ант берді, ал ұлдары оған осы іс туралы ант берді.
5 Ол оларға былай деп бұйырды: «Құдайларың Жаратқан Иеге қызмет етіңдер, өйткені ата-бабаларыңды құтқарған сендерді барлық қиындықтан құтқарады».
6 Жақып: «Барлық балаларыңды маған шақырыңдар», – деді. Жақыптың барлық ұлдары келіп, оның алдында отырды. Жақып оларға батасын беріп: «Ата-бабаларыңның Құдайы Жаратқан Ие сендерге мың есе көп батасын берсін, сендерге батасын берсін, әкелерің Ыбырайымның батасын берсін», – деді. Жақыптың барлық ұлдары сол күні ол батасын бергеннен кейін жолға шықты.
7 Келесі күні Жақып ұлдарын тағы да шақырды, сонда олар жиналып, оның қасына келіп, оның алдында отырды. Сол күні Жақып өлер алдында ұлдарына батасын берді, әрқайсысы өз батасын берді; міне, бұл Жаратқан Иенің Исраилге арналған заң кітабында жазылған.
8 Жақып Яһудаға былай деді: «Ұлым, сен бауырларың үшін мықты адам екеніңді білемін. Оларға билік ет, сонда ұлдарың мәңгілікке олардың ұлдарына билік етеді».
9 Ұлдарыңа садақ пен барлық соғыс қаруларын үйрет, сонда олар жауларына билік ететін бауырларының шайқастарына қатыса алады.
10 Жақып сол күні ұлдарына тағы да өсиет етіп: «Міне, мен бүгін өз халқыма қосыламын. Мені Мысырдан алып кетіп, сендерге бұйырғанымдай Махпела үңгіріне жерлеңдер», – деді.
11 Дегенмен, сақ болыңыздар, мені ұлдарыңыздың ешқайсысы көтермесін, тек өздеріңіз көтеріңіздер. Денемді Қанахан жеріне алып барып, мені жерлегенде маған осылай істеңдер.
12 Шығыс жағында Яһуда, Исахар және Забулун рулары, оңтүстік жағында Рубен, Шимон және Ғад рулары, батысында Ефрем, Манаса және Бениямин рулары, солтүстік жағында Дан, Ашир және Нафтали рулары менің табытымның астын көтеріп жүреді.
13 Леуіліктер өздеріңмен бірге алып жүрмесін, өйткені ол және оның ұлдары Жаратқан Иенің келісім сандығын исраилдіктермен бірге лагерьде көтеріп жүреді, ал менің ұлым Жүсіп те көтеріп жүрмесін, өйткені патша қандай болса, оның даңқы да сондай болсын; бірақ олардың орнына Ефрем мен Манаса келеді.
14 Мені алып кеткенде маған осылай істеңдер; мен саған бұйырғанның ешқайсысын елеме; сонда маған осылай істегенде, Жаратқан Ие сені және сенен кейінгі балаларыңды мәңгілікке есінде сақтайды.
15 Ал сендер, ұлдарым, әркім өз бауыры мен туысын құрметтесін, балаларыңа және сендерден кейінгі немерелеріңе ата-бабаларыңның Құдайы Жаратқан Иеге мәңгілік қызмет етуді бұйырыңдар.
16 Осылайша сендер, балаларың және немерелеріңнің ұрпақтары, Құдайларың Жаратқан Иенің алдында ізгі және әділ істер жасап, Оның барлық жолдарымен жүрсеңдер, мәңгілікке жерде ұзақ өмір сүресіңдер.
17 Ал сен, ұлым Жүсіп, бауырларыңның саған жасаған барлық қылмыстары мен зұлымдықтарын кешіре гөр, өйткені Құдай мұны сенің және балаларыңның игілігі үшін жасаған.
18 Уа, ұлым, бауырларыңды Мысыр тұрғындарына қалдырма, олардың көңілін ауыртпа, өйткені мен оларды мысырлықтардан қорғау үшін Құдайдың қолына және сенің қолыңа тапсырамын; Жақыптың ұлдары әкелеріне былай деп жауап берді: «Әкеміз, сен бізге бұйырғанның бәрін орындаймыз; Құдай бізбен бірге болсын».
19 Жақып ұлдарына былай деді: «Егер сендер Оның барлық жолдарын ұстансаңдар, Құдай сендерге жар болсын; Оның алдында жақсылық пен әділдікті істеуде Оның жолдарынан оңға да, солға да таймаңдар».
20 Өйткені мен сендердің еліңде соңғы күндері көптеген ауыр қиындықтар болатынын білемін, иә, балаларың мен немерелеріңнің немерелері, тек Жаратқан Иеге қызмет етіңдер, сонда Ол сендерді барлық қиындықтан құтқарады.
21 Құдайға қызмет ету үшін еріп, балаларыңызға және немерелеріңіздің немерелеріне Жаратқан Иені тануды үйреткен кезде, Жаратқан Ие сендерге және немерелеріңізге балаларыңыздың арасынан бір қызметші тағайындайды. Жаратқан Ие сендерді барлық қайғы-қасіреттен құтқарып, Мысырдан шығарып, ата-бабаларыңның жеріне аман-есен оралып, оны иемденеді.
22 Жақып ұлдарына өсиет айтуды тоқтатып, аяғын төсекке қойып, қайтыс болып, өз халқына қосылды.
23 Жүсіп әкесінің үстіне құлап, жылап жіберді. Әкесі оны сүйіп, ащы дауыспен: «Әке, әке!» – деп айқайлады.
24 Ұлының әйелдері мен бүкіл үй іші келіп, Жақыптың үстіне құлап, оны жоқтап жылап, қатты дауыспен Жақып үшін айқайлады.
25 Жақыптың барлық ұлдары орындарынан тұрып, киімдерін жыртып, белдеріне азалы киім киіп, етпеттерінен құлап, бастарына топырақ шашты.
26 Бұл туралы Жүсіптің әйелі Оснатқа хабарланды, ол орнынан тұрып, қап киіп, барлық мысырлық әйелдермен бірге келіп, Жақып үшін жоқтау айтып жылады.
27 Сол күні Жақыпты танитын барлық Мысыр халқы осыны естіп, жиналды. Бүкіл Мысыр халқы көптеген күндер бойы жылады.
28 Жақыптың қайтыс болғанын естіген әйелдер Қанахан жерінен Мысырға келіп, жетпіс күн бойы оны жоқтап жылады.
29 Осыдан кейін Жүсіп қызметшілері дәрігерлерге әкесін мирра, ладан және басқа да хош иісті заттармен бальзамдауды бұйырды. Дәрігерлер Жүсіптің бұйрығы бойынша Жақыпты бальзамдады.
30 Мысырдың бүкіл халқы, ақсақалдары және Гөшен жерінің барлық тұрғындары Жақыпты жоқтап жылады, ал оның барлық ұлдары мен үй ішіндегілері әкелері Жақыпты жоқтап, көп күн бойы жоқтады.
31 Оның жылаған күндері өтіп кеткеннен кейін, жетпіс күннен кейін Жүсіп перғауынға: «Мен барып, әкемнің ант бергеніндей, оны Қанахан жеріне жерлеймін, содан кейін қайтып ораламын», – деді.

32 Перғауын Жүсіпке: «Бар да, әкеңнің айтқаны мен анты бойынша жерле», – деп бұйырды. Жүсіп барлық ағайындарымен бірге Қанахан жеріне барып, әкелері Жақыпты жерлеуге бұйырды.
33 Перғауын бұны бүкіл Мысырға жариялауды бұйырды: «Кімде-кім Жүсіп пен оның бауырларымен бірге Жақыпты жерлеу үшін Қанахан жеріне бармаса, сол өледі».
34 Перғауынның хабарын бүкіл мысырлықтар естіп, бәрі бірге көтерілді. Перғауынның барлық қызметшілері, оның сарайының ақсақалдары және Мысыр елінің барлық ақсақалдары Жүсіппен бірге өрлеп кетті. Перғауынның барлық басшылары мен ақсүйектері Жүсіптің қызметшілері ретінде Жақыпты жерлеуге Қанахан жеріне барды.
35 Жақыптың ұлдары әкесінің бұйырғанының бәрін орындап, оның жатқан табытын көтеріп жүрді.
36 Табыт таза алтыннан жасалған, айналасы оникс тастары мен бделлиймен қапталған; табыттың жабыны алтынмен тоқылған, жіптермен біріктірілген, ал олардың үстіне оникс тастары мен бделлийден жасалған ілгектер орнатылған.
37 Жүсіп әкесі Жақыптың басына үлкен алтын тәж кигізіп, қолына алтын асатаяқ ұстатты. Патшалар тірі кезіндегі дәстүр бойынша, олар табыттың айналасына оранып қойды.
38 Мысырдың барлық әскерлері, алдымен перғауынның барлық мықтылары мен Жүсіптің мықтылары, содан кейін Мысырдың қалған тұрғындары оның алдында осы саппен жүрді. Олардың барлығы қылышпен, сауыт киіп, соғыс құралдарын киіп жүрді.
39 Қайғырып, жоқтағандардың бәрі табыттың қарсысына барып, жылап, жоқтап жатты. Ал қалғандары табыттың соңынан ерді.
40 Жүсіп пен оның үй іші жалаң аяқ, жылап табыттың жанына келді, ал Жүсіптің қалған қызметшілері оның айналасында жүрді; әрқайсысының үстінде әшекейлері бар, барлығы соғыс каруларымен каруланған еді.
41 Жақыптың елу қызметшісі табыттың алдынан өтіп, жолға мирра, алоэ және түрлі хош иіс сеуіп жатты. Табыт көтерген Жақыптың барлық ұлдары хош иіс сақтайтын орынның үстінен жүрді, ал Жақыптың қызметшілері олардың алдында жүріп, жолға хош иіс сеуіп жатты.
42 Жүсіп ауыр топпен көтеріліп, Қанахан жеріне жеткенше күн сайын осылай істеді. Олар Иорданның арғы жағындағы Атад қырманына келіп, сол жерде қатты қайғырып, қатты қайғырды.
43 Қанаханның барлық патшалары бұл туралы естігенде, әрқайсысы өз үйлерінен шығып, отыз бір Қанахан патшасы Жақыпты жоқтап, жоқтау үшін адамдарымен бірге келді.
44 Осы патшалардың бәрі Жақыптың табытына қарады, оның үстінде Жүсіптің тәжі тұр екен, олар да тәждерін табытқа кигізіп, айналасына тәждермен қоршап алды.
45 Сол жерде осы патшалардың барлығы Жақып пен Мысыр ұлдарымен бірге Жақып үшін қатты қайғырды, өйткені Қанаханның барлық патшалары Жақып пен оның ұлдарының ерлігін білетін.
46 Есауға: «Жақып Мысырда қайтыс болды, ал ұлдары және бүкіл мысырлықтар оны жерлеу үшін Қанахан жеріне алып бара жатыр», – деген хабар жетті.
47 Есау бұл туралы естігенде, Сейір тауында тұрып жатқан еді. Ол ұлдарымен, бүкіл халқымен және бүкіл үй ішімен бірге орнынан тұрды. Олар өте үлкен халық еді. Олар Жақыпты жоқтап, жоқтау үшін келді.
48 Есау келгенде, ағасы Жақып үшін жоқтау айтты. Бүкіл Мысыр мен Қанахан халқы қайтадан орнынан тұрып, сол жердегі Жақып үшін қатты қайғырды.
49 Жүсіп пен оның ағалары әкелері Жақыпты сол жерден алып келіп, оны Хебронға, әкесінің жанындағы үңгірге жерлеу үшін барды.
50 Олар Киреат-Арба үңгіріне келді. Олар келгенде, Есау ұлдарымен бірге Жүсіп пен оның ағаларына қарсы тұрып: «Жақыптың жерленбеуі керек, өйткені ол біздікі және әкеміздікі», – деді.
51 Жүсіп пен оның ағалары Есау ұлдарының сөздерін естіп, қатты ашуланды. Жүсіп Есауаға жақындап: «Олар не айтып жатыр? Әкем Жақып оны сенен жиырма бес жыл бұрын Ысқақ қайтыс болғаннан кейін үлкен байлыққа сатып алған екен. Сондай-ақ, ол сенен, ұлдарыңнан және сенің ұрпақтарыңнан бүкіл Қанахан жерін сатып алған», – деді.
52 Жақып оны ұлдары мен кейінгі ұрпақтарына мәңгілік мұра ретінде сатып алды, ал сен неге бүгін бұлай айтып тұрсың?
53 Есау былай деп жауап берді: «Сен өтірік айтып, өтірік айтып тұрсың. Мен сен айтқандай, осы елде өзімнің ештеңемді сатқан жоқпын, ағам Жақып та бұл жерден маған ештеңе сатып алған жоқ.
54 Есау Жүсіпті алдау үшін осы сөздерді айтты, өйткені Есау Қанахан жеріндегі барлық меншігін Жақыпқа сатқан кезде Жүсіптің жоқ екенін білетін.
55 Жүсіп Есауға: «Әкем бұл заттарды саған сатып алу туралы құжатқа жазып, куәгерлермен бірге куәландырған екен, міне, ол біздің қолымызда, Мысырда», – деді.
56 Есау оған: «Құжаттан тапқанның бәрін әкел, біз соны істейміз», – деп жауап берді.
57 Жүсіп ағасы Нафталиді шақырып алып: «Жылдам бол, тоқтама, Мысырға жүгіріп барып, барлық құжаттарды: сатып алу туралы құжатты, мөрленген және ашық құжаттарды, сондай-ақ туылу құқығы туралы барлық мәмілелер жазылған алғашқы құжаттарды алып кел», – деді.
58 Сен оларды бізге осында әкел, сонда біз олардан бүгін Есау мен оның ұлдарының айтқан барлық сөздерін біліп аламыз.
59 Нафтали Жүсіптің сөзіне құлақ асып, Мысырға қарай жүгірді. Нафтали шөл даладағы бұғылардың кез келгенінен жеңілірек жүретін, себебі ол бидай масақтарын басып тастамайтын.
60 Есау Нафталимнің жазбаларды алуға кеткенін көргенде, ұлдарымен бірге үңгірге қарсылықтарын күшейтті. Есау бүкіл халқымен бірге Жүсіп пен оның ағаларына қарсы шайқасқа шықты.
61 Жақыптың барлық ұлдары мен Мысыр халқы Есаумен және оның адамдарымен шайқасты. Есау мен оның халқы Жақыптың ұлдарының алдында жеңіліске

ұшырады, ал Жақыптың ұлдары Есау халқының қырық адамын өлтірді.
62 Сол кезде Жақыптың ұлы Данның ұлы Хушим Жақыптың ұлдарымен бірге болды, бірақ шайқас орнынан жүз шынтақтай қашықтықта еді, себебі ол Жақыптың ұлдарымен бірге оның табытының жанында тұрып, оны күзетті.
63 Хушим мылқау және саңырау болса да, адамдардың үрейін түсінді.
64 Ол: «Неге өлгендерді жерлемейсіңдер? Бұл не деген қорқынышты жағдай?» – деп сұрады. Олар оған Есау мен ұлдарының сөздерін айтып берді. Ол шайқастың ортасында Есаумен бірге жүгіріп барып, оны қылышпен өлтіріп, басын шауып тастады. Есау алысқа секіріп кетті. Есау шайқасқа қатысушылардың арасына құлады.
65 Хушим осылай істегенде, Жақыптың ұлдары Есау ұлдарынан басым түсті, ал Жақыптың ұлдары әкелері Жақыпты үңгірге күштеп жерледі, ал Есау ұлдары оны көрді.
66 Жақып Хеброндағы Махпела үңгіріне жерленді, оны Ыбырайым Хет ұлдарынан жерлеу орны ретінде сатып алған болатын. Ол өте қымбат киімдермен жерленді.
67 Ешбір патша оған әкесі қайтыс болған кезде Жүсіпке төлегендей құрмет көрсетпеген, өйткені ол оны патшаларды жерлегендей үлкен құрметпен жерлеген.
68 Жүсіп пен оның ағалары әкелерін жеті күн жоқтап аза тұтты.

57-ТАРАУ

1 Осыдан кейін Есау ұлдары Жақыптың ұлдарымен соғысты, ал Есау ұлдары Хебронда Жақыптың ұлдарымен соғысты. Есау әлі өлі күйінде жатыр еді, жерленбеген еді.
2 Олардың арасындағы шайқас қатты болды, Есау ұлдары Жақып ұлдарынан жеңіліс тапты, ал Жақып ұлдары Есау ұлдарынан сексен адамды өлтірді, ал Жақып ұлдарының бірде-біреуі өлмеді; Жүсіптің қолы Есау ұлдарының барлық халқына үстемдік етті, ол Есау ұлы Елифаз ұлы Сефоны және елу адамын тұтқынға алып, темір шынжырлармен байлап, Мысырға алып кету үшін қызметшілерінің қолына берді.
3 Жақыптың ұлдары Сефо мен оның халқын тұтқынға алғанда, Есау үйінен қалғандардың бәрі де тұтқынға түсіп қалмау үшін өмірлерінен қатты қорқып, бәрі Есау ұлы Елифаз бен оның халқын алып, Есауының денесімен бірге қашып, Сейір тауына қарай жол тартты.
4 Олар Сейір тауына келіп, Есауды Сейірге жерледі. Бірақ оның басын өздерімен бірге Сейірге алып келмеген еді, өйткені ол Хеброндағы шайқас болған жерге жерленген еді.
5 Есау ұлдары Жақып ұлдарынан қашып кеткенде, Жақып ұлдары оларды Сейір шекарасына дейін қуып жетті. Бірақ қуып жеткенде бірде-бір адамды өлтірмеді. Өйткені олармен бірге алып жүрген Есау денесі оларды дүр сілкіндірді. Сондықтан олар қашып кетті. Жақып ұлдары олардан бұрылып, Хеброндағы ағаларының тұрған жеріне келді. Олар сол күні де, келесі күні де шайқастан демалғанша сол жерде қалды.
6 Үшінші күні олар хорлық Сейірдің барлық ұлдарын және шығыстың барлық ұлдарын, теңіз құмындай көп халықты жинады. Олар бауырларын құтқару үшін Жүсіппен және оның ағаларымен шайқасу үшін Мысырға түсті.
7 Жүсіп пен Жақыптың барлық ұлдары Есау мен шығыс ұлдарының бауырларын құтқару үшін шайқасқа келгенін естіді.
8 Жүсіп, оның ағалары және Мысырдың мықтылары Рамесес қаласына барып, шайқасты. Жүсіп пен оның ағалары Есау ұлдары мен шығыс ұлдарына қатты соққы берді.
9 Олар алты жүз мың адамды өлтірді, олардың ішіндегі хорлық Сейір ұлдарының барлық мықтыларын өлтірді; олардан аз ғана адам қалды, сонымен қатар шығыс ұлдары мен Есау ұлдарының көпшілігін өлтірді; ал Есау ұлы Елифаз және шығыс ұлдары Жүсіп пен оның ағаларынан қашып кетті.
10 Жүсіп пен оның ағалары оларды Сукотқа жеткенше қуып жетті. Соған қарамастан Сукотта отыз адамды өлтірді, ал қалғандары қашып, әркайсысы өз қаласына қашып кетті.
11 Жүсіп, оның ағалары және Мысырдың батырлары барлық жауларын жеңгендіктен, қуанышпен және көңілді көңілмен олардан кері қайтты.
12 Елифаз ұлы Сефо мен оның адамдары әлі де Мысырда Жақып ұлдарының құлдығында еді, сондықтан олардың қайғысы күшейе түсті.
13 Есау мен Сейірдің ұлдары өз жерлеріне оралғанда, Сейірдің ұлдары Есау ұлдарының шайқасы үшін Жақып ұлдары мен Мысыр халқының қолына түскенін көрді.
14 Сейірдің ұлдары Есау ұлдарына: «Сендер бұл қостың сендер үшін жасалғанын көріп тұрсыңдар, сондықтан білесіңдер, бірде-бір батыр немесе шебер жауынгер қалмады», – деді.
15 Енді біздің жерімізден кетіңдер, бізден Қанахан жеріне, ата-бабаларыңның мекендеген жеріне кетіңдер; неге сендердің балаларың біздің балаларымыздың мұрагерлігін кейінірек мұра етеді?
16 Бірақ Есау ұлдары Сейір ұлдарына құлақ аспады, сондықтан Сейір ұлдары олармен соғысуды ойластырды.
17 Есау ұлдары Африка патшасы Ангеасқа, яғни Динхабаға, жасырын түрде хабар жіберіп:
18 Бізге адамдарыңыздың бірнешеуін жіберіңіз, олар бізге келсін, сонда біз хорлық Сейірдің ұлдарымен бірге шайқасамыз, өйткені олар бізді елден қуып шығу үшін бізбен бірге шайқасуға бел буды.
19 Динхаба патшасы Ангеас солай істеді, өйткені ол сол кезде Есау ұрпақтарына достық қарым-қатынаста болды, сондықтан Ангеас Есау ұрпақтарына бес жүз батыр жаяу әскер және сегіз жүз атты әскер жіберді.
20 Сейір ұлдары шығыс пен мадиян ұлдарына хабар жіберіп: «Есаудың ұлдарының бізге не істегенін көрдіңдер. Олардың кесірінен біз Жақып ұлдарымен шайқаста дерлік жойылып кеттік», – деді.
21 Енді бізге келіп, бізге көмектесіңіздер, біз олармен бірге шайқасамыз, оларды елден қуып шығамыз және бауырлары Жақыптың ұлдарымен шайқаста қаза тапқан бауырларымыздың кегін аламыз.

22 Шығыстың барлық халқы Сейір ұлдарының айтқанын тыңдап, оларға қарсы сегіз жүзге жуық қылышпен келді. Есау ұлдары сол кезде Паран шөлінде Сейір ұлдарымен шайқасты.
23 Сонда Сейір ұлдары Есау ұлдарынан басым түсті. Сол күні Сейір ұлдары Динхаба патшасы Ангеастың халқынан екі жүзге жуық адамды өлтірді.
24 Екінші күні Есау ұрпақтары Сейір ұрпақтарымен екінші рет шайқасуға қайта оралды. Бұл жолы да шайқас қатты қызып, Сейір ұрпақтарының кесірінен оларды қатты мазалаған еді.
25 Есау ұлдары Сейір ұлдарының өздерінен әлдеқайда күшті екенін көргенде, олардың кейбіреулері бұрылып, Сейір ұлдарына жауларына көмектесті.
26 Динхаба патшасы Ангеастың маңындағы екінші шайқаста Есау ұрпақтарынан тағы елу сегіз адам қаза тапты.
27 Үшінші күні Есау ұрпақтары бауырларының кейбірінің екінші шайқаста олармен соғысу үшін олардан бас тартқанын естіді; бұл туралы естігенде, Есау ұрпақтары қайғырды.
28 Олар: «Жауларымызға көмектесу үшін бізден бас тартқан ағайындарымызға не істейміз?» – деп сұрады. Есау ұрпақтары Динхаба патшасы Ангеасқа тағы да хабар жіберіп:
29 Бізге тағы да басқа адамдарды жіберіңіз, олармен бірге Сейір ұлдарымен шайқасайық, өйткені олар бізден екі есе ауыр.
30 Ангеас тағы да Есау ұрпақтарына алты жүзге жуық батыр адамды жіберді, олар Есау ұрпақтарына көмектесуге келді.
31 Он күннен кейін Есау ұрпақтары Паран шөлінде Сейір ұрпақтарымен қайтадан соғыс бастады. Сейір ұрпақтарымен шайқас өте қатты болды. Есау ұрпақтары бұл жолы Сейір ұрпақтарынан басым болды. Сейір ұрпақтары Есау ұрпақтарынан жеңіліп, Есау ұрпақтары олардың екі мыңдайын өлтірді.
32 Сейір ұлдарының барлық батырлары осы шайқаста қаза тауып, қалаларында тек жас балалары ғана қалды.
33 Барлық мадияндықтар мен шығыс халқы шайқастан қашуға асықты. Олар шайқастың қатты екенін көргенде, Сейір халқын тастап, қашып кетті. Есау халқы шығыс халқының бәрін өз жерлеріне жеткенше қуып жетті.
34 Есау ұрпақтары олардың тағы екі жүз елудейін өлтірді, ал сол шайқаста Есау ұрпақтарынан отыздай адам қаза тапты. Бірақ бұл апат олардың бауырларының хорлық Сейір ұрпақтарына көмектесу үшін олардан бас тартуы арқылы болды. Есау ұрпақтары бауырларының зұлым істері туралы тағы да естіп, бұл жағдайға қайғырды.
35 Шайқастан кейін Есау ұлдары кері бұрылып, Сейірге оралды. Есау ұлдары Сейір ұлдарының жерінде қалғандарды өлтірді. Олар әйелдері мен кішкентай балаларын да өлтірді. Елу жас жігіт пен қыздан басқа ешкімді тірі қалдырмады, оларды тірі қалдырды. Есау ұлдары оларды өлтірмеді, жігіттер олардың құлдарына айналды, ал қыздарды әйелдікке алды.
36 Есау ұлдары Сейір ұлдарының орнына Сейірге қоныстанды, олар өз жерлерін иемденіп, оны иемденді.
37 Есау ұрпақтары Сейір ұрпақтарына жердің барлық мүлкін, отарларын, өгіздері мен мүліктерін, сондай-ақ Сейір ұрпақтарына тиесілі барлық мүлікті тартып алды. Есау ұрпақтары Сейір ұлдарының орнына Сейірде осы күнге дейін тұрып келеді. Есау ұрпақтары жерді Есаудың бес ұлына әулеттеріне қарай бөліп берді.
38 Сол күндері Есау ұрпақтары өздері иеленген жерлерінде патша тағайындауды шешті. Олар бір-біріне: «Жоқ, ол біздің жерімізде бізге билік етеді, біз оның кеңесіне құлақ асамыз, ал ол біздің жауларымызға қарсы шайқасатын болады», – деді.
39 Есау ұрпақтарының бәрі ант беріп: «Бауырларының ешқайсысы оларға ешқашан билік етпесін, тек бауырларынан басқа бөтен адамнан басқа ешкім билік етпесін», – деді. Өйткені Есау ұрпақтарының барлығының жаны ұлына, бауырына және досына ашулы еді, өйткені олар Сейір ұрпақтарымен соғысқан кезде бауырларынан көрген зұлымдықтары үшін.
40 Сондықтан Есау ұлдары ант беріп: «Сол күннен бастап олар өз бауырларының арасынан патша таңдамайды, бүгінге дейін бөтен елден патша таңдайды», – деді.
41 Сол жерде Динхаба патшасы Ангеас халқынан шыққан, Беор ұлы Бела есімді бір адам болды. Ол өте батыл, сұлу, келбетті, барлық даналығында дана, ақылды және кеңесші адам еді; ал Ангеас халқында оған тең келетін ешкім болған жоқ.
42 Есау ұлдарының бәрі оны шақырып алып, май жағу рәсімін жасап, патша етіп тағайындады. Олар оған бас иіп: «Патша өмір сүрсін, патша өмір сүрсін!» – деді.
43 Олар жайманы жайып, әрқайсысына алтын мен күмістен сырғалар, сақиналар немесе білезіктер әкелді. Олар оны күміс пен алтынға, оникс тастары мен бделлийге бай етті. Оған патша тағын жасап, басына патша тәжін кигізді. Оған сарай салды, ол сол жерде тұрды. Ол Есау ұрпақтарының патшасы болды.
44 Ангеас халқы Есаудың ұрпақтарынан шайқас үшін жалақыларын алып, сол кезде Динхабадағы қожайындарына қайтып кетті.
45 Бела Есау ұрпақтарына отыз жыл билік етті. Есау ұрпақтары Сейір ұрпақтарының орнына сол жерде тұрып, бүгінгі күнге дейін олардың орнында қауіпсіз өмір сүріп келеді.

58-ТАРАУ

1 Исраилдіктердің Мысырға көшкен отыз екінші жылы, яғни Жүсіптің жетпіс бірінші жылында, сол жылы Мысыр патшасы перғауын қайтыс болды, оның орнына ұлы Магрон патшалық құрды.
2 Перғауын Жүсіптің қайтыс болар алдында оған ұлы Магронға әке болуды және Магронның Жүсіптің қамқорлығында және оның кеңесінде болуын бұйырды.
3 Барлық мысырлықтар Жүсіптің өздеріне патша болуына келісті, өйткені барлық мысырлықтар бұрыннан бері Жүсіпті жақсы көретін, тек перғауынның ұлы Магрон ғана әкесінің тағында отырды, ал ол сол күндері әкесінің орнына патша болды.
4 Магрон қырық бір жасында билік құрды, ал Мысырда қырық жыл билік етті. Бүкіл мысырлықтар

оған әкесінің атымен перғауын деп ат қойды, бұл олардың Мысырда билік құрған әрбір патшаға жасайтын дәстүрі болды.
5 Әкесінің орнына патшалық құрған кезде, перғауын әкесі бұйырғандай, Мысырдың заңдары мен барлық үкімет істерін Жүсіптің қолына тапсырды.
6 Жүсіп бүкіл Мысырға билік жүргізгендіктен, Мысырдың патшасы болды, бүкіл Мысыр оның қамқорлығы мен кеңесінің астында болды, өйткені перғауын қайтыс болғаннан кейін бүкіл Мысыр Жүсіпке бейім болды, және олар оны өздеріне билік ету үшін қатты жақсы көрді.
7 Бірақ олардың арасында оны ұнатпайтын адамдар да болды, олар: «Бізге бөтен адам билік етпесін», – деді. Дегенмен, сол кезде перғауын қайтыс болғаннан кейін бүкіл Мысыр билігі Жүсіпке өтті, ол ешкімнің араласуынсыз бүкіл ел бойынша өз қалауынша жұмыс істеді.
8 Бүкіл Мысыр Жүсіптің қарамағында болды, Жүсіп айналасындағы барлық жауларымен соғысып, оларды бағындырды; Жүсіп бүкіл жерді және Қанахан шекарасына дейінгі барлық філістірлерді бағындырды, олардың барлығы оның қол астында болды және олар Жүсіпке жыл сайын салық төлеп отырды.
9 Мысыр патшасы перғауын әкесінің орнына тағына отырды, бірақ ол бастапқыда әкесінің бақылауында болғандай, Жүсіптің бақылауында және кеңесінде болды.
10 Ол тек Жүсіптің кеңесімен ғана Мысыр елінде билік жүргізді, бірақ сол кезде Жүсіп Мысырдан бастап үлкен Перат өзеніне дейінгі бүкіл елге билік жүргізді.
11 Жүсіп барлық ісінде табысты болды, Жаратқан Ие онымен бірге болды, Жаратқан Ие оған мысырлықтардың және бүкіл елдің жүрегінде даналық, құрмет, даңқ және сүйіспеншілік сыйлады, және Жүсіп бүкіл елге қырық жыл билік етті.
12 Філістірлердің, Қанаханның, Сидонның және Иорданның арғы жағындағы барлық жерлер Жүсіпке оның өмірінің соңына дейін сыйлықтар әкеліп отырды. Бүкіл жер Жүсіптің қолында болды. Олар оған жыл сайын белгіленген алым-салық төлеп тұрды, өйткені Жүсіп айналасындағы барлық жауларымен соғысып, оларды бағындырды. Бүкіл жер Жүсіптің қолында болды, ал Жүсіп Мысырдағы тағында тыныш отырды.
13 Сондай-ақ оның барлық ағайындары, Жақыптың ұлдары, Жүсіптің өмірінің соңына дейін сол жерде тыныш өмір сүрді. Олар өсіп-өніп, көбейіп, әкелері Жақыптың бұйрығымен өмір бойы Жаратқан Иеге қызмет етті.
14 Бірнеше күн мен жылдар өткен соң, Есау ұрпақтары өз жерлерінде патшалары Беланың қасында тыныш өмір сүрген кезде, Есау ұрпақтары елге таралып, көбейіп кетті. Олар Жақыптың ұрпақтарымен және бүкіл Мысыр елімен шайқасуға, сондай-ақ ағалары Елифаздың ұлы Сефоны және оның адамдарын құтқаруға бел буды, өйткені олар сол кезде Жүсіптің құлы еді.
15 Есау ұлдары шығыстың барлық ұлдарына хабар жіберіп, олармен бейбітшілік орнатты. Шығыстың барлық ұлдары Есау ұлдарымен бірге Мысырға соғысқа бару үшін оларға келді.
16 Сондай-ақ оларға Динхаба патшасы Ангеас халқынан да адамдар келіп, Ысмайылдың ұрпақтарына да хабар жіберді, олар да келді.
17 Осы халықтың бәрі жиналып, Есаудың ұрпақтарына шайқаста көмектесу үшін Сейірге келді. Бұл қос өте үлкен және теңіз құмындай көп адаммен, шамамен сегіз жүз мың жаяу және атты әскермен тығыз қоныстанған еді. Барлық әскерлер Жақыптың ұлдарымен шайқасу үшін Мысырға аттанды. Олар Рамесес маңында лагерь құрды.
18 Жүсіп ағаларымен бірге Мысырдың алты жүзге жуық батырларымен бірге аттанды, олар олармен Рамесес жерінде шайқасты; сол кезде Жақыптың ұлдары Есаудың ұлдарымен тағы да шайқасты, бұл Жақыптың ұлдарының Мысырға барған елуінші жылында, яғни Беланың Сейірдегі Есаудың ұлдарына билік құрған отызыншы жылында болды.
19 Жаратқан Ие Есау мен шығыс ұлдарының барлық батырларын Жүсіп пен оның ағаларының қолына берді, ал Есау мен шығыс ұлдарының халқы Жүсіптің алдында жеңіліске ұшырады.
20 Есау мен шығыс ұлдарынан Жақыптың ұлдарынан екі жүз мыңға жуық адам қаза тапты, олардың патшасы Беор ұлы Бела да шайқаста олармен бірге қаза тапты. Есау ұлдары патшаларының шайқаста құлап, қайтыс болғанын көргенде, қолдары шайқаста әлсіреп қалды.
21 Жүсіп, оның бауырлары және бүкіл мысырлықтар әлі де Есау үйінің адамдарын қырып жатты, ал Есау халқының бәрі Жақыптың ұлдарынан қорқып, олардан қашып кетті.
22 Жүсіп, оның ағайындары және бүкіл мысырлықтар оларды бір күндік жол жүріп қуып жетті, сонда олардан тағы үш жүз адамды өлтіріп, жолда қырып-жоюды жалғастырды; бірақ кейін олар олардан бас тартты.
23 Жүсіп барлық ағайындарымен бірге Мысырға оралды, бірақ олардың бірде-біреуі жоғалған жоқ, ал мысырлықтардың он екісі қаза тапты.
24 Жүсіп Мысырға оралғанда, Зефо мен оның адамдарын қосымша байлауды бұйырды, ал олар оларды темірмен байлап, қайғыларын одан сайын күшейтті.
25 Есау ұлдарының және шығыс ұлдарының барлығы ұялып, өз қаласына оралды, өйткені олармен бірге болған барлық батырлар шайқаста қаза тапқан еді.
26 Есау ұлдары патшаларының шайқаста қаза тапқанын көргенде, асығыс шығыс халқынан Ботсра жерінен шыққан Зарах ұлы Жобаб есімді біреуді таңдап алып, оны патшалары Беланың орнына патша етті.
27 Жобаб Беланың тағына отырып, оның орнына патша болды. Жобаб Едомда Есау ұлдарының барлығына он жыл билік етті. Сол күннен бастап Есау ұлдары Жақып ұлдарымен соғысуды тоқтатты, өйткені Есау ұлдары Жақып ұлдарының батылдығын білетіндіктен, олардан қатты қорқатын.
28 Сол күннен бастап Есау ұлдары Жақыптың ұлдарын жек көрді, сондықтан олардың арасындағы өшпенділік пен дұшпандық күні бүгінге дейін өте күшті болды.
29 Осыдан кейін, он жылдан кейін, Ботсрадан шыққан Зарах ұлы Жобаб қайтыс болды. Есау ұрпақтары Теман

жерінен Хушам есімді біреуді таңдап алып, оны Жобабтың орнына патша етіп тағайындады. Хушам Едомда Есау ұрпақтарының барлығына жиырма жыл билік етті.
30 Сол кезде Мысыр патшасы Жүсіп, оның бауырлары және барлық Исраил халқы Жүсіптің барлық ұлдарымен және оның бауырларымен бірге Мысырда қауіпсіз өмір сүрді, ешқандай кедергісіз немесе жаман оқиғасыз, ал Мысыр жері сол кезде Жүсіп пен оның бауырларының кезінде соғыстан тыныш болды.

59-ТАРАУ

1 Міне, Мысырда тұрып жатқан Исраил ұлдарының есімдері, олар Жақыппен бірге келген еді, Жақыптың барлық ұлдары, әрқайсысы өз отбасымен Мысырға келді.
2 Лияның ұлдары: Рубен, Шимон, Леуі, Яһуда, Исахар және Забулун, және олардың Дина есімді әпкесі.
3 Рахиланың ұлдары Жүсіп пен Бениямин еді.
4 Лияның күңі Зилпаның ұлдары: Ғад пен Ашир.
5 Рахиланың күңі Балханың ұлдары: Дан мен Нафтали.
6 Әкелері Жақыппен бірге Мысырға келмес бұрын, Қанахан жерінде дүниеге келген ұрпақтары осылар еді.
7 Рубеннің ұлдары: Ханох, Паллу, Хесрон және Қарми.
8 Шимонның ұлдары: Жемуел, Ямин, Охад, Яхин, Зохар және қанахандық әйелдің ұлы Саул.
9 Леуінің ұлдары: Герсон, Кехат және Мерари, сондай-ақ Мысырға барған кезде олардың әпкесі Йохебед.
10 Яһуданың ұлдары: Ер, Онан, Шелах, Перес және Зарах.
11 Ер мен Онан Қанахан жерінде қайтыс болды; ал Перестің ұлдары Хесрон мен Хамул болды.
12 Исахардың ұлдары: Тола, Пува, Әйүп және Шомрон.
13 Забулунның ұлдары: Серед, Елон және Яхлел, ал Данның ұлы Хушим болды.
14 Нафталимнің ұлдары: Яхсиел, Гуни, Жетсер және Шилам.
15 Ғадтың ұлдары: Зифион, Хагги, Шуни, Эзбон, Ери, Ароди және Арели.
16 Аширдің ұлдары: Джимна, Ишва, Ишви, Берияx және олардың әпкесі Серах; ал Берияхтың ұлдары: Хебер мен Малхиел.
17 Бениаминнің ұлдары: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Ахи, Рош, Мупим, Хупим және Орд.
18 Жүсіптің Мысырда туған ұлдары: Манаса мен Ефрем.
19 Жақыптың ұрпақтарынан тарағандардың барлығы жетпіс жан еді; бұлар әкесі Жақыппен бірге Мысырға қоныстануға келгендер. Жүсіп пен оның барлық ағайындары Мысырда тыныш өмір сүріп, Жүсіптің өмірінің барлық күндерінде Мысырдың ең жақсы тағамдарын жеді.
20 Жүсіп Мысыр жерінде тоқсан үш жыл өмір сүрді, ал Жүсіп бүкіл Мысырға сексен жыл билік етті.
21 Жүсіптің қайтыс болатын күндері жақындағанда, ол бауырлары мен әкесінің барлық үй ішін шақыртып алды. Барлығы жиналып, оның алдында отырды.
22 Жүсіп бауырларына және әкесінің бүкіл үй ішіне былай деді: «Міне, мен өліп бара жатырмын. Құдай сендерге міндетті түрде келіп, сендерді осы жерден ата-бабаларыңа ант берген жерге алып барады».
23 Құдай сендерді осы жерден ата-бабаларыңның жеріне алып бару үшін келгенде, менің сүйектерімді де осы жерден алып келіңдер.
24 Жүсіп Исраил ұлдарынан кейінгі ұрпақтары үшін ант бергізіп: «Құдай сендерге міндетті түрде көмектеседі, сендер менің сүйектерімді осы жерден алып шығасыңдар», – деді.
25 Осыдан кейін Жүсіп сол жылы, исраилдіктердің Мысырға көшкен жетпіс бірінші жылы, қайтыс болды.
26 Жүсіп Мысыр жерінде жүз он жаста қайтыс болды. Барлық ағалары мен қызметшілері әдеттегідей Жүсіпті бальзамдап, оны бальзамдады. Ағалары мен бүкіл Мысыр елі оны жетпіс күн бойы жоқтады.
27 Олар Жүсіпті хош иістендіргіштер мен түрлі хош иістерге толы табытқа салып, оны Сихор өзенінің жағасына, ұлдары мен барлық бауырларына, сондай-ақ әкесінің бүкіл үй іші жеті күн бойы аза тұтты.
28 Жүсіп қайтыс болғаннан кейін, сол кезде барлық мысырлықтар Исраил ұлдарына билік ете бастады. Әкесінің орнына билік құрған Мысыр патшасы перғауын Мысырдың барлық заңдарын қабылдап, бүкіл Мысыр үкіметін оның кеңесімен жүргізді. Ол өз халқына сенімді түрде билік етті.

60-ТАРАУ

1 Жүсіп қайтыс болғаннан кейін, исраилдіктердің Мысырға көшкеніне жетпіс екінші жыл келгенде, Есау ұлы Елифаздың ұлы Сефо адамдарымен бірге Мысырдан қашып кетті.
2 Ол Африкаға, яғни Динхабаға, Африка патшасы Ангеасқа келді. Ангеас оларды үлкен құрметпен қарсы алып, Сефоны әскерінің қолбасшысы етіп тағайындады.
3 Сефо Ангеастың және оның халқының көз алдында ықыласқа ие болды, ал Сефо көптеген күндер бойы Африка патшасы Ангеастың әскербасы болды.
4 Зефо Африка патшасы Ангеасты барлық әскерін жинап, мысырлықтармен және Жақыптың ұлдарымен соғысуға және бауырларының кегін алуға азғырды.
5 Бірақ Ангеас Сефоның бұлай істеуін қаламады, өйткені Ангеас Жақып ұлдарының күшін және олардың Есау ұлдарымен шайқаста оның әскеріне не істегенін білетін.
6 Сол күндері Сефо Ангейдің және оның бүкіл халқының алдында өте беделді болды, сондықтан ол оларды Мысырға қарсы соғысуға үнемі азғырып отырды, бірақ олар бұған көнбеді.
7 Сол күндері Киттим жерінде Пузимна қаласында Узу есімді бір адам өмір сүрді. Киттим балалары оны құдай деп санап, азғындыққа ұшыратты. Сол адам қайтыс болып, ұлы болмады, тек Жания есімді бір қызы ғана қалды.
8 Қыз өте сұлу, сүйкімді және ақылды еді, бүкіл жер бетінде оған тең келетін сұлулық пен даналықты ешкім көрген емес.
9 Африка патшасы Ангеастың халқы оны көріп, келіп, оған мадақ айтты. Ангеас Киттим балаларына адам жіберді, ол оны өзіне әйелдікке алуды өтінді, ал Киттим халқы оны оған әйелдікке беруге келісті.

10 Ангеастың елшілері Киттим жерінен сапарға шыққанда, Бибенту патшасы Турнустың елшілері Киттимге келді, өйткені Бибенту патшасы Турнус та өз елшілерін Яниядан өзіне әйел алуды сұрауға жіберді, өйткені оның барлық адамдары оны мақтап, оған барлық қызметшілерін жіберді.
11 Турнустың қызметшілері Киттимге келіп, Жанияны патшалары Турнусқа әйелдікке алуды өтінді.
12 Киттим халқы оларға: «Біз оны бере алмаймыз, өйткені Африка патшасы Ангеас сен келмес бұрын оны өзіне әйелдікке алуын және біз оны оған беруімізді қалаған, сондықтан біз Ангеасты қыздан айырып, оны Турнусқа бере алмаймыз», – деді.
13 Өйткені біз Ангейден қатты қорқамыз, ол бізге қарсы шайқасқа келіп, бізді жойып жібермесін, ал қожайыныңыз Турнус бізді оның қолынан құтқара алмайды.
14 Турнустың хабаршылары Киттим ұлдарының барлық сөздерін естігенде, қожайындарына қайтып оралып, Киттим ұлдарының барлық сөздерін айтып берді.
15 Киттим балалары Ангеасқа ескерткіш жіберіп: «Міне, Турнус Жанияны өзіне әйелдікке алу үшін шақыртты, біз оған осылай жауап бердік; және біз оның сізге қарсы соғысқа бару үшін бүкіл әскерін жинағанын және ағаңыз Лукаспен соғысу үшін Сардуния жолымен өтуді жоспарлап отырғанын, содан кейін сізге қарсы соғысуға келетінін естідік», – деді.
16 Ангеас Киттим балаларының жазбаларда оған жіберген сөздерін естігенде, ашуы оянды. Ол көтеріліп, бүкіл әскерін жинап, теңіз аралдары арқылы Сардунияға баратын жолмен Сардуния патшасы Лукаға келді.
17 Лукастың ұлы Ниблос ағасы Ангеастың келе жатқанын естіп, оны қарсы алуға көп әскермен шықты да, оны сүйіп, құшақтады. Ниблос Ангеасқа: «Әкемнен амандығын сұрағанда, мен сенімен бірге Турнуспен шайқасуға барғанда, мені әскерінің қолбасшысы етіп тағайындауын сұра», – деді. Ангеас солай істеді де, ағасына келді, ағасы оны қарсы алуға келді, ол одан амандығын сұрады.
18 Ангеас ағасы Луктан амандығын сұрап, ұлы Ниблосты әскерінің қолбасшысы етіп тағайындауды өтінді, Лук солай істеді. Ангеас пен оның ағасы Лук көтеріліп, Турнусқа қарай шайқасқа аттанды, олармен бірге үлкен әскер және ауыр халық болды.
19 Ол кемелермен келді, олар Аштораш провинциясына келді, міне, Турнус оларға қарай келе жатты, өйткені ол Сардунияға барып, оны жойып, содан кейін онымен шайқасу үшін Ангеасқа баруды жоспарлады.
20 Ангей мен оның ағасы Лукус Канопия аңғарында Турнуспен кездесті, сол жерде олардың арасындағы шайқас қатты және қаһарлы болды.
21 Сардуния патшасы Лукаға қарсы шайқас қатты болды, оның барлық әскері құлады, оның ұлы Ниблос та сол шайқаста қаза тапты.
22 Оның ағасы Ангеас қызметшілеріне бұйрық берді, олар Ниблосқа алтын табыт жасап, оны соған салды, ал Ангеас қайтадан Турнусқа қарсы шайқасқа шықты, ал Ангеас одан күштірек болды, ол оны өлтірді, бүкіл халқын қылыштың жүзімен қырды, ал Ангеас ағасының ұлы Ниблостың және ағасы Лукастың әскерінің істері үшін кек алды.
23 Турнус қайтыс болғанда, шайқастан аман қалғандардың қолдары әлсіреп, олар Ангей мен оның ағасы Луктан қашып кетті.
24 Ангей мен оның ағасы Лук оларды Альфану мен Рома арасындағы үлкен жолға дейін қуып, Турнустың бүкіл әскерін қылыштың жүзімен қырып тастады.
25 Сардуния патшасы Лукас қызметшілеріне мыстан табыт жасап, ұлы Ниблостың денесін сол жерге қоюды бұйырды.
26 Олар сол жерде, үлкен жолдың үстіне биік мұнара салды, және олар оны бүгінгі күнге дейін Ниблостың атымен атайды, сондай-ақ Бибенту патшасы Турнусты Ниблоспен бірге сол жерге жерледі.
27 Міне, Альфану мен Рома арасындағы үлкен жолдың бір жағында Ниблостың қабірі, ал екінші жағында Турнустың қабірі бар, және олардың арасында бүгінгі күнге дейін тас жол бар.
28 Ниблос жерленгеннен кейін, әкесі Лукус әскерімен Сардуния жеріне оралды, ал оның ағасы Африка патшасы Ангеас халқымен бірге Бибенту қаласына, яғни Турнус қаласына барды.
29 Бибенту тұрғындары оның даңқын естіп, одан қатты қорқып, жылап, жалбарынып оны қарсы алуға шықты, ал Бибенту тұрғындары Ангеасқа оларды өлтірмеуді және қалаларын қиратпауды өтінді; ол солай істеді, өйткені Бибенту сол кезде Киттим балаларының қалаларының бірі болып саналды; сондықтан ол қаланы қиратпады.
30 Бірақ сол күннен бастап Африка патшасының әскерлері Киттимге барып, оны тонайтын болды, ал олар барған сайын Ангеас әскерінің қолбасшысы Сефо олармен бірге жүретін болды.
31 Осыдан кейін Ангеас әскерімен бұрылып, Пузимна қаласына келді, ал Ангеас сол жерден Узудың қызы Жанияны әйелдікке алып, оны Африкадағы өз қаласына алып келді.

61-ТАРАУ

1 Сол кезде Мысыр патшасы перғауын бүкіл халқына Мысырда өзіне берік сарай салуды бұйырды.
2 Ол сондай-ақ Жақыптың ұлдарына құрылыста мысырлықтарға көмектесуді бұйырды, ал мысырлықтар патшалық тұрғын үй үшін әдемі және әсем сарай салды, ол сол жерде тұрып, билігін жаңартып, қауіпсіз билік етті.
3 Жақып ұлы Забулун сол жылы, яғни исраилдіктердің Мысырға көшкен жетпіс екінші жылы қайтыс болды. Забулун жүз он төрт жасында қайтыс болды. Ол табытқа салынып, балаларының қолына берілді.
4 Жетпіс бесінші жылы оның ағасы Шимон қайтыс болды. Ол жүз жиырма жаста еді. Оның денесі де табытқа салынып, балаларының қолына берілді.
5 Динхаба патшасы Ангеастың әскербасы, Есау немересінің ұлы Сефо Ангеасты Мысырда Жақыптың ұлдарымен шайқасуға күн сайын дайындауға көндіре берді, бірақ Ангеас мұны істеуден бас тартты, себебі оның қызметшілері оған Жақыптың ұлдарының барлық

күш-жігерін, Есау ұлдарымен шайқаста оларға не істегендерін айтып берген еді.
6 Сол күндері Сефо күн сайын Ангеасты Жақыптың ұлдарымен соғысуға азғырып жүрді.
7 Біраз уақыттан кейін Ангеас Сефоның сөздерін тыңдап, оған Жақыптың ұлдарымен Мысырда соғысуға келісті. Ангеас барлық халқын теңіз жағалауындағы құмдай көп етіп жинап, Мысырға соғысуға баруды шешті.
8 Ангеастың қызметшілерінің арасында он бес жасар жас жігіт болды, оның есімі Беор ұлы Балағам еді, ал жас жігіт өте дана және сиқыршылық өнерін түсінетін еді.
9 Ангеас Балағамға: «Қазіргі шайқаста кімнің жеңетінін білу үшін бізге сиқырлық көрсет», – деді.
10 Балағам оларға балауыз әкелуді бұйырды. Ол одан Ангейс әскері мен Мысыр әскерін бейнелейтін арбалар мен атты әскерлердің бейнесін жасап, оларды осы мақсатта дайындаған айлакерлікпен дайындалған суларға салды. Қолына мирт ағаштарының бұтақтарын алып, айлакерлікпен оларды судың үстінен біріктірді. Суда оған Ангейс әскерлерінің бейнелері мысырлықтар мен Жақып ұлдарының бейнелерінің алдында құлап жатқаны көрінді.
11 Балағам бұл туралы Ангеасқа айтты, бірақ Ангеас үмітін үзіп, Мысырға шайқасқа баруға қаруланбады, өз қаласында қалды.
12 Елифаз ұлы Сефо Ангеастың мысырлықтармен шайқасуға аттанудан үмітін үзгенін көргенде, Сефо Африкадан Ангеасқа қашып, Киттимге келді.
13 Киттимнің барлық халқы оны үлкен құрметпен қарсы алып, оны күн сайын шайқастарға жалдады, ал Зефо сол күндері өте байып кетті, ал Африка патшасының әскерлері сол күндері де таралып жатты, ал Киттим балалары жиналып, Африка патшасы Ангеастың әскерлері оларға шабуыл жасап жатқандықтан Куптизия тауына аттанды.
14 Бір күні Сефо жас сиырын жоғалтып алды. Ол оны іздеуге барғанда, таудың айналасында оның мөңірегенін естіді.
15 Зефо барып, таудың етегінде үлкен үңгірдің, үңгірдің аузында үлкен тастың бар екенін көрді. Зефо тасты қағып, үңгірге кірді де, қарады да, үлкен жануар өгізді жеп жатыр екен; ортасынан жоғары қарай адамға, ал ортасынан төмен қарай жануарға ұқсап тұрды. Зефо өгізге қарсы шығып, қылыштарымен өлтірді.
16 Киттим тұрғындары бұл оқиғаны естіп, қатты қуанып: «Малымызды жеп қойған мына жануарды өлтірген адамға не істейміз?» – деді.
17 Олар жыл сайын бір күнді оған арнау үшін жиналып, сол күнді оның атымен Сефо деп атады. Олар сол күні жыл сайын оған сусын-құрбандықтар әкеліп, сыйлықтар әкелді.
18 Сол кезде Ангеас патшаның әйелі Узудың қызы Яния ауырып қалды, оның ауруын Ангеас пен оның офицерлері қатты сезінді. Ангеасданышпандарынан: «Жанияға не істеймін және оны ауруынан қалай айықтырамын?» – деп сұрады. Данышпандары оған: «Біздің еліміздің ауасы Киттим жерінің ауасына ұқсамайтындықтан, ал суымыз олардың суына ұқсамайтындықтан, патшайым осыдан ауырып қалды», – деді.
19 Өйткені ауа мен судың ауысуынан ол ауырып қалды, сондай-ақ өз елінде тек ата-бабалары көпірлермен өсірген Пурмадан келген суды ғана ішетін.
20 Ангеас қызметшілеріне бұйрық беріп, олар Киттимге тиесілі Пурма суларынан ыдыстармен әкелді. Олар сол суларды Африка жерінің барлық суларымен өлшеп көрді, сонда олар сол сулардың Африка суларынан жеңіл екенін анықтады.
21 Ангеас мұны көріп, барлық офицерлеріне мыңдаған және он мыңдаған тас кесушілерді жинауды бұйырды, олар сансыз тас кесті, ал құрылысшылар келіп, өте берік көпір салды, және олар Киттим жерінен Африкаға су көзін жеткізді, ал бұл сулар Яния патшайымға және оның барлық қажеттіліктеріне арналды, олардан ішіп, пісіріп, жуынып, шомылдырылды, сондай-ақ азық-түлік алуға болатын барлық тұқымдарды және жердің барлық жемістерін суарды.
22 Патша оларға Киттим топырағынан үлкен кемелермен әкелуді бұйырды, сонымен қатар олар онымен құрылысқа тастар әкелді, ал құрылысшылар Яния патшайымға сарайлар салды, ал патшайым ауруынан айығып кетті.
23 Жыл төңкерісінде Африка әскерлері әдеттегідей Киттим жеріне тонау үшін келе берді, ал Елифаз ұлы Сефо олардың хабарын естіп, оларға қатысты бұйрық беріп, олармен шайқасты, ал олар одан қашып кетті, ал ол Киттим жерін олардан құтқарды.
24 Киттим ұлдары Сефоның ерлігін көріп, батыл шешім қабылдады да, Сефоны өздеріне патша етіп тағайындады. Сефо оларға патша болды. Ол билік құрған кезде, олар Тубал ұлдарын және айналасындағы барлық аралдарды бағындыруға кетті.
25 Олардың патшасы Сефо оларға қарсы шығып, Тубалмен және аралдармен соғысып, оларды бағындырды, шайқастан оралғанда, оның билігін жаңартты, оған патшалық үйі мен орны үшін өте үлкен сарай салды, оған үлкен тақ салды, ал Сефо бүкіл Киттим жері мен Италия жеріне елу жыл билік етті.

62-ТАРАУ

1 Сол жылы, исраилдіктердің Мысырға көшкенінің жетпіс тоғызыншы жылында, Жақып ұлы Рубен Мысыр жерінде қайтыс болды; Рубен жүз жиырма бес жаста қайтыс болғанда, оны табытқа салып, балаларының қолына берді.
2 Сексенінші жылы оның ағасы Дан қайтыс болды; ол жүз жиырма жасында қайтыс болды, ол да табытқа салынып, балаларының қолына берілді.
3 Сол жылы Едом патшасы Хушам қайтыс болды, одан кейін Бедад ұлы Хадад отыз бес жыл билік құрды; сексен бірінші жылы Жақып ұлы Исахар Мысырда қайтыс болды. Исахар жүз жиырма екі жасында қайтыс болды. Ол Мысырда табытқа салынып, балаларының қолына тапсырылды.
4 Сексен екінші жылы оның ағасы Ашер қайтыс болды. Ол жүз жиырма үш жаста еді. Ол Мысырда табытқа салынып, балаларының қолына тапсырылды.

5 Сексен үшінші жылы Ғад жүз жиырма бес жасында қайтыс болды. Ол Мысырда табытқа салынып, балаларының қолына берілді.
6 Едом патшасы Бедад ұлы Хададтың билік құрған сексен төртінші жылы, яғни елуінші жылы, Хадад Есау ұлдарының барлығын жинап, шамамен төрт жүз мың адамнан тұратын бүкіл әскерін дайындап, Моаб жеріне бет алды. Ол Моабпен соғысып, оларды өзіне баж салуға аттанды.
7 Моаб халқы мұны естіп, қатты қорқып кетті. Олар Едом патшасы Бедад ұлы Хададпен шайқасуға көмектесу үшін Мадиян халқына адам жіберді.
8 Хадад Моаб жеріне келгенде, Моаб пен Мадиян ұлдары онымен кездесуге шығып, Моаб даласында оған қарсы сап түзеді.
9 Хадад Моабпен шайқасты, сонда Моаб пен Мадиян ұлдарынан екі жүз мыңға жуық адам қаза тапты.
10 Моаб халқы шайқастың қатты қарбалас жүріп жатқанын көргенде, қолдарын әлсіретіп, артқа бұрылып, Мадиян халқын шайқасты жалғастыруға қалдырды.
11 Мадияндықтар Моабтың ниетін білмеді, бірақ шайқаста күшейіп, Хададпен және оның барлық әскерімен шайқасты, ал барлық мадияндықтар оның алдында құлады.
12 Хадад барлық мадияндықтарды қатты қырып, қылыштың жүзімен қырып, Моабқа көмекке келгендердің ешқайсысын тірі қалдырмады.
13 Мадиянның барлық ұлдары шайқаста қаза тауып, Моаб ұлдары қашып құтылғаннан кейін, Хадад сол кезде бүкіл Моабты өзіне баж салығын төлеп, оның қол астына өтті. Олар бұйрық бойынша жыл сайын салық төлеп тұрды. Хадад өз еліне қайтып кетті.
14 Сол жылдың төңкерісінде, елдегі қалған мадияндықтар барлық ағайындарының Моаб үшін Хададпен шайқаста қаза тапқанын естігенде, Моаб ұлдары шайқаста артқа шегініп, мадияндықтарды тастап кеткендіктен, Мадиянды тастап кеткендіктен, өз елінде қалған ағайындарымен бірге Моабпен шайқасып, ағайындарының кегін алуды шешті.
15 Мадияндықтар шығыстағы барлық ағайындарына және Кетурадан келген барлық ағайындарына Моабпен соғысуға көмектесу үшін жіберді.
16 Моаб халқы мұны естігенде, шығыс халқының бәрі өздеріне қарсы шайқасқа жиналғанына қатты қорықты. Моаб халқы Едом жеріне Бедад ұлы Хададқа мынадай ескертпе жіберді:
17 Енді бізге келіп, бізге көмектесіңдер, сонда біз мадияндықтарды жеңеміз. Өйткені олардың бәрі жиналып, барлық ағайындарымен, шығыс ұлдарымен бірге бізге қарсы шайқасқа шықты. Шайқаста қаза тапқан мадияндықтар үшін кек алу үшін.
18 Едом патшасы Бедад ұлы Хадад бүкіл әскерімен мадияндықтармен шайқасу үшін Моаб жеріне аттанып кетті. Мадияндықтар мен шығыс халқы Моаб даласында Моабпен шайқасты, ал олардың арасындағы шайқас өте қызу болды.
19 Хадад мадияндықтардың және шығыс халқының барлығын қылыштың жүзімен қырып тастады. Сол кезде Хадад Моабты мадияндықтардың қолынан құтқарды. Мадияндықтардың және шығыс халқының қалғандары Хадад пен оның әскерінен қашып кетті. Хадад оларды өз жерлеріне дейін қуып жетіп, қатты қырғынға ұшыратты, ал қаза тапқандар жолда құлады.
20 Хадад Моабты мадияндықтардың қолынан құтқарды, өйткені мадияндықтардың барлық ұлдары қылыштан қаза тапқан еді. Хадад бұрылып, өз еліне қайтып кетті.
21 Сол күннен бастап мадияндықтар моабтықтарды жек көрді, себебі олар шайқаста қаза тапты, ал олардың арасында күн сайын үлкен және күшті дұшпандық болды.
22 Моаб жерінің жолында мадияндықтардың бәрі моабтықтардың семсерінен қаза тапты, ал мадияндықтардың жолында мадияндықтардың бәрі мадияндықтардың семсерінен қаза тапты; мадияндықтар Моабқа, моабтықтар мадияндықтарға көп күн бойы осылай істеді.
23 Сол кезде Жақыптың ұлы Яһуда Мысырда, Жақыптың Мысырға көшкеніне сексен алтыншы жылы қайтыс болды. Яһуда қайтыс болғанда жүз жиырма тоғыз жаста еді. Олар оны бальзамдап, табытқа салды, ал ол балаларының қолына берілді.
24 Сексен тоғызыншы жылы Нафтали жүз отыз екі жасында қайтыс болды. Ол табытқа салынып, балаларының қолына берілді.
25 Исраилдіктердің Мысырға көшкен тоқсан бірінші жылында, яғни Есау немересі Елифаздың ұлы Сефоның Киттим ұрпақтарына билік құрған отызыншы жылында, Африка ұлдары әдеттегідей Киттим ұрпақтарына шабуыл жасап, оларды тонауға кірісті, бірақ олар он үш жыл бойы оларға шабуыл жасамаған еді.
26 Сол жылы олар оларға келді. Елифаз ұлы Сефо бірнеше адамымен оларға қарсы шығып, оларды қатты қырып тастады. Африка әскерлері Сефодан қашып кетті, ал өлгендер оның алдына құлады. Сефо мен оның адамдары оларды қуып, Африкаға жақындағанша қырып-жойды.
27 Африка патшасы Ангеас Сефоның істегенін естіп, қатты ашуланды, ал Ангеас Сефодан күн сайын қорқып жүрді.

63-ТАРАУ

1 Тоқсан үшінші жылы Жақыптың ұлы Леви Мысырда қайтыс болды. Леви жүз отыз жеті жасында қайтыс болды. Оны табытқа салып, балаларының қолына берді.
2 Леви қайтыс болғаннан кейін, бүкіл мысырлықтар Жүсіптің ағалары Жақыптың ұлдарының қайтыс болғанын көргенде, сол күннен бастап Мысырдан шыққанға дейін барлық мысырлықтар Жақыптың ұлдарын қинап, олардың өмірін қинады. Олар Жүсіп берген барлық жүзімдіктер мен егістіктерді, Исраил халқы тұратын барлық сәнді үйлерді және Мысырдың барлық байлығын олардың қолынан тартып алды. Сол кезде мысырлықтар Жақыптың ұлдарынан бәрін тартып алды.
3 Сол күндері бүкіл Мысырдың қолы Исраил ұлдарына қарсы одан сайын қатал болды. Мысырлықтар исраилдіктерді мысырлықтардың кесірінен өмірлерінен шаршағанша қинады.

4 Сол күндері, Исраилдің Мысырға көшкеніне жүз екінші жыл болғанда, Мысыр патшасы перғауын қайтыс болды, оның орнына ұлы Мелол патшалық құрды. Мысырдың барлық батырлары және Жүсіп пен оның ағаларын білетін ұрпақтың бәрі сол күндері қайтыс болды.

5 Олардың орнына Жақыптың ұлдарын, оларға жасаған барлық жақсылықтарын және Мысырдағы барлық күш-жігерлерін білмейтін басқа ұрпақ пайда болды.

6 Сол күннен бастап бүкіл Мысыр елі Жақыптың ұлдарының өмірін ащы күйге түсіріп, оларды түрлі ауыр жұмысқа салды, себебі олар аштық кезінде өздерін құтқарған ата-бабаларын білмеді.

7 Бұл да Жаратқан Иеден, Исраил халқына соңғы күндері пайда әкелу үшін, барлық Исраил халқы өздерінің Құдайы Жаратқан Иені тануы үшін болды.

8 Сондай-ақ Жаратқан Иенің Мысырда өз халқы Исраил үшін жасайтын белгілері мен құдіретті кереметтерін білу үшін, Исраил ұлдары ата-бабаларының Құдайы Жаратқан Иеден қорқып, өздері де, ұрпақтары да Оның барлық жолдарымен жүрулері үшін.

9 Мелол жиырма жасында билік құрды, ал тоқсан төрт жыл билік етті. Бүкіл мысырлықтар оған әкесінің атымен перғауын деп ат қойды, бұл олардың Мысырда билік құрған әрбір патшаға жасайтын дәстүрі болды.

10 Сол кезде Африка патшасы Ангеастың барлық әскерлері әдеттегідей Киттим жеріне таралып, тонауға аттанды.

11 Есау немересі Елифаздың ұлы Сефо олардың хабарын естіп, әскерімен бірге оларға қарсы шығып, жол бойында шайқасты.

12 Зефо Африка патшасының әскерлерін қылыштың жүзімен қырып, ешкімді қалдырмады, тіпті Африкадағы қожайынына да оралмады.

13 Ангеас Елифаз ұлы Сефоның барлық әскерлеріне не істегенін, оларды жойып жібергенін естіді. Ангеас барлық әскерін, Африка жерінің барлық адамдарын, теңіз жағалауындағы құмдай көп халықты жинады.

14 Ангеас ағасы Лукусқа: «Барлық адамдарыңмен бірге маған келіңдер, Сефо мен менің адамдарымды жойған Киттимнің барлық балаларын жеңуге көмектесіңдер», – деп хабар жіберді. Лукус бүкіл әскерімен, өте үлкен әскерімен, ағасы Ангеасқа Сефо мен Киттимнің балаларымен шайқасуға көмектесу үшін келді.

15 Зефо мен Киттимнің ұлдары мұны естігенде қатты қорқып, жүректеріне үлкен үрей түсті.

16 Сефо Едом жеріне Едом патшасы Бедад ұлы Хададқа және Есау ұрпақтарының барлығына хат жолдап, былай деді:

17 Мен Африка патшасы Ангеастың бізге қарсы ағасымен бірге шайқасқа келе жатқанын естідім, біз одан қатты қорқамыз, өйткені оның әскері өте көп, әсіресе ол бізге қарсы ағасымен және әскерімен бірге келе жатқандықтан.

18 Енді сендер де менімен бірге жүріп, маған көмектесіңдер, біз Ангей мен оның ағасы Лұққа қарсы бірге шайқасамыз, сендер бізді олардың қолынан құтқарасыңдар, егер олай болмаса, біздің бәріміз өлетінімізді біліңдер.

19 Есау ұрпақтары Киттим ұрпақтары мен патшалары Сефоға хат жолдап: «Біз Ангеас пен оның халқына қарсы соғыса алмаймыз, өйткені біздің арамызда бейбітшілік келісімі көп жылдар бойы, алғашқы патша Беланың заманынан бастап және Мысыр патшасы Жақыптың ұлы Жүсіптің заманынан бері, Иорданның арғы жағында әкесі жерленген кезде біз онымен шайқасқан кезден бері жалғасып келеді», – деді.

20 Сефо ағалары, Есау ұлдарының сөздерін естігенде, олардан бас тартты, ал Сефо Ангеястан қатты қорықты.

21 Ангеас пен оның ағасы Лукус шамамен сегіз жүз мың адамнан тұратын барлық әскерлерін Киттим ұлдарына қарсы сапқа тұрғызды.

22 Киттимнің барлық ұлдары Сефоға: «Ата-бабаларыңның Құдайына біз үшін дұға етші, мүмкін ол бізді Ангеас пен оның әскерінің қолынан құтқарар, өйткені біз оның ұлы Құдай екенін және Оған сенетіндердің бәрін құтқаратынын естідік», – деді.

23 Сефо олардың сөздерін естігенде, Жаратқан Иеге сиынып, былай деді:

24 0 Уа, ата-бабаларым Ыбырайым мен Ысқақтың Құдайы, бүгін мен Сенің шынайы Құдай екеніңді, ал халықтардың барлық құдайларының пайдасыз және пайдасыз екенін білемін.

25 Бүгін ата-бабаларымыз бізге берген келісіміңді есіме түсір. Бүгін ата-бабаларымыз Ыбырайым мен Ысқақ үшін маған рақым ет. Мені және Киттим ұрпақтарын бізге қарсы соғысқа келе жатқан Африка патшасының қолынан құтқар.

26 Жаратқан Ие Сефоның үніне құлақ асып, оны Ыбырайым мен Ысқақ үшін құрметтеді. Жаратқан Ие Сефо мен Киттимнің ұрпақтарын Ангеас пен оның халқының қолынан құтқарды.

27 Сол күні Сефо Африка патшасы Ангеаспен және оның барлық халқымен шайқасты, ал Жаратқан Ие Ангеастың барлық халқын Киттим ұлдарының қолына берді.

28 Ангеастағы шайқас қатты болды, Сефо Ангеастың барлық адамдарын және оның ағасы Луқты қылыштың жүзімен қырып тастады, сол күннің кешіне дейін олардан шамамен төрт жүз мың адам қаза тапты.

29 Ангеас барлық адамдарының қаза тапқанын көргенде, Африканың барлық тұрғындарына шайқаста көмектесу үшін хат жіберді және хатта былай деп жазды: «Африкада он жастан асқандардың бәрі маған келсін; олардың барлығы маған келсін, егер ол келмесе, өледі, ал оның барлық мүлкін және бүкіл үй-ішін патша тартып алады».

30 Африканың қалған тұрғындарының бәрі Ангеастың сөздерінен қорқып кетті, қаладан он жастан асқан үш жүз мыңға жуық ер адамдар мен балалар шығып, Ангеасқа келді.

31 Он күннен кейін Ангеас Сефо мен Киттим ұлдарына қарсы шайқасты қайта бастады, олардың арасындағы шайқас өте үлкен және күшті болды.

32 Ангей мен Лукас әскерінен Зефо екі мыңға жуық жаралыларды өз қолына жіберді, ал Ангей әскерінің қолбасшысы Сосиптар сол шайқаста қаза тапты.

33 Сосиптар құлаған кезде, африкалық әскерлер қашу үшін арттарына бұрылды, олар қашып кетті, ал Ангеас пен оның ағасы Лукас олармен бірге болды.

34 Зефо мен Киттим ұлдары оларды қуып жетті, жолда екі жүзге жуық адамды қатты қырып-жойды. Олар әкесімен бірге қашып кеткен Ангеас ұлы Аздрубалды қуып жетті. Жолда оның жиырма адамын өлтірді, ал Аздрубал Киттим ұлдарынан қашып кетті, бірақ оны өлтірмеді.
35 Ангей мен оның ағасы Лукус қалған адамдарымен бірге қашып кетті, олар қорқыныш пен үреймен Африкаға қашып кетті, ал Ангейс Елифаз ұлы Сефо онымен соғысқа аттанады деп үнемі қорықты.

64-ТАРАУ

1 Сол кезде Беор ұлы Балағам Ангеаспен бірге шайқаста болды, ал Сефоның Ангеасты жеңгенін көргенде, сол жерден қашып, Киттимге келді.
2 Сефо мен Киттимнің ұлдары оны үлкен құрметпен қарсы алды, өйткені Сефо Балағамның даналығын білетін, сондықтан Сефо Балағамға көп сыйлықтар берді, ал ол онымен бірге қалды.
3 Сефо шайқастан оралғанда, өзімен бірге шайқасқа аттанған Киттимнің барлық ұлдарын санауды бұйырды, бірақ бірде-біреуі қалмады.
4 Зефо бұған қуанып, патшалығын жаңартып, барлық қарамағындағыларға той жасады.
5 Бірақ Сефо Жаратқан Иені есіне алмады және Жаратқан Иенің оған шайқаста көмектескенін, оны және оның халқын Африка патшасының қолынан құтқарғанын ойламады, бірақ Киттим мен Есау ұрпақтарының жолымен жүріп, бауырлары Есау ұрпақтары үйреткен басқа құдайларға құлшылық етті; сондықтан: «Зұлымнан зұлымдық шығады» деп айтылады.
6 Зефо Киттимнің барлық ұлдарына сенімді түрде билік жүргізді, бірақ оны және оның бүкіл халқын Африка патшасының қолынан құтқарған Жаратқан Иені танымады; ал Африка әскерлері әдеттегідей Киттимге тонау үшін келмеді, өйткені олар Сефоның күшін білетін, ол олардың барлығын қылыштың жүзімен қырған, сондықтан Ангеас Елифаз ұлы Сефодан және Киттим ұлдарынан үнемі қорықты.
7 Сол кезде Сефо соғыстан оралып, Африка халқын қалай жеңіп, оларды қылыштың жүзімен шайқаста қалай жеңгенін көргенде, Сефо Киттим ұлдарына Мысырға барып, Жақыптың ұлдарымен және Мысыр патшасы перғауынмен шайқасуға кеңес берді.
8 Өйткені Сефо Мысырдың батырларының, Жүсіптің және оның ағаларының, Жақыптың ұлдарының, қайтыс болғанын, ал олардың барлық балалары, Исраил ұлдарының, Мысырда қалғанын естіді.
9 Зефо оларға және бүкіл Мысырға қарсы соғысуды, Жүсіп пен оның ағалары және бүкіл Мысыр елі Қанахан жерінде Жақыпты Хебронға жерлеуге барған кезде оларды жеңген ағалары Есау ұрпақтарының кегін алуды ойлады.
10 Сефо Едом патшасы Бедад ұлы Хададқа және оның барлық ағайындары, Есау ұрпақтарына елшілерін жіберіп, былай деді:
11 Африка патшасына қарсы соғыспаймын деп айтпадың ба, өйткені ол сенің келісімінің мүшесі? Міне, мен онымен соғысып, оны және оның барлық халқын қырдым.
12 Сондықтан мен енді Мысырға және сол жердегі Жақыптың ұрпақтарына қарсы соғысуды шештім. Жүсіп, оның ағалары және ата-бабалары әкелерін жерлеу үшін Хебронға барған кезде Қанахан жерінде бізге не істегені үшін олардан кек аламын.
13 Енді егер сендер маған көмектесу үшін және оларға және Мысырға қарсы соғысуға келуге келіссеңдер, онда біз бауырларымыздың кегін аламыз.
14 Есау ұлдары Сефоның сөздерін тыңдап, өте көп халық болып жиналды да, Сефо мен Киттим ұлдарына шайқаста көмектесуге аттанды.
15 Сосын Сефо шығыстың барлық ұлдарына және Ысмайылдың барлық ұлдарына осыған ұқсас сөздерді жіберді, олар жиналып, Сефо мен Киттим ұлдарына Мысырға қарсы соғыста көмектесуге келді.
16 Осы патшалардың барлығы, Едом патшасы, шығыс халқы, Ысмағұлдың барлық ұрпақтары және Киттим патшасы Сефо Хебронға барып, барлық әскерлерін тізіп шықты.
17 Қонақ үй өте ауыр болды, ұзындығы үш күндік жол жүретін қашықтыққа созылды, теңіз жағалауындағы құмдай көп адам саны санауға келмейді.
18 Осы патшалардың барлығы әскерлерімен бірге төмен түсіп, бүкіл Мысырға қарсы шайқасқа шықты да, Патрос аңғарында бірге қос тікті.
19 Олардың хабарын бүкіл Мысыр елі естіп, Мысыр жерінің және оған қарасты барлық қалалардың халқы, шамамен үш жүз мың адам, жиналды.
20 Мысырлықтар сол кезде Гөшен жерінде тұрған исраилдіктерге де хабар жіберіп, осы патшалармен шайқасуға шақырды.
21 Исраилдіктер жиналып, шамамен жүз елу адам болды да, мысырлықтарға көмектесу үшін шайқасқа аттанды.
22 Исраил мен мысырлықтардың адамдары, шамамен үш жүз мың адам және жүз елу адам, осы патшаларға қарсы шайқасқа аттанды. Олар Гөшен жерінің сыртынан Патросқа қарсы орналасты.
23 Мысырлықтар Исраилдің олармен бірге шайқасқа шығуына сенбеді, өйткені барлық мысырлықтар: «Исраил ұлдары бізді Есау мен Ысмағұлдың қолына тапсырар, өйткені олар өз бауырлары», – деді.
24 Сонда барлық мысырлықтар Исраил халқына: «Осы жерде бірге тұрыңдар, біз барып, Есау мен Ысмағұлдың ұрпақтарына қарсы шайқасамыз. Егер бұл патшалар бізден басым түссе, онда сіздер бірге келіп, бізге көмектесіңіздер», – деді. Исраил халқы солай істеді.
25 Киттим патшасы Есау немересі Елифаз ұлы Сефо, Едом патшасы Бедад ұлы Хадад және олардың барлық қостары, шығыстың барлық халқы және құмдай көп Ысмайылдың ұрпақтары Тахпанхестің қарсысындағы Патрос аңғарында бірге қоныстанды.
26 Сириялық Беор ұлы Балағам Сефоның қосында болды, өйткені ол Киттим ұлдарымен бірге шайқасқа келді, ал Балағам Сефо мен оның адамдарының алдында үлкен құрметке ие болды.

27 Сосын Зефо Балағамға: «Бізге бал ашып, шайқаста кімнің жеңетінін білейік, біз бе, әлде мысырлықтар ма?» – деді.
28 Балағам тұрып, бал ашу өнерін сынап көрді, ол бұл салада шебер еді, бірақ ол шатасып, қолындағы ісін құртып жіберді.
29 Ол қайтадан тырысып көрді, бірақ нәтижесіз болды. Балағам үмітін үзіп, оны тастап, аяқтамады, өйткені бұл Жаратқан Иенің қалауымен болды, бұл Сефо мен оның халқын соғыста ата-бабаларының Құдайы Жаратқан Иеге сенген Исраил ұлдарының қолына түсіру үшін болды.
30 Сефо мен Хадад әскерлерін шайқасқа дайындады, ал барлық мысырлықтар, шамамен үш жүз мың адам, оларға қарсы жалғыз аттанды, ал олармен бірге бірде-бір исраилдік болған жоқ.
31 Барлық мысырлықтар Патрос пен Тахпанхестің қарсысында осы патшалармен шайқасты, ал мысырлықтарға қарсы шайқас қатты болды.
32 Сол шайқаста патшалар мысырлықтардан күштірек болды. Сол күні жүз сексенге жуық мысырлық, отызға жуық патша әскері қаза тапты, ал барлық мысырлықтар патшалардан қашып кетті. Сондықтан Есау мен Ысмайылдың ұрпақтары мысырлықтарды қуып, оларды Исраил ұлдарының қосы орналасқан жерге дейін қырып-жоюды жалғастырды.
33 Сонда барлық мысырлықтар Исраил халқына: «Бізге тезірек келіп, көмектесіңдер, бізді Есау, Ысмағұл және Киттим ұрпақтарының қолынан құтқарыңдар», – деп айқайлады.
34 Исраил ұлдарының жүз елу адамы өз орындарынан осы патшалардың қостарына қашып кетті, ал Исраил ұлдары Құдайлары Жаратқан Иеге оларды құтқаруын жалбарынды.
35 Жаратқан Ие Исраилдің өтінішін қабыл алып, патшалардың барлық адамдарын олардың қолына берді. Исраил халқы осы патшаларға қарсы соғысты, ал Исраил халқы патшалардың шамамен төрт мың адамын өлтірді.
36 Сонда Жаратқан Ие патшалардың қосын қатты үрейлендірді, сондықтан Исраил ұлдарынан қорқу пайда болды.
37 Патшалардың барлық әскері Исраил ұлдарынан қашып кетті, ал Исраил ұлдары оларды қуып, Құш жерінің шекарасына дейін қырып-жоюды жалғастырды.
38 Исраилдіктер жолда олардың тағы екі мыңын қырып салды, бірақ бірде-біреуі қаза таппады.
39 Мысырлықтар Исраил ұлдарының патшалармен аз ғана адаммен шайқасқанын және оларға қарсы шайқастың өте қатты болғанын көргенде,
40 Қатты шайқастан барлық мысырлықтар өз өмірлерінен қатты қорқып, бүкіл мысырлықтар қашып кетті, әрқайсысы сап түзеген әскерден тығылып, жолға тығылды, ал исраилдіктерді шайқасқа қалдырды.
41 Исраил халқы патшаның адамдарына қатты соққы берді, олар оларды Куш жерінің шекарасына дейін қуып жібергеннен кейін, олардан кері қайтты.
42 Мысырлықтардың өздеріне не істегенін бүкіл Исраил халқы білді: олар шайқаста қашып, жалғыз қалдырып кеткен еді.
43 Исраил ұлдары да айлакерлікпен әрекет етті. Исраил ұлдары шайқастан қайтып келе жатқанда, жолда мысырлықтардың бірнешеуін тауып, сол жерде қырып тастады.
44 Олар оларды өлтіріп жатқанда, мына сөздерді айтты:
45 Неге бізді тастап, аз халық болып, бізді талқандауға келген патшалармен соғысу үшін, осылайша өз жандарыңды құтқару үшін кеттіңдер?
46 Исраилдіктер жолда кездескен кейбір нәрселер туралы бір-біріне: «Ұрыңдар, ұрыңдар, өйткені ол ысмайылдық, едомдық немесе киттим ұрпағынан», – деді. Олар оның қасына келіп, оны өлтірді, бірақ оның мысырлық екенін білді.
47 Исраил халқы мысырлықтарға қарсы айлакерлікпен осылай істеді, себебі олар шайқаста оларды тастап, қашып кеткен еді.
48 Исраил халқы жолда екі жүзге жуық мысырлықтарды осылайша қырып тастады.
49 Мысырдың барлық халқы Исраил ұлдарының өздеріне жасаған зұлымдығын көрді, сондықтан бүкіл мысырлықтар Исраил ұлдарынан қатты қорықты, өйткені олар олардың зор күшін көрді, және олардың бірде-бірі қаза таппады.
50 Осылайша бүкіл Исраил халқы Гөшенге қуана оралды, ал қалған Мысыр халқы өз жерлеріне қайтты.

65-ТАРАУ

1 Осы оқиғалардан кейін Мысыр патшасы перғауынның барлық кеңесшілері және Мысырдың барлық ақсақалдары жиналып, патшаның алдына келіп, жерге дейін иіліп тағзым етті де, оның алдында отырды.
2 Сонда Мысырдың кеңесшілері мен ақсақалдары патшаға былай деді:
3 Міне, Исраил халқы бізден әлдеқайда көп және күшті, және біз шайқастан қайтып келе жатқанда, олардың бізге жолда жасаған барлық жамандықтарын сен білесің.
4 Сен олардың күшті күшін де көрдің, өйткені бұл күш оларға ата-бабаларынан бері берілген, өйткені құмдай көп халыққа қарсы бірнеше адам ғана шығып, оларды қылыштың жүзімен қырды, бірақ олардың ешқайсысы қаза таппады, егер олар көп болса, оларды толығымен жойып жіберер еді.
5 Енді оларды арамыздан біртіндеп жойып жібергенше, жер бетінде бізден тым көп болып кетпеуі үшін не істеуіміз керектігі туралы кеңес беріңізші.
6 Егер Исраил ұрпақтары жер бетінде көбейсе, олар бізге кедергі болады, ал егер соғыс болса, олар өздерінің үлкен күшімен жауларымызға қосылып, бізге қарсы соғысады, бізді жер бетінен жойып, кетіп қалады.
7 Сонда патша Мысыр ақсақалдарына былай деп жауап берді: «Исраилге қарсы осындай жоспар жасалған, біз одан бас тартпаймыз.
8 Міне, сол жерде Питом мен Рамесес, шайқасқа төзімді бекініссіз қалалар бар. Оларды салып, нығайту үшін сіз бен біздің міндетіміз.
9 Енді сен де барып, оларға қарсы айлакерлікпен әрекет ет, патшаның бұйрығымен Мысыр мен Гөшенде былай деп дауыс шығар:

10 Мысырдың барлық ер адамдары, Гошен, Патрос және олардың барлық тұрғындары! Патша бізге Питом мен Рамесес қалаларын салып, оларды шайқасқа бекінуді бұйырды; бүкіл Мысырдан, Исраил ұлдарынан және қала тұрғындарының барлығынан бізбен бірге құрылыс салуға келіскендердің әрқайсысына патшаның бұйрығымен күн сайын жалақы төленеді; сондықтан алдымен барып, айлакерлікпен жұмыс істеңдер, жиналып, құрылыс салу үшін Питом мен Рамесеске келіңдер.

11 Құрылыс жұмыстарын жүргізіп жатқанда, патшаның бұйрығымен Мысырда күн сайын осындай жарлық жариялансын.

12 Исраил ұлдарының кейбірі сенімен бірге құрылыс салуға келгенде, сен оларға күн сайын бірнеше күнге жалақыларын беріп тұруың керек.

13 Олар күнделікті жалақылары үшін сіздермен бірге құрылыс салғаннан кейін, күн сайын бір-бірлеп олардан жасырын түрде алыстаңыздар, сонда сіздер көтеріліп, олардың жұмыс бақылаушылары мен басшылары боласыздар, содан кейін оларды жалақысыз құрылыс салуға қалдырасыздар, ал егер олар бас тартса, онда оларды бар күштеріңізбен құрылыс салуға мәжбүрлеңіздер.

14 Егер сіз осылай істесеңіз, жерімізді Исраил ұлдарына қарсы нығайтуымыз жақсы болады, өйткені құрылыс пен жұмыстың шаршауына байланысты Исраил ұлдары азаяды, себебі сіз оларды күн сайын әйелдерінен айырасыз.

15 Мысырдың барлық ақсақалдары патшаның кеңесін тыңдады, бұл кеңес оларға да, перғауынның қызметшілеріне де, бүкіл мысырлықтарға да ұнады, сондықтан олар патшаның айтқанын істеді.

16 Барлық қызметшілер патшадан кетіп, бүкіл Мысырда, Тахпанхес пен Гөшенде және Мысырдың айналасындағы барлық қалаларда жарлық шығарды:

17 Есау мен Ысмағұлдың ұрпақтарының бізге не істегенін көрдіңдер. Олар бізге қарсы соғысқа келіп, бізді жойып жібергісі келді.

18 Сондықтан патша бізге жерді нығайтуды, Питом мен Рамесес қалаларын салуды және егер олар бізге қарсы тағы да шабуыл жасаса, оларды шайқасқа дайындауды бұйырды.

19 Бүкіл Мысырдан және Исраил ұлдарынан бізбен бірге құрылыс салуға келетін кез келген адамға патша бізге бұйрық бергендей, күнделікті жалақысын төлейді.

20 Мысырлықтар мен бүкіл Исраил халқы перғауынның қызметшілерінің айтқандарының бәрін естігенде, мысырлықтар мен Исраил халқы перғауынның қызметшілері Питом мен Рамесеспен бірге құрылыс салуға келді, бірақ Леуі ұлдарының ешқайсысы бауырларымен бірге құрылыс салуға келмеді.

21 Перғауынның барлық қызметшілері мен оның әміршілері алдымен айла-шарғымен келіп, бүкіл Исраилді күнделікті жалдамалы жұмысшылар ретінде жұмысқа тартты, ал олар басында Исраилге күнделікті жалақыларын беріп отырды.

22 Перғауынның қызметшілері бүкіл Исраил халқымен бірге құрылыс жұмыстарын жүргізіп, Исраил халқымен бірге бір ай бойы жұмыс істеді.

23 Айдың соңында перғауынның барлық қызметшілері күн сайын Исраил халқынан жасырын түрде шегіне бастады.

24 Сол кезде Исраил жұмысын жалғастырды, бірақ олар күнделікті жалақыларын алды, себебі сол кезде мысырлықтардың кейбіреулері әлі де Исраилмен бірге жұмыс істеп жүрген еді; сондықтан мысырлықтар сол күндері Исраилге жалақыларын берді, осылайша олар, әріптестері, өз еңбектерінің ақысын ала алатын болды.

25 Бір жыл төрт айдың соңында барлық мысырлықтар Исраил ұлдарынан шегініп кетті, сондықтан Исраил ұлдары жұмыспен жалғыз қалды.

26 Мысырлықтардың бәрі Исраил ұлдарынан шегінгеннен кейін, олар қайтып оралып, оларға қысым көрсетіп, әмірші болды. Олардың кейбіреулері Исраил ұлдарына жұмыс берушілер ретінде қарап, олардан еңбегінің ақысын алып отырды.

27 Мысырлықтар күн сайын Исраил халқына осылай істеп, жұмыстарында азап шегетін.

28 Исраилдің барлық ұлдары жалғыз жұмыс істеп жүрді, ал мысырлықтар сол кезден бастап Исраил ұлдарына ешқандай ақы төлеуден бас тартты.

29 Исраилдіктердің кейбіреулері жалақылары төленбегендіктен жұмыс істеуден бас тартқан кезде, перғауынның жалақы төлеушілері мен қызметшілері оларды қанап, қатты соққыға жығып, бауырларымен бірге жұмыс істеуге мәжбүр етті. Барлық мысырлықтар Исраил халқына күн сайын осылай істеді.

30 Исраилдің барлық ұлдары бұл мәселеде мысырлықтардан қатты қорықты, сондықтан барлық исраилдік ұлдар қайтып оралып, жалғыз өзі ақысыз жұмыс істеді.

31 Исраил халқы Питом мен Рамесес қалаларын салды, ал барлық Исраил халқы жұмыс істеді, кейбіреулері кірпіш құйды, ал кейбіреулері құрылыс жұмыстарын жүргізді. Исраил халқы бүкіл Мысыр жерін және оның қабырғаларын салып, нығайтты. Исраил халқы Жаратқан Ие оларды есіне алып, Мысырдан алып шыққанға дейін көптеген жылдар бойы жұмыс істеді.

32 Бірақ Леуіліктер басынан бастап Мысырдан шыққанға дейін Исраилдегі бауырларымен бірге жұмыс істеген жоқ.

33 Леуіліктердің бәрі мысырлықтардың осы сөздердің бәрін исраилдіктерге алдап айтқанын білетіндіктен, Леуіліктер бауырларымен бірге жұмысқа барудан бас тартты.

34 Мысырлықтар кейіннен Леуі ұлдарын жұмысқа орналастыруға назар аудармады, өйткені олар бастапқыда бауырларымен бірге болмағандықтан, мысырлықтар оларды жайына қалдырды.

35 Мысырлықтар сол жұмыста исраилдіктерге қарсы қатыгездік танытты, ал мысырлықтар исраилдіктерді қатал жұмысқа мәжбүр етті.

36 Мысырлықтар исраилдіктердің өмірін ауыр жұмыстармен, кірпіш қалаумен және егістіктегі барлық жұмыстармен ащыландырды.

37 Исраил халқы Мысыр патшасы Мелолды «Мерор, Мысыр патшасы» деп атады, себебі оның кезінде мысырлықтар барлық жұмыс түрлерімен өмірлерін қиындатып жіберген еді.

38 Мысырлықтар исраилдіктерді қинау үшін оларға ауыр жұмыс істеген барлық жұмыстарды қатаң түрде орындады, бірақ олар неғұрлым көп қинаған сайын, соғұрлым көбейе берді. Мысырлықтар исраилдіктерге қайғыра бастады.

66-ТАРАУ

1 Сол кезде Едом патшасы Бедад ұлы Хадад қайтыс болды, оның орнына шығыс ұлдарының жерінен шыққан Месректен шыққан Самла патшалық құрды.
2 Мысыр патшасы перғауынның билік құрған он үшінші жылы, яғни исраилдіктердің Мысырға көшкен жүз жиырма бесінші жылы, Самла Едомға он сегіз жыл билік құрды.
3 Ол билік құрған кезде, әскерін Елифаз ұлы Сефо мен Киттим ұлдарына қарсы соғысуға жіберді, өйткені олар Африка патшасы Ангеасқа қарсы соғыс ашып, оның бүкіл әскерін жойып жіберген еді.
4 Бірақ ол онымен сөйлеспеді, себебі Есау ұрпақтары: «Ол олардың бауырлары» деп, оны тыйып тастады. Сондықтан Самла Есау ұрпақтарының сөзіне құлақ асып, барлық әскерімен Едом жеріне қайтып кетті де, Елифаз ұлы Сефомен соғыспады.
5 Мысыр патшасы перғауын бұл туралы естігенде: «Едом патшасы Самла Киттим ұлдарымен соғысуды шешті, содан кейін ол Мысырға қарсы соғысуға келеді», – деді.
6 Мысырлықтар бұл жағдайды естігенде, Хададтың тұсында Есау ұлдарымен соғысқандай, исраилдіктер де оларға солай істемесін деп, исраилдіктерге ауыртпалық түсірді.
7 Сонда мысырлықтар исраилдіктерге: «Жұмыстарыңды тездетіп атқарыңдар, жұмыстарыңды аяқтаңдар, жерді нығайтыңдар. Бауырларың Есау ұрпақтары бізге қарсы соғысқа келмесін, өйткені олар сендердің кесірлеріңнен бізге қарсы шығады», – деді.
8 Исраилдіктер күн сайын мысырлықтардың жұмысын істеп жүрді, ал мысырлықтар Исраил халқын елдегі әлсірету үшін оларға қысым көрсетті.
9 Бірақ мысырлықтар исраилдіктерге күш салған сайын, исраилдіктердің саны да көбейіп, өсті, бүкіл Мысыр исраилдіктерге толып кетті.
10 Исраилдің Мысырға көшкеніне жүз жиырма бесінші жылы мысырлықтардың бәрі Исраилге қарсы жасаған жоспарларының жүзеге аспағанын, керісінше, олардың көбейіп, Мысыр мен Гөшен жері Исраил ұлдарына толып кеткенін көрді.
11 Сонда Мысырдың барлық ақсақалдары мен данышпандары патшаның алдына келіп, оған бас иіп, оның алдында отырды.
12 Мысырдың барлық ақсақалдары мен данышпандары патшаға: «Патша мәңгі жасасын! Сен бізге Исраил ұлдарына қарсы кеңес берген едің, біз оларға патшаның сөзі бойынша әрекет еттік», – деді.
13 Бірақ еңбектің артуына қарай олар жер бетінде де көбейіп, өседі, міне, бүкіл ел олармен толып тұр.
14 Енді, патша мырзамыз, бүкіл Мысыр халқының көзі сізге қарап тұр. Оларға даналығыңызды көрсетіп, Исраилді жеңіп, оларды жойып жіберуге немесе елден алып тастауға кеңес беріңіз. Патша оларға былай деп жауап берді: «Оларға не істеу керектігін білу үшін осы мәселе бойынша кеңес беріңіздер».
15 Патша кеңесшілерінің бірі, Месопотамиядан, Ус жерінен келген Әйүп есімді бір қызметкер патшаға былай деп жауап берді:
16 Егер патшаға ұнаса, қызметшісінің кеңесіне құлақ ассын; патша оған: «Айт», – деді.
17 Әйүп патшаның, әміршілердің және Мысырдың барлық ақсақалдарының алдында былай деді:
18 Міне, патшаның Исраил ұлдарының еңбегіне қатысты бұрын берген кеңесі өте жақсы, сондықтан еңбек ететіндерді мәңгілікке шеттетпеу керек.
19 Бірақ егер патша оларды қинауды жөн көрсе, оларды жеңілдету үшін мына кеңесті беріп отырсыздар.
20 Міне, біз ұзақ уақыт бойы соғыстан қорқып келдік, сондықтан: «Исраил елінде өсіп-өнгенде, соғыс болса, бізді елден қуып жібереді», – дедік.
21 Егер патша мақұлдаса, патша жарлығы шығарылсын. Мысыр заңдарында Исраил халқынан туған әрбір ер баланың қаны жерге төгілсін деп жазылсын.
22 Сен осылай істегеніңмен, Исраилдің барлық еркек балалары өлгеннен кейін, олардың соғыстарының зұлымдығы тоқтайды; патша солай істесін, барлық еврей акушерлерін шақырып, оларға бұл істі орындауды бұйырсын; бұл іс патша мен әміршілерге ұнады, ал патша Әйүптің сөзіне сай істеді.
23 Патша еврей акушерлерін шақыртты, олардың біреуінің аты Шефра, екіншісінің аты Пуа еді.
24 Сонда акушерлер патшаның алдына келіп, оның алдында тұрды.
25 Патша оларға: «Егер еврей әйелдеріне акушерлік қызмет көрсетіп, олардың нәжістерін көргенде, егер ұл болса, оны өлтіріңдер, ал егер қыз болса, тірі қалсын», – деді.
26 Бірақ егер сендер бұлай істемесеңдер, Мен сендерді және барлық үйлеріңді өртеп жіберемін.
27 Бірақ акушерлер Құдайдан қорқып, Мысыр патшасына да, оның сөздеріне де құлақ аспады. Еврей әйелдері акушерге ұл немесе қыз туып бергенде, акушер балаға қажеттінің бәрін жасап, оны тірі қалдырды; акушерлер күн сайын осылай істеді.
28 Бұл туралы патшаға хабарланды, ол акушерлерді шақыртып: «Неге сендер бұлай істедіңдер және балаларды тірі қалдырдыңдар?» – деп сұрады.
29 Сонда акушерлер патшаның алдында бірлесіп былай деп жауап берді:
30 Патша еврей әйелдерін мысырлық әйелдер сияқты деп ойламасын, өйткені барлық Исраил ұлдары босанады, акушер келгенге дейін босанады. Ал біз, сіздің күңдеріңіз, көп күннен бері ешбір еврей әйелі бізге босанған жоқ, өйткені барлық еврей әйелдері өздерінің босанатын әйелдері, өйткені олар босанады.
31 Перғауын олардың сөздерін естіп, сенді, ал акушерлер патшадан кетіп қалды, ал Құдай оларға жақсылық жасады, ал халық көбейіп, өте көбейді.

67-ТАРАУ

1 Мысыр елінде Леуі ұрпағынан шыққан Амрам есімді бір адам өмір сүрді. Ол Кехаттың ұлы, Леуі Исраилдің ұлы еді.

2 Сол адам барып, әкесінің әпкесінің қызы Иохебедті алды. Ол жүз жиырма алты жастағы әйел еді.
3 Әйел жүкті болып, қыз туды. Оған Мәриям деген ат қойды, себебі сол кезде мысырлықтар Исраил ұлдарының өмірін ащы еткен еді.
4 Ол тағы да жүкті болып, ұл туды да, оған Харон деп ат қойды, өйткені ол құрсақ көтерген кезде перғауын Исраил ұлдарының қанын төге бастады.
5 Сол күндері Киттим патшасы Есау немересі Елифаздың ұлы Сефо қайтыс болды, оның орнына Жанех патшалық құрды.
6 Зефо Киттим ұлдарына елу жыл билік құрды. Ол қайтыс болып, Киттим жеріндегі Набна қаласында жерленді.
7 Киттим ұрпағының ең мықты жауынгерлерінің бірі Жанеас одан кейін патшалық құрып, елу жыл билік құрды.
8 Киттим патшасы қайтыс болғаннан кейін, Беор ұлы Балағам Киттим жерінен қашып, Мысырға, Мысыр патшасы перғауынға барды.
9 Перғауын оны үлкен құрметпен қарсы алды, өйткені ол оның даналығы туралы естіген еді, оған сыйлықтар беріп, кеңесші етіп тағайындады және оны жоғары бағалады.
10 Балағам Мысырда патшаның барлық ақсүйектерімен бірге құрметті өмір сүрді, ал ақсүйектер оны жоғарылатты, өйткені олардың бәрі оның даналығын үйренгісі келді.
11 Исраилдің Мысырға көшкеніне жүз отызыншы жыл болғанда, перғауын өзінің патша тағында отырғанын түсінде көрді. Ол көзін көтеріп, алдында тұрған бір қартты көрді, ал қарттың қолында саудагерлер қолданатын таразылар болды.
12 Қарт кісі таразыны алып, перғауынның алдына ілді.
13 Қарт кісі Мысырдың барлық ақсақалдарын, барлық беделділері мен ұлыларын алып, оларды бір таразыға байлап қойды.
14 Ол сүтті лақты алып, екінші таразыға салды, лақ бәрінен де басым болды.
15 Перғауын бұл қорқынышты көрініске таң қалды, себебі бала бәрінен де басым болды. Перғауын оянып, түс көріпті.
16 Перғауын таңертең ерте тұрып, барлық қызметшілерін шақырып алып, түстерін айтып берді. Сонда адамдар қатты қорқып кетті.
17 Патша барлық данышпандарына: «Мен көрген түстің мағынасын түсіндіріп беріңіздерші, сонда мен оны білемін», – деді.
18 Беор ұлы Балағам патшаға былай деп жауап берді: «Бұл соңғы күндері Мысырға қарсы шығатын үлкен зұлымдықтан басқа ештеңе емес.
19 Өйткені Исраилде бүкіл Мысырды және оның тұрғындарын жойып, исраилдіктерді құдіретті қолмен Мысырдан алып шығатын ұл туылады.
20 Енді, уа, патша, Мысырға осы зұлымдық келмес бұрын, Исраил ұлдарының үміті мен үмітін жоққа шығару үшін осы мәселе бойынша кеңес алыңыз.
21 Патша Балағамға: «Исраилге не істейміз?» – деді. Біз бастапқыда оларға қарсы белгілі бір кеңес өткіздік, бірақ оларды жеңе алмадық.
22 Енді оларға қарсы кеңес беріп, біз оларды жеңе аламыз.
23 Сонда Балағам патшаға былай деп жауап берді: «Енді екі кеңесшіңізді шақырыңыз, олардың бұл мәселеге қатысты кеңесін көрейік, содан кейін қызметшіңіз сөйлейді».
24 Патша екі кеңесшісін: мадияндық Рауел мен уздік Әйүпті шақыртып алды. Олар келіп, патшаның алдында отырды.
25 Патша оларға былай деді: «Міне, сендер менің көрген түсімді де, оның жоруын да естідіңдер. Енді кеңес беріп, Исраил халқына не істеу керектігін біліп, олардың зұлымдығы бізге қарсы шықпас бұрын, оларды жеңу үшін не істеу керектігін қарастырыңдар».
26 Мадияндық Рәгуел патшаға былай деп жауап берді: «Патша өмір сүрсін, патша мәңгі жасасын!»
27 Егер патшаға ұнаса, еврейлерден бас тартып, оларды тастап кетсін, оларға қарсы қолын созбасын.
28 Өйткені Жаратқан Ие ежелгі заманда таңдап, жер бетіндегі барлық халықтар мен жер патшаларының арасынан өз мұрасына жеребе ретінде алған осылар еді; және Құдайлары кек алмаған, оларға жазасыз қолын созған кім бар?
29 Сен білесің ғой, Ыбырайым Мысырға барғанда, Мысырдың бұрынғы патшасы перғауын әйелі Сараны көріп, оған үйленді. Өйткені Ыбырайым: «Ол менің қарындасым», – деп ойлаған, өйткені ол Мысыр халқы оны әйелі үшін өлтіріп тастай ма деп қорықты.
30 Мысыр патшасы Сараны алып кеткеннен кейін, Құдай оны және оның үй ішін ауыр індеттерге ұшыратты, ол әйелі Сараны Ыбырайымға қайтарып бергенше, ол сауығып кетті.
31 Філістірлердің герарлық патшасы Әбумәлікті Құдай Ыбырайымның әйелі Сара үшін жазалады, өйткені ол адамнан малға дейінгі барлық жатырды тоқтатты.
32 Олардың Құдайы түнде түс көріп, Әбумәлікке келіп, оны қорқытып, ол алып кеткен Сараны Ыбырайымға қайтарып беруін өтінді. Кейін Герардың барлық халқы Сара үшін жазаланды. Ыбырайым олар үшін Құдайына дұға етті, ол оған жалбарынды, ал ол оларды сауықтырды.
33 Әбумәлік өзіне және халқына келетін барлық пәледен қорқып, әйелі Сараға Ыбырайымға оралып, оған көптеген сыйлықтар берді.
34 Ол Ысқақты Герардан қуып жібергенде де солай істеді. Құдай оған керемет істер жасады: Герардың барлық су ағыстары кеуіп, жеміс беретін ағаштары өспеді.
35 Герарлық Әбумәлік, оның достарының бірі Ахузат және әскерінің қолбасшысы Пихол оған келіп, еңкейіп, жерге дейін иілді.
36 Олар одан өздері үшін дұға етуін өтінді, ол олар үшін Жаратқан Иеге дұға етті, Жаратқан Ие оның жалбарынуын қабыл алып, оларды сауықтырды.
37 Қарапайым адам Жақып та өзінің адалдығының арқасында ағасы Есау мен оның жанын алмақ болған сириялық Лабанның қолынан, сондай-ақ оған және оның балаларына қарсы шығып, оларды жойып жіберген барлық Қанахан патшаларының қолынан құтқарылды. Жаратқан Ие оларды олардың қолынан

құтқарды, олар шабуыл жасап, оларды қырып тастады. Өйткені кім оларға жазасыз қолын созды?
38 Әкеңнің әкесі, бұрынғы перғауын, Жақыптың ұлы Жүсіптің даналығын көргенде, оны Мысыр елінің барлық әміршілерінен жоғары көтерді, өйткені ол өзінің даналығымен елдің барлық тұрғындарын аштықтан құтқарды.
39 Содан кейін ол Жақып пен оның балаларына Мысырға келуді бұйырды, сонда олардың ізгілігі арқылы Мысыр жері мен Гөшен жері аштықтан құтқарылады.
40 Енді, егер бұл саған ұнаса, Исраил халқын жойма. Ал егер олардың Мысырда тұруын қаламасаң, оларды осы жерден қуып жібер. Олар ата-бабалары тұрып жатқан Қанахан жеріне барсын.
41 Перғауын Етордың сөздерін естігенде, оған қатты ашуланды. Ол ұялып, патшаның алдынан тұрып, Жүсіптің таяғын алып, өз жері Мадиянға кетті.
42 Патша уздік Әйүптен: «Әйүп, не дейсің, еврейлерге қатысты қандай кеңес бересің?» – деп сұрады.
43 Сонда Әйүп патшаға былай деді: «Міне, жердің барлық тұрғындары сенің қолыңда, патша өз қалауынша істесін».
44 Патша Балағамға: «Балағам, не дейсің, сөзіңді айт, біз тыңдайық», – деді.
45 Балағам патшаға: «Патшаның еврейлерге қарсы айтқан барлық кеңестерінен олар құтылады, ал патша оларға ешқандай кеңеспен қарсы тұра алмайды», – деді.
46 Егер сен оларды жалынды отпен азайтамын деп ойласаң да, оларды жеңе алмайсың, өйткені олардың Құдайы әкелері Ыбырайымды халдейлердің Ур қаласынан құтқарды; ал егер сен оларды қылышпен жойып жіберемін деп ойласаң, онда олардың әкесі Ысқақ одан құтқарылып, оның орнына қошқар қойылды.
47 Егер сен оларды ауыр және ауыр жұмыспен кемсіткің келсе, бұған да төтеп бере алмайсың, өйткені олардың әкесі Жақып Лабанға барлық ауыр жұмыстарда қызмет етіп, табысқа жетті.
48 Енді, уа, патша, менің сөздерімді тыңдаңыз, өйткені бұл оларға қарсы жасалған кеңес, сіз оларды жеңесіз және одан бас тартпауыңыз керек.
49 Егер патша қаласа, бүгіннен бастап туылатын барлық балаларын суға тастауды бұйырсын, өйткені сен олардың есімін өшіре алмайсың, өйткені олардың ешқайсысы да, әкелері де осылай сотталмаған.
50 Патша Балағамның сөздерін естіді, бұл патша мен әміршілерге ұнады, сондықтан патша Балағамның айтқанын істеді.
51 Патша бүкіл Мысыр елінде: «Бүгіннен бастап еврейлерде туылған әрбір ер бала суға тасталсын», – деген жарлық пен заң шығаруды бұйырды.
52 Сонда перғауын барлық қызметшілерін шақырып алып: «Барып, Исраил ұлдары тұратын Гөшен жерін іздеп тауып, еврейлердің әрбір ұлы өзенге тасталсын, ал әрбір қыз бала тірі қалсын», – деді.
53 Исраил ұлдары перғауынның ер балаларын өзенге тастауды бұйырғанын естігенде, кейбіреулері әйелдерінен ажырап, басқалары оларға жабысып қалды.
54 Сол күннен бастап, күйеулерімен бірге қалған исраилдік әйелдердің босану уақыты келгенде, олар далаға барып, сол жерде босанып, балаларын далада қалдырып, үйлеріне қайтты.
55 Ата-бабаларына оларды көбейтуге ант берген Жаратқан Ие көктегі қызметші періштелерінің бірін әрбір баланы сумен жуып, майлап, сүлгімен сүртіп, қолына екі тегіс тас бергізді, олардың бірінен сүт, екіншісінен бал сорады, ал шашын тізесіне дейін өсірді, сол арқылы ол өзін жауып, оған деген мейірімділігі арқылы жұбатып, жабысып қалды.
56 Құдай оларға мейіріммен қарап, оларды жер бетінде көбейткісі келгенде, жеріне оларды өскенше сақтауды бұйырды. Содан кейін жер аузын ашып, оларды құсып жіберді, олар қаладан жер шөптері мен орман шөбі сияқты өсіп шықты. Әрқайсысы өз отбасына және әкесінің үйіне оралып, солармен бірге қалды.
57 Исраил ұлдарының сәбилері Құдайдың оларға берген мейірімінің арқасында жер бетінде даладағы шөптер сияқты өсіп-өнді.
58 Мұны көргенде, мысырлықтардың бәрі өгіздері мен соқаларын алып, өз егістігіне қарай бет алды. Олар жерді тұқым себу кезіндегідей жыртты.
59 Олар жер жыртқан кезде Исраил ұлдарының нәрестелеріне зиян келтіре алмады, сондықтан халық көбейіп, саны күрт өсті.
60 Перғауын күн сайын өз қызметкерлеріне Исраил ұлдарының нәрестелерін іздеу үшін Гөшенге баруды бұйырды.
61 Олар біреуін іздеп тапқаннан кейін, оны анасының құшағынан күшпен алып, өзенге лақтырып жіберді, ал қыз баланы анасымен қалдырды; мысырлықтар исраилдіктерге үнемі осылай істеді.

68-ТАРАУ

1 Сол кезде Құдайдың Рухы Амрамның қызы, Һаронның қарындасы Мәриямға түсті. Ол сыртқа шығып, үй туралы пайғамбарлық етіп: «Міне, енді әке-шешемізден ұл туылады, ол Исраилді Мысырдың қолынан құтқарады», – деді.
2 Амрам қызының сөздерін естігенде, барып, әйелін үйіне алып кетті. Перғауын Жақыптың үйіндегі барлық ер балаларды суға тастауды бұйырған кезде, ол оны қуып жіберген еді.
3 Амрам әйелі Йохебедті қуып жібергеннен кейін үш жылдан соң оған үйленді. Ол оған жақындағанда, ол жүкті болды.
4 Құрсақта болғаннан кейін жеті айдың соңында ол ұл туды. Үйдің бәрі күн мен ай жарқыраған кездегідей жарқырап, нұрға толды.
5 Әйел баланың жақсы және көзге ұнайтынын көргенде, оны үш ай бойы ішкі бөлмеде жасырып қойды.
6 Сол күндері мысырлықтар сол жердегі барлық еврейлерді қырып-жоюға қастандық жасады.
7 Мысырлық әйелдер Исраил ұлдары тұратын Гөшенге барып, әлі сөйлей алмайтын нәрестелерін иықтарына көтеріп алды.
8 Сол күндері Исраил әйелдері босанған кезде, әр әйел өз ұлын мысырлықтардан жасырып қойған еді. Мысырлықтар олардың босанып жатқанын білмес үшін және оларды елден жойып жібермес үшін.

9 Мысырлық әйелдер Гөшенге келді, ал сөйлей алмайтын балалары олардың иығына түсті. Мысырлық әйел еврей әйелінің үйіне кіргенде, оның баласы жылай бастады.
10 Ол айқайлағанда, ішкі бөлмедегі бала жауап берді. Мысырлық әйелдер барып, перғауынның сарайына айтып берді.
11 Перғауын балаларды ұстап алып, өлтіру үшін қызметшілерін жіберді; мысырлықтар еврей әйелдеріне үнемі осылай істеді.
12 Сол кезде, Йохебед ұлын жасырғаннан кейін үш айдай уақыт өткен соң, бұл оқиға перғауынның сарайына мәлім болды.
13 Әйел сақшылар келгенге дейін ұлын алып кетуге асықты. Ол қамыс салынған сандық алып, оны шырыш пен шайырмен майлап, баланы соған салып, өзен жағасындағы жағаларға қойды.
14 Ал әпкесі Мәриям оған не істелетінін және сөздерінің соңы не болатынын білу үшін алыстан тұрды.
15 Сол кезде Құдай Мысыр жеріне қатты аптап ыстық жіберді, ол адамның денесін күн сияқты күйдіріп жіберді, ал мысырлықтарды қатты қинатты.
16 Мысырлықтардың бәрі өзенге шомылуға кетті, себебі ыстық олардың денесін күйдіріп жіберді.
17 Перғауынның қызы Батия да ыстықтан өзенге шомылуға кетті, оның қызметшілері және Мысырдың барлық әйелдері өзеннің жағасында жүрді.
18 Батия өзенге көз тастап, су бетіндегі сандыққа көзі түсті де, қызметшісін оны әкелуге жіберді.
19 Ол оны ашып, баланы көрді, онда жылап жатқан нәрестені көрді де, оған жаны ашыды. Ол: «Бұл еврей балаларының бірі», – деді.
20 Өзен жағасында жүрген Мысырдың барлық әйелдері оны емізгісі келді, бірақ ол емізгісі келмеді, себебі бұл Жаратқан Иенің оны анасының кеудесіне қайтару үшін жасаған әрекеті еді.
21 Сол кезде оның әпкесі Мәриям өзен жағасындағы мысырлық әйелдердің арасында болды. Ол мұны көріп, перғауынның қызына: «Барып, еврей әйелдерінен бір емізуші әйелді шақырып берейін бе? Ол саған баланы емізеді ме?» – деді.
22 Перғауынның қызы оған: «Бар», – деді. Қыз барып, баланың анасын шақырды.
23 Перғауынның қызы Йохебедке: «Мына баланы алып кетіп, маған еміз, мен саған күніне екі тиын күміс төлеймін», – деді. Әйел баланы алып, емізді.
24 Екі жылдан кейін, бала өскенде, оны перғауынның қызына алып келді. Ол оған ұл болып көрінді. Ол оған: «Мен оны судан шығардым», – деп, оған Мұса деген ат қойды.
25 Әкесі Амрам оған Хабар деген ат қойды, себебі ол: «Ол әйелімен жыныстық қатынасқа түсіп, оны тастап кеткен еді», – деді.
26 Анасы Йохебед оған Жекутиел деген ат қойды, өйткені ол: «Мен оны Құдіреті шексіз Құдайдан үміттендім, ал Құдай оны маған қайтарды», – деді.
27 Әпкесі Мәриям оны Еред деп атады, өйткені ол оның соңы не болатынын білу үшін өзенге қарай түсті.
28 Ағасы Һарон оған Әби Занух деген ат қойып: «Әкем анамды тастап, өз кесірінен оған оралды», – деді.
29 Амрамның әкесі Кехат оған Абиғдор деген ат қойды, себебі Құдай оның арқасында Жақыптың үйінің жарылған жерін жөндеп, олар енді өз ұлдарын суға тастай алмайтын болды.
30 Олардың күтушісі оған Әби Сохо деп ат қойып: «Ол Хам ұлдарынан қорқып, үш ай бойы шатырында жасырынып жүрді», – деді.
31 Бүкіл Исраил халқы оған Нетанел ұлы Шемаях деген ат қойып: «Құдай оның заманында олардың айқайын естіп, оларды қанаушыларынан құтқарды», – деді.
32 Мұса перғауынның үйінде болды, ол перғауынның қызы Батияның ұлы болды, ал Мұса патшаның ұлдарының арасында өсті.

69-ТАРАУ

1 Едом патшасы сол күндері, билік құрған он сегізінші жылы қайтыс болып, Едом жерінде өзі үшін патшалық резиденция ретінде салдырған ғибадатханасына жерленді.
2 Есау ұлдары өзен жағасындағы Петорға адам жіберіп, сол жерден Саул есімді, келбетті, сұлу жас жігітті алып келіп, Самланың орнына патша етіп қойды.
3 Саул Едом жерінде Есаудан тараған барлық ұрпақтарға қырық жыл бойы билік етті.
4 Мысыр патшасы перғауын Балағамның Исраил халқына берген кеңесінің жүзеге аспағанын, бірақ олардың әлі де өсіп-өніп, бүкіл Мысыр жерінде көбейіп, көбейіп жатқанын көргенде,
5 Сол күндері перғауын бүкіл Мысыр елінде Исраил халқына: «Ешкім күнделікті еңбегінен ештеңені кемітпесін» деген жарлық шығаруды бұйырды.
6 Ал егер адам күнделікті істейтін жұмысында, мейлі ол ерітіндіде болсын, кірпіште болсын, кемшілікке ұшыраса, оның орнына кенже ұлы қойылады.
7 Сол кезде Мысырдың еңбегі Исраил ұлдарына күшейе түсті. Егер біреудің күнделікті еңбегіне бір кірпіш жетіспесе, мысырлықтар оның кенже ұлын анасынан күштеп алып, әкесі тастап кеткен кірпіштің орнына үйге кіргізетін.
8 Мысырлықтар күн сайын, ұзақ уақыт бойы барлық исраилдіктерге осылай істеді.
9 Бірақ Леуі руы сол кезде басынан бастап исраилдік бауырларымен жұмыс істемеді, себебі Леуі ұлдары мысырлықтардың бастапқыда исраилдіктерге қатысты қолданған айла-шарғыларын білетін.

70-ТАРАУ

1 Мұсаның туылғанынан кейінгі үшінші жылы перғауын той басында отырғанда, патшаның оң жағында Альпаранит патшайым, сол жағында Батия патшайым отырды, ал жас Мұса оның кеудесінде жатты, Беор ұлы Балағам екі ұлымен және патшалықтың барлық әміршілері патшаның алдында дастарқан басында отырды.
2 Жігіт қолын патшаның басына созып, тәжін патшаның басынан алып, өз басына кигізді.

3 Патша мен әміршілер баланың жасаған жұмысын көргенде, патша мен әміршілер қатты қорқып кетті, ал бір адам көршісіне таңғалғанын білдірді.
4 Патша дастарқан басында отырған әміршілерге: «Уа, әміршілер, бұл мәселе бойынша не айтасыңдар және бұл әрекеті үшін балаға қандай үкім шығарылады?» – деп сұрады.
5 Беор ұлы Балағам патша мен әміршілердің алдында былай деп жауап берді: «Уа, патшам, көп күннен бері көрген түсіңді және қызметшіңнің жорып бергенін есіңе түсірші».
6 Сонымен, бұл еврей балаларынан шыққан бала, оның бойында Құдайдың рухы бар. Патша ием, бұл жас жігіттің мұны білмей істеді деп ойламасын.
7 Өйткені ол еврей баласы, әлі бала болса да, онда даналық пен түсінік бар. Ол мұны даналықпен жасап, өзіне Мысыр патшалығын таңдады.
8 Өйткені барлық еврейлер патшалар мен олардың ақсүйектерін алдап, жер бетіндегі патшалар мен олардың адамдарын қорқыту үшін осының бәрін айлакерлікпен жасайды.
9 Сен олардың әкесі Ыбырайымның осылай істегенін білесің, ол Бабыл патшасы Нымрод пен Герар патшасы Әбумәліктің әскерін алдап, Хет ұлдарының жерін және Қанаханның барлық патшалықтарын иемденіп алған.
10 Ол Мысырға келіп, әйелі Сара туралы: «Ол менің қарындасым», – деп, Мысыр мен оның патшасын адастырды.
11 Оның ұлы Ысқақ та Герарға барып, сол жерде тұрып, філістірлердің патшасы Әбумәліктің әскерінен басым болды.
12 Сондай-ақ ол әйелі Ребекканы өзінің қарындасы деп айтып, філістірлер патшалығын құлатуды ойлады.
13 Жақып ағасына да опасыздық жасап, оның тұңғыштық құқығы мен батасын тартып алды.
14 Содан кейін ол Падан-Арамдағы анасының ағасы Лабанның үйіне барып, айлакерлікпен қызын, малын және барлық мүлкін тартып алып, Қанахан жеріне, әкесіне қашып кетті.
15 Ұлдары ағалары Жүсіпті сатып жіберді. Жүсіп Мысырға барып, құлдыққа түсіп, он екі жылға түрмеге жабылды.
16 Бұрынғы перғауын түс көріп, оны түрмеден шығарып алып, түстерін жорып бергені үшін оны Мысырдағы барлық әміршілерден жоғары қойғанға дейін.
17 Құдай бүкіл елге аштық жібергенде, ол әкесін, барлық бауырларын және әкесінің бүкіл үй ішін шақырып, тегін және ақысыз қолдады, мысырлықтарды құлдарға сатып алды.
18 Енді, патша ием, міне, бұл бала Мысырда олардың орнына тұрып, олардың істерін істеп, әрбір патшамен, әміршімен және судьямен әзілдесуге мәжбүр болды.
19 Егер патша мақұл көрсе, оның қанын жерге төгейік. Әйтпесе ол өсіп, билікті қолыңыздан тартып алады, ал Мысыр патша болғаннан кейін оның үміті үзіледі.
20 Балағам патшаға: «Сонымен қатар, Мысырдың барлық төрешілері мен данышпандарын шақырып, сен айтқандай, бұл балаға өлім жазасы тағайындалған ба, жоқ па, соны білейік, сонда біз оны өлтіреміз», – деді.
21 Перғауын Мысырдың барлық данышпандарын шақыртып алды. Олар патшаның алдына келді. Сонда Жаратқан Иенің періштесі олардың арасынан пайда болды. Ол Мысырдың данышпандарының біріне ұқсайтын еді.
22 Патша данышпандарға: «Үйдегі мына еврей баланың не істегенін естігендерің рас, Балағам бұл мәселеде осылай үкім шығарды», – деді.
23 Енді сендер де соттап, баланың істеген ісіне не жазаланатынын көріңдер.
24 Перғауынның данышпандарының біріне ұқсайтын періште Мысырдың барлық данышпандарының, патша мен әміршілердің алдында былай деп жауап берді:
25 Егер патша қаласа, патша өзіне адамдар жіберіп, оникс тасы мен отты көмір әкеліп, баланың алдына қойсын. Егер бала қолын созып, оникс тасын алса, онда біз жігіттің істегенінің бәрін даналықпен істегенін білеміз, сондықтан біз оны өлтіруіміз керек.
26 Бірақ егер ол қолын көмірге созса, онда біз оның бұл істі біле тұра істемегенін білеміз, сонда ол тірі қалады.
27 Бұл іс патша мен әміршілерге ұнады, сондықтан патша Жаратқан Иенің періштесінің сөзіне сай әрекет етті.
28 Патша оникс тасы мен көмірді әкеліп, Мұсаның алдына қоюды бұйырды.
29 Олар баланы алдына қойды, ал бала оникс тасына қолын созуға тырысты, бірақ Жаратқан Иенің періштесі оның қолын алып, көмірге қойды, сонда көмір қолында сөніп қалды. Ол оны көтеріп, аузына салды да, ернінің бір бөлігі мен тілінің бір бөлігін күйдіріп алды, аузы мен тілі ауырып қалды.
30 Патша мен әміршілер мұны көргенде, Мұсаның патшаның басынан тәжін шешіп алуда ақылмен әрекет етпегенін түсінді.
31 Сондықтан патша мен әміршілер баланы өлтіруден бас тартты, сондықтан Мұса перғауынның үйінде қалып, өсіп-өнді, ал Жаратқан Ие онымен бірге болды.
32 Бала патша сарайында жүргенде, күлгін шапан киіп, патша ұлдарының арасында өсті.
33 Мұса патшаның үйінде өскенде, перғауынның қызы Батия оны ұлым деп санады, перғауынның бүкіл үй іші оны құрметтеді, ал мысырлықтардың бәрі одан қорықты.
34 Ол күн сайын Гөшен жеріне барып, бауырлары Исраил ұлдары тұратын жерге келіп тұратын. Мұса олардың күн сайын ентігіп, ауыр жұмыс істеп жүргенін көретін.
35 Мұса оларға: «Неліктен бұл еңбек күн сайын сендерге жүктеліп жатыр?» – деп сұрады.
36 Олар оған басынан өткен оқиғалардың бәрін және перғауынның ол туылмас бұрын оларға қойған барлық бұйрықтарын айтып берді.
37 Олар оған Беор ұлы Балағамның оларға қарсы айтқан барлық кеңестерін және патшаның тәжін басынан алып тастаған кезде оны өлтіру үшін не істегенін айтып берді.
38 Мұса бұл сөздерді естігенде, Балағамға ашуланып, оны өлтірмек болды, ал ол күн сайын оны аңдып жүрді.

39 Балағам Мұсадан қорқып, екі ұлымен бірге Мысырдан шығып, қашып, жандарын құтқарып, Куш жеріне, Куш патшасы Кикианға тығылды.
40 Мұса патшаның сарайында жүріп-тұрды. Жаратқан Ие оған перғауынның, оның барлық қызметшілерінің және бүкіл Мысыр халқының ықыласын сыйлады. Олар Мұсаны қатты жақсы көрді.
41 Мұса бауырларын көру үшін Гөшенге барған күні келді. Ол Исраил ұлдарының ауыр жүк көтеріп, ауыр жұмыс істеп жатқанын көрді. Мұса оларға қатты қайғырды.
42 Мұса Мысырға оралып, перғауынның сарайына келіп, патшаның алдына келді. Мұса патшаның алдында бас иді.
43 Мұса перғауынға: «Мырзам, мен сізден кішкене өтініш сұрап келдім, бетімді босқа бұрма», – деді. Перғауын оған: «Айтшы», – деді.
44 Мұса перғауынға: «Гөшендегі қызметшілеріңізге, Исраил ұлдарына, бір күн жұмысынан демалуға мүмкіндік бер», – деді.
45 Патша Мұсаға былай деп жауап берді: «Міне, мен сенің өтінішіңді орындау үшін жүзіңді көтердім».
46 Перғауын бүкіл Мысыр мен Гөшен аймағына жарлық шығаруды бұйырды:
47 Патша сендерге, Исраил халқына, мынаны айтады: «Алты күн бойы жұмыс істеп, еңбек етіңдер, ал жетінші күні демалып, ешқандай жұмыс істемеңдер. Патша мен Батия ұлы Мұса бұйырғандай, күн сайын осылай істеңдер».
48 Мұса патшаның бұйырғанына қуанды, ал бүкіл Исраил халқы Мұсаның бұйрығын орындады.
49 Өйткені бұл іс Исраил халқына Жаратқан Иеден келді, өйткені Жаратқан Ие Исраил халқын ата-бабаларының игілігі үшін құтқару үшін оларды есіне ала бастаған еді.
50 Жаратқан Ие Мұсамен бірге болды, ал оның даңқы бүкіл Мысырға тарады.
51 Мұса барлық мысырлықтардың және барлық исраилдіктердің алдында ұлы болды. Ол өз халқы Исраил үшін жақсылық іздеп, патшаға олар туралы бейбітшілік сөздерін айтты.

71-ТАРАУ

1 Мұса он сегіз жасқа толғанда, әкесі мен анасын көргісі келіп, Гөшенге барды. Гөшенге жақындағанда, Исраил ұлдарының жұмыс істеп жүрген жеріне келіп, олардың ауыртпалықтарын көрді де, бір мысырлықтың еврей бауырларының бірін ұрып жатқанын көрді.
2 Соққыға жығылған адам Мұсаны көргенде, көмек сұрап жүгірді, өйткені Мұса перғауынның үйінде үлкен құрметке ие болды. Ол оған: «Мырзам, маған қамқорлық жасаңызшы, мына мысырлық түнде менің үйіме келіп, мені байлап, әйеліме менің көз алдымда келді, енді ол менің жанымды алмақшы», – деді.
3 Мұса бұл жаман істі естігенде, мысырлыққа ашуланып, екі жаққа да, екінші жаққа да бұрылды. Ешкім жоқ екенін көргенде, мысырлықты ұрып, құмға жасырды. Ал еврейді оны ұрып-соққанның қолынан құтқарды.
4 Еврей үйіне кетті, ал Мұса үйіне оралып, патшаның үйіне қайтып келді.
5 Ал үйіне оралған соң, ол әйелінен бас тартуды ойлады, өйткені Жақыптың үйінде әйелі зорланған кезде ер адамның оған жақындауы дұрыс емес еді.
6 Әйел барып, бауырларына айтты, ал әйелдің ағалары оны өлтірмек болды, ал ол үйіне қашып кетіп, қашып кетті.
7 Екінші күні Мұса бауырларына барып, екі адамның төбелесіп жатқанын көрді де, зұлымға: «Неге көршіңді ұрасың?» – деді.
8 Ол оған былай деп жауап берді: «Сені бізге кім билеуші және төреші етіп қойды? Мысырлықты өлтіргендей мені де өлтіргің келе ме?» Сонда Мұса қорқып: «Бұл шынымен белгілі болды ма?» – деді.
9 Перғауын бұл жағдайды естіп, Мұсаны өлтіруді бұйырды, сонда Құдай періштесін жіберді, ол перғауынға күзетші өкілі сияқты көрінді.
10 Сонда Жаратқан Иенің періштесі күзет бастығының қолынан семсерді алып, басын шауып тастады, өйткені күзет бастығының бейнесі Мұсаның бейнесіне айналды.
11 Сонда Жаратқан Иенің періштесі Мұсаның оң қолынан ұстап, оны Мысырдан алып шығып, Мысыр шекарасынан тыс жерге, қырық күндік жол жүруге орналастырды.
12 Ал ағасы Һарон Мысыр жерінде жалғыз қалды, ал ол Исраил ұлдарына пайғамбарлық етіп былай деді:
13 Ата-бабаларыңның Құдайы Жаратқан Ие былай дейді: «Әркім өз көзінің жиреніштi нәрселерін тастасын, Мысырдың пұттарымен өздеріңді арамдамасын».
14 Исраил халқы сол кезде бүлік шығарып, Харонның айтқанына құлақ аспады.
15 Егер Жаратқан Ие Ыбырайым, Ысқақ және Жақыппен жасасқан келісімін есінде сақтамағанда, Жаратқан Ие оларды жойып жіберуді ойлады.
16 Сол күндері перғауынның қолы Исраил ұлдарына қатты соққы берді, ол оларды Құдай өз сөзін жіберіп, оларға назар аударғанға дейін жаншып, қысым көрсетті.

72-ТАРАУ

1 Сол күндері Куш ұлдары мен шығыс пен Арам ұлдары арасында үлкен соғыс болып, олар өздерін басқарған Куш патшасына қарсы көтеріліс жасады.
2 Сонымен, Куш патшасы Кикианус құмдай көп Куш ұлдарымен бірге аттанды. Ол Арам мен шығыс ұлдарына қарсы соғысып, оларды бағындыруға аттанды.
3 Кикианус сыртқа шыққанда, сиқыршы Балаамды екі ұлымен бірге қаланы және елдің ең қарапайым халқын күзетуге қалдырды.
4 Кикианус Арамға және шығыс ұлдарына аттанып, олармен шайқасып, оларды жеңді, сонда олардың барлығы Кикианус пен оның халқының алдында жараланып құлады.
5 Ол олардың көбін тұтқынға алып, бастапқыдағыдай бағындырды, әдеттегідей олардан алым-салық алу үшін олардың жерінде лагерь құрды.
6 Беор ұлы Балағам Куш патшасы оны қаланы және қаланың кедейлерін күзетуге қалдырған кезде, ол

көтеріліп, ел халқына Кикиан патшаға қарсы көтеріліс жасауға, үйіне қайтқанда қалаға кіргізбеуге кеңес берді.
7 Ел халқы оған құлақ асып, ант беріп, оны өздеріне патша, ал екі ұлын әскер басылары етіп тағайындады.
8 Сонымен олар қаланың екі бұрышындағы қабырғаларды көтеріп, өте берік ғимарат салды.
9 Үшінші бұрышта олар қала мен бүкіл Куш жерін қоршап тұрған өзеннің арасына сансыз орлар қазып, өзеннің суын сол жерден бұрқ еткізді.
10 Төртінші бұрышта олар дуалары мен сиқырлары арқылы көптеген жыландарды жинап, қаланы нығайтып, сонда тұрды, ал олардан бұрын ешкім кіріп-шыға алмады.
11 Кикианус Арам мен шығыс ұлдарына қарсы соғысып, оларды бұрынғыдай бағындырды, олар оған әдеттегідей алым-салық төледі, ал ол өз еліне қайтып кетті.
12 Куш патшасы Кикианус және онымен бірге барлық әскер басшылары өз қаласына жақындағанда, олар көздерін көтеріп, қала қабырғаларының қаланып, өте биік екенін көрді, сондықтан адамдар бұған таң қалды.
13 Олар бір-біріне: «Біздің шайқаста кешігетінімізді көріп, бізден қатты қорқып кетті. Сондықтан олар мұны істеп, қала қабырғаларын көтеріп, нығайтты, сол арқылы Қанахан патшалары оларға қарсы соғысқа шықпады», – деді.
14 Патша мен әскер қала қақпасына жақындап, жоғары қарады да, қаланың барлық қақпалары жабық екенін көрді. Олар күзетшілерге: «Қалаға кіру үшін бізге есіктерді ашыңыздар!» – деп айқайлады.
15 Бірақ күзетшілер патшасы сиқыршы Балағамның бұйрығымен оларға есік ашудан бас тартып, қалаларына кіруге рұқсат бермеді.
16 Сондықтан олар қала қақпасының алдында олармен шайқас бастады, сол күні Кикианус маңында жүз отыз әскер қаза тапты.
17 Келесі күні олар шайқасты жалғастырды, өзен жағасында шайқасты; олар өтуге тырысты, бірақ өте алмады, сондықтан кейбіреулері шұңқырларға батып, қайтыс болды.
18 Сондықтан патша оларға сал жасау үшін ағаштарды кесіп, олардан өткізуді бұйырды, олар солай істеді.
19 Олар орлардың орнына келгенде, су диірмендермен айналып, он салмен екі жүз адам суға батып кетті.
20 Үшінші күні олар жыландар тұрған жаққа шайқасуға келді, бірақ олар сол жаққа жақындай алмады, өйткені жыландар олардың жүз жетпіс адамын өлтірді, сондықтан олар куштарға қарсы соғысуды тоқтатты, және олар куштарды тоғыз жыл бойы қоршауға алды, ешкім шықпады немесе кірмеді.
21 Сол кезде соғыс және қоршау Кушқа қарсы болған кезде, Мұса мысырлықты өлтіргені үшін оны өлтірмек болған перғауыннан қашып кетті.
22 Мұса он сегіз жаста болғанда, перғауынның көзінен қашып, сол кезде Кушты қоршап тұрған Кикианның қосына қашып кетті.
23 Мұса Куш патшасы Кикианның лагерінде тоғыз жыл болды, олар Кушты қоршап тұрған кезде, Мұса олармен бірге шығып, кірді.
24 Патша, әміршілер және барлық жауынгерлер Мұсаны жақсы көрді, өйткені ол ұлы және лайықты еді, бойы асыл арыстандай, жүзі күндей, күші арыстандай еді, ал ол патшаның кеңесшісі болды.
25 Тоғыз жылдан кейін Кикиан өлімге әкелетін ауруға шалдығып, ауруы оны жеңіп, жетінші күні қайтыс болды.
26 Қызметшілері оны бальзамдап, алып барып, Мысыр жерінің солтүстігіндегі қала қақпасының қарсысына жерледі.
27 Олар оның үстіне әдемі, берік және биік ғимарат салып, астына үлкен тастар орнатты.
28 Патшаның хатшылары сол тастарға патшалары Кикианның барлық күш-жігерін және оның жүргізген барлық шайқастарын ойып жазды, міне, олар бүгінгі күнге дейін сол жерде жазылған.
29 Куш патшасы Кикиан қайтыс болғаннан кейін, оның адамдары мен әскерлері соғысқа қатты қайғырды.
30 Олар бір-біріне: «Біз үйлерімізден тоғыз жыл бойы шөл далада тұрып жатқандықтан, қазір не істеуіміз керектігі туралы кеңес беріңдерші», – деді.
31 Егер қалаға қарсы соғысамыз десек, көпшілігіміз жараланамыз немесе қаза табамыз, ал қоршауда қалсақ, өлеміз.
32 Енді Арама мен шығыс ұлдарының барлық патшалары патшамыздың қайтыс болғанын естіп, кенеттен бізге дұшпандықпен шабуыл жасайды, бізге қарсы соғысады және бізден ешкімді қалдырмайды.
33 Енді барып, өзімізге патша тағайындайық, қала бізге берілгенше қоршауда қала берейік.
34 Олар сол күні Кикианус әскерінен патша сайлағысы келді, бірақ оларға Мұса сияқты билік ететін ешкімді таңдамады.
35 Олар асығыс киімдерін шешіп, жерге лақтырып жіберді де, үлкен үйінді жасап, үстіне Мұсаны қойды.
36 Олар орындарынан тұрып, керней тартып, оның алдында: «Патша өмір сүрсін, патша өмір сүрсін!» – деп айқайлады.
37 Барлық халық пен ақсүйектер оған Кикианның әйелі, куштық Адония патшайымды әйелдікке беруге ант берді. Сол күні олар Мұсаны өздеріне патша етіп қойды.
38 Сол күні Куш халқының бәрі: «Әркім өзінде бар нәрседен Мұсаға бірдеңе беруі керек», – деп жарлық шығарды.
39 Олар үйіндінің үстіне жайма жайып, әркім оған өзінде бар нәрседен, біреуінен алтын сырға, екіншісінен тиын салды.
40 Куш ұлдары Мұсаға оникс, бделлий, інжу-маржан және мәрмәр тастарын үйіндіге құйды, сондай-ақ күміс пен алтынның көп мөлшерін де мол құйды.
41 Мұса барлық Куш ұлдары берген барлық күміс пен алтынды, барлық ыдыстарды, бделлий мен оникс тастарын алып, оларды өзінің қазыналарының арасына қойды.
42 Сол күні Мұса Куш патшасы Кикианның орнына Куш ұлдарына билік құрды.

73-ТАРАУ

1 Мысыр патшасы перғауынның елу бесінші жылында, яғни исраилдіктердің Мысырға көшкен жүз елу жетінші жылы, Мұса Куш елінде патшалық құрды.

2 Мұса Куш патшалығына билік құрған кезде жиырма жеті жаста еді, ал қырық жыл билік құрды.
3 Жаратқан Ие Мұсаға Куштың барлық ұлдарының көз алдында мейірім мен рақым сыйлады, Куштың ұлдары оны қатты жақсы көрді, сондықтан Мұса Жаратқан Иенің де, адамдардың да сүйіктісіне айналды.
4 Оның билік құрған жетінші күні Куштың барлық ұлдары жиналып, Мұсаның алдына келіп, жерге дейін иіліп тағзым етті.
5 Балалардың бәрі патшаның алдында бірауыздан: «Бұл қалаға не істеу керектігін білу үшін бізге кеңес беріңізші», – деді.
6 Қаланы қоршап жүргенімізге тоғыз жыл болды, балаларымыз бен әйелдерімізді көрген жоқпыз.
7 Патша оларға былай деп жауап берді: «Егер сендерге бұйырғанның бәрінде менің айтқанымды тыңдасаңдар, онда Жаратқан Ие қаланы біздің қолымызға береді, біз оны бағындырамыз».
8 Егер біз Кикианус қайтыс болғанға дейінгі бұрынғы шайқастағыдай олармен шайқассақ, көпшілігіміз бұрынғыдай жараланып құлаймыз.
9 Енді, міне, осы мәселе бойынша сендерге кеңес: егер менің даусымды тыңдасаңдар, қала біздің қолымызға беріледі.
10 Сонда барлық әскер патшаға: «Қожайынымыз не бұйырса, соны орындаймыз», – деп жауап берді.
11 Мұса оларға былай деді: «Қоныс арқылы өтіп, бүкіл халыққа былай деп жар салыңдар:
12 Патша былай дейді: «Орманға барып, дегелектің балапандарын ала келіңдер, әркім қолына бір-бір балапан ұстасын».
13 Ал патшаның бұйрығын бұзып, баласын әкелмеген адам өледі, ал патша оған тиесілі барлық нәрсені тартып алады.
14 Оларды әкелген кезде, олар сенің қарамағыңда болады, олар өскенше бағып-қағасың және оларға қаршығаның балапандарының жолы сияқты оқ атуды үйретесің.
15 Куштың барлық ұлдары Мұсаның сөздерін естіп, орындарынан тұрып, бүкіл қосқа жарлық шығарды:
16 Құштың барлық ұлдары, патшаның бұйрығы мынау: орманға барып, әркім өз балапандарын қолына алып, сол жерден алып кетсін.
17 Патшаның бұйрығын бұзған кез келген адам өледі, ал патша оған тиесілі барлық нәрсені алады.
18 Барлық адамдар солай істеді де, орманға барып, шыршаларға өрмелеп, әрқайсысы қолына бір-бірден жас дегелек ұстап алды да, оларды шөл далаға алып келіп, патшаның бұйрығымен өсіріп, жас қаршығалар сияқты оқ атуды үйретті.
19 Жас дегелектерді өсіргеннен кейін, патша оларды үш күн аш қалдыруды бұйырды, ал барлық адамдар солай істеді.
20 Үшінші күні патша оларға: «Күш жинап, батыл болыңдар, әркім өз сауыт-сайманын киіп, қылыштарын асынып, аттарына мініп, жас дегелектерін қолдарына алыңдар», – деді.
21 Біз жыландар тұрған жерде қалаға қарсы шайқасамыз; және барлық халық патшаның бұйрығын орындады.
22 Әрқайсысы өз балапандарын қолына алып, жолға шықты. Жыландар мекендейтін жерге жеткенде, патша оларға: «Әрқайсысы өз балапандарын жыландарға жіберсін», – деді.
23 Патшаның бұйрығымен әркім өз жас дегелектерін жіберді, сонда жас дегелек жыландарға шабуылдап, олардың бәрін жеп, сол жерден жойып жіберді.
24 Патша мен халық сол жердегі барлық жыландардың жойылғанын көргенде, бүкіл халық қатты айқайлады.
25 Олар қалаға жақындап, шайқасып, оны басып алып, бағындырып, қалаға кірді.
26 Сол күні қала халқынан мың бір жүз адам, қала тұрғындарының барлығы, қаза тапты, бірақ қоршауда тұрғандардың ешқайсысы да өлген жоқ.
27 Сонымен, Куштың барлық ұлдары өз үйлеріне, әйелдері мен балаларына және өз үйлеріне тарады.
28 Сиқыршы Балағам қаланың басып алынғанын көргенде, қақпаны ашып, екі ұлы және сегіз ағасымен бірге қашып, Мысырға, Мысыр патшасы перғауынға қайтып оралды.
29 Олар Заң кітабында айтылған сиқыршылар мен сиқыршылар, Жаратқан Ие Мысырға індеттер жіберген кезде Мұсаға қарсы шыққан.
30 Мұса қаланы даналығымен басып алды, ал Куш ұлдары оны Куш патшасы Кикианның орнына таққа отырғызды.
31 Олар оның басына патшалық тәж кигізіп, оған Кикианның әйелі, Куш патшайымы Адонияны әйелдікке берді.
32 Мұса ата-бабаларының Құдайы Жаратқан Иеден қорқып, оған жақындамады, оған көз тікпеді.
33 Мұса Ыбырайымның қызметшісі Елиезерге: «Ұлым Ысқаққа Қанахан қыздарынан әйел алма!» деп ант бергенін есіне алды.
34 Сондай-ақ, Жақып ағасынан қашып кеткенде, Ысқақ оған: «Қанахан қыздарынан әйел алма, Хам ұлдарының ешқайсысымен одақ құрма», – деп бұйырғанда не істегенін де еске түсіріңіз.
35 Өйткені Құдайымыз Жаратқан Ие Нұх ұлы Хамды, оның ұлдары мен барлық ұрпақтарын Шам мен Япшінің ұрпақтарына, сондай-ақ олардан кейінгі ұрпақтарына мәңгілікке құл етіп берді.
36 Сондықтан Мұса Кушқа билік құрған кезде Кикианның әйеліне жүрегін де, көзін де бұрған жоқ.
37 Мұса өмір бойы Құдайы Жаратқан Иеден қорқып, бар жүрегімен және жан-тәнімен Жаратқан Иенің алдында шындықпен жүрді, өмір бойы тура жолдан тайған жоқ, Ыбырайым, Ысқақ және Жақып жүріп өткен жолдан оңға да, солға да тайған жоқ.
38 Мұса Куш ұлдарының патшалығында өзін нығайтып, әдеттегідей даналығымен Куш ұлдарын басқарды, ал Мұса өз патшалығында табысқа жетті.
39 Сол кезде Арам мен шығыс халқы Куш патшасы Кикианның қайтыс болғанын естіп, сол күндері Арам мен шығыс халқы Кушқа қарсы көтеріліс жасады.
40 Мұса Куштың барлық ұлдарын, отыз мыңға жуық өте күшті халықты жинап, Арам және шығыс ұлдарымен шайқасуға аттанды.
41 Олар алдымен шығыс ұлдарына барды, ал шығыс ұлдары олардың хабарын естігенде, олармен кездесуге шығып, шайқасқа түсті.

42 Шығыс халқына қарсы соғыс қатты болғандықтан, Жаратқан Ие шығыс халқының барлығын Мұсаның қолына берді, үш жүзге жуық адам қаза тапты.
43 Шығыстың барлық халқы кері бұрылып, шегінді. Мұса мен Құш ұлдары олардың соңынан еріп, оларды бағындырып, дәстүрлері бойынша салық салды.
44 Сонымен, Мұса мен онымен бірге жүрген барлық адамдар сол жерден Арама жеріне шайқасқа аттанды.
45 Арама халқы да оларға қарсы шығып, шайқасты. Жаратқан Ие оларды Мұсаның қолына берді. Арама халқының көбі жараланып құлады.
46 Арам халқы да Мұса мен Құш халқына бағынып, әдеттегідей салық төледі.
47 Мұса Арам мен шығыс халқын Құш ұлдарына бағындырды, ал Мұса мен онымен бірге болған барлық адамдар Құш жеріне бет алды.
48 Мұса Куш ұлдарының патшалығында өзін нығайтты, ал Жаратқан Ие онымен бірге болды, ал Куш ұлдарының бәрі одан қорықты.

74-ТАРАУ

1 Бірнеше жылдан кейін Едом патшасы Саул қайтыс болды, оның орнына Ахбор ұлы Бағал-Ханан патшалық құрды.
2 Мұсаның Құш патшалығының он алтыншы жылында Ахбор ұлы Бағал-Ханан Едом жерінде Едомның барлық ұлдарына отыз сегіз жыл билік етті.
3 Оның заманында Моаб Едомға қарсы көтеріліс жасады. Бедад ұлы Хададтың заманынан бері Едомның билігінде болды. Хадад оларды және мадияндықтарды жеңіп, Моабты Едомға бағындырды.
4 Ахбор ұлы Бағал-Ханан Едомға билік құрған кезде, Моабтың барлық ұлдары Едомнан бас тартты.
5 Сол күндері Африка патшасы Ангеас қайтыс болды, оның орнына ұлы Аздрубал патшалық құрды.
6 Сол күндері Киттим ұлдарының патшасы Янеас қайтыс болды, оны өзі тұру үшін Канопия жазығында салдырған ғибадатханасына жерледі, ал оның орнына Латинус патшалық құрды.
7 Мұсаның Куш ұлдарына билік құрған жиырма екінші жылы Латынус Киттим ұлдарына қырық бес жыл билік құрды.
8 Ол өзіне үлкен және құдіретті мұнара салды, және дәстүр бойынша үкіметін жүргізу үшін сол жерде өзінің тұрағы ретінде әсем ғибадатхана салды.
9 Билік құруының үшінші жылында ол барлық шебер адамдарына жарлық шығарып, оған көптеген кемелер жасады.
10 Латинус барлық әскерін жинап, кемелерге мініп, Африка патшасы Ангеастың ұлы Аздрубалмен шайқасуға барды, олар Африкаға келіп, Аздрубалмен және оның әскерімен шайқасты.
11 Латынус Аздрубалды жеңді, ал Латынус әкесі Узидің қызы Жанияны әйелдікке алғанда, Киттим балаларынан әкелген су құбырын Аздрубалдан тартып алды, сондықтан Латынус су құбырының көпірін құлатып, Аздрубалдың бүкіл әскерін қатты соққыға жықты.
12 Аздрубалдың қалған мықты адамдары күшейіп, жүректері қызғанышқа толып, өлімді аңсап, тағы да Киттим патшасы Латинуспен шайқасқа түсті.
13 Африканың барлық адамдары қатты шайқасқа ұшырады, олардың барлығы Латын мен оның халқының алдында жараланды, ал Аздрубал патша да сол шайқаста қаза тапты.
14 Аздрубал патшаның Ушпезена есімді өте сұлу қызы болды, ал Африканың барлық ер адамдары оның сұлулығы мен сүйкімді келбетіне байланысты киімдеріне оның бейнесін кестелейтін.
15 Латындықтар Аздрубалдың қызы Ушпезенаны көріп, оны патшалары Латындықтарға мадақтады.
16 Латын оны өзіне әкелуді бұйырды, ал Латын Ушпезенаны әйелдікке алды, ал ол Киттимге қарай бет алды.
17 Ангеас ұлы Аздрубал қайтыс болғаннан кейін, Латын шайқастан өз жеріне оралған кезде, Африканың барлық тұрғындары көтеріліп, Аздрубалдың кіші інісі Ангеас ұлы Анибалды алып, оны ағасының орнына Африкадағы бүкіл жерге патша етіп қойды.
18 Ол билік құрған кезде, ағасы Аздрубалдың және Африка тұрғындарының ісін кек алу үшін Киттим балаларымен соғысуға Киттимге баруды шешті және ол солай істеді.
19 Ол көптеген кемелер жасап, бүкіл әскерімен соған келіп, Киттимге бет алды.
20 Сонымен, Анибал Киттим балаларымен шайқасты, ал Киттим балалары Анибал мен оның әскерінің алдында жараланып құлады, ал Анибал ағасының кегін алды.
21 Анибал Киттим балаларымен он сегіз жыл бойы соғысты жалғастырды, ал Анибал Киттим жерінде тұрып, сол жерде ұзақ уақыт лагерь құрды.
22 Анибал Киттим ұлдарын қатты қырып, олардың ұлылары мен әміршілерін өлтірді, ал қалған халықтың сексен мыңға жуығын өлтірді.
23 Күндер мен жылдар өткен соң, Анибал Африка жеріне оралды және ағасы Аздрубалдың орнына сенімді түрде билік құрды.

75-ТАРАУ

1 Сол кезде, исраилдіктердің Мысырға кірген жүз сексенінші жылы, Жүсіп ұлы Ефремнің ұрпақтарынан шыққан, Жүсіп руынан шыққан отыз мың жаяу батырлар Мысырдан аттанып шықты.
2 Өйткені олар Жаратқан Иенің ежелгі заманда Исраил халқына белгілеген, Ыбырайымға айтқан мерзімі аяқталды деді.
3 Сонда бұл адамдар белдіктерін буып, әрқайсысы қылышын беліне, сауытын киіп, өз күштеріне сеніп, Мысырдан құдіретті қолмен бірге шықты.
4 Бірақ олар жолға азық-түлік әкелмеді, тек күміс пен алтын, тіпті сол күнге арналған нан да әкелмеді, өйткені олар філістірлерден жалақы ретінде азық-түлік алуды ойлады, ал егер олай болмаса, күшпен тартып алуды ойлады.
5 Бұл адамдар өте күшті және батыл адамдар еді, бір адам мыңды қуа алатын, ал екеуі он мыңды жеңе

алатын, сондықтан олар өз күштеріне сеніп, бірге жүрді.
6 Олар Гат жеріне қарай бет алып, төмен түсіп бара жатқанда, Гат шопандарының Гат ұлдарының малын бағып жүргенін көрді.
7 Олар қойшыларға: «Бізге қойлардан ақыға беріңдер, жейміз, өйткені біз бүгін нан жеген жоқпыз, ашпыз», – деді.
8 Шопандар: «Бұл біздің қойларымыз ба, әлде ірі қара малымыз ба, саған ақыға беруіміз керек пе?» – деп сұрағанда, Ефрем ұлдары оларды күшпен тартып алу үшін жақындады.
9 Ғаттың қойшылары оларға айқайлап, айқайларын алыстан естілді. Сондықтан барлық Ғат халқы оларға қарай бет алды.
10 Ғат тұрғындары Ефрем ұлдарының зұлым істерін көргенде, қайтып келіп, Ғат тұрғындарын жинап, әрқайсысы өз сауыттарын киіп, Ефрем ұлдарына қарсы шайқасқа шықты.
11 Олар Ғат аңғарында олармен шайқасты, шайқас қатты болды, сол күні олар бір-бірінен өте көп адамды қырып тастады.
12 Екінші күні Гат халқы філістірлердің барлық қалаларына көмекке шақырып, былай деді:
13 Бізге келіп, көмектесіңіздерші. Мысырдан малымызды тартып алып, бізге қарсы себепсіз соғысуға келген Ефрем ұлдарын жеңейік.
14 Ефрем ұлдарының жаны аштық пен шөлден шаршады, өйткені олар үш күн бойы нан жемеген еді. Філістірлердің қалаларынан қырық мың адам Гат тұрғындарына көмекке аттанды.
15 Бұл адамдар Ефрем ұлдарымен шайқасқа түскенде, Жаратқан Ие Ефрем ұлдарын філістірлердің қолына берді.
16 Олар Мысырдан шыққан барлық Ефрем халқын қырып тастады, тек он адам ғана аман қалды.
17 Өйткені бұл апат Ефрем ұлдарына Жаратқан Иеден келді, өйткені олар ежелгі заманда Исраилге белгілеген мерзім келмей тұрып, Мысырдан шығып, Жаратқан Иенің сөзін бұзды.
18 Філістірлерден де өте көп адам, шамамен жиырма мың адам, қаза тапты, ал олардың ағайындары оларды алып кетіп, өз қалаларына жерледі.
19 Ефрем руының өлтірілгендері Ғат аңғарында көптеген күндер мен жылдар бойы тастап кетті, оларды жерлеуге әкеп қоймады, ал аңғар адам сүйектеріне толып кетті.
20 Шайқастан қашып құтылғандар Мысырға келіп, басынан өткеннің бәрін бүкіл Исраил халқына айтып берді.
21 Әкелері Ефрем оларды көп күн жоқтап, ағалары оны жұбатуға келді.
22 Ол әйеліне жақындады, ол ұл туды. Әйелі оның үйіндегі бақытсыздыққа тап болғандықтан, оның атын Бериях қойды.

76-ТАРАУ

1 Сол кезде Амрам ұлы Мұса Куш жерінде әлі де патша болды, ол өз патшалығында гүлденіп, Куш ұлдарының билігін әділдік, әділдік және адалдықпен жүргізді.
2 Куштың барлық ұлдары Мұсаның патшалық құрған барлық күндерінде оны жақсы көрді, ал Куш жерінің барлық тұрғындары одан қатты қорықты.
3 Мұсаның Куш патшалығының қырықыншы жылында Мұса патша тағында отырды, ал патшайым Адония оның алдында тұрды, ал барлық ақсүйектер оның айналасында отырды.
4 Сонда Адония патшайым патша мен әміршілердің алдында: «Куш ұлдары, сендер осынша уақыт бойы не істеп жүрсіңдер?» – деп сұрады.
5 Сен бұл адамның Кушқа билік құрған қырық жыл бойы маған жақындамағанын және Куш ұлдарының құдайларына қызмет етпегенін білесің.
6 Енді, уа, Куш ұлдары, тыңдаңдар, бұл адам енді сендерге билік етпесін, өйткені ол біздің қанымыздан емес.
7 Міне, менің ұлым Менакр ер жетті, ол саған билік етсін, өйткені сен үшін Мысыр патшасының құлына, бейтаныс адамға қызмет еткеннен гөрі, қожайыныңның ұлына қызмет еткенің жақсы.
8 Куш ұлдарының барлық халқы мен ақсүйектері Адония патшайымның құлағына айтқан сөздерін естіді.
9 Барлық халық кешке дейін дайындалып жатты, ал таңертең ерте тұрып, Кикиан ұлы Менакрды өздеріне патша етіп тағайындады.
10 Куштың барлық ұлдары Мұсаға қол көтеруден қорықты, өйткені Жаратқан Ие Мұсамен бірге болды, ал Куштың ұлдары Мұсаға берген анттарын есіне алды, сондықтан оған ешқандай зиян келтірмеді.
11 Бірақ Куш ұлдары Мұсаға көп сыйлықтар беріп, оны үлкен құрметпен жіберді.
12 Мұса Куш елінен шығып, үйіне қайтып, Куш еліне билік етуді тоқтатты. Ол Куш елінен шыққан кезде алпыс алты жаста еді, өйткені бұл Жаратқан Иеден келген еді, өйткені Ол Исраилді Хам ұлдарының езгісінен құтқару үшін ежелгі уақытта белгілеген уақыт келді.
13 Мұса перғауынның кесірінен Мысырға қайтып барудан қорқып, Мадиян жеріне барды. Ол Мадиян жеріндегі бір су құдығының басына барып отырды.
14 Мадияндық Рәгуелдің жеті қызы әкелерінің отарын бағуға кетті.
15 Олар әкелерінің малын суару үшін құдыққа келіп, су тартты.
16 Мадияндық қойшылар келіп, оларды қуып жіберді. Мұса орнынан тұрып, оларға көмектесіп, отарды суарды.
17 Олар әкелері Рәгуелге үйлеріне қайтып келіп, Мұсаның олар үшін не істегенін айтып берді.
18 Олар: «Мысырлық бір адам бізді қойшылардың қолынан құтқарды, ол бізге су тартып, отарды суарды», – деді.
19 Рәгуел қыздарына: «Ол қайда? Неге сендер ол адамды тастап кеттіңдер?» – деп сұрады.
20 Рәгуел оны шақыртып, үйіне алып келді, ол онымен бірге тамақтанды.
21 Мұса Рәгуелге оның Мысырдан қашып кеткенін және Кушқа қырық жыл билік құрғанын, кейін олар

одан билікті тартып алып, оны бейбітшілікпен, құрметпен және сыйлықтармен жібергенін айтты.
22 Рәгуел Мұсаның сөздерін естігенде, ішінен: «Мен бұл адамды түрмеге қамап, сол жерде Құш ұлдарын татуластырамын, өйткені ол олардан қашып кетті», – деді.
23 Олар оны ұстап алып, түрмеге қамады. Мұса он жыл түрмеде отырды. Ал Мұса түрмеде отырған кезде, Рәгуелдің қызы Сипора оған аяушылық танытып, оны үнемі нан-сумен қамтамасыз етіп отырды.
24 Исраилдің барлық ұлдары әлі де Мысыр жерінде мысырлықтарға барлық ауыр жұмыстарды атқарып жүрді, ал сол кезде Мысырдың қолы Исраил ұлдарына қатал болды.
25 Сол кезде Жаратқан Ие Мысыр патшасы перғауынға жазасын тигізді, ол аяғының табанынан басының төбесіне дейін алапес ауруын жұқтырды; Исраил ұлдарының қатыгездігінің кесірінен сол кезде Жаратқан Ие Мысыр патшасы перғауынға осы індетті жіберді.
26 Өйткені Жаратқан Ие өз халқының, яғни Исраил ұлдарының дұғасын естіді, ал олардың ауыр еңбегінің кесірінен жалбарынған дауыстары Оған жетті.
27 Соған қарамастан, перғауынның ашуы басылмады. Перғауынның қолы әлі де Исраил ұлдарына қарсы созылып жатты. Перғауын Жаратқан Иенің алдында мойнын қатайтып, Исраил ұлдарына мойынсұнуын күшейтіп, олардың өмірін түрлі ауыр жұмыстармен ащыландырды.
28 Жаратқан Ие Мысыр патшасы перғауынға індет жібергеннен кейін, ол өзінің данышпандары мен сиқыршыларынан оны сауықтыруды өтінді.
29 Сонда оның данышпандары мен сиқыршылары оған: «Егер кішкентай балалардың қанын жараларға тамызса, ол жазылады», – деді.
30 Перғауын олардың айтқанына құлақ асып, өзінің қызметшілерін Исраил ұлдарына Гөшенге жіберіп, кішкентай балаларын алып кетуге жіберді.
31 Перғауынның қызметшілері барып, исраилдіктердің нәрестелерін аналарының құрсағынан күштеп алып, күн сайын, күн сайын бір баланы перғауынға әкеліп отырды, ал дәрігерлер оларды өлтіріп, індетке жақты; олар күн сайын осылай істеді.
32 Перғауын өлтірген балалардың саны үш жүз жетпіс бес болды.
33 Бірақ Жаратқан Ие Мысыр патшасының дәрігерлеріне құлақ аспады, сондықтан індет күшейе түсті.
34 Перғауын он жыл бойы сол індетпен ауырды, бірақ перғауынның жүрегі Исраил ұлдарына қарсы одан сайын қатаюда еді.
35 Он жылдан кейін Жаратқан Ие перғауынға жойқын індеттер жібере берді.
36 Жаратқан Ие оның асқазанына қатерлі ісік пен ауру жұқтырды, сол індет қатты чирікке айналды.
37 Сол кезде перғауынның екі уәзірі барлық Исраил ұлдары тұратын Гөшен жерінен келіп, перғауынның үйіне барып: «Біз Исраил ұлдарының жұмыста жалқауланып, жұмыстарына немқұрайлы қарайтынын көрдік», – деді.
38 Перғауын өз қызметшілерінің сөздерін естігенде, Исраил ұлдарына қатты ашуланды, өйткені ол денесінің ауырсынуына қатты қайғырды.
39 Ол былай деп жауап берді: «Енді Исраил ұлдары менің ауырып жатқанымды білген соң, олар бізге бұрылып, мазақ етеді. Енді менің арбамды маған мінгізіңдер, мен Гөшенге барып, Исраил ұлдарының мені қалай мазақтап жатқанын көремін. Сондықтан оның қызметшілері оған арбаны мінгізді.
40 Олар оны атқа мінгізді, өйткені ол өздігінен жүре алмады.
41 Ол өзімен бірге он атты және он жаяу әскерді алып, Гөшендегі Исраил ұлдарына барды.
42 Олар Мысыр шекарасына жеткенде, патшаның аты жүзімдіктің қуыс бөлігіндегі тар жерге кіріп кетті, екі жағынан қоршалған, ал екінші жағында аласа, жазық жер орналасқан.
43 Аттар сол жерде жылдам жүгіріп, бір-бірін қысып тастады, ал басқа аттар патшаның атын қысып тастады.
44 Патша үстінде келе жатқанда, патшаның аты ойпат жазыққа құлап түсті. Ол құлаған кезде, арба патшаның бетінен аударылып, ат патшаның үстіне жатты. Патшаның денесі қатты ауырып, айқайлады.
45 Патшаның еті жұлынып, сүйектері сынғандықтан, ол атқа міне алмай қалды, өйткені бұл іс оған Жаратқан Иеден болды, өйткені Жаратқан Ие өз халқының, яғни Исраил ұлдарының, айқайын және олардың қайғысын естіді.
46 Қызметшілері оны иықтарына салып, біртіндеп Мысырға алып келді, ал онымен бірге жүрген атты әскерлер де Мысырға оралды.
47 Олар оны төсегіне жатқызды. Патша оның өлімі жақындап қалғанын білді. Сондықтан әйелі Апаранит патшайым келіп, патшаның алдында жылады. Патша да онымен бірге қатты жылады.
48 Сол күні оның барлық беделділері мен қызметшілері келіп, патшаның қайғы-қасірет шегіп жатқанын көріп, онымен бірге қатты жылады.
49 Патшаның әміршілері мен оның барлық кеңесшілері патшаға өз орнына ұлдарынан кімді таңдаса, сол жерді билік етуге кеңес берді.
50 Патшаның кәнизактарынан туған балаларынан басқа, әйелі Апаранит патшайымнан туған үш ұлы мен екі қызы болды.
51 Олардың есімдері мыналар еді: тұңғышы Отри, екіншісі Адикам, үшіншісі Морион, ал әпкелерінің есімдері: үлкенінің аты Батия, ал екіншісінің есімі Акузи еді.
52 Патшаның тұңғышы Отри ақымақ, сөзге шебер және асығыс еді.
53 Бірақ Адикам айлакер, дана, Мысырдың барлық даналығын жетік меңгерген адам еді. Ол келбетті, жуан денелі, бойы аласа еді; бойы бір шынтақ еді.
54 Патша ұлы Адикамның барлық жағынан ақылды және дана екенін көргенде, ол қайтыс болғаннан кейін оның орнына патша болуды шешті.
55 Ол өзіне он жасар Әбилоттың қызы Гедуданы әйелдікке алды, ол оған төрт ұл туды.
56 Кейін ол барып, үш әйел алып, сегіз ұл мен үш қызды дүниеге әкелді.

57 Патшаның бойын тәртіпсіздік билеп алды, оның еті жаз мезгілінде, күннің ыстығында далаға тасталған өлексенің етіндей сасық сасып кетті.
58 Патша өзінің ауруының күшейгенін көргенде, ұлы Әдикамды өзіне алып келуді бұйырды, ал олар оны өз орнына елге патша етіп тағайындады.
59 Үш жылдан кейін патша ұятқа қалып, масқара болып, жиркенішпен қайтыс болды. Қызметшілері оны алып кетіп, Соан-Мисраимдегі Мысыр патшаларының қабіріне қойды.
60 Бірақ олар оны патшалар сияқты бальзамдамады, өйткені оның денесі шіріп кеткен еді, сондықтан сасық иістен бальзамдауға жақындай алмады, сондықтан оны асығыс жерледі.
61 Өйткені бұл жамандық оған Жаратқан Иеден келді, өйткені Жаратқан Ие оның кезінде Исраилге жасаған жамандығы үшін оған жамандықпен қайтарды.
62 Ол қорқыныш пен ұяттан қайтыс болды, ал оның ұлы Адикам оның орнына патша болды.

77-ТАРАУ

1 Адикам Мысырға билік еткен кезде жиырма жаста еді, ол төрт жыл билік етті.
2 Исраилдің Мысырға көшкеніне екі жүз алтыншы жыл болғанда, Адикам Мысырға билік құрды, бірақ ол ата-бабаларының билігін жалғастырғандай ұзақ билік құрған жоқ.
3 Әкесі Мелол Мысырда тоқсан төрт жыл билік етті, бірақ ол Жаратқан Иенің алдында зұлым болғандықтан, он жыл ауырып, қайтыс болды.
4 Мысырлықтардың бәрі Мысырдағы дәстүр бойынша, перғауынның атын ата-бабаларының аттарымен атады.
5 Перғауынның барлық данышпандары Адикамды Ахуз деп атады, өйткені ол мысыр тілінде қысқаша Ахуз деп аталады.
6 Адикам өте ұсқынсыз еді, бойы бір шынтақ, бір қарыс еді, ал сақалы аяғының табанына дейін жететін еді.
7 Перғауын Мысырға билік ету үшін әкесінің тағына отырды, және ол Мысырдың билігін өз даналығымен басқарды.
8 Ол билік құрған кезде әкесінен және оған дейінгі барлық патшалардан зұлымдықпен асып түсті және Исраил ұлдарына тағылған мойынтіректерін күшейтті.
9 Ол қызметшілерімен бірге Гөшендегі Исраил ұлдарына барды. Оларға жұмысты күшейтіп: «Әр күннің жұмысын бітіріңдер, әкемнің заманындағыдай бүгіннен бастап біздің жұмысымыздан шаршамаңдар», – деді.
10 Ол олардың үстінен Исраил ұлдарының арасынан бақылаушылар, ал осы бақылаушылардың үстінен қызметшілерінің арасынан бақылаушылар қойды.
11 Содан кейін ол күн сайын сол мөлшерде жұмыс істеу үшін үстіне бір өлшем кірпіш төседі де, Мысырға қайтып кетті.
12 Сол кезде перғауынның басшылары перғауынның бұйрығы бойынша Исраил ұлдарының басшыларына былай деп бұйырды:
13 Перғауын былай дейді: «Күн сайын жұмысыңды істе, жұмысыңды бітір, кірпіштің күнделікті мөлшерін сақта, ештеңені кемітпе.
14 Егер күнделікті кірпіштерің жетіспесе, мен олардың орнына жас балаларыңды қоямын.
15 Сол күндері Мысырдың бақылаушылары перғауынның бұйрығын орындады.
16 Исраил ұлдарының күнделікті кірпіш мөлшері жетіспеген кезде, перғауынның жұмыс бақылаушылары Исраил ұлдарының әйелдеріне барып, жетіспейтін кірпіш санына дейін нәрестелерді аналарының тізесінен күштеп алып, кірпіштің орнына ғимаратқа жатқызатын.
17 Әкелері мен аналары ғимарат қабырғасынан нәрестелерінің жылаған дауыстарын естіп, жылап жатқанда,
18 Жұмыс бастықтары исраилдіктерді балаларын ғимаратқа орналастыруға көндіре бастады. Біреу ұлын қабырғаға отырғызып, үстіне ерітінді құйды. Ал ол көзіне жас алып, баласына жас ағып жатты.
19 Мысырдың жұмыс бақылаушылары исраилдік нәрестелерді көп күн бойы осылайша азаптады, ал исраилдіктердің нәрестелеріне ешкім аяушылық танытпады, оларға жаны ашымады.
20 Ғимараттағы қаза тапқан балалардың саны екі жүз жетпіс болды, олардың кейбірін әкелері тастап кеткен кірпіштердің орнына салған, ал кейбірін ғимараттан өлі күйінде шығарған.
21 Адикамның кезінде Исраил ұлдарына жүктелген жұмыс әкесінің кезіндегіден әлдеқайда ауыр болды.
22 Исраил халқы ауыр жұмыстарынан күн сайын күрсініп, өздеріне: «Міне, перғауын өлгенде, оның ұлы келіп, біздің жұмысымызды жеңілдетеді!» – деп ойлады.
23 Бірақ олар бұрынғыдан гөрі соңғы жұмысты көбейтті, сондықтан Исраил халқы бұған күрсінді, ал олардың еңбегі үшін айқайы Құдайға жетті.
24 Сол күндері Құдай Исраил ұлдарының дауысын және олардың айқайын естіді, және Құдай оларға Ыбырайым, Ысқақ және Жақыппен жасасқан келісімін есіне алды.
25 Құдай сол күндері Исраил ұлдарының ауыртпалығын және олардың ауыр жұмысын көріп, оларды құтқаруды шешті.
26 Сол кезде Амрам ұлы Мұса әлі де мадияндық Рәгуелдің үйінде зынданға қамалып жатқан еді, ал Рәгуелдің қызы Сипора оны күн сайын жасырын түрде тамақпен қамтамасыз етіп отырды.
27 Мұса он жыл бойы Рәгуелдің үйіндегі зынданға қамалды.
28 Әкесінің орнына перғауынның Мысырға билік құрған алғашқы жылы, яғни он жылдың соңында,
29 Сипора әкесі Рәгуелге: «Сен он жыл бойы түрмеде байлап қойған еврейді ешкім сұрамайды немесе іздемейді», – деді.
30 Енді, егер саған ұнаса, оның тірі ме, әлде өлі ме екенін біліп көрейік, бірақ әкесі оның оны қолдағанын білмеді.
31 Әкесі Рәгуел оған былай деп жауап берді: «Он жыл бойы аштықтан айырылып, өмір сүретіндей түрмеде отырған адам қашан болды?»

32 Сипора әкесіне былай деп жауап берді: «Исраилдіктердің Құдайының ұлы және қорқынышты екенін және олар үшін әрқашан кереметтер жасайтынын естіген шығарсың.
33 Ол Ыбырайымды халдейлердің Ур қаласынан, Ысқақты әкесінің қылышынан, ал Жақыпты Яббук өткелінде онымен күрескен Жаратқан Иенің періштесінен құтқарды.
34 Ол осы адаммен көп нәрсе жасады: оны Мысырдағы өзеннен, перғауынның семсерінен және Құш ұлдарынан құтқарды, сол сияқты оны аштықтан құтқарып, тірі қалдыра алады.
35 Бұл іс Рәгуелге ұнады, ол қызының айтқанын істеді де, Мұсаға не болғанын білу үшін зынданға адам жіберді.
36 Ол зынданда жатқан Мұса пайғамбардың аяғына тұрып, ата-бабаларының Құдайына мадақ айтып, дұға етіп жатқанын көрді.
37 Рәгуел Мұсаны зынданнан шығаруды бұйырды, сонда олар оның шашын қырып тастады, ал ол түрме киімін ауыстырып, нан жеді.
38 Содан кейін Мұса үйдің артындағы Рәгуел бағына барып, сол жерде өзіне құдіретті кереметтер жасаған Құдайы Жаратқан Иеге дұға етті.
39 Ол дұға етіп жатқанда, оған қараса, бақтың ортасына отырғызылған сапфир таяқшасы жерге қойылыпты.
40 Ол таяқшаға жақындап қарады да, оған Әлемнің Иесі Құдайдың есімі ойып жазылғанын, жазылып, өрнектелгенін көрді.
41 Ол оны оқып, қолын созып, оны орман ағашы сияқты қалың бұтадан жұлып алды, ал таяқ қолында еді.
42 Құдайымыз аспан мен жерді, олардың барлық тіршілік иелерін, теңіздерді, өзендерді және олардың барлық балықтарын жаратқаннан кейін, осы таяқпен барлық істерін жасады.
43 Құдай Адамды Едем бағынан қуып шыққаннан кейін, ол қолына таяқ алып, өзі жаратылған жерді жыртты.
44 Таяқ Нұхқа түсіп, Шам мен оның ұрпақтарына берілді, ол еврей Ыбырайымның қолына түскенше.
45 Ыбырайым ұлы Ысқаққа бар мүлкін бергеннен кейін, оған осы таяқты да берді.
46 Жақып Падан-Арамға қашып кеткенде, оны қолына алды, ал әкесіне оралғанда да оны тастап кеткен жоқ.
47 Мысырға барғанда, ол жерді қолына алып, Жүсіпке ағаларынан бір бөлікке артық берді, өйткені Жақып оны ағасы Есаудан күштеп тартып алған еді.
48 Жүсіп қайтыс болғаннан кейін, Мысырдың ақсүйектері Жүсіптің үйіне келді. Таяқ мадияндық Рәгуелдің қолына түсті. Ол Мысырдан шыққаннан кейін, оны қолына алып, бақшасына отырғызды.
49 Қиниттердің барлық батырлары оның қызы Сипораны алуға тырысқанда, оны жұлып алуға тырысты, бірақ олар нәтижеге жете алмады.
50 Сонымен, сол таяқ, оны алуға құқығы бар біреу келіп, оны алғанша, Рәгуелдің бағында отырғызылып қалды.
51 Рәгуел Мұсаның қолындағы таяқты көргенде, таң қалып, оған қызы Сипораны әйелдікке берді.

78-ТАРАУ

1 Сол кезде Едом патшасы Ахбор ұлы Баал-Ханан қайтыс болып, Едом жеріндегі өз үйіне жерленді.
2 Ол қайтыс болғаннан кейін, Есау ұлдары Едом жеріне хабар жіберіп, сол жерден Хадад есімді Едомдықты алып, патшалары Бағал-Хананның орнына патша етіп қойды.
3 Хадад Едом халқына қырық сегіз жыл билік етті.
4 Ол билік құрған кезде Моаб ұлдарына қарсы соғысуды, оларды бұрынғыдай Есау ұлдарының билігіне бағындыруды шешті, бірақ бұл мүмкін болмады, өйткені Моаб ұлдары бұл туралы естіп, ағайындарының арасынан өздеріне патша сайлауға асықты.
5 Кейін олар көп адам жинап, Едом патшасы Хададқа қарсы соғысу үшін Аммон ұлдарынан бауырларын көмекке жіберді.
6 Хадад Моаб ұлдарының істеген ісін естіп, қатты қорқып, олармен соғысудан бас тартты.
7 Сол күндері Мадиян жеріндегі Амрам ұлы Мұса мадияндық Рәгуелдің қызы Сипораны әйелдікке алды.
8 Сипора Жақыптың қыздарының жолымен жүрді, ол Сара, Ребекка, Рахила және Лия сияқты әділ болды.
9 Сипора жүкті болып, ұл туды. Ол: «Мен бөтен елде келімсек болдым», – деп, оған Гершом деген ат қойды. Бірақ ол қайын атасы Рәгуелдің бұйрығымен сүндеттелмеді.
10 Ол тағы да жүкті болып, ұл туды. Мұса пайғамбар: «Ата-бабаларымның Құдайы менің көмегім болды, мені перғауынның қылышынан құтқарды», – деп, оның сүндеттелуін сүндетке отырғызып, оған Елиезер деген ат қойды.
11 Сол күндері Мысыр патшасы перғауын Исраил ұлдарының жұмысын күшейтіп, оларға тағы да ауырлатты.
12 Ол Мысырда жарлық шығаруды бұйырды: «Халыққа кірпіш құю үшін сабан бермеңдер, олар барып, табатын сабандарын жинасын».
13 Олар күн сайын қанша кірпіш құйса, сонша ақшасын берсін, ештеңені кемітпесін, себебі олар жұмыста бос жүреді.
14 Исраил халқы мұны естіп, қайғырып, күрсініп, жандарының қайғысынан Жаратқан Иеге жалбарынды.
15 Жаратқан Ие исраилдіктердің айқайын естіп, мысырлықтардың оларды қаншалықты қанағанын көрді.
16 Жаратқан Ие өз халқына және мұрасына қызғанышпен қарап, олардың даусын естіп, оларды Мысырдың азабынан құтқарып, Қанахан жерін меншікке беруді шешті.

79-ТАРАУ

1 Сол күндері Мұса қайын атасынан алған таяқты қолында ұстап, Син шөлінің арғы жағында мадияндық Реуелдің отарын бағып жүрген еді.
2 Бір күні отардан бір лақ адасып кетті. Мұса оның соңынан қуып, лақ Құдай тауына, Хорибке жетті.

3 Ол Хорибке келгенде, Жаратқан Ие оған сол жерде, бұтаның ішінде көрінді. Ол бұтаның отпен жанып жатқанын көрді, бірақ оттың бұтаны жалмап қоюға күші жетпеді.
4 Мұса бұтаның өртеніп кетпегеніне қатты таңғалды, ол осы құдіретті нәрсені көру үшін жақындады. Жаратқан Ие Мұсаны оттың ішінен шақырып алып, оған Мысырға, Мысыр патшасы перғауынға барып, Исраил халқын қызметінен босатуды бұйырды.
5 Сонда Жаратқан Ие Мұсаға: «Бар, Мысырға қайт, өйткені сенің жаныңды алмақ болғандардың бәрі өлді, сондықтан перғауынға Исраил халқын өз жерінен қуып жіберуін айт», – деді.
6 Жаратқан Ие оған Мысырда перғауынның және оның қол астындағыларының көз алдында белгілер мен кереметтер жасауды көрсетті, осылайша олар оны Жаратқан Ие жібергеніне сенді.
7 Мұса Жаратқан Иенің бұйрықтарының бәрін тыңдап, қайын атасына қайтып келіп, болған жайтты айтып берді. Рәгуел оған: «Аман-есен жүр», – деді.
8 Мұса Мысырға бару үшін орнынан тұрды. Ол әйелі мен ұлдарын алып, жол бойындағы қонақ үйде тұрғанда, Құдайдың періштесі түсіп, оған қарсы сылтау іздеді.
9 Ол тұңғыш ұлы үшін оны өлтіргісі келді, себебі ол оны сүндеттемеген еді және Жаратқан Иенің Ыбырайыммен жасасқан келісімін бұзған еді.
10 Өйткені Мұса қайын атасының тұңғыш ұлын сүндеттемеу туралы айтқан сөздеріне құлақ асып, оны сүндеттеген жоқ.
11 Сипора Жаратқан Иенің періштесінің Мұсаға қарсы сылтау іздеп жүргенін көріп, бұл жағдайдың оның ұлы Гершомды сүндетке отырғызбағанынан болып жатқанын білді.
12 Сипора асығыс сол жердегі үшкір тастардан алып, ұлын сүндеттеді де, күйеуі мен ұлын Жаратқан Иенің періштесінің қолынан құтқарды.
13 Сол күні Мұсаның ағасы Амрамның ұлы Һарон Мысырда өзеннің жағасында жүріп келе жатқан еді.
14 Сол жерде Жаратқан Ие оған көрініп, былай деді: «Енді шөл даладағы Мұсаға бар. Ол Құдай тауында онымен кездесіп, оны сүйді.
15 Һарон басын көтеріп, Мұсаның әйелі Сипораны және оның балаларын көріп, Мұсадан: «Бұлар саған кімдер?» – деп сұрады.
16 Мұса оған: «Бұлар менің әйелім мен ұлдарым, Құдай маған Мадиян жерінде берген», – деді. Бұл жағдай Һаронды әйел мен оның балалары үшін қайғыртты.
17 Сонда Һарон Мұсаға: «Әйелді балаларымен бірге әкесінің үйіне жіберіңдер», – деді. Мұса Һаронның сөзіне құлақ асып, солай істеді.
18 Сипора балаларымен бірге қайтып оралды. Олар Рәгуелдің үйіне барып, Жаратқан Ие өз халқына келіп, оларды перғауынның қолынан Мысырдан алып шыққанға дейін сол жерде қалды.
19 Мұса мен Һарон Мысырға, Исраил халқының қауымына келіп, оларға Жаратқан Иенің барлық сөздерін жеткізді. Халық қатты қуанып, қатты қуанды.
20 Келесі күні Мұса мен Һарон ерте тұрып, перғауынның үйіне барып, Құдайдың таяғын қолдарына алды.
21 Олар патша қақпасына келгенде, екі жас арыстан темір аспаптармен қамалып отырған еді. Олардың алдынан ешкім кіріп-шықпады, тек патшаның бұйрығымен келгендер ғана кірді. Сиқыршылар келіп, арыстандарды сиқырларымен тартып алып, патшаға алып келді.
22 Мұса асығыс таяқты арыстандарға көтеріп, оларды шешіп алды. Сонда Мұса мен Һарон патшаның сарайына кірді.
23 Арыстандар да олармен бірге қуанышпен келді, олар даладан келгенде қожайынына қуанған ит сияқты олардың соңынан еріп, қуанды.
24 Перғауын мұны көргенде таңғалды, әрі бұл хабардан қатты қорықты, өйткені олардың сыртқы келбеті Құдай балаларының сыртқы келбетіне ұқсайтын еді.
25 Перғауын Мұсаға: «Саған не керек?» – деп сұрағанда, олар оған: «Еврейлердің Құдайы Жаратқан Ие бізді саған: «Маған қызмет ету үшін халқымды жібер», – деп айтуға жіберді», – деді.
26 Перғауын олардың сөздерін естігенде, қатты қорқып кетті де: «Бүгін барып, ертең маған қайтып келіңдер», – деді. Олар патшаның айтқанын істеді.
27 Олар кеткеннен кейін, перғауын сиқыршы Балағамды, оның ұлдары Янни мен Жамбристі, сондай-ақ патшаға тиесілі барлық сиқыршылар мен сиқыршылар мен кеңесшілерді шақыртты. Олардың барлығы келіп, патшаның алдында отырды.
28 Патша оларға Мұса мен оның ағасы Һаронның айтқандарының бәрін айтып берді, ал сиқыршылар патшаға: «Қақпада қамалып тұрған арыстандардан кейін адамдар саған қалай келді?» – деп сұрады.
29 Патша: «Өйткені олар арыстандарға қарсы таяғын көтеріп, оларды шешіп, маған келді, арыстандар да оларға қожайынымен кездескендей қуанды», – деді.
30 Беор ұлы Балағам патшаға былай деп жауап берді: «Бұлар біз сияқты сиқыршылар ғана».
31 Енді оларды шақыртып келсін, келсін, біз оларды сынап көрейік, патша солай істеді.
32 Таңертең перғауын Мұса мен Һаронды патшаның алдына шақыртты. Олар Құдайдың таяғын алып, патшаға келіп, оған былай деді:
33 Еврейлердің Құдайы Жаратқан Ие былай дейді: «Менің халқымды Маған қызмет етуге жібер.
34 Патша оларға: «Сендердің Құдайдың елшілері екендеріңізге және оның бұйрығымен маған келгендеріңізге кім сенеді?» – деді.
35 Енді осы мәселеде керемет немесе белгі көрсетіңіз, сонда сіз айтқан сөздерге адамдар сенеді.
36 Харон асығыс қолындағы таяғын перғауын мен оның қызметшілерінің алдына лақтырып жіберді, сонда таяғы жыланға айналды.
37 Сиқыршылар мұны көріп, әрқайсысы өз таяғын жерге лақтырып жіберді, сонда олар жыланға айналды.
38 Сонда Һаронның таяғының жыланы басын көтеріп, аузын ашып, сиқыршылардың таяғын жұтып қойды.

39 Сиқыршы Балағам былай деп жауап берді: «Бұл ежелгі заманнан бері жыланның өз бауырын жұтып, тіршілік иелерінің бір-бірін жеп жүргені сияқты нәрсе.
40 Енді оны бастапқыдағыдай таяққа қайтар, біз де таяғымызды бастапқыдай етіп қайтарамыз, егер таяғың біздің таяғымызды жұтып қойса, онда сенде Құдайдың рухы бар екенін білеміз, егер жоқ болса, сен біз сияқты шебер ғанасың.
41 Сонда Һарон асығыс қолын созып, жыланның құйрығынан ұстады, ол қолында таяқ болды. Сиқыршылар да таяқтарымен солай істеді де, әрқайсысы өз жыланының құйрығынан ұстап алды, сонда олар бастапқыдағыдай таяқтарға айналды.
42 Олар қайтадан шыбықтарға айналған кезде, Һаронның таяғы олардың шыбықтарын жұтып қойды.
43 Патша мұны көргенде, Мысыр патшалары туралы жазбалар кітабын әкелуді бұйырды. Олар Мысыр патшаларының шежіресі жазылған жазбалар кітабын әкелді. Онда Мысырдың барлық пұттары жазылған еді. Өйткені олар одан Ехобаның есімін таппақшы болды, бірақ оны таба алмады.
44 Перғауын Мұса мен Һаронға: «Міне, мен сендердің Құдайларыңның есімін бұл кітаптан таппадым, оның есімін де білмеймін», – деді.
45 Кеңесшілер мен данышпандар патшаға былай деп жауап берді: «Біз еврейлердің Құдайы данышпандардың ұлы, ежелгі патшалардың ұлы деп естідік».
46 Перғауын Мұса мен Һаронға бұрылып: «Сендер жариялаған Жаратқан Иені мен танымаймын, оның халқын да жібермеймін», – деді.
47 Олар патшаға былай деп жауап берді: «Құдайлардың Құдайы — Оның есімі. Ол ата-бабаларымыздың заманынан бері бізге өз есімін жариялап келеді. Бізді жіберіп: «Перғауынға барып, оған: «Менің халқымды жіберіңдер, олар маған қызмет етсін», – деп айтыңыздар», – деді.
48 Енді бізді жіберіңіз, шөл далада үш күн жол жүрейік, сонда Оған құрбандық шалайық. Мысырға келген күннен бастап ол біздің қолымыздан өртелетін құрбандықтарды да, құрбандықтарды да, құрбандықтарды да алған жоқ. Егер бізді жібермесеңіз, Оның қаһары сізге қарсы лаулап, Мысырды індетпен немесе қылышпен қырады.
49 Перғауын оларға: «Маған оның күші мен құдіретін айтып беріңдерші», – деді. Олар оған: «Ол аспан мен жерді, теңіздерді және олардағы барлық балықтарды жаратты, жарықты жаратты, қараңғылықты жаратты, жерге жаңбыр жаудырып, оны суарды, шөптер мен өсімдіктерді өсірді, адамдарды, аңдарды, орман жануарларын, аспан құстары мен теңіз балықтарын жаратты, ал олар оның аузымен тіршілік етеді және өледі», – деді.
50 Ол сені анаңның құрсағында жаратып, саған өмір тынысын берді, сені өсіріп, Мысырдың патша тағына отырғызды, демің мен жаныңды алып, сені жаратылған жеріңе қайтарады.
51 Патша олардың сөздеріне ашуланып, былай деді: «Бірақ барлық халықтардың құдайларының ішінде кім мұны істей алады? Менің өзенім менікі, мен оны өзім үшін жараттым».
52 Ол оларды өзінен қуып жіберді және Исраилге кешегіден де, бұрынғыдан да ауыр жұмыс істеуді бұйырды.
53 Мұса мен Һарон патшаның қасынан шығып, Исраил халқының жағдайы нашар екенін көрді, себебі жұмыс бастықтары олардың жұмысын өте ауырлатып жіберген еді.
54 Мұса Жаратқан Иеге қайтып оралып: «Неге халқыңа жамандық жасадың? Мен сен жіберген нәрсені перғауынға айтуға келгеннен бері, ол Исраил ұлдарын қатты қорлады», – деді.
55 Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Міне, сен перғауынның қолын созып, ауыр індеттер жіберетінін көресің.
56 Мұса мен Һарон Мысырдағы Исраил ұлдарының ағайындарының арасында тұрды.
57 Ал мысырлықтар Исраил халқына ауыр жұмыс жүктеп, олардың өмірін ащы күйге түсірді.

80-ТАРАУ

1 Екі жылдан кейін Жаратқан Ие Мұсаны қайтадан перғауынға жіберіп, Исраил халқын Мысыр жерінен қуып шығарды.
2 Мұса перғауынның үйіне барып, оны жіберген Жаратқан Иенің сөздерін айтты, бірақ перғауын Жаратқан Иенің даусына құлақ аспады. Құдай Мысырда перғауын мен оның қол астындағыларына өз құдіретін түсірді. Құдай перғауын мен оның халқын өте ауыр және ауыр індеттерге ұшыратты.
3 Жаратқан Ие Һарон арқылы Мысырдың барлық суларын, барлық өзендер мен өзендерін қанға айналдырды.
4 Бір мысырлық су ішіп, су алуға келгенде, құмыраға қарады, сонда бүкіл су қанға айналыпты. Ол тостағанынан ішуге келгенде, тостағандағы су қанға айналды.
5 Бір әйел қамыр илеп, тамағын пісіргенде, олардың түрі қанға ұқсайтын.
6 Жаратқан Ие тағы да адам жіберіп, барлық суларына бақаларды шығарды, сонда барлық бақалар мысырлықтардың үйлеріне кірді.
7 Мысырлықтар су ішкенде, іштері бақаларға толып, өзенде билегендей, іштерінде де биледі.
8 Олардың ішетін және тамақ пісіретін барлық сулары бақаларға айналды, төсектерінде жатқанда да, терлері бақаларды көбейтті.
9 Осының бәріне қарамастан, Жаратқан Иенің қаһары басылмады, Ол барлық мысырлықтарға қарсы қолын созып, оларды ауыр індетпен жазалады.
10 Ол кісі жіберіп, олардың шаңын биттерге ұрды, сонда биттер Мысырда жер бетінде екі шынтақ биіктікке дейін көбейіп кетті.
11 Мысырдың барлық тұрғындарында адамдар мен жануарлардың денесінде биттер өте көп болды. Жаратқан Ие патша мен патшайымға да бит жіберді, биттер Мысырға қатты қайғы әкелді.
12 Соған қарамастан, Жаратқан Иенің қаһары басылмады, Оның қолы әлі де Мысырға қарсы созылып тұрды.

13 Жаратқан Ие Мысырға түрлі дала аңдарын жіберді. Олар келіп, бүкіл Мысыр елін, адамдарды да, аңдарды да, ағаштарды да, Мысырдағы барлық нәрсені де жойып жіберді.
14 Жаратқан Ие шаңмен жорғалап жүрген отты жыландарды, шаяндарды, тышқандарды, біздер мен құрбақаларды және басқа да құрттарды жіберді.
15 Шыбындар, қаршығалар, бүргелер, жәндіктер және масалар, әрқайсысы өз түріне қарай топтасады.
16 Барлық бауырымен жорғалаушылар мен қанатты жануарлар Мысырға келіп, мысырлықтарды қатты қайғыртты.
17 Мысырлықтардың көзіне және құлағына бүргелер мен шыбындар кірді.
18 Сонда қаршыға оларға шабуыл жасап, қуып жіберді. Олар үйлеріне кіріп кетті, ал қаршыға оларды қуып жіберді.
19 Мысырлықтар жануарлардың көптігінен жасырынып, есіктерін жауып алды, ал Құдай теңіздегі Суланутқа Мысырға көтеріліп кіруді бұйырды.
20 Оның қолдары ұзын, он шынтақтай ер адамның шынтағындай ұзын еді.
21 Ол шатырға шығып, қабырғалары мен едендерін ашып, оларды кесіп тастады да, қолын үйге қарай созып, құлып пен бекітпені алып тастап, Мысыр үйлерін ашты.
22 Кейіннен жануарлар тобыры Мысырдың үйлеріне кіріп, мысырлықтарды қырып-жойды, бұл оларды қатты қайғыға салды.
23 Соған қарамастан, Жаратқан Иенің қаһары мысырлықтардан басылмады, Оның қолы оларға қарсы созылған күйінде қалды.
24 Құдай індет жіберді, індет Мысырға жайылып, жылқылар мен есектерге, түйелерге, сиыр мен қой табындарына және адамдарға тарады.
25 Мысырлықтар таңертең ерте тұрып, малдарын жайылымға айдап кеткенде, барлық малдарының өліп қалғанын көрді.
26 Мысырлықтардың малынан оннан біреуі ғана қалды, ал Гөшендегі Исраилдің малынан бірде-біреуі өлмеді.
27 Құдай мысырлықтардың денесіне күйдіргіш қабыну жіберді, ол терісін жарып жіберді. Барлық мысырлықтардың аяқтарының табанынан бастарының төбесіне дейін қатты қышынуы басталды.
28 Олардың денесінде көптеген іріңді жаралар пайда болып, денелері шіріп, іріңдеп кетті.
29 Соған қарамастан, Жаратқан Иенің қаһары басылмады, Оның қолы бүкіл Мысырға қарай созылды.
30 Жаратқан Ие қатты бұршақ жаудырып, жүзім бұталарына соғып, жеміс ағаштарын сындырып, кептірді.
31 Сондай-ақ бұршақ арасынан от араласып, барлық жасыл шөптер қурап, жойылып кетті. Сондықтан бұршақ пен от бәрін жалмады.
32 Сондай-ақ сыртта табылған адамдар мен жануарлар от жалыны мен бұршақтан қырылып қалды, ал жас арыстандардың бәрі шаршады.
33 Жаратқан Ие Мысырға көптеген шегірткелерді, Хасел, Салом, Шаргол және Шаголе шегірткелерін жіберді, олар бұршақтан қалғанның бәрін жеп қойды.
34 Сонда мысырлықтар шегірткелерге қуанды, бірақ олар егістік өнімдерін жеп қойды, оларды мол ұстап, тұздап жеді.
35 Жаратқан Ие теңізден қатты дауыл соқтырды, ол барлық тұздалған шегірткелерді де алып кетіп, Қызыл теңізге лақтырып жіберді; Мысырдың шекарасында бірде-бір шегіртке қалмады.
36 Құдай Мысырға қараңғылық жіберді, бүкіл Мысыр мен Патрос жері үш күн бойы қараңғылыққа айналды, сондықтан адам қолын аузына апарғанда көре алмады.
37 Сол кезде Жаратқан Иеге қарсы бүлік шығарған, Мұса мен Һаронға құлақ аспаған және Құдайдың оларды жібергеніне сенбеген Исраил халқының көбі қайтыс болды.
38 Олар: «Біз Мысырдан шықпаймыз, әйтпесе қаңырап бос қалған шөл далада аштықтан өлеміз», – деп, Мұсаның даусына құлақ аспағандар еді.
39 Жаратқан Ие оларды үш күн бойы қараңғылықта жазалады. Исраилдіктер оларды сол күндері жерледі, мысырлықтар олар туралы білмеді де, қуанбады да.
40 Мысырда үш күн бойы қараңғылық қатты болды, қараңғылық түскенде тұрған адам өз орнында тұра берді, отырған адам отыра берді, жатқан адам сол қалпында жатты, жүрген адам жерде сол орнында отыра берді; қараңғылық басылғанша, бұл жағдай барлық мысырлықтарға да әсер етті.
41 Қараңғы күндер өтіп кетті. Жаратқан Ие Мұса мен Һаронды Исраил халқына жіберіп: «Мерекелеріңді тойлап, Құтқарылу мейрамын өткізіңдер, өйткені Мен түн ортасында барлық мысырлықтардың арасына келіп, олардың тұңғыштарын, адамның тұңғышынан бастап аңның тұңғышына дейін өлтіремін. Құтқарылу мейрамыңды көргенде, сендердің үстіңдерден өтіп кетемін», – деді.
42 Исраил халқы Жаратқан Иенің Мұса мен Һаронға бұйырғандарының бәрін сол түні орындады.
43 Түн ортасында Жаратқан Ие Мысырдың ортасына шығып, мысырлықтардың тұңғыштарын, адамның тұңғышынан бастап малдың тұңғышына дейін өлтірді.
44 Түнде перғауын, оның барлық қызметшілері және барлық мысырлықтар орнынан тұрды. Сол түні бүкіл Мысырда қатты жылау естілді, өйткені мәйітсіз бірде-бір үй болған жоқ.
45 Сондай-ақ үйлерінің қабырғаларына ойылып жазылған Мысырдың тұңғыштарының бейнелері қирап, жерге құлап түсті.
46 Тіпті бұған дейін қайтыс болып, үйлеріне көмілген тұңғыштарының сүйектерін де сол түні мысырлық иттер жинап алып, мысырлықтардың алдына сүйреп апарып, лақтырып жіберді.
47 Мысырлықтардың бәрі кенеттен бастарына түскен бұл апатты көріп, қатты айқайлады.
48 Сол түні Мысырдың барлық рулары ұлы үшін, тұңғыш қызы үшін жылады. Сол түні Мысырдың дүрбелеңі алыстан естілді.
49 Перғауынның қызы Батия сол түні патшамен бірге Мұса мен Һаронды үйлерінен іздеуге шықты. Олар оларды үйлерінде бүкіл Исраил халқымен бірге тамақтанып, ішіп-жеп, көңіл көтеріп отырған жерінен тапты.

50 Батия Мұсаға: «Сені өсіріп, бойыңнан орын алған, ал сен маған және әкемнің үйіне осы жамандықты әкелген саған жасаған жақсылығым үшін осы сыйақы ма?» – деді.
51 Мұса оған: «Жаратқан Ие Мысырға он апат жіберді ғой; солардың бірінен саған бір жамандық келді ме? Солардың бірі саған әсер етті ме?» – деді. Әйел: «Жоқ», – деп жауап берді.
52 Мұса оған: «Сен анаңның тұңғышы болсаң да, өлмейсің, Мысырда саған ешқандай жамандық келмейді», – деді.
53 Ол: «Патшаның, ағамның, оның барлық үй іші мен қарамағындағылардың осы қиындыққа тап болғанын, олардың тұңғыштары Мысырдың барлық тұңғыштарымен бірге өлетінін көргенде маған қандай пайда бар?» – деді.
54 Мұса оған: «Ағаң, оның үй іші және Мысырдың қарамағындағылар Жаратқан Иенің сөздеріне құлақ аспады, сондықтан оларға осындай апат келді», – деді.
55 Сонда Мысыр патшасы перғауын Мұса мен Һаронға және олармен бірге сол жерде болған кейбір исраилдіктерге жақындап, оларға дұға етіп былай деді:
56 Орныңнан тұрып, бауырларыңды, жер бетіндегі барлық исраилдіктерді, қойлары мен өгіздерін және барлық мүлкін алып кетіңдер, олар ештеңе қалдырмасын, тек мен үшін Құдайларың Жаратқан Иеге дұға етіңдер.
57 Мұса перғауынға былай деді: «Сен анаңның тұңғышы болсаң да, қорықпа, өйткені сен өлмейсің, өйткені Жаратқан Ие саған Өзінің ұлы күші мен созылған күшті қолын көрсету үшін өмір сүруді бұйырды».
58 Перғауын Исраил ұлдарын жіберіп жіберуді бұйырды, ал барлық мысырлықтар: «Біз бәріміз құрып барамыз», – деп, оларды жіберуге бел буды.
59 Сонда барлық мысырлықтар исраилдіктерді мол байлықпен, қой-сиыр және бағалы заттармен жіберді, бұл олардың атамыз Ыбырайыммен ант беруіне байланысты болды.
60 Исраил халқы түнде шығуды кешіктірді. Мысырлықтар оларды алып шығу үшін келгенде, олар: «Біз түнде шығатындай ұрымыз ба?» – деді.
61 Исраил халқы мысырлықтардан күміс, алтын және киімдер сұрады, ал Исраил халқы мысырлықтардың киімдерін тартып алды.
62 Мұса асығыс тұрып, Мысыр өзеніне барды да, сол жерден Жүсіптің табытын алып, өзімен бірге алды.
63 Исраил ұлдары да әкесінің және өз руының табыттарын алып келді.

81-ТАРАУ

1 Исраил халқы Рамсес қаласынан Сукотқа дейін жаяу жүрді, балалар мен олардың әйелдерінен басқа алты жүз мыңға жуық адам.
2 Олармен бірге басқа халықтар, отарлар мен табындар, тіпті көптеген ірі қара мал да жолға шықты.
3 Мысыр жерінде ауыр жұмыс істеп жүрген Исраил халқының көшіп-қонуы екі жүз он жылға созылды.
4 Екі жүз он жылдан кейін Жаратқан Ие Исраил халқын Мысырдан құдіретті қолымен алып шықты.
5 Исраил халқы Мысырдан, Гөшен мен Рамсес қаласынан көшіп шығып, бірінші айдың он бесінші күні Суқотқа қоныстанды.
6 Мысырлықтар Жаратқан Иенің жазасына кескен барлық тұңғыштарын жерледі, ал барлық мысырлықтар өлгендерін үш күн бойы жерледі.
7 Исраил халқы Суқоттан шығып, шөл даланың шетіндегі Етомға қоныстанды.
8 Мысырлықтар тұңғыштарын жерлегеннен кейін үшінші күні көптеген адамдар Мысырдан шығып, исраилдіктерді құлдықтан босатқандарына өкінгендіктен, оларды Мысырға қайтару үшін қудалады.
9 Бір адам көршісіне: «Мұса мен Һарон перғауынға: «Біз үш күндік шөл далада жүріп, Құдайымыз Жаратқан Иеге құрбандық шаламыз», – деді.
10 Сондықтан таңертең ерте тұрып, оларды қайтарайық. Егер олар бізбен бірге Мысырға, қожайындарына қайтып оралса, онда біз олардың сенімі бар екенін білеміз, ал егер олар қайтып оралмаса, біз олармен шайқасып, оларды зор күшпен және күшті қолмен қайтарамыз.
11 Перғауынның барлық беделді адамдары таңертең тұрып, жеті жүз мыңға жуық адаммен бірге сол күні Мысырдан шығып, Исраил ұлдарының тұрған жеріне келді.
12 Сонда барлық мысырлықтар Мұса мен Һаронның және бүкіл Исраил халқының Пи-Һахироттың алдында отырып, Жаратқан Иенің мерекесін тойлап жатқанын көрді.
13 Сонда барлық мысырлықтар исраилдіктерге: «Сендер: «Біз шөл далада үш күн жүріп, Құдайымызға құрбандық шалып, қайтып ораламыз» деп айтқансыңдар ғой», – деді.
14 Енді бүгін кеткеніңе бес күн болды, неге қожайындарыңа қайтып оралмайсың?
15 Мұса мен Һарон оларға былай деп жауап берді: — Өйткені Құдайымыз Жаратқан Ие бізге: «Сендер енді Мысырға қайтып оралмайсыңдар, біз Құдайымыз Жаратқан Ие ата-бабаларымызға ант бергендей, сүт пен бал ағып жатқан жерге барамыз», – деп куәлік етті.
16 Мысырдың ақсүйектері Исраил ұлдарының өздеріне құлақ аспай, Мысырға қайтпағанын көргенде, Исраилмен шайқасуға бел буды.
17 Жаратқан Ие исраилдіктердің жүректерін мысырлықтарға қарсы нығайтты, сондықтан олар қатты соққыға жықты. Шайқас мысырлықтарға қатты әсер етті. Барлық мысырлықтар исраилдіктерден қашып кетті, өйткені олардың көпшілігі исраилдіктердің қолынан қаза тапты.
18 Перғауынның әміршілері Мысырға барып, перғауынға: «Исраил ұлдары қашып кетті, енді Мысырға қайтып оралмайды», – деді. Мұса мен Һарон бізге осылай деді.
19 Перғауын бұл туралы естігенде, оның және оның барлық қызметшілерінің жүрегі Исраилге қарсы бұрылып, Исраилді жібергеніне өкінді; ал барлық мысырлықтар перғауынға Исраил ұлдарын қуып, оларды ауыртпалықтарына қайтаруды кеңес берді.
20 Олар әркім өз бауырларына: «Біз не істедік, Исраилді құлдықтан босатып жібердік?» – деп сұрады.

21 Жаратқан Ие мысырлықтарды Қызыл теңізде жойып жібергісі келгендіктен, барлық мысырлықтардың жүректерін исраилдіктердің соңынан қууға нығайтты.
22 Перғауын орнынан тұрып, арбасын жегіп, барлық мысырлықтарды жинауға бұйырды, балалар мен әйелдерден басқа ешкім қалмады.
23 Барлық мысырлықтар перғауынмен бірге Исраил ұлдарын қууға аттанды, ал Мысырдың қосыны өте үлкен және ауыр болды, шамамен он жүз мың адам.
24 Осы қостың бүкіл жасағы Исраил ұлдарын Мысырға қайтару үшін қудалап, Қызыл теңіздің жағасында лагерь құрып, оларға жетті.
25 Исраилдіктер көздерін көтеріп, барлық мысырлықтардың қуып келе жатқанын көрді. Исраилдіктер олардан қатты қорқып, Жаратқан Иеге жалбарынды.
26 Мысырлықтарға бола Исраил халқы төрт топқа бөлінді. Олар мысырлықтардан қорқып, өз пікірлері бойынша екіге бөлінді. Мұса олардың әрқайсысымен сөйлесті.
27 Бірінші топ Рубен, Шимон және Исахар ұлдарынан тұрды, сондықтан олар мысырлықтардан қатты қорқып, теңізге секіруді шешті.
28 Мұса оларға: «Қорықпаңдар, тоқтаңдар, Жаратқан Иенің бүгін сендерге қалай құтқаратынын көріңдер», – деді.
29 Екінші бөлім Забулун, Бениямин және Нафтали ұрпақтарынан тұрды, олар мысырлықтармен бірге Мысырға қайтуды шешті.
30 Мұса оларға: «Қорықпаңдар, өйткені бүгін мысырлықтарды көргендей, енді оларды мәңгілік көрмейсіңдер», – деді.
31 Үшінші бөлім Яһуда мен Жүсіптің ұрпақтарынан тұрды, сондықтан олар мысырлықтармен шайқасуға баруды шешті.
32 Мұса оларға: «Орындарыңда тұрыңдар, өйткені Жаратқан Ие сендер үшін шайқасады, ал сендер үндемей қала беріңдер», – деді.
33 Төртінші бөлім Леви, Гад және Ашир ұлдарынан тұрды, олар мысырлықтарды шатастыру үшін олардың арасына баруды шешті, ал Мұса оларға: «Орындарыңда тұрып, қорықпаңдар, тек Жаратқан Иеге жалбарыныңдар, Ол сендерді олардың қолынан құтқарсын», – деді.
34 Осыдан кейін Мұса халықтың арасынан тұрып, Жаратқан Иеге дұға етіп былай деді:
35 Уа, бүкіл жер бетінің Құдайы Жаратқан Ие, Мысырдан алып шыққан халқыңды құтқара гөр, мысырлықтар күш пен құдірет өздерінікі деп мақтанбасын.
36 Сонда Жаратқан Ие Мұсаға: «Неге маған жалбарынасың? Исраил халқына жол жүрулерін айт. Теңізге таяғыңды созып, оны екіге бөл, сонда Исраил халқы одан өтеді», – деді.
37 Мұса солай істеді де, таяғын теңізге көтеріп, оны қақ айырды.
38 Теңіз суы он екі бөлікке бөлінді, ал исраилдіктер дайындалған жолмен жүргендей, аяқ киіммен жаяу өтті.
39 Жаратқан Ие Исраил халқына Мұса мен Һарон арқылы Мысырда және теңізде кереметтерін көрсетті.
40 Исраил халқы теңізге кіргенде, мысырлықтар олардың соңынан қуып жетті, теңіз суы қайтадан көтеріліп, бәрі суға батып кетті. Перғауыннан басқа ешкім қалмады, ол Жаратқан Иеге алғыс айтып, Оған сенді, сондықтан Жаратқан Ие оны сол кезде мысырлықтармен бірге құртқан жоқ.
41 Жаратқан Ие періштеге оны мысырлықтардың арасынан алып кетуді бұйырды, олар оны Ниневия жеріне лақтырып жіберді, ал ол ұзақ уақыт бойы сол жерде билік етті.
42 Сол күні Жаратқан Ие Исраилді Мысырдың қолынан құтқарды. Исраилдің барлық ұлдары мысырлықтардың қаза тапқанын көріп, Жаратқан Иенің Мысыр мен теңізде жасаған істеріндегі құдіретті қолын көрді.
43 Сонда Мұса мен Исраил халқы Жаратқан Иеге осы әнді айтты. Сол күні Жаратқан Ие мысырлықтарды құлатты.
44 Сонда бүкіл Исраил бірлесіп былай деп ән айтты: «Мен Жаратқан Иеге ән айтамын, өйткені Ол өте жоғары көтерілді, Ол атты да, шабандозды да теңізге лақтырды; міне, бұл Құдайдың заң кітабында жазылған».
45 Осыдан кейін Исраил халқы сапарға шығып, Мараға қоныстанды. Жаратқан Ие Исраил халқына Мараға қатысты ережелер мен үкімдер берді. Жаратқан Ие Исраил халқына Оның барлық жолдарымен жүруді және Оған қызмет етуді бұйырды.
46 Олар Марадан шығып, Елимге келді. Елимде он екі су көзі және жетпіс құрма ағашы болды, ал балалар сол жерде сулардың жағасында шатыр тіккен.
47 Олар Елимнен шығып, Мысырдан шыққаннан кейінгі екінші айдың он бесінші күні Син шөліне жетті.
48 Сол кезде Жаратқан Ие Исраил халқына жеуге манна берді, ал Жаратқан Ие Исраил халқына аспаннан күн сайын азық жаудырды.
49 Исраил халқы шөл далада жүргенде, Қанахан жерін иемденуге келгенше, қырық жыл бойы манна жеді.
50 Олар Син шөлінен шығып, Алушқа қоныс тікті.
51 Олар Алуштан шығып, Рефидимге қоныс тікті.
52 Исраил халқы Рефидимде болған кезде, Сефонның ағасы, Есау немересі, Елифаздың ұлы Амалек Исраилмен шайқасуға келді.
53 Ол өзімен бірге сегіз жүз бір мың сиқыршы мен сиқыршыны алып келді де, Рефидимде Исраилмен шайқасқа дайындалды.
54 Олар Исраилге қарсы үлкен және қатал шайқас жүргізді, ал Жаратқан Ие Амалек пен оның халқын Мұса мен Исраил ұрпақтарының, сондай-ақ Мұсаның қызметшісі, ефраттық Нұн ұлы Ешуаның қолына берді.
55 Исраилдіктер Амалек пен оның халқын қылыштың жүзімен қырды, бірақ шайқас Исраил халқына қатты әсер етті.
56 Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Мұны өзіңе ескерткіш ретінде кітапқа жазып, қызметшің Нұн ұлы Ешуаның қолына қойып, Исраил халқына былай деп бұйыр: Қанахан жеріне келгенде, Амалек халқының есінен аспаннан мүлдем бас тарт.
57 Мұса солай істеді де, кітапты алып, оған мына сөздерді жазды:

58 Мысырдан шыққан кезде Амалектің саған не істегенін есіңе түсір.
59 Ол саған жолда кездесіп, артыңнан ұрды, тіпті әлсіреп, шаршаған кезде артыңда әлсіз жүргендерді де.
60 Сондықтан Құдай Иең сендерге мұраға беріп отырған жердегі айналаңдағы барлық жауларыңнан тыныштық бергенде, сендер Амалек халқының естерін аспан астынан өшіріп тастаңдар, оны ешқашан ұмытпайсыңдар.
61 Ал Амалекке, оның есіне немесе ұрпақтарына аяушылық білдіретін патшаға Мен оны талап етемін және оны халқының арасынан құртамын.
62 Мұса осының бәрін кітапқа жазып, Исраил ұлдарына осының бәрін сақтауды бұйырды.

82-ТАРАУ

1 Исраил халқы Рефидимнен шығып, Мысырдан шыққаннан кейінгі үшінші айда Синай шөлінде қос тікті.
2 Сол кезде Мұсаның қайын атасы, мадияндық Реуел, қызы Сипора және екі ұлымен бірге келді, өйткені ол Жаратқан Иенің Исраилге жасаған кереметтері, оларды Мысырдың қолынан құтқарғаны туралы естіген еді.
3 Рәгуел Мұсаның Құдай тауы орналасқан шөл далаға, оның қасына келді.
4 Мұса қайын атасын қарсы алуға үлкен құрметпен шықты, бүкіл Исраил онымен бірге болды.
5 Рәгуел мен оның ұлдары исраилдіктердің арасында көп уақыт тұрды, сол күннен бастап Рәгуел Жаратқан Иені білді.
6 Исраил халқы Мысырдан шыққаннан кейінгі үшінші айдың алтыншы күні Жаратқан Ие Синай тауында Исраилге Он өсиет берді.
7 Сол күні бүкіл Исраил халқы осы өсиеттердің бәрін естіп, Жаратқан Иеге қатты қуанды.
8 Жаратқан Иенің даңқы Синай тауында тұрды, Ол Мұсаны шақырды, сонда Мұса бұлттың ортасында келіп, тауға көтерілді.
9 Мұса тауда қырық күн, қырық түн болды; ол нан жемеді және су ішпеді, ал Жаратқан Ие оған Исраил халқына тәлім беру үшін ережелер мен үкімдерді үйретті.
10 Жаратқан Ие Исраил халқына бұйырған он өсиетті екі тас тақтайшаға жазып, Мұсаға Исраил халқына бұйырсын деп берді.
11 Қырық күн мен қырық түннен кейін, Жаратқан Ие Синай тауында Мұсамен сөйлесіп болғаннан кейін, Оған Құдайдың саусағымен жазылған тас тақтайшаларды берді.
12 Исраил халқы Мұсаның таудан түсе алмай кідіргенін көргенде, Һаронның қасына жиналып: «Мұсаға не болғанын білмейміз», – деді.
13 Енді тұрып, бізге алдымызда жүретін құдай жаса, сонда сен өлмейсің.
14 Харон халықтан қатты қорқып, оларға алтын әкелуді бұйырды да, халыққа арнап балқытылған бұзау мүсінін жасады.
15 Мұса таудан түспес бұрын, Жаратқан Ие оған: «Төмен түс, өйткені сен Мысырдан алып шыққан халқың азғындыққа бой алдырды», – деді.
16 Олар өздеріне балқытылған бұзау мүсінін жасап, оған табынды. Енді Мені тастап кетіңдер, Мен оларды жер бетінен жойып жіберейін, өйткені олар қыңыр халық.
17 Мұса Жаратқан Иеге жалбарынып, халық жасаған бұзау мүсіні үшін Жаратқан Иеге дұға етті. Содан кейін ол таудан түсті, қолында Құдай оған исраилдіктерге бұйрық беру үшін берген екі тас тақтайша болды.
18 Мұса қосқа жақындап, халық жасаған бұзаудың мүсінін көргенде, Мұсаның ашуы лаулап, тау астындағы тақтайшаларды сындырып тастады.
19 Мұса қосқа келіп, бұзауды алып, отқа өртеп, ұсақ шаңға айналғанша ұнтақтады да, суға сеуіп, исраилдіктерге сусын берді.
20 Бұзау мүсінін жасаған үш мыңға жуық адам бір-бірінің қылышынан қаза тапты.
21 Келесі күні Мұса халыққа: «Мен Жаратқан Иеге өрлеп барамын, мүмкін Жаратқан Иеге жасаған күнәларың үшін кешірім сұрармын», – деді.
22 Мұса қайтадан Жаратқан Иеге көтеріліп, қырық күн, қырық түн Жаратқан Иенің қасында болды.
23 Қырық күн бойы Мұса Исраил халқы үшін Жаратқан Иеге жалбарынды, ал Жаратқан Ие Мұсаның дұғасын естіді, және Жаратқан Ие Исраил халқы үшін Оған жалбарынды.
24 Сонда Жаратқан Ие Мұсаға екі тас тақтайша жасап, оларды Жаратқан Иеге әкелуді бұйырды. Ол оларға Он өсиетті жазып берсін.
25 Мұса солай істеді де, төмен түсіп, екі тақтайшаны ойып алып, Синай тауына көтеріліп, Жаратқан Иеге арнады. Жаратқан Ие тақтайшаларға Он өсиетті жазды.
26 Мұса Жаратқан Иенің қасында қырық күн, қырық түн болды, ал Жаратқан Ие оған Исраилге жарлықтар мен шешімдерді үйретті.
27 Жаратқан Ие оған Исраил халқына Жаратқан Иеге арнап киелі орын салуды бұйырды, сол жерде Оның есімі тұруы үшін. Жаратқан Ие оған киелі орынның және оның барлық ыдыстарының бейнесін көрсетті.
28 Қырық күн өткен соң, Мұса таудан түсті, қолында екі тақтайша болды.
29 Мұса Исраил ұлдарына келіп, оларға Жаратқан Иенің барлық сөздерін айтып, Жаратқан Иенің өзіне үйреткен заңдарын, ережелерін және шешімдерін үйретті.
30 Мұса Исраил ұлдарына Жаратқан Иенің сөзін жеткізіп, Исраил ұлдарының арасында тұру үшін киелі орын жасау керектігін айтты.
31 Халық Жаратқан Иенің Мұса арқылы айтқан барлық жақсылықтарына қатты қуанып, былай деді: «Біз Жаратқан Иенің саған айтқандарының бәрін орындаймыз».
32 Халық бір адамдай көтеріліп, Жаратқан Иенің киелі орнына жомарттықпен құрбандық шалды. Әркім киелі орынның жұмысы мен барлық қызметі үшін Жаратқан Иеге арнап құрбандық әкелді.
33 Исраил халқының барлығы өз меншігінде болған алтын, күміс, мыс және киелі орынға қызмет етуге арналған барлық заттарды Жаратқан Иенің киелі үйін салу үшін әкелді.

34 Жұмыс істеп жүрген барлық данышпандар келіп, Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша, әрқайсысы өз жұмысын атқарып жүргендей, Жаратқан Иенің киелі үйін салды; барлық данышпандар Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай, киелі үйді, оның жиһаздарын және киелі қызметке арналған барлық ыдыстарды шын жүректен жасады.
35 Киелі шатырдың құрылысы бес айдың соңында аяқталды, исраилдіктер Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғандарының бәрін орындады.
36 Олар киелі орынды және оның барлық жиһаздарын Мұсаға әкелді; Жаратқан Иенің Мұсаға көрсеткен бейнесіндей, Исраил халқы да солай істеді.
37 Мұса жұмысты көріп, олар оны Жаратқан Иенің бұйырғанындай істеп жатқанын көрді. Мұса оларға батасын берді.

83-ТАРАУ

1 Он екінші айдың жиырма үшінші күні Мұса Һарон мен оның ұлдарын шақырып, оларға киімдерін кигізіп, майлап, Жаратқан Иенің бұйырғанындай істеді. Мұса сол күні Жаратқан Иенің бұйырған барлық құрбандықтарын әкелді.
2 Содан кейін Мұса Һарон мен оның ұлдарын шақырып алып, оларға: «Маған осылай бұйырылғандықтан, шатырдың кіреберісінде жеті күн болыңдар», – деді.
3 Һарон мен оның ұлдары Жаратқан Иенің Мұса арқылы бұйырғандарының бәрін орындап, шатырдың кіреберісінде жеті күн тұрды.
4 Исраилдіктер Мысырдан шыққаннан кейінгі екінші жылдың бірінші айының бірінші күні, сегізінші күні Мұса киелі шатырды тұрғызды. Мұса киелі шатырдың барлық жиһаздарын және киелі шатырдың барлық жиһаздарын жинап, Жаратқан Иенің бұйырғандарының бәрін орындады.
5 Мұса Һарон мен оның ұлдарын шақырды, олар Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай, өздері және Исраил халқы үшін өртелетін құрбандық пен күнә үшін құрбандық әкелді.
6 Сол күні Һаронның екі ұлы Надаб пен Әбиһу өздеріне бұйырмаған бөтен отты алып, Жаратқан Иенің алдына әкелді. Жаратқан Иенің алдынан от шығып, оларды жалмап қойды, олар сол күні Жаратқан Иенің алдында өлді.
7 Мұса киелі орынды тұрғызып болған күні Исраил ұлдарының басшылары құрбандық үстелінің бағышталуына арналған құрбандықтарын Жаратқан Иеге әкеле бастады.
8 Олар әрбір әміршіге бір күнге, әр әміршіге он екі күнге құрбандықтарын әкелді.
9 Әрқайсысы өз заманында әкелген барлық тартулар: салмағы жүз отыз шекел болатын бір күміс қоспа, киелі орынның шекелімен есептегенде жетпіс шекел болатын бір күміс тостаған, екеуі де нан тартуы ретінде маймен араласқан таңдаулы ұнға толы болды.
10 Хош иісті затқа толы, салмағы он шекел алтын бір қасық.
11 Түгел өртелетін құрбандыққа бір жас бұқа, бір қошқар, бір жасар бір қозы.
12 Күнә үшін құрбандыққа бір теке шалыңыз.
13 Ал татулық құрбандығы ретінде екі өгіз, бес қошқар, бес ешкі, бес бір жасар қозы.
14 Исраилдің он екі әміршісі күн сайын, әрқайсысы өз заманында осылай істеді.
15 Осыдан кейін, айдың он үшінші күні Мұса Исраил халқына Құтқарылу мейрамын өткізуді бұйырды.
16 Исраил халқы Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай, айдың он төртінші күні өз уақытында Құтқарылу мейрамын тойлады, ал Исраил халқы да солай істеді.
17 Екінші айдың бірінші күні Жаратқан Ие Мұсаға былай деді:
18 Сен, ағаң Һарон және Исраилдің он екі әміршісі жиырма жастан асқан барлық исраилдік еркектердің бастарын санап шығыңыз.
19 Мұса солай істеді. Харон Исраилдің он екі әміршісімен бірге Синай шөлінде Исраил ұлдарын санап шықты.
20 Исраил халқының жиырма жастан асқан, әулеттері бойынша санағы алты жүз үш мың бес жүз елу болды.
21 Бірақ Леуі ұлдары өз бауырлары Исраил ұлдарының қатарына қосылмады.
22 Исраил халқының бір айлық және одан жоғары жастағы еркек кіндіктерінің жалпы саны жиырма екі мың екі жүз жетпіс үш болды.
23 Леуі руының бір айлық және одан жоғары жастағы ұлдарының саны жиырма екі мың болды.
24 Мұса діни қызметкерлер мен леуіліктерді Жаратқан Иенің Мұсаға бұйырғанындай, киелі шатырдың қасиетті жерінде қызмет ету үшін әрқайсысын өз қызметіне және жүгіне тағайындады.
25 Ал айдың жиырмасыншы күні бұлт куәлік шатырынан алынып тасталды.
26 Сол кезде Исраил халқы Синай шөлінен сапарларын жалғастырып, үш күн жол жүрді, бұлт Паран шөліне тоқтады; сол жерде Жаратқан Иенің Исраилге ашуы лаулады, өйткені олар Жаратқан Иеден тамақ сұрап, Оны ашуландырған еді.
27 Жаратқан Ие олардың үніне құлақ асып, оларға бір ай бойы тамақ берді.
28 Бірақ осыдан кейін Жаратқан Иенің қаһары оларға қарсы лаулап, оларды қатты қырып-жойды. Олар сол жерде жерленді.
29 Исраил халқы сол жерді Кеброт-Хаттаава деп атады, себебі олар сол жерде етке құмар адамдарды жерледі.
30 Олар Кеброт-Хаттаавадан шығып, Паран шөліндегі Хазеротқа лагерь тікті.
31 Исраил халқы Хазеротта болған кезде, Мұсаның кесірінен Жаратқан Иенің ашуы Мәриямға лаулап, ол алапеспен ауырып, қардай аппақ болып қалды.
32 Ол алапесінен кейін қайтадан қабылданғанға дейін жеті күн бойы лагерьден тыс жерде қамауда болды.
33 Содан кейін Исраил халқы Хазероттан шығып, Паран шөлінің шетіне келіп, қос тікті.
34 Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға Исраил ұлдарынан он екі адамды, әр рудан бір-бір адамнан, Қанахан жерін барлауға жіберуді бұйырды.
35 Мұса он екі адамды жіберді. Олар Қанахан жеріне келіп, оны барлап, Син шөлінен бастап Хамотқа дейінгі Рехобқа дейінгі бүкіл жерді барлады.

36 Қырық күннен кейін олар Мұса мен Һаронға келіп, жүректеріндегідей хабар әкелді. Он адам Исраил халқына өздері барлап келген жер туралы жаман хабар жеткізіп: «Мысырға оралғанымыз жөн, бұл жер өз тұрғындарын жалмап жатқан ел», – деді.
37 Бірақ жерді барлап шыққандардың бірі Нұн ұлы Ешуа мен Ефуне ұлы Халеп: «Жер өте жақсы екен», – деді.
38 Егер Жаратқан Ие бізге риза болса, онда Ол бізді осы жерге әкеліп, оны бізге береді, өйткені бұл жер сүт пен бал ағып жатыр.
39 Бірақ Исраил халқы оларға құлақ аспай, ел туралы жаман хабар таратқан он адамның сөздеріне құлақ асты.
40 Жаратқан Ие исраилдіктердің күңкілдерін естіп, ашуланып, ант беріп былай деді:
41 Ефуне ұлы Халеп пен Нұн ұлы Ешуадан басқа, бұл зұлым ұрпақтың жиырма жастан асқан ешбір адамы жерді көрмейді.
42 Бірақ бұл зұлым ұрпақ осы шөл далада құрып кетеді, ал олардың балалары сол жерге келіп, оны иемденеді; сондықтан Жаратқан Иенің қаһары Исраилге қарсы лаулап, оларды сол зұлым ұрпақтың соңына дейін қырық жыл бойы шөл далада қаңғыртты, себебі олар Жаратқан Иеге ермеді.
43 Халық Паран шөлінде ұзақ уақыт тұрды, содан кейін Қызыл теңіз арқылы шөл далаға бет алды.

84-ТАРАУ

1 Сол кезде Леуіліктердің немересі, Кехаттың немересі, Жезердің ұлы Қорах исраилдіктердің арасынан көптеген адамдарды жинап алып, олар Мұса мен Һаронға және бүкіл қауымға қарсы шықты.
2 Сонда Жаратқан Ие оларға ашуланып, жер аузын ашып, оларды үйлерімен, барлық меншігімен және Қорахтың барлық адамдарымен жұтып қойды.
3 Осыдан кейін Құдай халықты Сейір тауының бойымен ұзақ уақыт бойы айналып жүруге мәжбүр етті.
4 Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Есаудың ұрпақтарына қарсы соғыс ашпаңдар. Мен сендерге олардың табаны таптағанша ештеңе бермеймін. Мен Есауға Сейір тауын мұраға бердім».
5 Сондықтан Есау ұрпақтары бұрын Сейір ұрпақтарымен соғысқан, ал Жаратқан Ие Сейір ұрпақтарын Есау ұрпақтарының қолына тапсырып, олардың көз алдында жойып жіберген еді. Есау ұрпақтары олардың орнында осы күнге дейін тұрып келеді.
6 Сондықтан Жаратқан Ие Исраил халқына былай деді: «Бауырларың Есау ұрпақтарымен соғыспаңдар, өйткені олардың жерінде сендерге тиесілі ештеңе жоқ. Олардан ақшаға тамақ сатып алып жей аласыңдар, ал су сатып алып іше аласыңдар.
7 Исраил халқы Жаратқан Иенің сөзіне сай әрекет етті.
8 Исраил халқы шөл даланы айналып өтіп, Синай тауының бойымен ұзақ уақыт жүрді, бірақ Есау ұрпақтарына тиіспеді. Олар сол аймақта он тоғыз жыл тұрды.
9 Сол кезде Киттим ұлдарының патшасы Латынус патшалығының қырық бесінші жылында, яғни Исраил ұлдарының Мысырдан шыққан он төртінші жылында қайтыс болды.
10 Олар оны Киттим жерінде өзі үшін салған жеріне жерледі, ал Абимнас оның орнына отыз сегіз жыл билік етті.
11 Сол күндері, он тоғыз жылдың соңында, Исраил халқы Есау ұлдарының шекарасынан өтіп, Моаб шөлінің жолымен жүріп өтті.
12 Жаратқан Ие Мұсаға: «Моабты қоршауға алмаңдар және олармен соғыспаңдар, өйткені Мен сендерге олардың жерінен ештеңе бермеймін», – деді.
13 Исраил халқы Моаб шөл даласымен он тоғыз жыл бойы жүріп өтті, бірақ олармен соғыспады.
14 Исраилдіктердің Мысырдан шыққан отыз алтыншы жылы Жаратқан Ие аморлықтардың патшасы Сихонның жүрегін жаралады. Ол соғыс ашып, Моаб халқына қарсы соғысуға аттанды.
15 Сихон Мысыр патшасының кеңесшісі Балағамның немересі, Жанеастың ұлы Беорға және оның ұлы Балағамға елшілерін жіберіп, Моабты қарғап, оны Сихонның қолына тапсыруды өтінді.
16 Елшілер барып, Месопотамиядағы Петордан Жанеас ұлы Беор мен оның ұлы Балаамды алып келді. Беор мен оның ұлы Балаам Сихон қаласына келіп, аморлықтардың патшасы Сихонның алдында Моаб пен олардың патшасын қарғады.
17 Сихон бүкіл әскерімен Моабқа аттанып, олармен шайқасып, оларды бағындырды. Жаратқан Ие оларды оның қолына берді, ал Сихон Моаб патшасын өлтірді.
18 Сихон шайқаста Моабтың барлық қалаларын басып алды; Хешбонды да олардан тартып алды, өйткені Хешбон Моаб қалаларының бірі еді. Сихон өзінің әміршілері мен ақсүйектерін Хешбонға орналастырды, ал Хешбон сол кезде Сихонға тиесілі болды.
19 Сондықтан астарлы әңгіме айтушы Беор мен оның ұлы Балағам былай деді: «Хешбонға келіңдер, Сихон қаласы қайта салынып, нығаяды».
20 Моаб, сен қасіретке қаласың! Уа, Кемош халқы, сен адасып кеттің! Міне, бұл Құдай заңының кітабында жазылған.
21 Сихон Моабты жаулап алғаннан кейін, Моабтан басып алған қалаларға күзетшілер қойды, ал Моаб ұлдарының едәуір бөлігі шайқаста Сихонның қолына түсті. Ол олардың ұлдары мен қыздарын тұтқынға алып, патшаларын өлтірді. Содан кейін Сихон өз еліне қайтып кетті.
22 Сихон Беор мен оның ұлы Балағамға көптеген күміс пен алтын сыйлықтар берді, ал Балағам оларды жіберіп, Месопотамияға өз елдеріне қайтты.
23 Сол кезде Исраилдің барлық ұлдары Моаб шөл даласынан шығып, кері қайтып, Едом шөлін қоршап алды.
24 Осылайша бүкіл қауым Мысырдан шыққаннан кейінгі қырқыншы жылдың бірінші айында Син шөліне келді. Исраил халқы Син шөліндегі Қадешке қоныстанды. Мәриям сол жерде қайтыс болып, сол жерге жерленді.
25 Сол кезде Мұса Едом патшасы Хададқа елшілерін жіберіп: «Сенің бауырың Исраил былай дейді: «Маған сенің жерің арқылы өтуге рұқсат ет. Біз егістіктен де,

жүзімдіктен де өтпейміз, құдықтың суын ішпейміз. Патшаның жолымен жүреміз».
26 Едом оған: «Менің жерім арқылы өтпейсің», – деді. Едом Исраил халқына қарсы шығу үшін күшті халықпен шықты.
27 Бірақ Есау ұрпақтары исраилдіктерді өз жерлері арқылы өткізуден бас тартты, сондықтан исраилдіктер олардан бас тартып, оларға қарсы соғыспады.
28 Өйткені бұған дейін Жаратқан Ие Исраил халқына: «Есаудың ұрпақтарымен соғыспаңдар», – деп бұйырған болатын. Сондықтан исраилдіктер олардан алыстап, оларға қарсы соғыспады.
29 Сонымен, Исраил халқы Қадештен шығып, бүкіл халық Хор тауына келді.
30 Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Ағаң Һаронға айт: ол сол жерде өледі, өйткені ол Мен Исраил халқына берген жерге келмейді».
31 Харон Жаратқан Иенің бұйрығымен қырықыншы жылы, бесінші айдың бірінші күні Хор тауына көтерілді.
32 Һарон жүз жиырма үш жаста еді, ол Хор тауында қайтыс болды.

85-ТАРАУ

1 Оңтүстікте тұратын қанахандық Арад патшасы исраилдіктердің тыңшылар жолымен келе жатқанын естіп, исраилдіктерге қарсы соғысу үшін әскерін орналастырды.
2 Исраилдіктер одан қатты қорықты, өйткені оның үлкен және ауыр әскері болды, сондықтан Исраилдіктер Мысырға қайтуды шешті.
3 Исраилдіктер Арад патшасынан қатты қорқып, үш күндік жол жүріп, Масерата Бени Яқонға дейін кері қайтты.
4 Исраил халқы өз жерлеріне қайтып оралғысы келмеді, сондықтан олар Бени Яқонда отыз күн тұрды.
5 Леуіліктер исраилдіктердің кері қайтпайтынын көргенде, Жаратқан Ие үшін қызғанышпен қарсы тұрып, бауырластары исраилдіктерге қарсы шайқасқа шықты. Олардың көп адамын қырып, өз жерлеріне, Хор тауына қайтуға мәжбүр етті.
6 Олар қайтып оралғанда, Арад патша әлі де исраилдіктерге қарсы шайқасқа әскерін дайындап жатқан еді.
7 Исраил: «Егер сен бұл халықты менің қолыма берсең, мен олардың қалаларын толығымен жойып жіберемін», – деп ант берді.
8 Жаратқан Ие Исраилдің үніне құлақ асып, қанахандықтарды олардың қолына берді. Оларды қалаларымен бірге жойып, сол жерді Хорма деп атады.
9 Исраил халқы Хор тауынан шығып, Оботқа, сосын Оботтан шығып, Моаб шекарасындағы Ие-Абаримге қоныстанды.
10 Исраил халқы Моабқа: «Сіздің жеріңіз арқылы өз жерімізге өтуге рұқсат етіңіз», – деп хабар жіберді. Бірақ Моаб халқы Исраил халқының өз жерлерінен өтуіне рұқсат бермеді. Өйткені Моаб халқы аморлықтардың патшасы Сихонның жерін басып алып, көпшілігін қырып салғанындай, Исраил халқы оларға да солай істемес пе екен деп қатты қорықты.
11 Сондықтан Моаб исраилдіктердің өз жері арқылы өтуіне рұқсат бермеді. Жаратқан Ие Исраил халқына: «Моабқа қарсы соғыспаңдар!» – деп бұйырды. Сондықтан исраилдіктер Моабтан шегініп кетті.
12 Исраил халқы Моаб шекарасынан шығып, Моаб пен аморлықтардың арасындағы Арнон өзенінің арғы бетіне келіп, Кедемот шөліндегі аморлықтардың патшасы Сихонның шекарасында қос тікті.
13 Исраил халқы аморлықтардың патшасы Сихонға елшілерін жіберіп, былай деді:
14 Бізге сіздің жеріңіз арқылы өтуге рұқсат етіңіз, біз егістіктерге немесе жүзімдіктерге бұрылмаймыз, сіздің шекараңыздан өткенше патшаның жолымен жүреміз, бірақ Сихон исраилдіктердің өтуіне рұқсат бермеді.
15 Сихон аморлықтардың барлық халқын жинап, Исраил халқымен кездесу үшін шөл далаға шығып, Яхаста Исраил халқымен шайқасты.
16 Жаратқан Ие аморлықтардың патшасы Сихонды Исраил халқының қолына тапсырды. Исраил халқы Сихонның барлық халқын қылыштың жүзімен қырып, Моаб халқы үшін кек алды.
17 Исраил халқы Сихон жерін Арамнан Ябукқа дейінгі, Аммон халқына дейін иемденіп, қалалардың барлық олжасын тартып алды.
18 Исраил осы қалалардың барлығын басып алып, аморлықтардың барлық қалаларында қоныстанды.
19 Исраилдің барлық ұлдары Аммон ұлдарына қарсы соғысып, олардың жерлерін де басып алуға бел буды.
20 Сондықтан Жаратқан Ие Исраил халқына былай деді: «Аммон халқын қоршауға алмаңдар, оларға қарсы соғыс ашпаңдар, өйткені Мен сендерге олардың жерінен ештеңе бермеймін. Исраил халқы Жаратқан Иенің сөзіне құлақ асып, Аммон халқына қарсы соғыспады.
21 Исраил халқы бұрылып, Башан жолымен Башан патшасы Огтың жеріне өрлеп кетті. Башан патшасы Ог исраилдіктерге қарсы шайқасқа шықты. Оның қасында көптеген батыр сарбаздар және аморлықтардың өте күшті әскері болды.
22 Башан патшасы Ог өте күшті адам еді, бірақ оның ұлы Наарон одан да күштірек, тіпті одан да күштірек еді.
23 Ог іштей былай деді: «Міне, Исраилдің бүкіл әскері үш парсадан тұрады, енді мен оларды қылышсыз да, найзасыз да бірден қырып тастаймын».
24 Ог Яхаз тауына көтеріліп, одан ұзындығы үш парса болатын бір үлкен тасты алып, басына қойды да, оны Исраил ұлдарының қосына лақтырып, барлық исраилдіктерді сол таспен өлтіруді шешті.
25 Сонда Жаратқан Иенің періштесі келіп, тасты Огтың басына шаншып алды, тас Огтың мойнына құлады, Ог мойнындағы тастың салмағынан жерге құлады.
26 Сол кезде Жаратқан Ие Исраил халқына былай деді: «Одан қорықпаңдар, өйткені Мен оны, бүкіл халқын және бүкіл жерін сендердің қолдарыңа бердім. Сихонға істегендеріңді оған да істейсіңдер».
27 Мұса исраилдіктердің аз ғана тобымен бірге оған қарай төмен түсті, ал Мұса Огтың тобығынан таяқпен ұрып өлтірді.

28 Содан кейін исраилдіктер Огтың ұрпақтары мен оның бүкіл халқын қудалап, ешкім қалмайынша оларды талқандап, жойып жіберді.
29 Содан кейін Мұса Исраил ұлдарының бірнешеуін Язерді барлауға жіберді, өйткені Язер өте танымал қала еді.
30 Тыңшылар Жазерге барып, оны зерттеді, ал тыңшылар Жаратқан Иеге сеніп, Жазердің адамдарымен шайқасты.
31 Бұл адамдар Жазерді және оның ауылдарын басып алды, ал Жаратқан Ие оларды олардың қолына берді, сонда олар сол жерде болған аморлықтарды қуып шықты.
32 Исраил халқы аморлықтардың екі патшасының жерін, Арнон өзенінен Херман тауына дейінгі Иорданның арғы жағындағы алпыс қаланы басып алды.
33 Исраил халқы жолға шығып, Иорданның арғы жағындағы Иерихонның маңындағы Моаб жазығына келді.
34 Моаб халқы Исраил халқының аморлықтардың екі патшасы Сихон мен Огқа жасаған барлық зұлымдықтарын естігенде, Моаб халқының бәрі исраилдіктерден қатты қорықты.
35 Моаб ақсақалдары: «Міне, жер бетіндегі барлық патшалардан күштірек аморлықтардың екі патшасы Сихон мен Ог Исраил ұлдарына қарсы тұра алмады, енді біз оларға қалай қарсы тұра аламыз?» – деді.
36 Олар бізге бұрын жеріміз арқылы өтуге хабар жіберген еді, біз оларға жол бермедік, енді олар бізге ауыр қылыштарымен шабуыл жасап, бізді жойып жібереді; ал Моаб Исраил ұлдарынан қатты қорқып, Исраил ұлдарына не істеу керектігін ақылдасты.
37 Моаб ақсақалдары шешім қабылдап, өз адамдарының бірін, моабтық Зиппор ұлы Балақты, сол кезде өздеріне патша етіп тағайындады. Балақ өте дана адам еді.
38 Моаб ақсақалдары орнынан тұрып, Мадиян ұлдарына бейбітшілік орнату үшін адам жіберді. Өйткені сол кезде Моаб пен Мадиян арасында үлкен шайқас пен дұшпандық болды. Едом патшасы Бедад ұлы Хадад Моаб даласында мадияндықтарды жеңген кезден бастап осы күнге дейін жалғасып келеді.
39 Моаб халқы Мадиян халқына хабар жіберіп, олармен бейбітшілік орнатты. Мадиян ақсақалдары Мадиян халқы үшін бейбітшілік орнату үшін Моаб жеріне келді.
40 Моаб ақсақалдары Мадиян ақсақалдарымен Исраилден аман қалу үшін не істеу керектігін кеңесті.
41 Моабтың барлық халқы Мадиян ақсақалдарына: «Енді Исраил халқы айналамыздағының бәрін өгіз даладағы шөпті жалағандай жалайды. Өйткені олар бізден күшті аморлықтардың екі патшасына осылай істеді», – деді.
42 Мадиян ақсақалдары Моабқа былай деді: «Аморлықтардың патшасы Сихон сендерге қарсы соғысып, сендерді жеңіп, жерлеріңді басып алғанда, Месопотамиядан Жанех ұлы Беор мен оның ұлы Балағамға адам жібергенін естідік. Олар келіп, сендерді қарғады. Сондықтан Сихон сендерді басып алып, жерлеріңді басып алды.
43 Енді сендерді оның ұлы Балағамға да жіберіңдер, өйткені ол әлі де өз жерінде тұрады. Оған жалақысын беріңдер, ол келіп, сендер қорқатын барлық халықты қарғасын. Моаб ақсақалдары бұл туралы естіп, Беор ұлы Балағамға хабар жіберуді жөн көрді.
44 Содан Моаб патшасы Зиппор ұлы Балақ Балағамға елшілерін жіберіп, былай деді:
45 Міне, Мысырдан бір халық шығып келеді, олар жер бетін жауып, менің қарсыма келіп қоныстанып жатыр.
46 Енді келіп, осы халықты менің орныма қарға, өйткені олар менен тым күшті. Мүмкін, мен олармен шайқасып, оларды қуып шығармын. Өйткені сен бата берген адам бата алады, ал қарғаған адам қарғысқа ұшырайды деп естідім.
47 Содан Балақтың елшілері Балағамға барып, Моабқа қарсы соғысу үшін халықты қарғау үшін Балағамды әкелді.
48 Балағам Исраилді қарғау үшін Балаққа келді. Жаратқан Ие Балағамға: «Бұл халықты қарғама, өйткені ол бата алған», – деді.
49 Балақ күн сайын Балағамды Исраилді қарғауға көндіре берді, бірақ Балағам Жаратқан Иенің Балағамға айтқан сөзіне құлақ аспады.
50 Балақ Балағамның тілегін орындамағанын көргенде, орнынан тұрып, үйіне кетті. Балағам да өз еліне оралып, сол жерден Мадиян жеріне кетті.
51 Исраил халқы Моаб жазығынан шығып, Иордан өзенінің жағасында, Бет-Есимоттан Моаб жазығының шетіндегі Әбел-Шитимге дейін қоныстанды.
52 Исраил халқы Шиттим жазығында тұрғанда, Моаб қыздарымен азғындық жасай бастады.
53 Исраил халқы Моабқа жақындағанда, Моаб халқы Исраил халқының қосының қарсысына шатырларын тікті.
54 Моаб ұлдары Исраил ұлдарынан қорқып, олардың барлық сұлу қыздары мен әйелдерін алып, алтын-күміс және қымбат киімдер кигізді.
55 Моаб халқы сол әйелдерді өз шатырларының есігіне отырғызды, осылайша исраилдіктер оларды көріп, оларға бұрылып, Моабқа қарсы соғыспасын.
56 Моабтың барлық ұлдары Исраил ұлдарына осылай істеді, әркім өз әйелі мен қызын шатырының есігіне қойды. Барлық Исраил ұлдары Моаб ұлдарының бұл әрекетін көріп, Моаб қыздарына бұрылып, оларға құмарланып, соларға барды.
57 Бір еврей Моаб шатырының есігіне келіп, моабтық қызды көріп, оған құмарланып, шатырдың есігінде оған қалағанын айтса, олар бірге сөйлесіп тұрғанда, шатырдағылар шығып, еврейге мына сөздерді айтатын:
58 Біздің ағайынды екенімізді, бәріміз Лұттың және оның бауыры Ыбырайымның ұрпақтары екенімізді білесің ғой, неге бізбен бірге тұрмайсыңдар, неге біздің нанымыз бен құрбандығымызды жемейсіңдер?
59 Моаб ұлдары оны сөздерімен баурап алып, жағымпаздық сөздерімен азғырған кезде, оны шатырға отырғызып, оған арнап тамақ пісіріп, құрбандық шалды, ал ол олардың құрбандықтары мен нандарынан жеді.
60 Содан кейін оған шарап берді, ол ішіп, мас болды. Оның алдына әдемі қызды қойды. Ол шарапты көп

ішіп алғандықтан, не істеп жатқанын білмегендіктен, оған қалағанын істеді.
61 Моаб халқы Шиттим жазығында исраилдіктерге осылай істеді. Осыған байланысты Жаратқан Иенің ашуы Исраилге лаулап, олардың арасына індет жіберді. Исраилдіктердің жиырма төрт мыңы қайтыс болды.
62 Шимон ұрпағынан Салу ұлы Зимри есімді бір адам бүкіл Исраил халқының көзінше Мадиян патшасы Сурдың қызы Мадияндық Косбимен байланыс орнатты.
63 Діни қызметкер Харонның немересі, Елазердің ұлы Финеас Зимридің бұл зұлым ісін көріп, найзасын алып, орнынан тұрып, олардың соңынан қуып, екеуін де шаншып өлтірді. Осылайша Исраил халқының індеті тоқтады.

86-ТАРАУ

1 Індеттен кейін сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға және діни қызметкер Һаронның ұлы Елазарға былай деді:
2 Исраил халқының бүкіл қауымының басшыларын, жиырма жастан асқандарды, шайқасқа қатысқандардың барлығын санап шығыңыз.
3 Мұса мен Елазар Исраил ұлдарын әулеттері бойынша санап шықты, бүкіл Исраилдің саны жеті жүз жеті жүз отыз болды.
4 Леуі руының бір айлық және одан жоғары жастағы адамдарының саны жиырма үш мың болды, ал олардың арасында Синай шөлінде Мұса мен Харон санағандардың ешқайсысы болған жоқ.
5 Өйткені Жаратқан Ие оларға шөл далада өлетіндерін айтқандықтан, олардың бәрі қырылып қалды. Ефуне ұлы Халеп пен Нұн ұлы Ешуадан басқа ешкім қалмады.
6 Осыдан кейін Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Исраил ұлдарына айт, олар өз бауырлары Исраил ұлдарының істері үшін Мадияннан кек алсын».
7 Мұса солай істеді, сонда Исраил ұлдары арасынан әр руға мыңнан он екі мың адамды таңдап, Мадиянға барды.
8 Исраил халқы мадияндықтарға қарсы соғысып, барлық еркектерді, сондай-ақ мадияндықтардың бес әміршісін өлтірді, ал Беор ұлы Балағамды семсермен өлтірді.
9 Исраилдіктер мадияндықтардың әйелдерін, олардың кішкентайларын, малдарын және барлық мүлкін тұтқынға алды.
10 Олар барлық олжа мен олжаны алып, Моаб жазығындағы Мұса мен Елазарға әкелді.
11 Мұса, Елазар және қауымның барлық басшылары оларды қуанышпен қарсы алуға шықты.
12 Олар Мадияннан түскен барлық олжаны бөлісіп алды, ал Исраил ұлдары өз бауырлары Исраил ұлдары үшін Мадияннан кек алды.

87-ТАРАУ

1 Сол кезде Жаратқан Ие Мұсаға былай деді: «Міне, күндерің аяқталып келеді. Енді қызметшің Нұн ұлы Ешуаны алып, киелі шатырға қой. Мен оған бұйрық беремін. Мұса солай істеді.
2 Сонда Жаратқан Ие шатырда бұлт бағанасында пайда болды, ал бұлт бағанасы шатырдың кіреберісінде тұрды.
3 Жаратқан Ие Нұн ұлы Ешуаға былай деп бұйырды: «Күшті де батыл бол, өйткені сен Исраил халқын Мен оларға беремін деп ант берген жерге алып барасың, ал Мен сенімен бірге боламын».
4 Мұса Ешуаға былай деді: «Берік және батыл бол, өйткені сен Исраил ұлдарын жерді мұра етесің, ал Жаратқан Ие сенімен бірге болады, Ол сені тастамайды да, тастамайды, қорықпа да, көңілің түспесін».
5 Мұса бүкіл Исраил халқын шақырып алып, оларға былай деді: «Құдайларың Жаратқан Иенің сендерге шөл далада жасаған барлық жақсылықтарын көрдіңдер.
6 Енді осы заңның барлық сөздерін орындап, Құдайларың Жаратқан Иенің жолымен жүріңдер, Жаратқан Ие бұйырған жолдан оңға да, солға да таймаңдар.
7 Мұса Исраил халқына Жаратқан Ие бұйырғандай, сол жерде орындауға тиісті ережелерді, шешімдер мен заңдарды үйретті.
8 Ол оларға Жаратқан Иенің жолын және Оның заңдарын үйретті; міне, олар Құдайдың Мұса арқылы Исраил халқына берген заң кітабында жазылған.
9 Мұса Исраил ұлдарына өсиет айтып болғаннан кейін, Жаратқан Ие оған: «Абарим тауына шығып, сол жерде өл, ағаң Һарон сияқты өз халқыңа қосыл», – деді.
10 Мұса Жаратқан Иенің бұйрығымен Моаб жеріне көтеріліп, исраилдіктердің Мысыр жерінен шыққаннан кейінгі қырықыншы жылы Жаратқан Иенің бұйрығымен сол жерде қайтыс болды.
11 Исраил халқы Моаб жазығында Мұса үшін отыз күн бойы жылады, содан кейін Мұса үшін жылап, жоқтау күндері аяқталды.

88-ТАРАУ

1 Мұса қайтыс болғаннан кейін Жаратқан Ие Нұн ұлы Ешуаға былай деді:
2 Орныңнан тұрып, Иордан өзенінен өтіп, Мен Исраил халқына берген жерге бар. Сен сол жерді Исраил халқына мұра етесің.
3 Аяқтарыңның табаны басатын әрбір жер сендердікі болады, Ливан шөлінен бастап ұлы Перат өзеніне дейін шекараларың болады.
4 Өмір бойы ешкім саған қарсы тұра алмайды; Мен Мұсамен бірге болғанымдай, сенімен де бірге боламын. Тек Мұса өсиет еткен барлық заңды орындауға батыл да, берік бол. Барлық ісіңде табысқа жету үшін жолдан оңға да, солға да бұрылма.
5 Сонда Ешуа Исраилдің басшыларына былай деп бұйырды: «Қоныс арқылы өтіп, халыққа былай деп бұйырыңдар: «Өздеріңе азық-түлік дайындаңдар, өйткені үш күннен кейін жерді иемдену үшін Иорданнан өтесіңдер».
6 Исраил ұлдарының басшылары солай істеді, халыққа бұйрық беріп, Ешуа бұйырғанның бәрін орындады.
7 Ешуа Иерихон жерін барлауға екі адамды жіберді, ал олар барып, Иерихонды барлады.
8 Жеті күннен кейін олар қостағы Ешуаға келіп: «Жаратқан Ие бүкіл жерді біздің қолымызға берді, ал

оның тұрғындары бізден қорқып, есінен танып қалды», – деді.
9 Осыдан кейін Ешуа таңертең тұрып, бүкіл Исраил халқымен бірге Шиттимнен жолға шықты. Ешуа бүкіл Исраил халқымен бірге Иордан өзенінен өтті. Ешуа сексен екі жаста еді, ол Исраил халқымен бірге Иордан өзенінен өтті.
10 Халық бірінші айдың оныншы күні Иорданнан шығып, Иерихонның шығыс бұрышындағы Гылғалда қос тікті.
11 Исраил халқы Мұса заңында жазылғандай, айдың он төртінші күні Иерихон жазығында, Гилгалда Құтқарылу мейрамын тойлады.
12 Пасха мерекесінің келесі күні манна тоқтады, сондықтан Исраил халқы үшін манна қалмады, олар Қанахан жерінің өнімдерін жеді.
13 Иерихон Исраил халқы үшін толығымен жабық болды, ешкім шықпады да, кірмеді де.
14 Екінші айдың бірінші күні Жаратқан Ие Ешуаға былай деді: «Тұр, міне, Мен Иерихонды және оның барлық халқын сенің қолыңа бердім. Барлық жауынгерлерің қаланы күніне бір рет айналып өтсін, алты күн бойы осылай істе.
15 Діни қызметкерлер керней тартып, сіздер кернейдің дыбысын естігенде, бүкіл халық қатты айқайлап, қала қабырғалары құлайды. Барлық халық өз қарсыластарына қарсы шығады.
16 Ешуа Жаратқан Иенің бұйырғандарының бәрін орындады.
17 Жетінші күні олар қаланы жеті рет айналып шықты, ал діни қызметкерлер керней тартты.
18 Жетінші рет шайқасқанда, Ешуа халыққа: «Айқайлаңдар, өйткені Жаратқан Ие бүкіл қаланы біздің қолымызға берді», – деді.
19 Тек қала мен оның ішіндегінің бәрі Жаратқан Иенің қарғысына ұшырайды, сондықтан Исраил қосын қарғыс атып, оны мазаламау үшін сол қарғыс атылған нәрседен аулақ болыңдар.
20 Бірақ барлық күміс, алтын, жез және темір Жаратқан Иеге бағышталып, Жаратқан Иенің қазынасына түседі.
21 Халық керней тартып, қатты айқайлады. Иерихонның қабырғалары құлады. Барлық халық көтеріліп, әрқайсысы оның алдында тұрды. Олар қаланы басып алып, ондағының бәрін, еркек пен әйелді, жас пен кәріні, өгіз бен қойды, есектерді қылыштың жүзімен жойды.
22 Олар бүкіл қаланы отқа орады, тек күміс пен алтын, жез бен темірден жасалған ыдыстарды ғана Жаратқан Иенің қазынасына салды.
23 Сол кезде Ешуа ант беріп: «Иерихонды салған адам қарғыс атсын! Ол өзінің тұңғыш ұлының іргетасын қалап, кіші ұлының қақпаларын орнатады», – деді.
24 Яһуданың ұлы Зерахтың немересі, Забдидің немересі, Қармидің ұлы Ахан қарғыс атқыр затқа опасыздық жасап, оны шатырға тығып қойды. Сонда Жаратқан Иенің қаһары Исраилге қарсы лаулады.
25 Осыдан кейін, Исраил халқы Иерихонды өртеп жібергеннен кейін, Ешуа Айды барлап, оған қарсы соғысуға адамдар жіберді.
26 Сол кезде адамдар барып, Айды барлап, қайтып келіп: «Барлық халық сенімен бірге Айға бармасын, тек үш мыңдай адам барып, қаланы басып алсын, өйткені ондағы адамдар аз», – деді.
27 Ешуа солай істеді, онымен бірге үш мыңға жуық исраилдік адам Ай қаласының адамдарымен шайқасты.
28 Исраилге қарсы шайқас қатты болды, Ай адамдары отыз алты исраилдік адамды өлтірді, ал исраилдіктер Ай адамдарынан қашып кетті.
29 Мұны көргенде, Ешуа киімін жыртып, Жаратқан Иенің алдында, Исраил ақсақалдарымен бірге, жерге етпетінен жығылды. Олар бастарына топырақ шашты.
30 Сонда Ешуа былай деді: «Уа, Жаратқан Ие, неге бұл халықты Иорданнан өткіздің? Исраилдіктер жауларынан бас тартқаннан кейін мен не айтайын?»
31 Енді жердің барлық қанахандықтары мұны естіп, бізді қоршап алып, атымызды өшіріп тастайды.
32 Жаратқан Ие Ешуаға былай деді: «Неге жерге құлап түсесің? Тұр да, кет, өйткені исраилдіктер күнә жасап, қарғыс атқан нәрсені алып қойды. Егер олар қарғыс атқан нәрсені араларынан жоймаса, Мен олармен бірге болмаймын».
33 Ешуа орнынан тұрып, халықты жинап, Жаратқан Иенің бұйрығымен Уримді әкелді. Сонда Яһуда руы таңдалды, ал Қарми ұлы Ахан таңдалды.
34 Сонда Ешуа Аханға: «Ұлым, не істедің, айтшы», – деді. Ахан: «Олжаның арасынан Шинардың әдемі киімін, екі жүз шекел күмісті және салмағы елу шекел алтынды көрдім. Мен оларға құмарланып, оларды алдым, міне, олардың бәрі шатырдың ортасында, жерде жасырынып жатыр», – деді.
35 Ешуа адамдарын жіберіп, оларды Аханның шатырынан алып кетті, олар Ешуаға әкелді.
36 Ешуа Аханды, оның осы ыдыс-аяқтарын, ұлдары мен қыздарын және оған тиесілі барлық заттарды алып, Ахор аңғарына алып келді.
37 Ешуа оларды сол жерде отқа өртеп жіберді, ал барлық исраилдіктер Аханды таспен атқылап өлтірді, оның үстіне тас үйіндісін қойды. Сондықтан ол сол жерді Ахор аңғары деп атады, осылайша Жаратқан Иенің ашуы басылды. Содан кейін Ешуа қалаға келіп, онымен шайқасты.
38 Жаратқан Ие Ешуаға былай деді: «Қорықпа, үрейленбе. Міне, Мен Ай қаласын, оның патшасы мен халқын сенің қолыңа бердім. Сен оларға да Иерихон мен оның патшасына істегеніңді істейсің. Тек оның олжасы мен малын өздеріңе олжа ретінде алып, қаланың артына торуылдаңдар».
39 Ешуа Жаратқан Иенің сөзіне сай әрекет етіп, соғысқа аттанғандардың арасынан отыз мың батыр адамды таңдап алып, оларды қаланы қоршауға жіберді.
40 Ол оларға былай деп бұйырды: «Бізді көргенде, біз олардан айлакерлікпен қашамыз, ал олар бізді қуады. Сонда сендер торуылдап шығып, қаланы басып алыңдар, олар солай істеді.
41 Ешуа шайқасты, ал қала тұрғындары Исраилге қарай аттанды, бірақ олардың қаланың артында торуылдап тұрғанын білмеді.
42 Ешуа мен барлық исраилдіктер олардың алдында шаршаған болып көрінді де, айлакерлікпен шөл даламен қашып кетті.

43 Айдың адамдары исраилдіктерді қудалау үшін қаладағы барлық адамдарды жинады. Олар қаладан шығып, бірде-біреуін қалдырмай, қаланы ашық қалдырып, исраилдіктерді қудалады.
44 Сонда тұтқында тұрғандар орындарынан тұрып, қалаға асығыс келіп, оны басып алып, өртеп жіберді. Айдың адамдары кері бұрылып қараса, қаланың түтіні аспанға көтеріліп жатқанын көріп, шегінуге ешқандай амал қалмады.
45 Айдың барлық адамдары Исраилдің ортасында, кейбіреулері екі жақта, кейбіреулері екінші жақта тұрды. Олар оларды қырып тастады, ешқайсысы тірі қалмады.
46 Исраилдіктер Ай патшасы Мелошты тірідей ұстап алып, Ешуаға әкелді. Ешуа оны ағашқа іліп қойды, ол қайтыс болды.
47 Исраилдіктер қаланы өртеп жібергеннен кейін, қалаға оралып, ондағылардың бәрін қылыштың жүзімен қырып салды.
48 Ай қаласының еркектері мен әйелдерінің ішінде қаза тапқандардың саны он екі мың болды; тек мал мен қаладан олжаны ғана өздеріне алды, бұл Жаратқан Иенің Ешуаға айтқан сөзіне сәйкес болды.
49 Иорданның арғы жағындағы барлық патшалар, Қанаханның барлық патшалары, Исраил ұлдарының Иерихон мен Айға жасаған зұлымдықтары туралы естіп, Исраилге қарсы соғысу үшін жиналды.
50 Гибеон тұрғындары ғана исраилдіктерге қарсы соғысып, олардың қаза табуынан қатты қорқып, айлакерлікпен әрекет етті. Олар Ешуаға және бүкіл Исраилге келіп: «Біз алыс жерден келдік, енді бізбен келісім жасаңдар», – деді.
51 Гибеон тұрғындары исраилдіктерге шабуыл жасап, олармен келісім жасап, бейбітшілік орнатты. Қауым басшылары оларға ант берді. Бірақ кейін исраилдіктердің өздеріне көрші екенін және олардың арасында тұратынын білді.
52 Бірақ исраилдіктер оларды өлтірмеді, өйткені олар Жаратқан Иенің атымен ант бергендіктен, отын шауып, су тасушы болды.
53 Ешуа оларға: «Неге мені алдап, бізге осылай істедіңдер?» – деп сұрағанда, олар: «Сенің барлық аморлық патшаларға істегендеріңнің бәрі қызметшілеріңе айтылды, біз өз өміріміз үшін қатты қорқып, осылай істедік», – деп жауап берді.
54 Сол күні Ешуа оларды отын шабуға және су тартуға тағайындады, ал оларды Исраилдің барлық руларына құл етіп бөліп берді.
55 Иерусалим патшасы Адониседек Исраил халқының Иерихон мен Айға жасаған барлық істерін естігенде, Хеброн патшасы Хохамға, Ярмуттағы Пирам патшаға, Лахиш патшасы Япияға және Еглон патшасы Деберге былай деп хабар жіберді:
56 Маған келіп, маған көмектесіңдер, біз Исраил халқымен бейбітшілік орнатқан Гибеон тұрғындарын жеңеміз.
57 Олар бас қосты, сонда аморлықтардың бес патшасы теңіз жағалауындағы құмдай көп, барлық қостарымен бірге өрлеп барды.
58 Осы патшалардың барлығы келіп, Гибеонның маңына қос тікті. Гибеон тұрғындарымен шайқаса бастады. Гибеонның барлық адамдары Ешуаға: «Бізге тезірек келіп, көмектесіңдер, өйткені аморлықтардың барлық патшалары бізбен шайқасу үшін жиналды», – деп хабарлады.
59 Ешуа мен барлық әскер Гилгалдан өрлеп шықты. Ешуа кенеттен оларға шабуыл жасап, бес патшаны қатты қырғынға ұшыратты.
60 Жаратқан Ие оларды Исраил халқының алдында ұятқа қалдырды. Олар Гибеонда қатты қырғынға ұшырап, Бет-Хоронға қарай өрлейтін жолмен Маккедаға дейін қудалады. Олар Исраил халқынан қашып құтылды.
61 Олар қашып бара жатқанда, Жаратқан Ие оларға аспаннан бұршақ жаудырды, сонда олар Исраил ұлдарының қырғынынан гөрі бұршақ жауып өлді.
62 Исраилдіктер оларды қуып жетті, бірақ олар жол бойында оларды қырып-жоюды жалғастырды.
63 Олар шайқасып жатқанда, күн кешке қарай батып бара жатқанда, Ешуа бүкіл халықтың көзінше: «Күн, Гибеонда тоқта, ал Хаялон аңғарында айдай бол, халық жауларынан кек алғанша», – деді.
64 Жаратқан Ие Ешуаның даусына құлақ асып, күн аспанның ортасында тоқтап қалды, ол отыз алты минут тоқтап қалды, ал ай да тоқтап, күні бойы батуға асықпады.
65 Оған дейін де, кейін де Жаратқан Иенің адам дауысына құлақ асқан күні болған емес, өйткені Жаратқан Ие Исраил үшін шайқасты.

89-ТАРАУ

1 Жаратқан Ие аморлықтарды Ешуа мен Исраил халқының қолына берген күні Ешуа бүкіл Исраил халқының алдында мына әнді айтты:
2 Уа, Жаратқан Ием, Сен құдіретті істер жасадың, ұлы істер жасадың; Саған тең келетін кім бар? Ернім сенің атыңды мадақтайды.
3 Менің ізгілігім, менің бекінісім, менің биік мұнарам, мен саған жаңа ән айтамын, алғыс айтамын, сен менің құтқаруымның күшісің.
4 Жер бетінің барлық патшалары сені мадақтайды, әлемнің әміршілері саған ән айтады, Исраил ұлдары сенің құтқарылуыңа қуанады, олар сенің күшіңе ән айтып, мадақтайды.
5 Уа, Жаратқан Ием, біз Саған сеніп тапсырдық; Сен біздің Құдайымызсың дедік, өйткені Сен біздің панамыз және жауларымызға қарсы берік мұнарамызсың.
6 Біз Саған жалбарындық, бірақ ұялмадық, Саған сендік, және құтқарылдық; біз Саған жалбарынған кезде, Сен біздің дауысымызды естідің, жанымызды қылыштан құтқардың, бізге Өз рақымыңды көрсеттің, бізге Өз құтқаруыңды бердің, жүрегімізді Өз күшіңмен қуанттың.
7 Сен біздің құтқарылуымыз үшін алға шықтың, халқыңды қолыңмен құтқардың; киелілігіңнің аспанынан бізге жауап бердің, бізді он мыңдаған адамдардан құтқардың.
8 Күн мен ай аспанда тоқтап қалды, ал Сен біздің қысымшыларымызға ашуланып, оларға үкіміңді шығардың.

9 Жер бетіндегі барлық әміршілер бас көтерді, халықтардың патшалары бас қосты, олар Сенің алдыңда қозған жоқ, Сенің шайқастарыңды қалап тұрды.
10 Сен оларға ашуыңмен қарсы шығып, қаһарыңды төктің; ашуыңмен оларды жойып, жүрегінде қырып тастадың.
11 Халықтар Сенің қаһарыңнан жалмап кетті, патшалықтар Сенің қаһарыңнан құлады, Сен қаһарың төгілген күні патшаларды жараладың.
12 Сен оларға қаһарыңды төктің, қаһарың оларды басып алды; сен олардың зұлымдығын оларға бұрып, зұлымдықтарымен оларды жойып жібердің.
13 Олар қақпан құрып, соған құлады, торға тығылып, аяқтары ілініп қалды.
14 «Қылыштарымен жерді иемденді, қаланы қолдарымен мекендеді» деген барлық жауларыңа қарсы қолың дайын еді. Сен олардың бет-әлпетін ұятқа қалдырдың, мүйіздерін жерге құлаттың, қаһарыңмен оларды қорқытып, ашуыңмен жойдың.
15 Жер сенің оларға қарсы соққан дауылыңның дыбысынан дірілдеп, дірілдеді, сен олардың жандарын өлімнен аямадың, өмірлерін көрге түсірдің.
16 Сен оларды дауылыңда қудаладың, құйыныңда жойып жібердің, жаңбырларын бұршаққа айналдырдың, олар тұра алмайтындай терең шұңқырларға құлады.
17 Олардың өліктері көшелердің ортасына лақтырылған қоқыс сияқты еді.
18 Олар Сенің қаһарыңмен күйреп, жойылды, Сен халқыңды құдіретіңмен құтқардың.
19 Сондықтан жүрегіміз Саған қуанады, жанымыз Сенің құтқаруыңмен мадақтанады.
20 Тілдеріміз Сенің құдіретіңді баяндайды, Біз Сенің керемет істеріңді ән айтып, мадақтаймыз.
21 Өйткені Сен бізді жауларымыздан құтқардың, бізге қарсы шыққандардан құтқардың, оларды алдымыздан жойып, аяғымыздың астына түсірдің.
22 Уа, Жаратқан Ием, Сенің барлық жауларың осылай жойылады, ал зұлымдарың жел айдаған сабан сияқты, ал Сенің сүйіктілерің су жағасындағы ағаштар сияқты болады.
23 Сонымен, Ешуа мен онымен бірге бүкіл Исраил барлық патшаларды жеңіп, бірде-бір тірі қалған жоқ, Гилгалдағы лагерьге оралды.
24 Бес патша шайқастан жаяу қашып, үңгірге тығылды. Ешуа оларды шайқас алаңынан іздеді, бірақ таба алмады.
25 Кейінірек Ешуаға: «Патшалар табылды, олар үңгірге тығылып отыр», – деген хабар жетті.
26 Ешуа: «Үңгірдің аузына күзетшілер қойыңдар, олар өздерін алып кетпесін», – деді. Исраилдіктер солай істеді.
27 Ешуа бүкіл Исраилді шақырып алып, әскер басшыларына: «Аяқтарыңды осы патшалардың мойнына қойыңдар», – деді. Сонда Ешуа: «Жаратқан Ие барлық жауларыңа да солай істейді», – деді.
28 Содан кейін Ешуа патшаларды өлтіріп, үңгірге лақтырып, үңгірдің аузына үлкен тастар қоюды бұйырды.
29 Содан кейін Ешуа сол күні қасындағы барлық адамдармен бірге Македаға аттанып, оны қылыштың жүзімен қырып тастады.
30 Ол қаладағы барлық жандарды және барлық тұрғындарды толығымен жойып жіберді. Иерихонға істегенін патша мен оның халқына да істеді.
31 Содан кейін ол Либнаға қарай жылжып, онымен шайқасты. Жаратқан Ие оны оның қолына берді. Ешуа қаланы және оның барлық тұрғындарын семсердің жүзімен қырып-жойды. Иерихонға істегенін ол да, оның патшасы да істеді.
32 Сол жерден ол Лахишке қарсы шайқасуға аттанды. Газа патшасы Хорам Лахиш тұрғындарына көмектесу үшін өрлеп кетті. Ешуа оны және оның халқын ешкім қалмай қырып тастады.
33 Ешуа Лахышты және оның барлық халқын басып алып, Либнаға істегенін істеді.
34 Ешуа сол жерден Еглонға барып, оны да басып алып, қаланы және оның барлық халқын семсердің жүзімен қырып тастады.
35 Сол жерден ол Хебронға барып, онымен шайқасып, басып алып, толығымен жойып жіберді. Сол жерден бүкіл Исраилмен бірге Дебирге оралып, онымен шайқасып, қылыштың жүзімен қырып салды.
36 Ол ондағы барлық жанды жойып жіберді, ешкімді тірі қалдырмады. Иерихонға істегенін сол жерге және оның патшасына да істеді.
37 Ешуа Қадеш-Барнеадан Азаға дейінгі аморлықтардың барлық патшаларын жеңіп, олардың жерін бірден басып алды, өйткені Жаратқан Ие Исраил үшін шайқасқан еді.
38 Ешуа бүкіл Исраилмен бірге Гилгалдағы лагерьге келді.
39 Сол кезде Хасор патшасы Ябин Ешуаның аморлықтардың патшаларына не істегенін естігенде, Мадиян патшасы Жобатқа, Шимрон патшасы Лабанға, Ахшаф патшасы Ефалға және аморлықтардың барлық патшаларына былай деп хабар жіберді:
40 Тезірек бізге келіп, бізге көмектесіңдер, сонда біз Исраил халқын олар бізге шабуыл жасап, аморлықтардың басқа патшаларына істегендей, бізге де істемес бұрын, оларды жеңе аламыз.
41 Осы патшалардың бәрі Хасор патшасы Жабиннің сөздеріне құлақ асып, барлық әскерлерімен, он жеті патшамен бірге аттанды. Олардың халқы теңіз жағалауындағы құмдай көп болды, аттар мен арбалар сансыз көп болды. Олар келіп, Мером суларының жанында бірге қос тікті. Исраилге қарсы соғысу үшін олар бірге жиналды.
42 Жаратқан Ие Ешуаға былай деді: «Олардан қорықпа, өйткені ертең шамамен осы уақытта Мен олардың барлығын сенің алдыңда өлтіремін, сен олардың аттарының тіліктерін кесіп, арбаларын отқа өртейсің».
43 Ешуа барлық сарбаздарымен бірге кенеттен оларға шабуыл жасап, оларды қырып тастады, олар қолдарына түсті, өйткені Жаратқан Ие оларды Исраил халқының қолына тапсырған еді.
44 Исраил халқы осы патшалардың барлығын қостарымен бірге қуып, ешкім қалмағанша қырып-жойды. Ешуа оларға Жаратқан Иенің айтқанын істеді.

45 Сол кезде Ешуа Хасорға оралып, оны семсермен қырып, ондағы барлық жанды өлтіріп, өртеп жіберді. Ал Ешуа Хасордан Шимронға барып, оны талқандап, толығымен жойып жіберді.
46 Сол жерден ол Ахшафқа өтіп, Шимронға істегенін сол жерге де істеді.
47 Сол жерден ол Адуламға өтіп, ондағы барлық адамдарды қырып салды. Ол Ахшаф пен Шимронға істегенін Адуламға да істеді.
48 Ол олардан өзі жеңген патшалардың барлық қалаларына өтіп, қалған халқын қырып, толығымен жойып жіберді.
49 Исраилдіктер тек олжалары мен малдарын ғана олжа етті, бірақ олар өлтірген әрбір адамды тірі қалдырмады.
50 Жаратқан Ие Мұсаға бұйырғандай, Ешуа мен бүкіл Исраил де солай істеді, олар ештеңеден кем болған жоқ.
51 Сонымен, Ешуа мен бүкіл Исраил халқы Жаратқан Ие бұйырғандай, бүкіл Қанахан жерін басып алып, олардың барлық патшаларын, отыз бір патшаны, өлтірді. Исраил халқы олардың бүкіл жерін басып алды.
52 Иорданның арғы жағындағы Сихон мен Ог патшалықтарынан басқа, Мұса көптеген қалаларды басып алған болатын. Мұса оларды Рубен мен Ғад руларына және Манаса руының жартысына берді.
53 Ешуа Иорданның батыс жағындағы барлық патшаларды жеңіп, оларды тоғыз руға және Исраилдің жарты руына мұраға берді.
54 Ешуа осы патшалармен бес жыл бойы соғысып, олардың қалаларын исраилдіктерге берді, ал аморлықтар мен қанахандықтардың барлық қалаларындағы шайқастан кейін жер тынышталды.

90-ТАРАУ

1 Исраил халқы Иордан өзенінен өткеннен кейінгі бесінші жылдың сол кезі, яғни Исраил халқы қанахандықтармен соғыстан демалғаннан кейін, сол кезде Едом мен Киттим халқы арасында үлкен және ауыр шайқастар болып, Киттим халқы Едомға қарсы соғысты.
2 Киттим патшасы Әбиан патша билік құрған отыз бірінші жылы, яғни Киттим ұлдарының күшті жауынгерлерінен тұратын үлкен әскермен бірге аттанды. Ол Есау ұлдарымен шайқасу үшін Сейірге аттанды.
3 Едом патшасы Хадад оның хабарын естіп, онымен қарсы алу үшін көп адаммен және күшті әскермен аттанып, Едом даласында шайқасқа шықты.
4 Киттимнің қолы Есау ұрпақтарына қатты әсер етті. Киттимнің ұрпақтары Есау ұрпақтарынан жиырма екі мың адамды қырып салды, ал Есау ұрпақтарының бәрі олардан қашып кетті.
5 Киттим ұлдары оларды қуып жетіп, Едом патшасы Хададқа жетті. Хадад олардың алдында жүгіріп келе жатқан еді. Хадад оны тірідей ұстап алып, Киттим патшасы Әбианға алып келді.
6 Әбиан оны өлтіруді бұйырды, ал Едом патшасы Хадад билігінің қырық сегізінші жылында қайтыс болды.
7 Киттим ұлдары Едомды қудалауды жалғастырып, оларды қатты қырып-жойды, ал Едом Киттим ұлдарына бағынышты болды.
8 Киттим ұлдары Едомға билік етті, ал Едом Киттим ұлдарының қол астына өтіп, сол күннен бастап біртұтас патшалыққа айналды.
9 Сол кезден бастап олар бастарын көтере алмады, ал олардың патшалығы Киттим ұлдарымен біртұтас болды.
10 Абиан Едомға әміршілерді тағайындады, ал Едомның барлық ұлдары Абианға бағынышты және салық төлеуші болды, ал Абиан өз жері Киттимге оралды.
11 Ол қайтып оралғанда, билігін жаңартып, өзіне патша резиденциясы ретінде кең және бекіністі сарай салды және Киттим мен Едом ұлдарына сенімді түрде билік етті.
12 Сол күндері, Исраил халқы барлық қанахандықтар мен аморлықтарды қуып шыққаннан кейін, Ешуа қартайып, жасы ұлғайған еді.
13 Жаратқан Ие Ешуаға былай деді: «Сен қартайып, өмір сүруге шақ қалдың, ал жердің көп бөлігі әлі де иеленуге жатады».
14 Енді бұл жерді тоғыз руға және Манаса руының жартысына мұра ретінде бөліп беріңдер. Ешуа орнынан тұрып, Жаратқан Иенің айтқанын істеді.
15 Ол бүкіл жерді Исраил руларына олардың бөлімшелеріне қарай мұра ретінде бөліп берді.
16 Бірақ Леуі руына ол мұра бермеді, өйткені Жаратқан Иенің Мұса арқылы айтқанындай, Жаратқан Иенің құрбандықтары олардың мұрасы болды.
17 Жаратқан Ие Мұса арқылы айтқанындай, Ешуа Ефуне ұлы Халепке ағайындарынан бір бөлікке жоғары Хеброн тауын берді.
18 Сондықтан Хеброн осы күнге дейін Халеп пен оның ұлдарының мұралық жері болып табылады.
19 Ешуа Жаратқан Иенің бұйрығы бойынша бүкіл жерді жеребе арқылы бүкіл Исраил халқына мұраға бөлу үшін бөліп берді.
20 Исраилдіктер өз мұралық жерлерінен леуіліктерге қалалар, малдарына жайылымдар мен мүлік берді. Жаратқан Ие Мұсаға бұйырғандай, Исраилдіктер жерді үлкен немесе кіші жеріне қарамастан жеребе арқылы бөлісті.
21 Олар өз шекаралары бойынша жерді иемденуге кетті, ал Исраил халқы Нұн ұлы Ешуаға өз арасынан мұралық жер берді.
22 Жаратқан Иенің бұйрығымен олар оған өзі сұраған Ефраим тауындағы Тимнат-Серах қаласын берді. Ол қаланы салып, сонда тұрды.
23 Діни қызметкер Елазар, Нұн ұлы Ешуа және ру басшылары Шилода, Жаратқан Иенің алдында, киелі шатырдың кіреберісінде, жеребе арқылы Исраил ұлдарына бөліп берген мұралық жерлер осылар. Олар жерді бөлуді тоқтатты.
24 Жаратқан Ие жерді исраилдіктерге берді, олар Жаратқан Иенің оларға айтқанындай және ата-бабаларына ант бергендей, оны иемденді.
25 Жаратқан Ие исраилдіктерге айналасындағы барлық жауларынан тыныштық сыйлады, ешкім оларға қарсы тұра алмады. Жаратқан Ие барлық жауларын олардың

қолына берді. Жаратқан Иенің Исраил халқына айтқан барлық жақсылықтарының ешқайсысы орындалмады. Иә, Жаратқан Ие бәрін орындады.
26 Ешуа барлық исраилдіктерді шақырып алып, оларға батасын беріп, Жаратқан Иеге қызмет етуді бұйырды. Содан кейін оларды жіберді, олар әрқайсысы өз қаласына, әрқайсысы өз мұралық жеріне кетті.
27 Исраил халқы Ешуаның өмірінің барлық күндерінде Жаратқан Иеге қызмет етті, ал Жаратқан Ие оларға айналасындағылардан тыныштық сыйлады, олар өз қалаларында қауіпсіз тұрды.
28 Сол күндері Киттим патшасы Абиан патшалығының отыз сегізінші жылында, яғни Едомға билік құрған жетінші жылында қайтыс болды. Оны өзі салған жерге жерледі, ал Латинус оның орнына елу жыл билік етті.
29 Билік құрған кезде ол әскер жинап, Яван ұлы Елишаның ұлдары Британия мен Кернания тұрғындарына қарсы соғысып, оларды жеңіп, баж салығын төледі.
30 Содан кейін ол Едомның Киттимнің қол астынан көтеріліс жасағанын естіді, ал латындықтар оларға барып, оларды жеңіп, бағындырып, Киттим ұлдарының қол астына берді, ал Едом Киттим ұлдарымен бірге мәңгілік патшалыққа айналды.
31 Едомда көп жылдар бойы патша болған жоқ, ал олардың билігі Киттим ұлдары мен олардың патшасының қолында болды.
32 Исраилдіктер Иордан өзенінен өткеннен кейін жиырма алтыншы жылы, яғни Исраил халқы Мысырдан шыққаннан кейінгі алпыс алтыншы жылы Ешуа қартайып, жасы ұлғайып, жүз сегіз жаста еді.
33 Жаратқан Ие барлық исраилдіктерді айналасындағы жауларынан тыныштандырғаннан кейін, Ешуа бүкіл Исраилді, олардың ақсақалдарын, төрешілері мен басқарушыларын шақырды. Ешуа Исраил ақсақалдары мен төрешілеріне былай деді: «Міне, мен қартайып, жасым ұлғайды. Жаратқан Иенің сендердің алдарыңнан қуып жіберген барлық халықтарға не істегенін көрдіңдер, өйткені сендер үшін күрескен Жаратқан Иенің Өзі.
34 Сондықтан енді Мұса заңының барлық сөздерін сақтауға және орындауға бел буыңдар, одан оңға да, солға да ауытқымаңдар, жерде қалған халықтардың арасына кірмеңдер; олардың құдайларының атын айтпаңдар, бірақ бүгінгі күнге дейін істеп келе жатқандарыңыздай, Құдайларың Жаратқан Иеге берік болыңдар.
35 Ешуа Исраил халқын өмір бойы Жаратқан Иеге қызмет етуге қатты шақырды.
36 Сонда барлық исраилдіктер: «Біз де, балаларымыз да, немерелеріміздің немерелері де, ұрпақтарымыз да мәңгілікке Құдайымыз Жаратқан Иеге қызмет ететін боламыз», – деді.
37 Сол күні Ешуа халықпен келісім жасап, исраилдіктерді жіберді, сонда олар әрқайсысы өз мұралық жеріне және өз қаласына кетті.
38 Сол күндері Исраил халқы өз қалаларында қауіпсіз өмір сүріп жатқанда, Мысырдан алып шыққан ата-бабаларының табыттарын әрқайсысы өз балаларының мұрасына жерледі. Исраил халқы Жақыптың он екі ұлын өз балаларының мұрасына жерледі.
39 Исраил ұлдары Мысырдан алып шыққан Жақыптың он екі ұлын жерлеген қалалардың аттары мыналар.
40 Олар Рубен мен Ғадты Мұса өз балаларына берген Римиядағы Иорданның арғы бетінде жерледі.
41 Шимон мен Левидің сүйектерін олар Шимон ұрпақтарына берген Мауда қаласына жерледі, ал қала маңы Леуі ұрпақтарына тиесілі болды.
42 Яһудалықтар Бетлехемнің қарсысындағы Бенжамин қаласына жерленді.
43 Исахар мен Забулунның сүйектерін Сидонға, балаларына тиесілі жерге көмді.
44 Дан өз балаларының қаласында, Ештаелде, жерленді, ал Нафтали мен Аширді Қадеш-Нафталиде, әрқайсысы өз балаларына берген жеріне жерледі.
45 Жүсіптің сүйектерін Жақып Хамордан сатып алған және Жүсіпке мұраға берілген жер теліміндегі Сихемдегі жер қойнына қойды.
46 Олар Бениаминді Иерусалимдегі ебустіктердің қарсысындағы жерледі, ал ол Бениамин ұрпақтарына тиесілі еді; Исраил ұлдары әкелерін өз балаларының қаласына жерледі.
47 Екі жылдан кейін Нұн ұлы Ешуа жүз он жасында қайтыс болды. Ешуа Исраилге жиырма сегіз жыл билік етті. Исраил өмірінің соңына дейін Жаратқан Иеге қызмет етті.
48 Ешуаның басқа да істері, оның шайқастары мен Исраилді әшкерелеулері, оларға бұйырғандарының бәрі және оның заманында Исраил ұлдары иеленген қалалардың атаулары Ешуаның Исраил ұлдарына айтқан сөздерінің кітабында және Мұса, Ешуа және Исраил ұлдары жазған Жаратқан Иенің соғыстары кітабында жазылған.
49 Исраил халқы Ешуаны Ефраим таулы аймағындағы оған тиесілі Тимнат-Серахта жерледі.
50 Сол күндері Харонның ұлы Елазар қайтыс болды, оны ұлы Финеасқа тиесілі, оған Ефраим тауындағы берілген төбеге жерледі.

91-ТАРАУ

1 Сол кезде, Ешуа қайтыс болғаннан кейін, қанахандықтар әлі де сол жерде еді, ал исраилдіктер оларды қуып шығуды шешті.
2 Исраил халқы Жаратқан Иеден: «Қанахандықтарға қарсы соғысу үшін бізден кім бірінші болып барады?» – деп сұрады. Жаратқан Ие: «Яһуда барады», – деді.
3 Яһуда руы Шимон руына: «Бізбен бірге жерімізге бар, біз қанахандықтармен шайқасамыз, сенің жеріңе де сендермен бірге барамыз», – деді. Шимон руы Яһуда руымен бірге барды.
4 Яһуда халқы қанахандықтарға қарсы аттанып, шайқасты. Жаратқан Ие қанахандықтарды Яһуда халқының қолына берді. Олар Безекте он мың адамды қырып салды.
5 Олар Безекте Адонибезекпен шайқасты, бірақ ол олардан қашып кетті. Олар оны қуып жетіп, ұстап алды да, бас бармақтары мен үлкен саусақтарын кесіп тастады.
6 Адонибезек былай деді: «Бас бармақтары мен үлкен саусақтары кесілген алпыс жүз патша менің дастарқанымның астынан тамақ жинап жүрді. Мен

істегендей, Құдай маған да солай жазасын берді. Олар оны Иерусалимге алып келді, ол сол жерде қайтыс болды».
7 Шимон ұлдары Яһуда ұлдарымен бірге аттанып, қанахандықтарды қылыштың жүзімен қырды.
8 Жаратқан Ие Яһуда ұлдарымен бірге болды, олар тауды иемденді. Жүсіптің ұлдары Бетелге, яғни Лузға, көтерілді, Жаратқан Ие олармен бірге болды.
9 Жүсіптің ұлдары Бетелді барлап шықты. Күзетшілер қаладан шығып келе жатқан бір адамды көріп, оны ұстап алып, оған: «Бізге қаланың кіреберісін көрсетіңіз, біз сізге мейірімділік танытамыз», – деді.
10 Сол адам оларға қаланың кіреберісін көрсетті, сонда Жүсіптің ұлдары келіп, қаланы қылыштың жүзімен қырып тастады.
11 Олар сол адамды отбасымен бірге жіберді. Ол хеттіктерге барып, қала салып, оны Луз деп атады. Осылайша барлық исраилдіктер өз қалаларында, ал исраилдіктер өз қалаларында тұрды. Исраилдіктер Ешуаның және Ешуадан кейін өмірлерін ұзартқан және Жаратқан Иенің Исраил үшін жасаған ұлы істерін көрген ақсақалдардың барлық күндерінде Жаратқан Иеге қызмет етті.
12 Ешуа қайтыс болғаннан кейін ақсақалдар Исраилге он жеті жыл бойы билік етті.
13 Барлық ақсақалдар да Исраилдің қанахандықтарға қарсы шайқастарына қатысты, ал Жаратқан Ие исраилдіктерді өз жерлеріне орналастыру үшін қанахандықтарды Исраил ұлдарының алдынан қуып шығарды.
14 Ол Ыбырайымға, Ысқаққа және Жақыпқа айтқан барлық сөздерін және оларға және олардың ұрпақтарына қанахандықтардың жерін беремін деп ант бергенін орындады.
15 Жаратқан Ие Исраил халқына ата-бабаларына ант бергендей, бүкіл Қанахан жерін берді. Жаратқан Ие оларға айналасындағылардан тыныштық сыйлады, ал Исраил халқы өз қалаларында қауіпсіз тұрды.
16 Жаратқан Ие мәңгілікке мадақталсын, аумин, аумин.
17 Өздеріңді нығайтыңдар, Жаратқан Иеге сенетіндердің барлығының жүректері батыл болсын. Соңы.